Moraitides, Alexandros D
Me tou Vorea ta kymata

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ

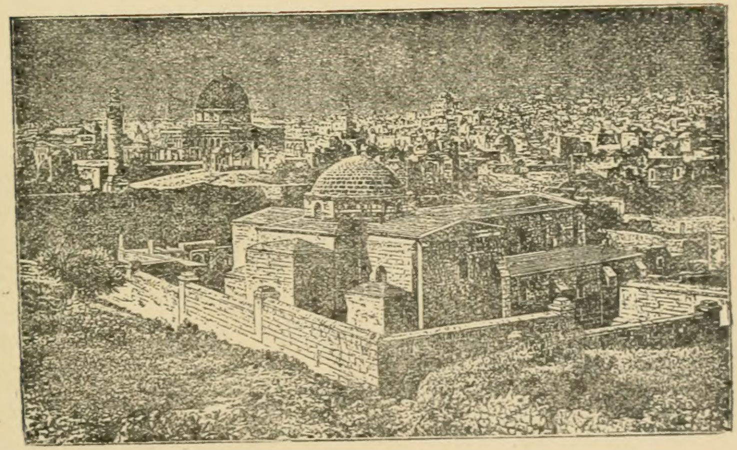
ΕΘΝΙΚΟΝ ΑΡΙΣΤΕΙΟΝ 1914

ΜΕ ΤΟΥ ΒΟΡΗΑ ΤΑ ΚΥΜΑΤΑ

ΤΑΞΕΙΔΙΑ, ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ, ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΒΗΘΛΕΕΜ.—ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ.—
ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΤΗΝΙΑΚΙΑ.—ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΗ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ
ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ — ΑΘΗΝΑΙ

ΣΕΙΡΑ Δ'

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ

ΕΘΝΙΚΟΝ ΑΡΙΣΤΕΙΟΝ 1914

ΜΕ ΤΟΥ ΒΟΡΗΑ ΤΑ ΚΥΜΑΤΑ

ΤΑΞΕΙΔΙΑ, ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ, ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΒΗΘΛΕΕΜ.—ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ.—
ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΤΗΝΙΑΚΙΑ.—ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΗ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ
ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΣΕΙΡΑ Δ΄

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝ. Ν. ΣΙΔΕΡΗ
46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46 (ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ)
1925

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ

Δὲν φαντάζομαι νὰ ἐστάθη εἰς ὅλην τὴν ἑλληνικὴν δημοσιογραφίαν ἀγαθώτερος ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Μωραϊτίδην. Καὶ ὅταν τὸν βλέπω, μὲ τὰ μεγάλα μιξοπόλια μαλλιὰ καὶ τὰ γένια ποῦ περιστέφουν τὴν ἀνοικτόκαρδον αὐτὴν φυσιογνωμίαν, καὶ ὅταν τὸν κυττάζω νὰ κυλίεται μᾶλλον παρὰ νὰ βαδίζῃ, στρογγυλός, καλοκάγαθος, χαμογελαστός, ὁ Σκιαθίτης πεζογράφος μοῦ κάμνει τὴν ἐντύπωσιν ἑνὸς πελωρίου σπόγγου. Καὶ πότε ροφᾷ σταγόνα πρὸς σταγόνα τὰς ἐντυπώσεις, διὰ νὰ τὰς ἀποδώσῃ ἁδράς, περισσάς, σπαρταριστάς, καὶ πότε ἀπαλείφει μὲ τὴν παρήγορον, τὴν ἐγκαρδιωτικήν, τὴν ὑποβλητικὴν διάβασίν του, λύπας καὶ πόνους, πικρίας καὶ ἀποθαρρύνσεις. Διότι αὐτὰς τὰς δύο τεραστίας δυνάμεις ἔχει τὸ καρτερικὸν χαμόγελον τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῆς ψυχῆς.

Ἁγνὸς ἄνθρωπος. Σεμνός, ὑπομονητικός, μετριόφρων. Καὶ ποῖον ἆρά γε προτέρημα λείπει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον;᾿Αλλὰ κανένα δὲν φθάνει εἰς τὸ ὕψος τὴν σαφῆ ἔννοιαν τοῦ καθήκοντος.

Εἰς τὸ καθῆκον αὐτὸ ὁ Μωραϊτίδης ὑπῆρξε μηχανή. Καὶ εἰς τὴν μηχανὴν δὲν χωρεῖ ἐπιείκεια. Ἅμα λασκάρουν αἱ βίδες, παύει νὰ εἶναι μηχανή. Δι᾿ αὐτὸ καὶ ὅταν ὡς καθηγητὴς ἠγωνίζετο νὰ δημιουργήσῃ χρηστοὺς πολίτας ὁ ἐπίγειος αὐτὸς ἄγγελος τῆς καλωσύνης, ἔπαιρνε τὴν ρομφαίαν ἀρχαγγέλου διὰ νὰ χαράξῃ ἀράδα-ἀράδα εἰς τοὺς κακοὺς μαθητάς :

— Μηδέν. Μηδέν. Μηδέν. Μηδέν....

— Μά, εὐλογημένε μου κ. καθηγητά, διεμαρτύρετο κανένας πατέρας μὲ μποχτσᾶν, δόσε καὶ κανένα βαθμὸ στὸ παιδί μου νὰ πάρη τὸ χαρτί του....

— Ὡραῖα! Πολὺ ὡραῖα! Ἀπεκρίνετο ὁ Μωραϊτίδης. Διὰ νὰ γείνη ἕνας ἐπὶ πλέον ἄχρηστος, καὶ διὰ νὰ βλάπτη, ὁσάκις δὲν θὰ βλάπτεται.

Διὰ τοῦτο ὅσοι ἐμαθήτευσαν εἰς τὸν Μωραϊτίδην, ἐκοπίασαν μέν, ἀλλ' ἐστερέωσαν καλὰ τὰ κοινωνικά τους θεμέλια.

Ἀπὸ τοὺς ἱδρυτὰς τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσοῦ» ἐνωρὶς ἀνεμίχθη εἰς τὰ γράμματα καὶ τοὺς τότε νεωτάτους ἀκόμη ἀνθρώπους ποὺ ἔγραφαν. Ἦτο δὲ δευτεροετὴς φοιτητὴς τῆς φιλολογίας, ὅταν συνειργάσθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἀρτισύστατον «Ἐφημερίδα» ὅπου καὶ αὐτὸς πρῶτος ἐδημιούργησε τὰ «Πρακτικὰ τῆς Βουλῆς».

Διὰ νὰ ἐννοηθῇ δὲ πόσον παραστατικά, πιστὰ καὶ τέλεια ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις τὰ ἔγραφεν, ἀρκεῖ νὰ λεχθῇ τοῦτο. Κάποτε ἐζητήθη ἀπὸ τὸν Χαρίλαον Τρικούπην μία ἀγόρευσίς του «στενογραφημένη». Καὶ ὁ Τρικούπης προετίμησε νὰ δώση τὴν περίληψιν ποὺ εἶχε γράψει ὁ Μωραϊτίδης. Ἔκτοτε τὰ πρακτικὰ τῆς Βουλῆς συνετάσσοντο κατὰ τὸ ὑπόδειγμα ποὺ ἔδωσεν αὐτός.

Ὅ,τι ὅμως τὸν ἐνδιέφερε κυρίως ὑπῆρξεν ἡ φιλολογία. Εἰς αὐτὴν ἀφιερώθη ὁλοψύχως μὲ τὸ μοναδικὸν τάλαντον ποὺ εἶχε νὰ παρατηρῇ καὶ ν' ἀποδίδη. Κατὰ τοῦτο μάλιστα ὑπῆρξε θετικώτερος καὶ παραστατικώτερος ἀπὸ τὸν μεγάλον του συμπατριώτην καὶ συνάδελφον καὶ ἀδελφικὸν φίλον, τὸν Ἀλέξανδρον Παπαδιαμάντην. Ἐκεῖνος ὑπῆρξε περισσότερον ποιητής, περισσότερον ἐσωτεριστής, ὑποκειμενικός. Ἐνῷ ὁ Μωραϊτίδης ἔγεινε ζωγράφος, ἀντικειμενικὸς, ἐξωραϊστὴς τῶν ὑπαρκτῶν, ἀλλὰ καὶ πλησιέστερος πρὸς τὰ πράγματα.

Μὲ τὴν ἡλικίαν ὅμως καὶ οἱ δύο Σκιαθῖται, ἴσως διότι δὲν εἶχαν καμμίαν τύψιν συνειδήσεως, ἔκλιναν πρὸς τὰ θεῖα. Ἡ

ψυχικὴ γαλήνη ἀνεκουφίζετο πολὺ περισσότερον εἰς τὸν μυστικισμὸν τῆς χριστιανικῆς ἁπλότητος. Καὶ ἔτσι τὰ ἐξωκκλήσια καὶ οἱ παράμεροι ναοὶ ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὰ εὐλαβῆ καντήλια των καὶ ἀντελάλησαν τὰς κατανυκτικάς των ψαλμῳδίας.

Ὁ Παπαδιαμάντης, ἀπέθανεν ἐνωρίς, παραγνωρισμένος, ἀτυχής. Εὐτυχέστερος αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης, εἶδε περὶ τὸ δεῖλι τοῦ βίου ἁπτὴν τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἔργου του. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ παιδικὴ καρδία, ἡ ὁποία σφύζει κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν τῶν ἀνεμιζομένων ψαρρῶν τριχῶν, θὰ σκιρτᾷ ἀπὸ εὐχαρίστησιν κάθε φορὰ ποὺ θὰ τὸν σταματήσουν γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι νὰ τοῦ ἐκφράσουν τὸν θαυμασμόν τους διὰ τὰ κομψὰ ἀριστουργηματάκια, τῶν ὁποίων τὴν σειρὰν ἐκδίδει ἀπὸ ἐτῶν ὁ Ι. Ν. Σιδέρης.

Ἡμεῖς οἱ μαθηταί του, ἀκόμα καὶ σήμερον πασχίζομεν νὰ διδαχθῶμεν τὴν ἁπλότητα τοῦ ὕφους του, τὴν γλυκύτητα τῆς ἐκφράσεως, τὴν σαφήνειαν τῆς ἐκθέσεως.

Αὐτὰ ὅμως τ' ἀπέκτησεν ὁ καλὸς διδάσκαλος, διότι εἰς τὴν ψυχήν του μέσα δὲν ὑπάρχουν γωνίαι. Ὑπάρχουν μόνον ἁπαλαὶ καμπύλαι. Τίποτε τὸ βίαιον. Τίποτε τὸ ἀπότομον. Ὅλα στρωτά. Ὅλα ἀνθοσπαρμένα. Καὶ παντοῦ τὸ καρτερικὸν χαμόγελον τῆς ἰσχυρᾶς ψυχῆς.

Κάποτε εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον ἔπεσεν ἀπὸ μίαν σαθρὰν σκάλαν καὶ ἔσπασε δύο πλευρὰς καὶ τὸ πόδι του. Μὴ νομίσετε ὅτι ἐγόγγυσε μίαν στιγμήν. Προσηύχετο δι' ἑαυτὸν, καὶ ηὔχετο εἰς τοὺς καλογήρους νὰ ἐπισκευάσουν τὴν σκάλαν.

— Διὰ νὰ μὴ πέσῃ κανένας νέος γερὸς καὶ γίνῃ σακάτης[1].

Ἄλλοτε πάλιν διὰ νὰ προσέξῃ κάποιο παιδάκι ἐπάνω εἰς ἕνα ἀτμόπλοιον, ἔχασε τὴν ἰσορροπίαν καί, γέρων πλέον, ἔπεσε μέσα εἰς τὸ ἀμπάρι. Ἔψαχναν καὶ δὲν τὸν εὕρισκαν. Διότι ὁ Μω-

---

1) Τὸ ὀδυνηρὸν τοῦ βίου μου αὐτὸ ἐπεισόδιον ἀναφέρω ὡς συνέβη ἐν τοῖς προλεγομένοις τῆς γ'. σειρᾶς τῶν Δημοσιογραφικῶν μου Ταξειδίων ἐν σελ. 6.

ραϊτίδης, ἀκίνητος ἀπὸ τὰ τραύματα ἐπερίμενε τὸν θάνατον, καὶ δὲν ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε χρείαν νὰ καλέσῃ εἰς βοήθειαν τοὺς ἀνθρώπους [1].

Μιὰ τέτοια ψυχή, πῶς θὰ ἠμποροῦσε νὰ μὴ παρατηρήσῃ τὸν κόσμον ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ; Καὶ πῶς νὰ μὴ τὸν ἀποδώσῃ πιστά, ἀφοῦ εἶχε τὴν δύναμιν εἰς ὅλας τὰς στιγμὰς τοῦ βίου του, νὰ ροφήσῃ τὰς ἐντυπώσεις σὰν τὸν σπόγγον, σταγόνα πρὸς σταγόνα ; [2].

1922. Αὔγουστος.

ΠΕΤΡΟΣ ΔΕΙΛΙΝΟΣ

---

1) Τὸ κινδυνωδέστατον πάλιν αὐτὸ ἐπεισόδιον συνέβη μοι ὡς ἑξῆς: Ἐν' φ· ἱστάμενος ὄρθιος ἐν τῷ Καπνιστηρίῳ τοῦ ἀτμοπλοίου, πλήρει ἐπιβατῶν, ἀποχαιρετοῦσα κατὰ τὸ τελευταῖόν μου ταξείδιον τὰ εὔμορφα τῆς νήσου ἀκρογιάλια, ἀποθαυμάζων τὰ ἀπερίγραπτα θέλγητρά των, ἐκεῖ ὁποῦ γιαλὸ-γιαλὸ ἐπερνούσαμεν ἀπὸ τῆς Κουκκουναριαῖς, μίαν πάγκαλον παραλίαν κοιλάδα, καλυπτομένην ὅλην ἀπὸ πίτυς, ὡσὰν ἕνα ἄλσος ἀρχαιοφύτευτον, μία κίνησις αἰφνιδία τοῦ ἀτμοπλοίου, ἀπὸ ἕνα θαλασσάκι ἐλαφρόν, μ' ἔκαμε νὰ χάσω τὴν ἰσορροπίαν καὶ νὰ καταπέσω κατακέφαλα κάτω τῆς ὄπισθέν μου κοχλιώδους κλίμακος, ἥτις ἔφερε πρὸς τοὺς κοιτῶνας. Πρὸς στιγμὴν ἐκεῖ ὁποῦ ἄστραψαν ἀπαισίως τὰ μάτια μου, ὅταν συνεκρούσθη ἡ κεφαλή μου πρὸς τὴν τελευταίαν μεταλλίνην βαθμίδα, ἐνόμισα ὅτι ἐτελείωσα πλέον. Θαυμαστῶς ὅμως ἠγέρθην ἀμέσως ὑγιής, ζαλισμένος μόνον, καὶ ἀνέβαινα ἐπάνω εἰς θάμβος τῶν συνταξειδιωτῶν μου, οἱ ὁποῖοι ἔσπευσαν ἔντρομοι νὰ μὲ βοηθήσουν. Ὅμως ἐμωλωπίσθην βαρύτατα· καὶ ἐπὶ μῆνα κατόπιν ἐν Ἀθήναις ᾐσθανόμην τοὺς πόνους, οἱ ὁποῖοι τότε μοῦ ἐπέρασαν, ὅταν μετά τινας ἡμέρας ἐπιστολὴ σταλεῖσα μοῦ ἔφερε τὴν θλιβερὰν εἴδησιν ὅτι ἡ εὔμορφαις, ἡ Κουκκουναριαῖς ἐκάησαν ἀπὸ αἰφνιδίαν πυρκαϊάν. Συνεκινήθην πολὺ ἀπὸ τὴν θλιβερὰν καταστροφὴν αὐτὴν καὶ ἔκλαυσα.

— Χαλάλι, εἶπα, εἰς τὴν πτῶσίν μου ἐκείνην. Ὑπῆρξεν ὡσὰν θυσία πρὸς μίαν καλλονὴν τῆς Νήσου μου ἐκ τῶν σπανιωτάτων, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ξαναϊδῶ πλέον.....

Ὁ μεγαλείτερος πόνος, κατενίκησε τὸν μικρότερον.

2) Τὸ προσωπογραφικὸν αὐτὸ ἀρθρίδιον ἔγραψεν ἐν τῇ «*Καθημερινῇ*» ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον ὁ γνωστὸς δημοσιογράφος καὶ συμπαθέστατος λογογράφος κ. Γεώργιος Δ. Κορομηλᾶς ἐν σειρᾷ κομψῶν του προσωπογραφιῶν τῶν ἐγκριτωτέρων συγχρόνων δημοσιογράφων.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΒΗΘΛΕΕΜ

ΜΕΓΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

«Δεῦτε ἴδωμεν, πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός.
Ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν ἔνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ...»

Οἱ προσκυνηταὶ τῶν ἁγίων Τόπων.—Δύο κορίτσια ὁποῦ ὑπῆγαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μὲ τὰ πόδια καὶ νηστικὰ 20 ἡμερῶν δρόμον.—Σιναΐτης ἀββᾶς ὁποῦ ἐμετάλαβεν εἰς τὸ Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως μιὰ φορά, χωρὶς νὰ λείψῃ ἀπὸ τὸ Μοναστῆρί του.—Ὁ εὐγενέστατος ἀπὸ ὅλους τοὺς τίτλους τοῦ κόσμου.

Ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀκόμη, διὰ τοὺς ὀρθοδόξους ἐν γένει, ἡ προσκύνησις τῶν Ἁγίων Τόπων ἀπετέλει ἕνα τῶν κυριωτέρων σκοπῶν τοῦ βίου των. Ἀφότου ἡ μακαριωτάτη βασίλισσα Ἑλένη, ἀπελθοῦσα εἰς Παλαιστίνην, ἀνεῦρε τὸν Τίμιον Σταυρόν, καὶ ἀνήγειρε τὸν περικαλῆ Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν προσκυνημάτων, ρεύματα προσκυνητῶν ἐκκινοῦντα ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως συνέρρεον εἰς τὴν Ἰουδαίαν καθ' ὡρισμένους καιρούς, νὰ ἴδουν τὴν εὐλογημένην γῆν ὅπου ἐπεριπάτησεν ὁ Κύριος, καὶ νὰ προσκυνήσουν τοὺς Ἁγίους Τόπους, τὸν Τάφον καὶ τὸν Γολγοθᾶν, τὴν Βηθλεὲμ καὶ τὸ Ἅγιον Σπήλαιον. Νὰ βαπτισθῶσιν εἰς τὸν Ἰορδάνην, τὴν νύκτα τῶν Φώτων, καὶ ἔπειτα νὰ περιδιαβάσουν εἰς τὰς ὑμνουμένας ὄχθας τῆς Τιβεριάδος, νὰ ψαρεύσουν ἐκεῖ ὅπου καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐψάρευον, νὰ δράμωσιν εἰς τὸ Σαραντάριον ὄρος, ἐν νηστείᾳ διατρέχοντες τὴν περιλάλητον Γαλιλαίαν, νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν ἔνδοξον Ναζαρέτ, τοῦ θείου Εὐαγγελισμοῦ τὴν περιλάλητον Πόλιν.

Εἰς τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους χρόνους, ὅτε οἱ χριστιανοὶ ἐβαπτίζοντο εἰς μεγάλην ἡλικίαν, ἐν ᾗ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν Ἰορδάνην, συνήθιζον ἐκεῖ νὰ βαπτίζωνται καὶ πολλοὶ τῶν χριστιανῶν ἐξ εὐλαβείας ὑπερβαλλούσης· ἐκεῖ δὲ ἐβαπτίσθησαν καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους τῆς ἐκκλησίας Διδασκάλους καὶ Θεοφόρους Πατέρας. Οἱ δὲ ὅσιοι καὶ ἀσκηταὶ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Ἑλλάδος, πρὶν ἀποσυρθῶσιν ὁλοτελῶς ἀπὸ τῶν ἐγκοσμίων, ἀπήρχοντο πρῶτον εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων Τόπων, δύναμιν καὶ χάριν ἀπ᾿ αὐτῶν ἀπαντλοῦντες διὰ τὸν δίαυλον τὸν ἀσκητικὸν ἀπαλειφόμενοι.

Καθ᾿ ὅλας δὲ τὰς παραμονὰς τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν γεγονότων, ὡς τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῆς Γεννήσεως, καὶ τῶν Παθῶν τοῦ Ἰησοῦ, ὁλκάδες αρυφορτωμέναι ἀπέπλεον ἀπὸ τοὺς διαφόρους χριστιανικοὺς λιμένας τῆς Μεσογείου κατευθυνόμεναι εἰς Ἰόππην, τὸ ἀρχαιότατον τῆς ἁγίας Σιὼν ἐπίνειον, ἐνῷ ἄλλοι, ἔχοντες τάξιμον ἱερόν, πεζοποροῦντες διήνυον τὸ μέγα διάστημα ἀπὸ τῆς Βιθυνίας καὶ Ἀρμενίας καὶ Καππαδοκίας μέχρι τῶν Ἱεροσολύμων· καί τινες δὲ νηστιύοντες ὁλοτελῶς, πλὴν ξηροῦ ἄρτου καὶ ὕδατος, διήρχοντο τὴν ἱερὰν αὐτὴν ὁδοιπορίαν.

Οὕτω διήνυσαν τὴν ἱερὰν πορείαν αἱ δύο παρθένοι ἀδελφαί, Μαράνα καὶ Κύρα, αἱ ὁποῖαι ἀσκήτευον ὀλίγον ἀπέξω ἀπὸ τὴν πατρίδα των, ἓν προάστειον τῆς Ἀντιοχείας, κλεισμέναι ἐντὸς μικροῦ οἰκίσκου καὶ ἀποκεχωρισμέναι πάσης συναναστροφῆς, διότι δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη τὰ Μοναστήρια. Αἱ ἀοίδιμοι αὗται ἐπιθυμήσασαί ποτε νὰ ἴδουν καὶ προσκυνήσουν τοὺς ἁγίους Τόπους ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν πάτριον ἑστίαν των μίαν πρωΐαν καὶ ἔφθασαν εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ εἴκοσιν ἡμέρας πεζοποροῦσαι καὶ χωρὶς νὰ φάγουν τὴν παραμικρὰν τροφήν. Τότε δὲ μόνον ἔλαβον τροφήν, ἀφοῦ προσεκύνησαν τὰ ἱερὰ τῆς ἁγίας Πόλεως. Νήστεις δὲ διήνυσαν πάλιν τὸ αὐτὸ διάστημα κατὰ τὴν ἐπάνοδόν των εἰς τὴν ἐρημικὴν καλύβην. «Τόσον κατέφλεξε τὰς μακαρίας ὁ ἔρως τοῦ νοητοῦ Νυμφίου Χριστοῦ», προσθέτει ὁ βιογράφος των Συμεὼν ὁ Μεταφραστής.

Ἀλλὰ πόσον τρυφερὸν καὶ πόσον συνάμα φαιδρὸν εἶνε τὸ συμβὰν εἰς ἄλλον ἀσκητήν, Γεώργιον τὸν Σιναΐτην, ὅστις μονάζων εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, τὰς ἀρχὰς τοῦ 6ου αἰῶνος, ἐπεθύμησέ ποτε νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ μεταλάβῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, παριστάμενος κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν. Καὶ πάραυτα, ὢ τοῦ θαύματος! γράφει Συμεὼν ὁ Μεταφραστής, εὐθύς, μόλις ἐσχημάτισε τὸν πόθον τοῦτον, ἡρπάγη, καὶ διανύσας ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ διάστημα δώδεκα ἡμερῶν, παρέστη εἰς τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ὅπου διὰ χειρῶν τοῦ Πατριάρχου Πέτρου ἐκοινώνησε τῶν Ἀχράντων μυστηρίων.

Ὅταν δὲ ἐτελείωσεν ἡ θεία λειτουργία. λέγει ὁ μακαριώτατος Πέτρος πρὸς τὸν συλλειτουργήσαντα Μηνᾶν :

— Πότε μᾶς ἦλθεν ὁ ἀββᾶς οὗτος ὁ Σιναΐτης ;

— Καὶ ἐγώ, Δέσποτα, τώρα τὸν εἶδα.

— Πές του, νὰ μείνῃ τὸ μεσημέρι νὰ συμφάγωμεν ἄρτον.

Τοῦτο ἔπραξεν ὁ Μηνᾶς· καὶ προσελθὼν ἐκάλεσε τὸν Σιναΐτην εἰς τὴν Πατριαρχικὴν τράπεζαν.

—Ἂς γείνῃ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου ! ἀπήντησε Γεώργιος ὁ Σιναΐτης, καὶ προσκυνήσας τὰς ἁγίας Εἰκόνας ευρέθη πάραυτα εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, εἰς τὸ κελλίον του.

Ὁ Πατριάρχης εἰς μάτην ἀνέμενε τὸν Ἀββᾶν τὴν ὥραν τῆς τραπέζης. Τὸν ἀνεζήτησε δι' ὑπηρετῶν, ἀλλ' οὐδαμοῦ εὑρέθη. Τότε θυμωθεὶς ἔστειλεν εἰς τὸ Σίναιον παραπονετικὸν γράμμα διὰ τὴν ἀπείθειαν τοῦ Ἀββᾶ. Οἱ δὲ Σιναΐται πατέρες ἀντέγραψαν πρὸς τὸν μακαριώτατον, ὅτι ὁ Ἀββᾶς Γεώργιος οὐδέποτε ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ Σίναιον. Ἔγραψε δὲ καὶ ὁ ἴδιος Ἀββᾶς λέγων :

— «Συγχώρησόν με, σεβασμιώτατε Πάτερ, εἶνε 70 ἔτη, ἀφ' ὅτου δὲν ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ Σίναιον, οὐδὲ εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐπῆγα ποτέ! Εἰ δὲ καὶ ἦλθον, δὲν ἤθελον ἀτιμάσει τὸν ἄγγελόν σου...»

Βραδύτερον δέ, μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων μας. ὀλίγον πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, τὴν καλὴν αὐτὴν συνήθειαν παραλαβὼν ὁ Ἑλληνισμός, ἐτήρει αὐτὴν εὐλαβῶς, καὶ δὲν ὑπῆρχε πόλις καὶ

χωρίον τῆς Ἑλλάδος, δὲν ὑπῆρχε νῆσος ἑλληνικὴ καὶ ἐπαρχία ὁποῦ νὰ μὴ εἶχε τοὺς Χατζῆδές της καὶ τὴς Χατζήναις, οἱ ὁποῖοι ἐπανερχόμενοι ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Τόπους μετὰ ἰδιαιτέρας εὐαρεσκείας ἔφερον τὸν ἱερὸν τίτλον, τὸν ὁποῖον ὁ λαὸς ἀπένεμε πρὸς αὐτούς, τιμῆς χάριν, τόσον, ὥςτε ὁ τίτλος οὗτος ὑπερενίκα τοῦ ἰδίου αὐτῶν ὀνόματος, ἐπικρατῶν καὶ προτιθέμενος εἰς διάκοσμον τοῦ κυρίου ὀνόματός των, τὸν ὁποῖον μετὰ ἰδιαιτέρας εὐλαβείας οἱ ἱερεῖς ἐμνημόνευον εἰς τὰς ἱεροπραξίας, χαρακτηρίζοντες οὕτως ἐπισήμως τοὺς μακαρίους προσκυνητάς, οἵτινες μετὰ τὴν ἐπάνοδόν των μετήλλαζον ὅλως διόλου βίον, συχνάζοντες εἰς τοὺς Ναούς, ποιοῦντες ἐλεημοσύνας καὶ ἀποφεύγοντες πᾶν εἶδος ἐμπορίου διὰ τὸν φόβον τοῦ ψεύδους, ἰδίως οὐδέποτε πλέον *ἔπιανον καντάρι*, οὐδέποτε πλέον ἐζύγιζον πρᾶγμα μὲ τὰς χεῖράς των.

Ἀλλὰ ὅσον τίμιος, ὅσον παμπόθητος ἦτο τοῦ προσκυνητοῦ ὁ τίτλος, τόσον συνάμα καὶ δυσκολοαπόκτητος τοὺς χρόνους ἐκείνους διὰ τὴν δυσχέρειαν τῆς ὁδοῦ, διὰ τὸ ἐπικίνδυνον τοῦ πλοῦ καὶ τὸ πολυδάπανον τοῦ ταξειδίου.

Ἕως οὗ ἐπ' ἐσχάτων, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ στρωθεὶς σιδηρόδρομος ἀπὸ Ἰόππης μέχρι Ἱερουσαλήμ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ διοργανούμενα κοινὰ ταξείδια εἰδικῶν ἀτμοπλοίων, αἱ *ἐκδρομαί*, κατέστησαν τὸ Προσκύνημα ἁπλούστατον καὶ ἀκοπίαστον καὶ ὀλιγοδάπανον, τὸν δὲ τίτλον τοῦ Προσκυνητοῦ τόσον εὐαπόκτητον, ὥστε νομίζομεν ὅτι ψυχρὸς πολὺ περὶ τὰ θεῖα θὰ εἶνε κανείς, ἢ πολυμέριμνος ὑπὲρ τὸ δέον, ἂν δὲν ἐπιθυμήσῃ ἐνόσῳ ζῇ, νὰ ἀποκτήσῃ τὸν εὐγενέστατον ἀπὸ τοὺς τίτλους τῆς φθειρομένης καὶ πατουμένης κοσμικῆς εὐγενείας, ὅστις εἶνε ὁ μόνος τίτλος ὁποῦ καὶ μετὰ θάνατον παρακολουθεῖ τοὺς ἔχοντας αὐτόν, αἰωνίως μνημονευόμενος ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ χωρίου των.

Καὶ ψυχρὸς μὲν περὶ τὰ θεῖα δὲν πιστεύομεν νὰ εἶνε κανεὶς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, τῶν ὁποίων ἡ ἀθάνατος ἱστορία εἶνε θαυμασίως κεκραμένη μετὰ τῆς θείας ἡμῶν πίστεως, πολυμέριμνοι ὅμως πολλοὶ βεβαίως ὑπάρχουσι.

Ἡ ἀναχώρησις τῶν προσκυνητῶν.— Ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βηθλεέμ.—Ὁ ὁδηγός μας.—Ἡ τυφλὴ καλογραία.—Πεζοπορία ὁμίλων.— Οἱ ρῶσοι μὲ τὰ τσαγερά των.—Ἡ κοιλὰς τῶν Γιγάντων.— Τὸ περίφημον Κατὰ Μόνας.—Ἡ ἱερὰ τερέβινθος.— Ἡ δεξαμενὴ τῶν Μάγων.— Ὁ προφήτης Ἠλίας.— Ἐξαίσιον πανόραμα.— Ἡ Βηθλεέμ.—

Ἦτο ὡραιοτάτη χειμερινὴ ἡμέρα, ὅτε ἐξῆλθον τῆς Ἁγίας Πόλεως ἀπὸ τῆς πύλης τῆς λεγομένης τοῦ Δαβίδ, μιᾶς τῶν μεγάλων σημερινῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ πυλῶν, κατευθυνόμενος εἰς τὴν Ἁγίαν Βηθλεέμ, ὅπως παραστῶ ἐκεῖ κατὰ τὴν λαμπρὰν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων, καὶ προσκυνήσω τὸ Ἅγιον Σπήλαιον, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ ψυχή μου ἐσκίρτα ἐξ ἀγαλλιάσεως τόσον, ὥστε οὐδὲ ἐσκέφθην περὶ ἀνέσεώς τινος ὁδοιπορικῆς, καὶ ἤρχισα ἀνεπαισθήτως μίαν ἀποστολικήν, ὡς λέγουν, πεζοπορίαν, ὅλως διόλου ἀκούραστον καὶ εὐάρεστον. Ἄλλως, τὸ ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἕως τῆς Ἁγίας Βηθλεὲμ διάστημα εἶνε μόλις δίωρον ἢ ἓξ μιλλίων. Παρέχει δὲ συνάμα τόσας τέρψεις εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ περιηγητοῦ ἡ θέα τῶν πέριξ λόφων καὶ τῶν κοιλάδων τῆς Ἰουδαίας, καταφύτων ὅλων ἀπὸ ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὁποίους πρασινίζουσι διάφοροι θάμνοι ἀρωματικοὶ καὶ βαλσαμώδεις· κατὰ μικρὰ—μικρὰ δὲ διαστήματα τόσοι ἱστορικοὶ τόποι καὶ τόσα μνημεῖα ἱερὰ εὐχαρέστως σταματοῦν τὸ βῆμα τοῦ ὁδοιπόρου, ὥστε ἡ πεζοπορία, ἠμπορῶ νὰ εἴπω, ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς τὸν προσκυνητὴν τὸν ἐρχόμενον εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους μὲ τὸν πόθον οὐχὶ μόνον νὰ θεωρήσῃ ἀπὸ ἀνθρωπίνην περιέργειαν,

ἀλλὰ νὰ ψαύσῃ, νὰ προσκυνήσῃ γονατιστὸς, ν' ἀσπασθῇ βῆμα πρὸς βῆμα τὴν γῆν, ὅπου ἐπεριπάτησεν ὁ Λυτρωτὴς τοῦ Κόσμου καὶ Παντοδύναμος.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀγαθὸς συνοδοιπόρος μου, ὁ γέρω-Δοσίθεος, ἕνας εὐλαβέστατος καὶ ἀσκητικώτατος γέρων μοναχὸς, Μυτιληναῖος ἕως 65 ἐτῶν, τὸν ὁποῖον εἶχε τὴν εὐγένειαν ἀπὸ μεγάλην πρὸς ἐμὲ καλωσύνην ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων νὰ μοὶ παραχωρήσῃ ὡς χρήσιμον σύντροφον καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ Δωδεκαημέρου, ὅλων δηλαδὴ τῶν ἑορτῶν τῆς Γεννήσεως καὶ Βαπτίσεως, καθ' ἃς θὰ διήρκει τὸ προσκύνημά μου, ὁ γέρω-Δοσίθεος, λέγω, μοῦ ἐσύστησεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν πεζοπορίαν ὡς ἐπιβαλλομένην.

—Ἀποστολικά, γυιέ μου, ἀποστολικὰ δηλαδὴ νὰ πᾶμε. Νὰ ἰδῇς, γυιέ μου, πόσο θὰ φχαριστηθῇς!...

Μόλις δὲ ἀπεμακρύνθημεν ὀλίγον τῆς Ἁγίας Πόλεως, φθάσαντες εἰς τὴν φάραγγα Ἐννόμ, μίαν βαθυτάτην καὶ ἀρκετὰ μεγάλην φάραγγα, ἀνεπαισθήτως οἱ δύο ἡμεῖς εὑρέθημεν ἀποτελοῦντες μίαν ὄντως ἀξιοσέβαστον συνοδίαν πολυμελῆ καὶ πολύκοσμον, διότι εἰς τὴν ἁπλῆν καὶ ξηρὰν δυάδα μας προσετέθησαν πολλαὶ ἄλλαι προσκυνητῶν δεκάδες, παρακινηθέντες εἰς τοῦτο, ὡς ἐννόησα, ἀπὸ τὴν εὐμένειαν μετὰ τῆς ὁποίας ὁ πολύπειρος σύντροφός μου γέρω-Δοσίθεος ἡρμήνευε τὰς τοποθεσίας καὶ τὰ καθ' ὁδὸν ἱερά, ἱστάμενος καὶ ἀναπτύσσων τὴν ἱστορίαν των, μὲ μεγάλην γνῶσιν, παλαιὸς αὐτὸς Ἁγιοταφίτης καλόγηρος, ἀνήκων εἰς τὴν Σιωνίτιδα ἐκκλησίαν ἀπὸ πεντηκονταετίας.

Ἐνόσῳ δὲ ἐπροχωροῦμεν πρὸς νότον τῶν Ἱεροσολύμων, κατευθυνόμενοι πρὸς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ, τόσον ἐσυναντούσαμεν ἀναριθμήτους ὁμίλους προσκυνητῶν· ἦσαν αἱ παραμοναί, βλέπετε, τῆς μεγάλης ἑορτῆς, οἵτινες πεζοὶ ὁμοίως ἐβάδιζον, ἄλλοι μὲν ἐρχόμενοι κατόπιν μας, ἄλλοι δὲ προπορευόμενοι.

Προήρχοντο δὲ ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Καππαδοκίας, ἰδίως ἐκ Βιθυνίας καὶ Σμύρνης, ὀλίγιστοι δὲ ἐξ Ἑλ-

λάδος, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἦταν μοναχοὶ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον Μωραΐται φιλευσεβεῖς, καλογραῖαί τινες ἀπὸ τὰς γυναικείας Μονὰς τῆς Τήνου καὶ τῶν Καλαμων, ἐκ τῶν ὁποίων δύο νεώτεραι συνοδεύουσαι μίαν τυφλὴν γεροντοτέραν ἐκ Τήνου εἶχον ἀποτελέσει μέρος τοῦ ἰδικοῦ μας ὁμίλου, ἀσθμαίνουσαι διὰ νὰ μᾶς παρακολουθοῦν. Τόσον δὲ τὰς ἐσυνειθίσαμεν, ὥστε εὐαρέστως ἠκούομεν τοὺς κατανυκτικοὺς στεναγμοὺς τῆς τυφλῆς, διακόπτοντας συχνά τὴν ἀρχαιολογικὴν διάλεξίν μας:

—Ἄχ! ἀνεστέναζεν εἰς κάθε βῆμα σχεδὸν ἡ τυφλὴ καλογραία. Τί εὐωδιάζει ἔτσι δά, Φεβρωνία μου;

— Εἶνε ὁ ὕσσωπος τοῦ Δαβίδ, ἀπήντα ὁ ἀκούραστος γέρω-Δοσίθεος, παρεμβαίνων προφρόνως εἰς ὅλων τὰς ἱστορικὰς ἐρωτήσεις.

—Ἄχ! τί εὐωδία! ἐπανέλαβε πάλιν ἡ Τηνιακιὰ καλογραία. Ὁ ὕσσωπος! ὁ ὕσσωπος τοῦ Ψαλτηρίου!...

Καὶ προσέθηκε μὲ ἀπαγγελίαν ἐκκλησιαστικήν, πολὺ γλυκύτατα:

—Ραντιεῖς με ὑσσώπῳ καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι....

Τί εὔμορφα, ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς λαχανοκήπους, οἱ ὁποῖοι ποτίζονται ἀπὸ τὸ νερὸν τῆς κολυμβήθρας τοῦ Σιλωάμ. Ἦσαν ὅλοι γεμᾶτοι ἀπὸ χλοερώτατα λαχανικὰ τοῦ χειμῶνος, τρυφερὰ καὶ εὔχυμα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πολλοὶ ἠγόρασαν διὰ τὴν ὁδοιπορίαν. Ἀλλὰ οἱ περισσότεροι ἐνήστευον ἀπὸ πρωίας, ἀναμένοντες νὰ ἀσπασθοῦν πρῶτον τὸ Ἅγιον Σπήλαιον.

Μετ' ὀλίγον, φθάσαντες εἰς τὸ κορύφωμα τοῦ ἀνηφόρου ἐκείνου, παρετηρήσαμεν πρὸς τὰ ἀριστερά, μακράν μας ὀλίγον, ἀναβαίνουσαν εἰς ἕνα βουνὸν ὑψηλόν, μίαν μεγάλην συνοδίαν ἀλλογενῶν προσκυνητῶν, διῃρημένων καθ' ὁμίλους, πολυαρίθμους ὁπωσδήποτε. Θὰ ἦσαν ὅλοι ἕως πεντακόσιοι ἄνθρωποι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Καὶ ἦσαν ὅλοι Ρῶσοι ἀπὸ τὰ ἐνδότερα τῆς Ρω-

σίας, πτωχοὶ ὅλοι, ταξειδεύοντες δωρεὰν μὲ ἀτμόπλοια τῆς κυβερνήσεως, οἱ ὁποῖοι τὸ προσκύνημα εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους θεωροῦσιν ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς χριστιανικῆς των πίστεως.

Εἶχον χάσει τὸν δρόμον τῆς Βηθλεέμ· καὶ ἦσαν οἱ πλεῖστοι ἐνδεδυμένοι μὲ διφθέρας χονδράς, τὸ σκληρὸν τρίχωμα τῶν ὁποίων συνεχέετο, γινόμενον περὶ τὸ περιλαίμιον ἕν, μετὰ τῶν μακρῶν μαλλιῶν των καὶ τῶν στρυφτῶν γενείων των. Ἦσαν ὠχροὶ καὶ ξηραγκηνοί· πολλοὶ δὲ ἔφερον γούναν περίεργον, δέρμα ἀκατέργαστον ἀγρίου ζώου, μέχρι γονάτων, ὑαλίζουσαν ὡς μὲ λῖπος ἀλειμμένην, περιζωσμένοι δὲ τὴν ὀσφὺν μὲ δερματίνην ζώνην ὡς ὁ Βαπτιστής. Αἱ δὲ γυναῖκες πάλιν ἐκάλυπτον μὲ μακρὰς μανδήλας, ὡς σάλια χονδρά, τὰ ἀνδροπρεπῆ τοῦ προσώπου των χαρακτηριστικά· καὶ πάντες ἔφερον ὑποδήματα τραχέα καὶ δερματόπλεκτα καὶ χονδρά, καὶ συνωμίλουν ζωηρὰ ἀναμεταξύ των, κάμνοντες μὲ τὰς χεῖρας διάφορα σχήματα, ἢ δεικνύοντες μὲ τοὺς δακτύλους τὰ διάφορα ἱστορικὰ τοπεῖα, ἐνῷ ἄλλοι ἐξ αὐτῶν ἔψαλλον τροπάρια καὶ ὕμνους ἐκκλησιαστικούς, ἐκ τῶν ὁποίων συχνὰ-συχνὰ ἀντήχουν ἐπικρατοῦσαι αἱ λέξεις: *Βηθλεέμα* καὶ *Εὔφραθα*, ὡς ριπαὶ ἀγρίου βορρᾶ κτυπῶσαι ἀγρίως εἰς τοὺς βράχους τῆς κορυφῆς ἐκείνης.

Τινὲς ἐξ αὐτῶν εἶχον μακροτέραν τὴν κόμην καὶ χτενισμένην, ὡς καὶ τὸ γένειον τὸ πυρρόχρουν, καὶ ἔφερον ἐπάνω τῆς διφθέρας ἓν ἄλλο ἱμάτιον ἐλαφρόν, μαῦρον, ὡς ράσσον. Ἦσαν οὗτοι κληρικοὶ καί, ὡς φαίνεται, αὐτοὶ καθωδήγουν τοὺς ὁμίλους αὐτοὺς τῶν προσκυνητῶν, διότι κάθε ὅμιλος εἶχε ἀπὸ δύο καὶ τρεῖς τοιούτους, οἱ ὁποῖοι εἰς κάθε στιγμὴν ἐπανελάμβανον :

Χαρασό ! Χαρασό ! (Ὡραῖα ! Ὡραῖα !)

Ἐκεῖνο δὲ το ὁποῖον ἔκαμνεν ἐντύπωσιν εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, εἶνε ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ Ρῶσοι προσκυνηταί, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἔφερον κρεμασμένα εἰς τὸν λαιμόν των ὡς φυλακτά, σαμοβάρια ὁλόκληρα καὶ τσαγερὰ σεβαστῶν διαστάσεων, μὲ σπάγγον ἢ μὲ λεπτὴν ἄλυσίδα συγκρατούμενα, καὶ εἶχον ἀπὸ τὸν

ὦμον περασμένον ἕνα πέτσινον τουρβᾶν ὁ καθένας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔφερον ἄρτον μελαψόν, καὶ κατάξηρον, ἀπὸ τὴν μεγάλην χώραν των καὶ μποτιλίτσαις μὲ βότκαν, εἶδος οὔζου.

Ὅταν συνεκεντρώθησαν ὅλοι οὗτοι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ὅπου ἡμεῖς τώρα ἐφθάναμεν, ἐστάθησαν ὀλίγον ἀκροώμενοι τοὺς ἱερεῖς των, καὶ ἀμέσως ἤρχισαν νὰ κραυγάζουν κραυγὰς ἰσχυρὰς ὡς ἀποδοκιμασίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἠκούομεν ζωηρὰς τὰς λέξεις :

— Σκουσένιε Φαριζαῖε ! Σκουσένιε Γιούντα !

— Καταρῶνται τοὺς Φαρισαίους καὶ τὸν Ἰούδαν, μᾶς εἶπεν ὁ γέρω-Δοσίθεος. Διότι ὁ λόφος αὐτὸς ὅπου εὑρίσκονται τώρα εἶνε τὸ βουνὸν *τοῦ ἀνόμου Συνεδρίου*. Αὐτοῦ ἐπάνω ἔγεινε τὸ Συνέδριον τῶν Φαρισαίων διὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἀφοῦ ἀνέβημεν ὅλον ἐκεῖνον τὸν ἀνήφορον, εὑρέθημεν εἰς μίαν ὡραιοτάτην κοιλάδα κατάφυτον ἀπὸ παντὸς εἴδους φυτὰ καὶ δένδρα καὶ ἀπὸ ἀμπελῶνας, τῶν ὁποίων αἱ κληματίδες ἄφυλλοι ἁπλώνοντο πλέον ὡς πολύπλοκοι παγίδες θηρευτῶν.

— Ἐλ-Βακάχ ! Ἐλ-Βακάχ ! ἀνέκραξάν τινες ἄραβες φρουροὶ ἐγχώριοι, προτρέχοντες τῆς συνοδίας καὶ κάμνοντες σχήματα διάφορα πολεμικά, κινοῦντες τὰς λόγχας των καὶ ἀλαλάζοντες τρομακτικῶς.

— Ἐλ-Βακάχ ! Ἐλ-Βακάχ !

— Εἶνε ἡ *κοιλὰς τῶν Γιγάντων* αὐτὸς ὁ κάμπος, παρετήρησεν ὁ γέρω-Δοσίθεος, ὅπου ἔγειναν εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἑβραίων πολλαὶ μάχαι μὲ τοὺς Φιλισταίους. Τώρα οἱ Ἄραβες τὴν λέγουν Ἐλ-Βακάχ.

Ἀφοῦ ἐστάθημεν ὀλίγον καὶ ἀνεπνεύσαμεν ἀπὸ τὴν εὐώδη καὶ ζωτικὴν αὖραν, ἐπανηρχίσαμεν τὴν ὁδοιπορίαν μας θαυμάζοντες ἀπὸ μακρὰν μίαν ὡραιοτάτην ἔπαυλιν, ἕνα μεσαιωνικὸν μικρόπυργον, ἀνάμεσα εἰς κυπαρίσσους καὶ κέδρους, ἐν μέσῳ κήπου σκιεροῦ μὲ ἀναδενδράδας καὶ περιπλοκάδας, μίαν ἀναπαυτικωτάτην ἐρημικὴν κατοικίαν.

— Εἶνε τὸ περίφημον *Καταμόνας* αὐτὸ τὸ ἀγροκήπιον, εἶπεν ὁ γέρω-Δοσίθεος, μέσα εἰς τὰ κυπαρίσσια καὶ τὰ κέδρα καὶ τοὺς μόσχους τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν, ὅπου μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα, ἀποσύρεται καὶ ξεκουράζεται ὁ Πατριάρχης μας.

— Ἄχ! τί ὤμορφα! ἀνεστέναξεν ἡ τυφλὴ καλογραῖα καὶ ἤρχισε νὰ ἀπαγγέλλῃ πάλιν μὲ τὸ ἐκκλησιαστικόν της ὕφος τὸ ψαλμικόν: «Κατὰ μόνας εἰμὶ ἐγώ, ἕως ἂν παρέλθω....» Τί εὔμορφη ὀνομασία.

Τὸ *Καταμόνας*, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρω-Δοσίθεος εἶνε κτισμένον ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ οἴκου τοῦ Δικαίου Συμεών, τοῦ βαστάσαντος εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν Κύριον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ ἤτανε ἐδῶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον μία τερέβινθος, πολὺ παλαιὸν δένδρον. Ἡ δὲ Παναγία βαστάζουσα εἰς τὰς ἀγκάλας της τὸν Κύριον, σαράντα ἡμερῶν βρέφος, καὶ μεταβαίνουσα ἐκ Βηθλεὲμ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἵνα παραστήσῃ τὸν Υἱόν της τὸν μονογενῆ εἰς τὸν Ναόν, κουρασθεῖσα ἐκάθησεν ὑποκάτω ἀπὸ τὴν τερέβινθον ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον· τότε τὰ κλωνάριά της ἔκλιναν γύρω-γύρω κ' ἐπροσκύνησαν τὸν Κύριον, ἀποτελέσαντα ὡς ἕνα θόλον.

— Ἄχ! Κύριέ μου! Ἀνεστέναξεν ἡ τυφλὴ καλογραῖα. Τί εὔμορφα πράγματα.

— Τὸ ἱερὸν δένδρον, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρω-Δοσίθεος, ὁ ἄραψ ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἀγροῦ τὸ ἔκοψε, διὰ νὰ μὴ καταπατῆται ὁ ἀγρός του ἀπὸ τοὺς προσκυνητάς· ἀλλὰ ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη ἐξηκολούθει κατόπιν νὰ ἀναβλαστάνῃ χλωροὺς βλαστούς.

— Κύριέ μου Μεγαλοδύναμε! εἶπε μὲ τὴν γλυκυτάτην φωνήν της ἡ τυφλὴ Μοναχὴ θαυμάζουσα

Προχωρήσαντες ὀλίγον ἐσταματήσαμεν εἰς τὴν στέρναν τῶν Μάγων, ὅπου ἀρκετὰ κοπάδια προβάτων ἐποτίζοντο ἀπὸ τοὺς ἄραβας ποιμένας, οἵτινες συνηθισμένοι ἀπὸ τὸ συχνοπέρασμα τῶν προσκυνητῶν, βλέποντες ἡμᾶς μετὰ μειδιαμάτων ἐπανελάμβανον:

— Μπὶρ-καδής! Μπὶρ-καδής!

— Ἐδῶ, μᾶς εἶπε τότε ὁ γέρω Δοσίθεος, οἱ Μάγοι ὁποῦ ἤρ-

χοντο νὰ προσκυνήσουν τὸν γεννηθέντα Χριστόν, ἐπανεῖδον τὸν ἀστέρα, τὸν ὁποῖον εἶχαν χάσει ἀρκετὸν διάστημα, καὶ ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην.

Τὸ μέσον τῆς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βηθλεὲμ ὁδοῦ σημειόνει ἕνα παλαιότατον Ἑλληνικὸν Μοναστήριον τετράγωνον, μὲ τείχη δυνατὰ ὡς κάστρον, καὶ μὲ σιδηρένιαν πόρταν, ἔχον καὶ παμμέγιστον προαύλιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περικλείονται χωράφια ἐλαιόφυτα. Καὶ ἀπέξω δὲ τὸ μοναστήριον εἶνε περιτριγυρισμένον μὲ ἐλαιῶνας πυκνοὺς εὐφραίνοντας πολὺ τὴν ὅρασιν, ὑποκάτω δὲ ἀπὸ μίαν παμπάλαιον ἐλαίαν, ἀντικρὺ εἰς τὴν πόρταν τοῦ Μοναστηρίου, ὑπάρχει μία πέτρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας φαίνεται ὡσὰν εἰς ἄμμον τυπωμένον τὸ σχῆμα τοῦ σώματος τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, εἰς τὸν τόπον ὅπου κοιμώμενον τὸν ἐξύπνησεν ἄγγελος Κυρίου καὶ τοῦ εἶπε: «Ἀνάστα, φάγε καὶ πίε, ὅτι μακρὰ ἀπὸ σοῦ ἡ ὁδὸς», τὸν καιρὸν ὅπου κατέσφαξε τοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης καὶ ἔφυγεν ἀπὸ προσώπου τῆς Ἰεζάβελ.

Δι' αὐτὸ τὸ μοναστήριον τοῦτο τιμᾶται εἰς ὄνομα τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ τοῦ Θεσβίτου.

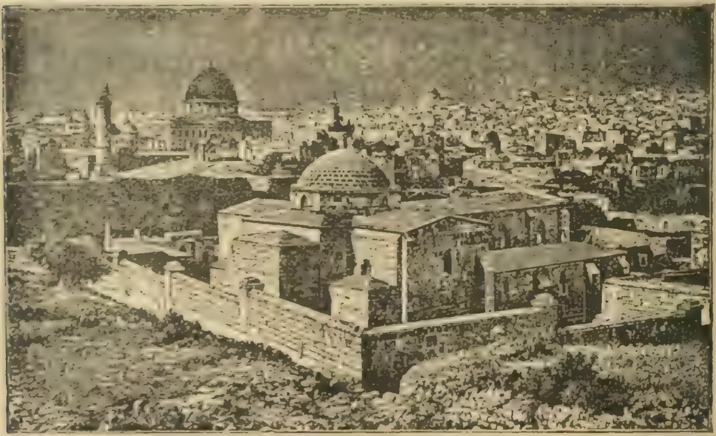
Ἡ καμπάναις τῆς Μονῆς ἐσήμαινον ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ ἐγέμιζεν ὅλος ὁ ἐλαιὼν ἀπὸ τοὺς γλυκεῖς ἤχους των· καὶ συγχρόνως ἤνοιξεν ἡ μεγάλη σιδηρένια πόρτα, καὶ ἐφάνη ὁ πορτάρης, ἕνας ἀνδρεῖος μαυρογένειος μοναχός, γεμᾶτος γαλήνην. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐπροχωρήσαμεν χαιρετίσαντες, ἀρκεσθέντες μόνον ν' ἀκούσωμεν τὸ τροπάριον τοῦ Προφήτου: «Ὁ ἔνσαρκος Ἄγγελος τῶν Προφητῶν ἡ κρηπίς...» τὸ ὁποῖον ἤρχισε κατανυκτικώτατα νὰ ψάλῃ ἡ Τηνιακιὰ τυφλὴ μοναχή.

— Σταθῆτε ὀλίγον παιδιά, σταθῆτε! ἀνεκραύγασεν ὁ γέρω-Δοσίθεος καὶ θαυμάσατε ἀπὸ ἐδῶ τὴν Δημιουργίαν.

Τῳόντι ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω ἡπλοῦτο γύρω ἕνα μεγαλοπρεπέστατον θέαμα κάλλους ἀπεριγράπτου καὶ ἐκτάσεως μακρᾶς λίαν, ὁρίζων

εὐρύτατος καὶ ποικιλώτατος. Ἐφαίνετο ἐκεῖθεν ὁλόκληρος ἡ πόλις Ἱερουσαλὴμ μὲ τοὺς πύργους της καὶ τοὺς κουμπέδες, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ὡς βασιλεὺς ἐκυριάρχει ὁ παμμέγιστος τροῦλλος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τάφου, ὅλη ἡ κοιλὰς τῶν Γιγάντων, τὴν ὁποίαν διήλθομεν, πέραν τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Χεβρών, τὰ ὄρη Μωὰβ ἐκεῖθεν μὲ τὸ χρῶμά των τὸ γλυκύτατον, καὶ εἰς τὸ βάθος διὰ μέσου ἐλαιώνων καὶ καλαμώνων, ἔστιλβον πτυχαί τινες τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, θέαμα ὄντως μαγευτικώτατον.

Γενικὴ ἄποψις τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ἀλλ' ἰδοὺ τέλος καὶ ἡ Βηθλεέμ, ἡ Ἁγία Βηθλεέμ, ἡ πολυύμνητος πόλις τῆς Ἰουδαίας.

Οἱ ὅμιλοι τῶν Ρώσων προσκυνητῶν ἐπανευρόντες τὴν ὁδὸν διὰ μονοπατίου, συνεκεντρώθησαν ὅλοι ὁμοῦ πρὸ ἡμῶν, προσατενίζοντες ὡς ἐν ἐκστάσει πρὸς τὴν ἔνδοξον τοῦ Εὐφραθᾶ Μητρόπολιν καὶ κραυγάζοντες μὲ ἀλαλαγμοὺς ὡς ἐν χορῷ :

— Βηθλεέμα ! Εὔφραθα !

Ἄλλοι γονατίζουν, ἄλλοι ἀποκαλύπτονται ἀφαιροῦντες τὰ δερμάτινα καλπάκια των, ἄλλοι ὑψοῦν πρὸς οὐρανὸν τὰς χεῖρας, ἢ ἐπαναλαμβάνουν ψάλλοντες τὴν ἐπῳδὸν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ των ᾄσματος :

— Βηθλεέμα ! Εὔφραθα !

Καὶ ἀπὸ τὰς κινήσεις των τὰς σπασμωδικὰς κροτοῦσι τὰ σαμοβάριά των καὶ τὰ τσαγερά των.

Τὰ ρεβίθια ὁποῦ ἔγειναν πέτραις — Φωνὴ ἠκούσθη ἐν Ραμᾷ. — Ὁ τάφος τῆς Ραχήλ.— Ἡ πατρὶς τοῦ Δαβίδ.— Τὰ ὄνειρα τῶν προσκυνητῶν.

Μετὰ μικρὰν ἀναψυχὴν εὐφρόσυναν ἀπὸ τῆς θέας τοῦ εὐρυτάτου ἐκείνου ὁρίζοντος τῆς Ἁγίας Γῆς, ἐκατηφορήσαμεν ὀλίγον, καὶ ἐπειδὴ ἤρχισαν νὰ συσσωρεύωνται πρὸς βορρᾶν μερικὰ σύννεφα προμηνύοντα βροχήν, ἐταχύναμεν ὀλίγον τὸ βῆμα καὶ εὑρέθημεν εἰς μίαν ἄλλην κοιλάδα κάπως ξηρὰν ἐν τῷ μέσῳ, ἀλλὰ πέριξ σκιαζομένην ὑπὸ κέδρων καὶ ἐλαιῶν καὶ πολλῶν ἀρωματικῶν θάμνων, ὅτε οἱ προπορευόμενοι φρουροὶ Ἄραβες μᾶς ὑπεδέχθησαν μετ' ἄλλων μελαψῶν ποιμένων εἰς ἕνα κατάξηρον ἀγρόν, γεμᾶτον ἀπὸ μικρὰ χαλίκια ἐσπαρμένα ἐν ἀφθονίᾳ, ἑκατομμύρια τῶν ἑκατομμυρίων.

—Ἐλ-Χοῦμμος ! Ἐλ-Χοῦμμος ! ἐκραύγαζον οἱ ἄραβες. Καὶ λαμβάνοντες χούφταις γεμάταις ἀπὸ τὰ περίεργα ἐκεῖνα χαλίκια μᾶς τὰ ἐδείκνυον ἐπαναλαμβάνοντες :

— Ἐλ-Χοῦμμος ! Ἐλ-Χοῦμμος ! (Τὰ ρεβίθια ! Τὰ ρεβίθια !)

—Ὁ ἀγρὸς τῶν ἐρεβίνθων ! Μᾶς ἐξήγησεν ὁ γέρω-Δοσίθεος.

Καὶ μᾶς διηγήθη :

— Μίαν φοράν, παιδιά μου, ὁ Χριστὸς ἐπερνοῦσεν ἀπὸ ἐδῶ, καὶ ηὗρεν ἕνα γεωργὸν ὁποῦ ἔσπερνε ρεβίθια.

— Τί σπέρνεις ; ἐρωτᾷ τὸν γεωργὸν ὁ Κύριος.

— Τί σπέρνω ; Πέτραις ! ἀπήντησεν ὁ γεωργὸς μὲ αὐθάδειαν.

— Αὐτὸ ποῦ σπείρεις, αὐτὸ καὶ νὰ θερίσῃς ! ἀπήντησεν ὁ Χριστὸς καὶ ἀπῆλθεν...

Ὅταν δὲ ἦλθεν ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ, ἐπῆγεν ὁ γεωργὸς νὰ θερίσῃ τὸν ἐσπαρμένον ἀγρόν του, καὶ ἐθέρισε...πέτραις ! αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τότε μένουν ἐδῶ, ἑκατομμύρια τῶν ἑκατομμυρίων εἰς μαρτύριον.....

Καὶ ὄντως τὰ χαλίκια τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ ἔχουν πολλὴν ὁμοιότητα μὲ ρεβίθια.

Μετά τινα λεπτὰ τῆς ὥρας εὑρέθημεν κατέναντι πενιχροῦ μνημείου εἰς σχῆμα μονοστέγου οἰκίας μὲ μικρὸν τροῦλλον.

—῾Ο τάφος τῆς Ραχήλ ! μᾶς εἶπεν ὁ γέρω Δοσίθεος.

Καὶ ἀπὸ στήθους ἀπαγγέλλει τοὺς ἑξῆς γραφικοὺς στίχους ἐκ τῆς Γενέσεως :

«᾽Απέθανε δὲ Ραχὴλ καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ῾Ιπποδρόμου Εὐφραθᾶ. Αὕτη ἐστὶ Βηθλεέμ. Καὶ ἔστησεν ᾽Ιακὼβ στήλην ἐπὶ τοῦ μνημείου αὐτῆς, ἕως τῆς ἡμέρας τούτης».

Τὸ οἰκοδόμημα εἶνε ἁπλούστατον. ῞Ενας δὲ σαρκοφάγος δώδεκα σπιθαμῶν τὸ μῆκος καὶ τεσσάρων τὸ πλάτος, ἀνήκων εἰς τὴν κυριότητα τῶν ᾽Ιουδαίων,λέγεται ὅτι ἐμπεριέχει τὰ ὀστᾶ τῆς δευτέρας γυναικὸς τοῦ ᾽Ιακώβ, τῆς Ραχήλ.

— Τῆς Ραχήλ ! ἐπανέλαβε μελαγχολικῶς ἡ τυφλὴ καλογραία καὶ ἀπήγγειλε γλυκερῶς τοὺς δημώδεις στίχους.

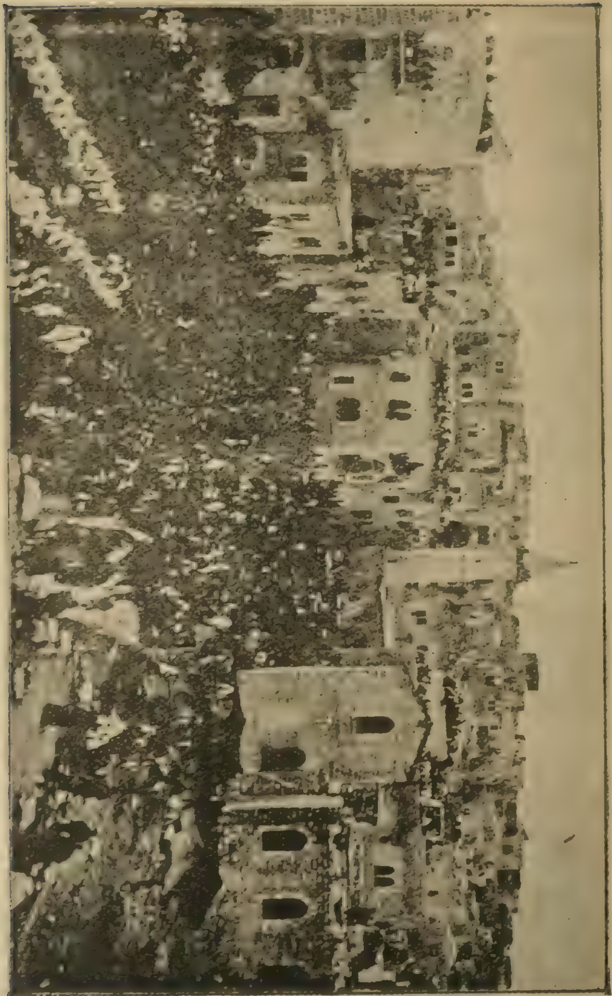
Φωνὴ ἠκούσθη ἐν Ραμᾷ
Ραχὴλ τὰ τέκνα κλαίει.,·

—᾽Ιδοὺ καὶ ἡ Ραμά, προσέθηκεν ὁ γέρω-Δοσίθεος. ᾽Εκεῖ πέραν, καὶ ἔδειξε διὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ διάστημα ὡς δύο μίλλια, ὅπου ἠκούσθη ὁ θρῆνος καὶ ὁ κλαυθμὸς εἰς τὴν σφαγὴν τῶν νηπίων, τὰ ὁποῖα ἔσφαξεν ὁ ῾Ηρώδης.

῎Ηδη εἴμεθα ἐγγύτατα τῆς ῾Αγίας Βηθλεέμ. ᾽Ιδοὺ ἡ πόλις ᾽Ιούδα, ὁ οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ, ἡ πόλις τοῦ Δαβίδ· ἡ πόλις καὶ πατριὰ τοῦ Δαβίδ. Τὴν βλέπομεν καὶ σκιρτᾷ ἡ καρδία μας, σκίρτημα ἅγιον καὶ ἱερόν, τὸ σκίρτημα τὸ ὁποῖον μόνον οἱ ἀσκηταὶ αἰσθάνονται νύκτα βαθειά, τὰ μεσάνυκτα, ὅταν μόνοι μόνῳ Θεῷ προσεύχωνται εἰς τὸ κελλίον των.

᾽Ιδοὺ ἡ Βηθλεέμ. ᾽Επάνω εἰς ἕνα βουναλάκι ὡραῖον, μακρὰ

Η Βηθλεέμ.

καὶ στενή, μὲ τὰ σπιτάκια της, κολλημένα εἰς τὸν βράχον, σὰν κάστρον παλαιόν.

Ἀνεπαισθήτως ὅλοι, ὡς μὲ νευρικὰς κινήσεις, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ὁποῦ μᾶς διευθύνει ὅλους, ταχύνομεν τὸ βῆμα, ποῖος νὰ πρωτοέμβῃ εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν, ποῖος νὰ πρωτοπάρῃ ἁγιασμὸν καὶ εὐλογίαν, ὄνειρα σεπτά, ὁποῦ τόσα χρόνια ὠνειρεύετο ἡ ψυχὴ ἑκάστου.

Ὁ καθένας μας ἔχει τὸ τρυφερὸν ὄνειρόν του.

Ἄλλος, δεκάρα-δεκάρα κατήρτισε τὸ μικρὸν ἀποθεματικόν του κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον τὸν φέρει τώρα εἰς τὸ μέγα προσκύνημα. Ἄλλος, μὲ δάκρυα, νύκτα καὶ ἡμέραν παρακαλοῦσε τὸν Θεὸν νὰ εὐδοκήκῃ νὰ τακτοποιηθοῦν αἱ ὑποθέσεις του ταχύτερον, καὶ νὰ ὑπάγῃ μιὰ μέρα νὰ γείνῃ Χατζῆς. Καὶ νὰ ὁποῦ ἦλθεν ἡ πολυπόθητος ἡμέρα. Ἄλλος ἔταξεν ἑνὸς ἔτους εἰσόδημα τῶν ἀγρῶν του νὰ ἀφιερώσῃ εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον καὶ νὰ ἀξιωθῇ μιὰ μέρα, πρὶν πεθάνῃ, νὰ προσκυνήσῃ τοὺς Ἁγίους Τόπους. Καὶ οἱ ἀγροί του ἐφέτος εὐφόρησαν παγκαρπίαν μεγάλην. Ἄλλος, εὐλαβὴς αὐτὸς καὶ φιλευσεβής, διαβάζων τὰ διάφορα Προσκυνητάρια τῆς Ἁγίας Γῆς, δὲν ἤξευρε πῶς νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τοὺς τόσους ἐνθουσιασμοὺς τῆς βαθυπλούτου ψυχῆς του, πτωχὸς καὶ πένης σωματικά, ἕως οὗ ἀποθανὼν ἕνας στενὸς συγγενής του, τοῦ ἄφησεν ὅλα τὰ ἔξοδα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον, νὰ γράψῃ τὸ ὄνομά του νὰ μνημονεύεται....

—Ἀχ! Πότε θὰ πᾶμε Φεβρωνία μου, ἔλεγε καὶ ἡ τυφλὴ καλογραῖα πρὸς τὴν ὑποτακτικήν της ὁποῦ τὴν συνοδεύει τώρα— πότε θὰ πᾶμε εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον, νὰ προσκυνήσουμε;

—Ὅταν εὐδοκήσῃ ὁ Κύριος! ἀπήντα ἡ Τηνιακιὰ καλογραῖα, ἡ ὑποτακτικὴ τῆς τυφλῆς.

Ἕως οὗ τῆς ἔστειλαν ἀπὸ τὴν πατρίδα της, ἀπὸ τὴν Σμύρνην, τὸ μερίδιον μιᾶς ἀνελπίστου κληρονομίας πατρικῆς....

Ἤδη ὁ γέρων Δοσίθεος ξετινάζει τὴν κόνιν ἀπὸ τῶν ἱματίων του, συγυρίζεται, φορεῖ τὸ ἐξώρασσον, ὅπερ εἶχεν ἕως τώρα ριχμέ-

νον εἰς τοὺς ὤμους του, καὶ ἀρχίζει ν' ἀπαγγέλλῃ τὴν ὡραίαν περικοπὴν τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου ἐκ τοῦ κεφ. β'. «Ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου»...

«Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ πόλιν Δαβίδ, ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, ἀπογράψασθαι σὺν Μαριάμ, τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔτῃ ἐγκύῳ....»

— Π'ετ-Λιάχεμ! Π'ετ-Λιάχεμ! ἀνεκραύγαζον χοροπηδοῦντες οἱ Ἄραβες φρουροὶ καὶ εἰσήρχοντο εἰς τὴν ἱερὰ πολίχνην διὰ σχημάτων καὶ νευμάτων ὑποδηλοῦντες εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Βηθλεέμ.

*Ἡ ἐνδοξοτέρα πόλις τοῦ κόσμου.—Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ.— **Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ**.— Ἱστορία τῆς πόλεως.— Ὁ Σαλαδῖνος.— Ὁ ἀγρὸς τῶν ἀνθέων.—**Π'ετ Λιάχεμ**.— Ἔργα τῶν ἐνοίκων.*

Πρώτην φορὰν γίνεται μνεία τῆς Βηθλεὲμ εἰς τὴν «Γένεσιν», ὅπου ἀναφέρεται ὅτι, ἀποθανοῦσαν ἐκ δυστοκίας τὴν Ραχήλ, τεκοῦσαν ἐν ὁδοιπορίᾳ τὸν δωδέκατον υἱὸν τοῦ Ἰακώβ, τὸν Βενιαμίν, ἔθαψεν αὐτὴν ὁ Ἰακὼβ «ἐν ὁδῷ τοῦ Ἱπποδρόμου Εὐφραθᾶ, ἥτις ἐστὶ Βηθλεὲμ» Σημαίνει δὲ ἡ λέξις εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν «οἶκον ἄρτου»· ἀλλ' οἱ ἐγχώριοι ἄραβες καλοῦσιν αὐτὴν σήμερον εἰς τὴν γλῶσσάν των Π'ετ Λιάχεμ, ὅπερ σημαίνει «οἶκος κρέατος». Εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν ἀλλ' ἐνδοξοτάτην πολίχνην, ἐνδοξοτέραν ἀπὸ ὅλας τὰς πλέον μεγαλοπρεπεῖς πόλεις τῆς Οἰκουμένης, ἐγεννήθη ὁ Δαβίδ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ προπάτωρ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ὁ μικρόσωμος καὶ περιφρονημένος υἱὸς τοῦ Ἰεσσαί, τὸν ὁποῖον ἐλθὼν μίαν ἡμέραν ὁ Σαμουήλ, ἔχρισεν εἰς βασιλέα, καλέσας αὐτὸν ἀπὸ τὸ ὄρος, ὅπου ἔβοσκε τὰ πρόβατα τοῦ πατρός του.

Ἀλλ' οἱ πνευματοκίνητοι Προφῆται πολὺ ἐνωρὶς εἶχον προφητεύσει διὰ τὴν δόξαν τῆς Ἰουδαϊκῆς πολίχνης, δόξαν τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ὀνειρευθῆ βεβαίως ἡ πενιχρὰ κώμη, οὐδὲ ὅταν ὁ Βηθλεεμίτης μικρόσωμος υἱὸς τοῦ Ἰεσσαὶ ἐχρίετο εἰς βασιλέα. Ἡ δόξα αὕτη ὁποῦ ἦτο ἄνωθεν ἑτοιμασμένη νὰ σκεπάσῃ εἰς αἰῶνας αἰώνων μὲ ἀθάνατον πορφύραν οὐρανίου κλέους τὴν μικρὰν πολίχνην, ἦτο δόξα ὑπὲρ τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου ὅλου καὶ ὑπὲρ τὰς μοναρχίας τῆς φθαρτῆς Γῆς. «Καὶ σύ, Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου, τὸν Ἰσραήλ...»

Καὶ ἰδοὺ ἓξ αἰῶνας μετὰ τὴν προφητείαν τοῦ Μιχαίου, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὁποῦ ἐξεδόθη διάταγμα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος

Αὐγούστου νὰ γείνῃ ἀπογραφὴ τῆς Οἰκουμένης, ἔλαβε καὶ ὁ Ἰωσὴφ ὁ μνήστωρ τὴν παρθένον Μαριάμ, κυοφοροῦσαν ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ, ὅπου ἐκατοικοῦσαν, ἦλθεν εἰς τὴν Βηθλεέμ, τὴν πατρίδα του, διότι ἀπὸ ἐκεῖ ἐκατάγετο, ἀπόγονος τοῦ οἴκου καὶ τῆς πατριᾶς τοῦ Δαβίδ, διὰ νὰ καταγραφῶσιν εἰς τὰ βασιλικὰ βιβλία. Συνέβη δὲ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅπου ἔφθασαν εἰς τὴν Βηθλεέμ, καὶ ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ γεννήσῃ ἡ παρθέ-

Ἡ γέννησις τοῦ Σωτῆρος.

νος Μαριάμ. Καὶ ἐγέννησε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὸν ἐσπαργάνωσε· καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε τόπος εἰς τὸ κατάλυμα ὅπου ἐκόνευσαν νὰ ἀποθέσῃ τὸ βρέφος ἀπὸ τὸ πολὺ πλῆθος, τὸ ἀνέκλινεν εἰς τὴν φάτνην τῶν ζώων, μέσα εἰς ἓν σπήλαιον.. .

Τὰ σημάδια ὅλα αὐτὰ δὲν ἦσαν βεβαίως τέτοια, ὥστε νὰ κάμουν τὴν Βηθλεὲμ νὰ καταλάβῃ ὅτι ἐγεννήθη ὁ προφητευθεὶς Ἡγούμενος καὶ νὰ αἰσθανθῇ μόνη της, ἀμέσως, τὴν ἀμύθητον δό-

ξαν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθη ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, Ἀλλ' ἂν κανεὶς ἀπὸ τοὺς Βηθλεεμίτας, τοὺς εὑρισκομένους ἐν τῷ αὐτῷ καταλύματι, δὲν ἠξιώθη νὰ ἴδῃ τίποτε ἄλλο ἢ τὴν ἐσχάτην ἐκείνην ταπείνωσιν καὶ εὐτέλειαν τοῦ σαρκωθέντος Θεανθρώπου, ἂν δὲν ἠξιώθη ν' ἀκούσῃ τίποτε ἔκτακτον ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ κλαυθμηρισμούς, ἴσως, βρέφους ἀρτιγεννήτου, κλαυθμηρίσαντος καὶ τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς κλαυθμηρίζουν ὅλα τὰ βρέφη, ὅμως τὴν ὥραν ἐκείνην ἄλλοι μακαριώτεροι ἄνθρωποι, ποιμένες ἀγραυλοῦντες ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν, εὑρέθησαν αἴφνης μέσα εἰς λάμψεις καὶ μαρμαρυγὰς ἐκπάγλου καὶ πρωτοφανοῦς φωτός.«Ἄγγελος Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς«. Οἱ ποιμένες τὰ ἔχασαν ἀμέσως. «— Γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! Τί εἶνε αὐτό!» «Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν». Ἀλλ' ὁ ἄγγελος τοὺς καθησυχάζει καὶ τοὺς χαροποιεῖ. «— Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην». ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαβίδ...

Ἀκόμα δὲν εἶχον συνέλθει οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι ποιμένες ἀπὸ τὴν πρώτην ἔκπληξιν, καὶ ἰδοὺ ἄλλο σημεῖον καταπληκτικώτερον.

Δὲν εἶχε τελειώσει καλὰ-καλὰ τοὺς λόγους του ὁ Ἄγγελος, καὶ ἰδοὺ ἔξαφνα ἀκούεται ἀπὸ ὑψηλὰ μία πολύφωνος καὶ παναρμόνιος δοξολογία. Πλῆθος στρατιᾶς ἀγγέλων ἤρχισε νὰ ὑμνῇ καὶ νὰ ψάλλῃ ἀπὸ τοὺς οὐρανούς:

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία!..»

Ἰδοὺ ἡ προφητευθεῖσα διὰ τὴν πενιχρὰν Βηθλεὲμ δοξολογία, ἡ ὁποία ἀπὸ τότε μὲ ἀθάνανον δόξαν τὴν ἐσπαργάνωσε, μεγαλυνθεῖσαν εἰς γενικὸν προσκύνημα λαῶν καὶ γλωσσῶν, τὴν ὁποίαν καμμία πόλις πλέον εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον δὲν θὰ ἀπολαύσῃ.

Ἡ εὐδαίμων πόλις ἐνωρίς, φαίνεται, ἤρχισε νὰ ἐπισύρῃ τὴν

προσοχὴν τῶν χριστιανῶν, οἵτινες συνέρρεον πανταχόθεν νὰ προσκυνήσουν τὸν ἱερὸν τόπον ἔνθα ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη, καὶ νὰ περιεργασθῶσι τὴν ποίμνην ἄνωθεν τῆς ὁποίας ἠκούσθησαν αἱ δοξολογίαι τῶν οὐρανίων στρατιῶν. Ἀλλὰ περὶ τὸ ἔτος 130 ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανός, θέλων νὰ διαλύσῃ τὸ μόλις ἀρχόμενον προσκύνημα, διέταξε καὶ κατεσκεύασαν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τόπου εἴδωλεῖον. Ὅμως αἱ προσπάθειαί του δὲν ἐτελεσφόρησαν· διότι ἤδη ὁ Ὠριγένης ἀναφέρει, ὅτι μὲ ὅλους τοὺς διωγμοὺς τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, οἱ Χριστιανοὶ ἐξηκολούθουν νὰ ἐπισκέπτωνται τὴν πόλιν ἐν τῇ ὁποίᾳ περιφανῶς ἐδεικνύετο τὸ Ἅγιον Σπήλαιον, ἕως οὗ στερεωθείσης διὰ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου τῆς Χριστιανωσύνης, ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἡ μακαρία Ἑλένη ἔκτισε τὸν περικαλλέστατον ναὸν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου.

Ἔκτοτε ἡ Βηθλεὲμ ἤρχισε νὰ ἀκμάζῃ· συχνὰ δὲ ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν συγγραφέων, ὡς μία τῶν λαμπροτέρων πόλεων τῆς Ἰουδαίας περὶ τὸν 8ον αἰῶνα, ἔχουσα καὶ τεῖχος ὀχυρὸν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουλιανοῦ ἀνακαινισμένον. Ἀλλὰ τὸν 11ον αἰῶνα περὶ τὸ 1099 οἱ Σαρακηνοὶ ἐπικρατήσαντες κατέστρεψαν τὴν πόλιν πλὴν τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ, ἕως οὗ οἱ σταυροφόροι ἐκδιώξαντες αὐτοὺς τὴν ὠχύρωσαν πάλιν· καὶ οὕτως ὠχυρωμένη ἀντέστη ἐπὶ 4 ἔτη κατὰ τοῦ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Σαλαδίνου, τοῦ ἐκδιώξαντος τοὺς σταυροφόρους. Τέλος ὅμως ἕνεκα ἐλλείψεως τροφίμων ὁ διοικητὴς αὐτῆς ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν Σαλαδῖνον, ὅστις ὁδηγήσας αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸν ἀπεκεφάλισεν ἐκεῖ μέσα.

Κατὰ τὸ 1217 εἰς τὴν Βηθλεὲμ κατοικοῦσαν μόνον χριστιανοί· διότι ὑπῆρχε παράδοσις, πιστευομένη, ὅτι ἐντὸς αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ σαρακηνός. Ἐν τούτοις ὑπῆρχον μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἄστεγοι, οἱ ὁποῖοι πιάνοντες τὰς θύρας τοῦ ναοῦ ἐλάμβανον φόρον ἀπὸ τοὺς προσκυνητάς. Οἱ Χορασμῖται ὅμως εἰς τὰ 1244 τὴν ἐρήμαξαν. Ἀπὸ τότε μέχρι τοῦ 1500 τὰ ὁδοιπορικὰ τῶν προσκυνητῶν γράφουν, ὅτι ἡ Βηθλεὲμ ἦτο μία μικρὰ καὶ στενὴ πόλις περικυκλωμένη μὲ ἰσχυρὰ τείχη καὶ τάφρον. Ὑπῆρχε δὲ

ἐντὸς αὐτῆς καὶ μία πλατεῖα «ἀγρὸς τῶν ἀνθέων» καλουμένη, ἔνθα ἐδραματουργήθη τὸ ἑξῆς συγκινητικὸν ἐπεισόδιον:

Συλλαβόντες μίαν ἡμέραν οἱ ἄνθρωποι μίαν κόρην, ἡ ὁποία ἐσυκοφαντήθη, ὅτι παρέβη τοὺς ὅρους τῆς παρθενίας, ἡτοίμασαν πυρὰν εἰς τὴν πλατεῖαν ἐκείνην νὰ τὴν καύσουν ζωντανήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ἀθώα ἡ ὡραία κόρη, ἡ πυρὰ ἔσβυσεν ἀμέσως μόνη της, αἱ δὲ πέριξ εὑρισκόμεναι ἄκανθαι ἐβλάστησαν ὡραῖα τριαντάφυλλα. Ὀλίγον πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Βηθλεὲμ ἀναφέρεται ὅτι εἶχε δύο φρούρια· ἀλλὰ περὶ τὸ τέλος τοῦ 1500 τὰ τείχη της κατέπεσον, πολλαὶ οἰκίαι ἐκρημνίσθησαν, οἱ δὲ πτωχοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ κατοικοῦν εἰς τὰ σπήλαια τῶν γειτονικῶν λόφων. Ὁ ναὸς ὅμως ὑπῆρχε, καὶ πρὸ αὐτοῦ ἦσαν καμάραι ἀρκεταὶ μὲ διάφορα ἐργαστήρια.

Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 1708 ἡ πόλις ἤρχισε νὰ αὐξάνῃ. Αἱ οἰκίαι της ἐπληθύνθησαν καὶ οἱ κάτοικοι ἦσαν ὄχι ὀλίγοι. Σήμερον δὲ ἡ Βηθλεέμ, κτισμένη ἐπάνω εἰς τὴν ἀρχαίαν της τοποθεσίαν ἀκριβῶς, διασώσασα καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομά της — καὶ ἐν τῇ Ἀραβικῇ ἀκόμη—εἶνε μία ἀπὸ τὰς εὐπορωτέρας πόλεις τῆς Παλαιστίνης, ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Σουλτάνου κατὰ τύπους ὑπείκουσα, ἀλλ' οὐσιαστικῶς ὅλως διόλου κτῆμα ἱερώτατον τῶν Χριστιανῶν, εἰς τὴν εὐλάβειαν τῶν ὁποίων ὀφείλει τὴν σύγχρονον εὐμάρειάν της, διαρκῶς ὑποδεχομένη ξένους ἀπὸ ὅλας τὰς φυλὰς ὁποῦ πιστεύουν εἰς τὸν Χριστόν, καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ἀλλ' ἰδίως κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτὰς τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου. Ὀρθόδοξοι, Λατῖνοι, Διαμαρτυρόμενοι, Ἀρμένιοι, Σῦροι, Κόπται, Μαρωνῖται, μὲ τὰς ποικίλας ἀμφιέσεις των καὶ τὰς ποικιλωτέρας γλώσσας των πηγαινοέρχονται ἀποτελοῦντες μίαν πιστοτάτην ἀπεικόνισιν τῶν πολυγλώσσων φυλῶν, οἵτινες ἦσαν συνηγμέναι εἰς Ἱεροσόλυμα τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

Ὁ τακτικὸς ἀκίνητος πληθυσμός της ὑπολογίζεται ἕως ἑπτὰ χιλιάδες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ μισοὶ εἶνε ὀρθόδοξοι. Πλὴν δὲ τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας ἐνασχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν

βιομηχανίαν τῶν κομβολογίων καὶ ἄλλων ἱερῶν τῆς ξυλογλυπτικῆς ἀντικειμένων κατασκευάζοντες σταυρουδάκια κουτάλια καὶ σφραγίδας καὶ ἕτερα ἐκ συντεφίου τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κομψοτεχνήματα, τὰ ὁποῖα ἀγοράζουσιν οἱ προσκυνηταὶ ὡς ἀνάμνησιν ἀπὸ τὸ ἱερόν των χαντζηλίκι.

Ἡ Ναζαρέτ.

Τὸ περίφημον Βεζεστένι.—Ὁ ὡραιότερος Νιὸς τῆς Γῆς.— Οἱ Νάρθηκες.—Δάσος κιόνων.—Τὸ ἀρχαῖον τοῦ Ναοῦ κάλλος ὁποῦ δὲν ὑπάρχει πλέον.— Ὁ δράκων καὶ ὁ Ἀράπης.— Πῶς περιγράφουν τὸν Ναὸν οἱ περιηγηταὶ τοῦ Μεσαιῶνος.

Εἰσελθόντες εἰς τὴν Βηθλεὲμ κατηυθύνθημεν ἴσα πρὸς τὸν περίκλυτον Ναόν, χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ ἐρωτῶμεν καθὼς οἱ Μάγοι : ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. Διότι μακρόθεν ἦσαν καταφανῆ πλέον τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ τείχη. Διηρχόμεθα ἀπὸ στενὰς λιθοστρώτους ὁδοὺς μὲ οἰκίας οὐχὶ μεγάλας, ὑπὸ τὰς ὁποίας πολυάριθμα μαγαζεῖα εἰς γραμμὴν μακρὰν ἐξετείνοντο μέχρι τῶν μεγάλων καμαρῶν τῆς εὐρυτάτης αὐλῆς τοῦ Ναοῦ, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Βηθλεεμῖται, φέροντες ἐνδυμασίας ποδήρεις, ὡς ζωγραφίζονται οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, κατειργάζοντο μετὰ σπουδῆς μικρὰ θρησκευτικὰ κομψοτεχνήματα, τῶν ὁποίων γίνεται μεγάλη ἐξόδευσις εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους. Καὶ τὰ εἶχαν ἐκτεθειμένα τόσον εὔμορφα εἰς μικρὰς κομψὰς βιτρίνας, ὁποῦ κανεὶς ἠναγκάζετο ἑκὼν ἄκων νὰ ἐπιβραδύνῃ, ἵνα θαυμάσῃ τὴν χάριν καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ρυθμοτροπίαν των, ἑλκυόμενος ἰδίως ἀπὸ τοὺς ἐναλάσσοντας ἐκείνους χρωματισμοὺς τῶν ἐξαισίων ὀστράκων τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον ἐκεῖ ποικιλωτάτων εἰδῶν συντεφένια τεχνουργήματα ἀπὸ Σταυρῶν διὰ ἱερεῖς μέχρι φυλακτῶν διὰ τὰ παιδία, καὶ περιδέραια ἀκόμη καὶ ψέλλια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπάνω ἐκυματόπαιζαν πυθμένος σαπφειρότευκτοι κυματισμοί. Τί κομβολόγια ἐξαισίου κάλλους δι' ἀρχιερεῖς καὶ ἀρχιμανδρίτας, καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα τὰ λαϊκά, ἀπὸ κόκκιναις χάνδραις, ὁποῦ γίνονται περιέργως ἀπὸ ψωμί, τὰ ὁποῖα κατὰ ὁρμαθοὺς ἠγόραζον οἱ ἀπὸ τῆς Καππαδοκίας προσκυνηταί. Τί σταυρουδάκια πάλιν μολύβδινα καὶ ἄλλα ἀπὸ μονοκέρωτος ὀστοῦν, καὶ εἰκονισματάκια καὶ ἄλλα ποικιλοειδῆ τοιαῦτα. Ἔπειτα χάρτιναι

εἰκόνες Συριακῆς τέχνης, ἀλλὰ κατὰ τὴν βυζαντινὴν τεχνοτροπίαν ζωγραφισμέναι, εἰς παράταξιν, παριστῶσαι τὰ ἱερὰ προσκυνήματα μὲ τὰς συριακὰς ἐπιγραφάς των, καὶ βιβλία ἱερὰ ἀκόμη καὶ φυλλάδαι, καὶ περιπλέον πανοράματα μεγεθυντικὰ εὐρωπαϊκῆς τέχνης, μὲ τὰ ὁποῖα φέρει κανεὶς εἰς τὴν πατρίδα του ὅλους τοὺς Ἁγίους Τόπους ἀντὶ ἑνὸς μετζητίου. Καθ' ὅλην τὴν δίοδον ἐβλέπαμεν μετὰ περιεργείας ὅτι ὄχι μόνον οἱ μικροέμποροι αὐτοί, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐν γένει ἐφοροῦσαν τὴν ἰδιαιτέραν στολὴν τῶν παλαιῶν Ἰουδαίων, καὶ αἱ Βηθλεεμίτιδες προσέτι μετὰ χάριτος ἔφερον τὴν ἐνδυμασίαν τῶν Ἀποστόλων, τὰ ὁποῖα ὅλα ἔδιδον μίαν ὅλως ἐξαφνικὴν ἐντύπωσιν εἰς ἡμᾶς τοὺς ξένους ὁποῦ δὲν ἐπεριμέναμεν τοιαύτην ἔκπληξιν.

Ἐφθάσαμεν τέλος εἰς τὸν Ναόν, ἐκτισμένον εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς πολίχνης. Πάραυτα μᾶς ἐπιβάλλεται σεμνὴ καὶ ἀρχαιοπρεπὴς ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἡ περιώνυμος διὰ τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς ρυθμὸν τῶν παλαιῶν Βασιλικῶν ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἥτις βραδύτερον μετερρυθμίσθη μικρὸν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ χωρὶς νὰ μεταβληθῇ πολὺ τὸ ἀρχαῖον σχέδιον τῆς Ἁγίας Ἑλένης, ἥτις ἐν πομπῇ βασιλικῇ ἔθηκε τὰ θεμέλια. Ἐμβήκαμεν ἀπὸ τὴν Δυτικὴν μεγάλην εἴσοδον καὶ εὑρέθημεν ἀμέσως εἰς ἕνα παμμέγιστον Νάρθηκα, ὅστις ἦτο κατειλημμένος ἀπὸ τοὺς πωλητὰς ἐκείνους τῶν ἱερῶν ἐργοχείρων, οἱ ὁποῖοι πάμπολλοι, ἔχοντες αὐτὰ ἐστρωμμένα ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας, διελάλουν:

—Ὡραῖα πράγματα ἀπὸ τὸ Χατζηλίκι !

Μετά τινα δ' ἄλλον σκοτεινὸν πρόναον, τὸν δεύτερον Νάρθηκα τῶν ἀρχαίων Ναῶν, εἰσήλθομεν εἰς τὸν κυρίως Ναόν, εἰς τὸ Ἅγιον τῆς Βηθλεὲμ Καθολικόν, καὶ ἔκθαμβοι πάντες ἀνεφωνήσαμεν.

— Πῶ ! Πῶ ! Κολώναις!

Εἶνε ἡ πρώτη ἔκπληξις τοῦ προσκυνητοῦ. Καὶ ἀληθῶς αἱ τέσσαρες σειραὶ τῶν 46 κολωνῶν κατὰ μῆκος τοῦ εὐρυχωροτάτου

αὐτοῦ Ναοῦ παρέχουν εἰς αὐτὸν ἕνα ἀνερμήνευτον σεβασμόν, ἕνα ἀπερίγραπτον μεγαλεῖον, τὸ ὁποῖον μόλις θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἑρμηνεύσῃ κανείς, ἂν ἔξαφνα ἔβλεπε σήμερον κανένα ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν Ναὸν ἀκέραιον μὲ τὰς κίονάς του γύρω. Ἤξευραν οἱ ἀρχαῖοι, βλέπετε, ἔχοντες ἔμφυτον τῆς καλλιτεχνίας τὸ αἴσθημα, νὰ ἐπιβάλλωνται ἀποτόμως, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Βηθλεέμ.

Πολυτελέστατα ἀναθήματα στολίζουν τὴν ὡραιοτέραν καὶ ἱερωτέραν Ἐκκλησίαν τῆς Ὀρθοδοξίας. Πολυέλαιοι, μανουάλια, εἰκόνες, κανδήλια, τέμπλεον, ὅλα βαρυτίμητα, ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἀλλὰ τὸ κάλλος, ὁποῦ ἔδιδεν εἰς αὐτὴν ἡ ἀρχαία τοιχογραφία της καὶ ἡ ἀμίμητος μουσειογραφία, δὲν ὑπάρχει πλέον. Ὑπάρχει τώρα πλοῦτος καὶ θησαυρὸς ὕλης, ἀλλ' ὄχι κάλλος τέ-

χνης, τῆς ὁποίας ἀμυδρὰν εἰκόνα μᾶς δίδουν σήμερον τὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς ἐκείνης τοιχογραφίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχουν αἱ προτομαὶ τῶν ἁγίων Προπατόρων τοῦ Χριστοῦ Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης καὶ Ἰωσὴφ τοῦ Μνήστορος, καὶ αἱ ἐξαίρετοι παραστάσεις τῶν Ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, πρὸς δὲ ἔξοχα λείψανα ἀραβουργημάτων, φύλλα παντοῖα καὶ καρποί, καὶ ἄλλαι ἀκόμη παραστάσεις καὶ συνθέσεις ἐπὶ τῶν ἀψίδων, ἐκ τοῦ βίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πολυσύνθετοι καὶ πολυπρόσωποι, ἀπὸ τῶν χρόνων «Μανουὴλ μεγάλου Βασιλέως Πορφυρογεννήτου Κομνηνοῦ». Ἀλλ' ἂν ἀπώλετο τὸ ἐκ τῆς ζωγραφίας κάλλος τοῦ Ναοῦ, ἡ ἀρχιτεκτονική του ὅμως κηρύττει το ἄφθαστον μεγαλεῖον τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ἰδίως ἡ διασκευὴ καὶ ἡ τοποθέτησις τοῦ Ἁγίου Βήματος ἔξοχος ὄντως καὶ βασιλική. Ὁμοίως ἔχασε σήμερον ὁ Ναὸς καὶ τὸ πολὺ κάλλος ὁποῦ προσέδιδον εἰς αὐτὸν τὰ ὡραῖα καὶ σπάνια μάρμαρα καὶ σουμακιά, μὲ τὰ ὁποῖα βασιλικῶς ἦσαν περιενδεδυμένοι οἱ τοῖχοι, κατὰ τὴν ἀπαίτησιν τοῦ ρυθμοῦ, τὰ ὁποῖα ἀφήρεσαν ἕνα καιρὸν οἱ Σαρακηνοὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τὰ μετέφεραν εἰς Κάϊρον. Καὶ δὲν θἄφι αν οὐδὲ τοὺς κίονας τοὺς πορφυροῦς, ἂν ἐπὶ Σαλαδίνου, προσπαθήσαντος νὰ ἀφαιρέσῃ καὶ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, δὲν ἀνέκοπτε τὴν ἱεροσυλίαν ἕνας παμμέγιστος δράκων ὁποῦ μὲ γλῶσσαν πυρίνην ἐξεπήδησεν ἀπὸ τοῦ τοίχου ἔξαφνα, ἀπὸ ἕνα μέρος ἀπὸ το ὁποῖον οὐδὲ βελόνη δὲν ἠμποροῦσε νὰ περάσῃ. Ἐδάγκασε καὶ διέσχισε τὰ μάρμαρα καὶ ἔγεινεν ἄφαντος πάλιν ἐντὸς τοῦ μαρμάρου εἰσδύσας, ὡσὰν νὰ ἦτο ἕνα παραμικρὸν ζωΰφιον, ἀφήσας δὲ ἐπὶ τῶν πλακῶν κάτω ἴχνη φοβερά, ὁποῖα ἀφίνει πυρακτωμένον σίδηρον ἐπάνω εἰς ξύλον.... Βραδύτερον πάλιν οἱ Σαρακηνοὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἀποσπάσουν τοὺς ὡραίους τοῦ Ναοῦ κίονας, ἵνα μεταχειρισθῶσιν αὐτοὺς διὰ το Τζαμίον των, ἀλλ' αἴφνης ἕνας φοβερὸς ἀράπης ἐμφανισθεὶς ἐνώπιον τῶν ἐργατῶν, ὁποῦ μόλις ἤγγισαν μὲ τὰς χεῖρας τοὺς κίονας, τοσον κατετρόμαξεν αὐτούς, ὥστε ἀπῆλθον ἔντρομοι. Καὶ οὐδὲ ἐπεχείρησαν πλέον ἄλλην ἱεροσυ-

λίαν. Οὕτως ἐσώθη τὸ περικαλλὲς τῆς Ἁγίας Ἑλένης ἀρχιτεκτονικὸν μνημεῖον, τὸ ὁποῖον οὕτω περιγράφουσι τοῦ μεσαιῶνος τὰ ὁδοιπορικά.

«Μεγάλη καὶ ἔχουσα σταυροειδὲς τὸ σχῆμα ἡ Ἐκκλησία τῆς Βηθλεέμ, ἐστεγασμένη μὲ ξύλα κυπαρίσσου, οὐδεμίαν ἄλλην Ἐκκλησίαν ἔχουσα παρομοίαν ἐν τῷ κόσμῳ ὡς πρὸς τὴν ὡραιότητα. Ποικιλόχρωμα μάρμαρα ἐκάλυπτον τὸ ἔδαφος αὐτῆς καὶ ἐκόσμουν τοὺς τοίχους εἰς ἀρκετὸν ὕψος, οἵτινες ἦσαν προσέτι ἐστολισμένοι μὲ ὡραιοτάτας καὶ χρυσαυγεῖς ἐκ μουσαϊκοῦ εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι παρίστανον τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς Δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι τῆς Δευτέρας Παρουσίας, καὶ ἰδίως τὴν γενεαλογίαν τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ καθίστα αὐτὴν πλουσιωτέραν πάσης ἄλλης Ἐκκλησίας καὶ ὡς βασιλικὸν Παλάτιον....».

Ἡ Ἀκολουθία τῶν Μεγάλων Ὡρῶν.— Ὁ Ναὸς πλήρης ἀσφυκτικῶς.—Ἕνας νυκτερινὸς περίπατος ἀνὰ τὴν Πόλιν.—Τὸ Βεζεστένι φωτισμένον.—Τὰ καφενεῖα.—Οἱ διάφοροι πωληταὶ φωνασκοῦντες.—Ἀλαλαγμὸς χαρμόσυνος.—Νά ὁ Ἀστέρας! Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ!—Οἱ Ρῶσοι κρατοῦν φαναράκια ἀναμμένα.—

Τὴν παραμονὴν ἐνωρὶς εἶχε γεμίσει ὁ ναὸς ἀπὸ τοὺς προσκυνητάς, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ Ἀκολουθία τῶν Μεγάλων Ὡρῶν, ἐξηκολούθουν νὰ μένουν ἔνδον, ἵνα μὴ χάσουν τὴν θέσιν των, ἀναμένοντες τὴν νυκτερινὴν λαμπρὰν Ἀκολουθίαν κάτω ἐν τῷ Ἁγίῳ Σπηλαίῳ. Καθίσαντες ὑπὸ τὰς ἀψῖδας καὶ τὰς ἄλλας στοάς, ἄλλοι μὲν συνωμίλουν κατὰ συντροφίας, ἄλλοι ἀνεγίνωσκον βιβλιαράκια ὁποῦ εἶχον ἀγοράσει ἀπὸ τὸ Βεζεστένι, ἄλλοι προσηύχοντο ἢ ἀνεγίνωσκον τὴν Μετάληψιν ἑτοιμαζόμενοι νὰ κοινωνήσουν. Ἄλλοι δέ, οἱ πλέον κουρασμένοι, ἐπιστρώσαντες τὰ καποτάκια των ἀνεπαύοντο λαγωκοιμώμενοι. Καὶ ἤκουες κατὰ διαλείμματα στεναγμοὺς ἀπὸ καρδίας εὐλαβητικῆς, ἢ ἀναφωνήσεις εὐχαριστηρίους ὁποῦ ἠξιώθησαν νὰ ἀπολαύσουν τὸν ἱερὸν παλαιόν των πόθον. Ἦσαν πολλοὶ ἀπὸ αὐτούς, ἰδίως καλογραῖαι πολλαί, οἱ ὁποῖοι διέμενον ἐξ εὐλαβείας πολὺν ἐκεῖ χρόνον, παρατυχόντες εἰς πολλὰς πανηγύρεις τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, οἵτινες διηγοῦντο εἰς τοὺς πρωτοφερμένους τὰ τῆς τελετῆς. Γενικῶς δὲ ἐπὶ τὰ πρόσωπα πάντων ἐπέπνεε μία φαιδροτάτη εὐχαρίστησις, ὅτι ἔβλεπον τὸν τόπον ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον πρῶτα-πρῶτα ἐθώπευσε μὲ τὸ ἀνθρώπινον βλέμμα του ὁ Μονογε·

νῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀνέμενον δὲ ὅλοι μὲ χαρὰν τὴν ὥραν ὁποῦ λαμπαδηφοροῦντες θὰ κατήρχοντο εἰς τὸ Ἅγιον Σπήλαιον.

Ἀφοῦ ἐπροσκύνησα τὰς Ἁγίας Εἰκόνας, ἐξῆλθον νὰ περιεργασθῶ τὴν πόλιν. Ἦτο νύξ. Ἡ μεγάλη αὐλὴ τοῦ Ναοῦ ἦτο γεμάτη πλέον. Καὶ ἤκουες ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους τὰς φωνὰς τῶν ἐμπόρων εἰς Ἑλληνικὴν καὶ ρωσικὴν γλῶσσαν.

— Γιὰ τοὺς Χατζῆδες ἀπὸ τὸ Χατζηλίκι !

— Χαρασὸ κομπολόϊ ! Ὡραῖο κομπολόϊ ! Σδιατόγιε κομπολόϊ ! Ἅγια κομπολόϊ ! Ἐνῷ οἱ πωλοῦντες μικρὰ πλακούντια καὶ χαλβᾶν, ἠλάλαζον *ἅγια* ἀποκαλοῦντες ὅλα.

Τὸ Βεζεστένι ἦτο καταφώτιστον. Εἰς τὰ καφενεῖα πλῆθος. Ὁ κρότος τῶν ναργηλετζήδων ἀτελείωτος, τὸ ρούφημα τοῦ καφὲ ἑλκυστικώτατον.

Ἕλληνες, Ρῶσοι, Συριάνοι, Κόπται, Ἀρμένιοι, ἀναμὶξ ἐπηγαινοήρχοντο βλέποντες ἢ ἀγοράζοντες.

Αἴφνης ἀκούομεν μακρόθεν ἀπὸ ἕνα λόφον φωνὰς εἰς Ρωσικὴν γλῶσσαν μὲ ἀλαλαγμοὺς χαρᾶς.

— Βὸτ ζδεζντά ! Βὸτ ζδεζντά ! (Νὰ ὁ ἀστέρας).

— Βὸτ σδιατόγιε Πάστριριε ! (Νὰ οἱ Ἅγιοι Ποιμένες).

Ἦσαν οἱ Ρῶσοι τῆς λαϊκῆς τάξεως εἰς μέγαν ἀριθμόν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τοὺς ὁποίους εἴχαμεν συνοδοιπόρους, μὲ τὰς χονδρὰς ζώνας των, τὰς διφθέρας καὶ τὰ τσαγερά των.

Ὅλοι βαστάζοντες φαναράκια ἀναμμένα ἐπροχώρησαν τὴν νύκτα ἔξω τῆς πολίχνης νὰ ἴδουν τὸν Ἀστέρα, νὰ ἴδουν τοὺς Ποιμένας, ἐκεῖ ὅπου ἀγραυλοῦντες ἤκουσαν τὴν νύκτα τῆς Γεννήσεως τὴν ἀγγελικὴν ψαλμῳδίαν. Καὶ νὺξ ὅπως ἦτο ἐπροχωροῦσαν εἰς τοὺς κήπους καὶ τοὺς λόφους κυττάζοντες πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ σκοντάπτοντες εἰς κάθε βῆμα, κάμνοντες σταυροὺς ἢ μετανοίζοντες, ἐνῷ ἐκροτοῦσαν χαρμονικῶς τὰ τσαγερά των. Φθάσαντες εἰς ἕνα λόφον ἐκεῖ αἴφνης ὅλοι, σείοντες τὰ ἀναμμένα φαναράκια των, ἄρχισαν νὰ ψάλλουν μὲ μίαν βαρύηχον ἁρμονίαν :

—Κλάδα βίσνιχ Μπόγκον ! Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ !

Εὑρίσκοντο ἐπὶ τοῦ τόπου ὅπου οἱ Ποιμένες τῷ καιρῷ ἐκείνῳ· εἶχον ἐνωτισθῆ τῆς ἀγγελικῆς ὑμνῳδίας.

Ἡ Ρωσικὴ μελῳδία κυλιομένη ἐπὶ τῶν ἀρωματικῶν θάμνων τοῦ ὑσσώπου ἔφθανε κάτω πρὸς ἡμᾶς ὡς νὰ ἐκρούοντο χάλκινα ὄργανα.

Εἶνε ρῶσσοι προσκυνηταί, μᾶς λέγει ὁ ὁδηγός μας ὁ γέρων Δοσίθεος. Πηγαίνουν νὰ ἴδουν τὸν Ἀστέρα τῶν Μάγων ἐκεῖ ὅπου· οἱ Ποιμένες ἤκουσαν πρῶτοι τὴν οὐράνιον Δοξολογίαν...

Ἡ παναρμόνιος κωδωνοκρουσία.—Μεσάνυκτα ἀκριβῶς.—Ἡ φωταγώγησις ἔξωθεν τοῦ Ναοῦ καὶ ἔσωθεν. Ἡ λαμπαδηφορία τῶν προσκυνητῶν.—Ἡ κατάβασις εἰς τὸ Ἅγιον Σπήλαιον.—Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός.—Ὁ Ἱερὸς Κλῆρος.—Περιγραφὴ τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου.—Ὁ ἀργυροῦς ἀστὴρ τῶν Σταυροφόρων.—Ἡ Ἁγία Τράπεζα.—

Τὸ μεσονύκτιον ἀκριβῶς ἤρχισε μία ἀνεκλάλητος, μία ἀπερίγραπτος κωδωνοκρουσία.

Χριστούγεννα !

Γλυκυτέραν κωδωνοκρουσίαν δὲν εἶχον ἀκούσει εἰς τὴν ζωήν μου. Οὔτε εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, οὔτε εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον. Ἦτο μία συναυλία κωδώνων παντὸς μεγέθους, ἡ ὁποία ἀπὸ λεπτοτάτην ἡδύλαλον κροῦσιν ἀρχίσασα ἀπέληξεν εἰς ἕνα βόμβον βαρύηχον ρωσικῶν μεγαλοήχων κωδώνων. Ὅλη ἡ φαντασία μου ἀφυπνίσθη· καὶ ἀμέσως ἐσχημάτισα μὲ τὴν καμπανοκρουσίαν ἐκείνην ἕνα γλυκὺν ὕμνον, ὅστις μοῦ ἐπανελάμβανεν εἰς την ἀκοήν.

—Δόξα ἐν Ὑψίστοις ! Δόξα ἐν Ὑψίστοις !

Πάραυτα ὁ Ναὸς ἐφωταγωγήθη ὅλος ἀπέξω. Συγχρόνως δὲ ἐντὸς ἥναψαν οἱ πολυέλαιοι καὶ τὰ πολυκάνδηλα, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν ἄπλετον φωταγωγίαν περιέλουσαν ὅλον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἀρχαίας ἐκείνης Βασιλικῆς, ὁποῦ ἐπλημμύρισε, θαρρεῖς, ἀπὸ καταρράκτας ἐκπάγλου φωτός, συμπαρέσυρε δὲ ἐν τῷ ἅμα τοὺς προσκυνητάς, οἱ ὁποῖοι εὑρέθησαν ἀθρόως ἅπαντες λαμπαδηφοροῦντες. Ἀπετελέσθη οὕτω μία πλημμύρα φωτεινῶν θεαμάτων, τὰ φῶτα ἀνέβαινον, κατέβαινον, ὑψοῦντο, ἐχαμήλωναν, ἐκινοῦντο ὅλα

πρὸς τὸ ἐσώτερον, πρὸς τὸ Ἅγιον Βῆμα, πρὸς τὸ Ἅγιον Σπήλαιον, ἐνῷ οἱ ψάλται συνενωθέντες εἰς ἕνα χορὸν ἔψαλλον:

— Δεῦτε ἴδωμεν πιστοὶ ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν ἔνθα ὁδεύει ὁ Ἀστήρ...

Ἐμπρὸς προηγεῖτο χρυσοστόλιστος καὶ χρυσοκόρυφος καὶ χρυσόπαστος ὅλος ὁ Μητροπολίτης Βηθλεέμ, ἔχων περὶ ἑαυτὸν τὸν κλῆρον τῆς Ἁγίας Πόλεως. Ἀκολουθεῖ ὅλος ὁ ποταμὸς τῶν προσκυνητῶν, καὶ κατέρχονται ὅλοι κάτω εἰς τὸ Ἅγιον Σπήλαιον.

Κεῖται τὸ Ἅγιον Σπήλαιον ἀκριβῶς ὑπὸ τὸ Καθολικὸν τοῦ Ναοῦ. Δύο κλίμακες ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν χορῶν, ἡ μὲν μὲ 13 βαθμίδας, ἡ δὲ μὲ 15, ἄγουσιν εἰς τὸν ἱερώτατον τοῦ Σπηλαίου χῶρον, τοῦ ὁποίου οἱ βράχοι περιενεδύθησαν μὲ ὡραιότατα βαρύτιμα μάρμαρα, ἐσχηματίσθη δὲ μία ὑπόγειος Ἐκκλησία, ἡ ὁποία φωτίζεται μόνον διὰ κανδηλῶν, διῃρημένη εἰς δύο μέρη. Δεξιὰ τὸ Ἅγιον Σπήλαιον, ἀριστερὰ ἡ Ἁγία Φάτνη. Τὸ Σπήλαιον ἀνήκει εἰς τὴν κυριότητα ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων. Εἶνε ἐστρωμένον μὲ πάλλευκα μάρμαρα. Μία μικρὰ ἀψὶς 8 ποδῶν ὕψους, καὶ 4 πλάτους σκιάζει μάρμαρον ἡμικυκλικόν, τοῦ ὁποίου τὸ ἐν μέσῳ κοίλωμα εἶνε ἐστεμμένον μὲ ἕνα ἀργυροῦν ἀστέρα τεθέντα ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ Ἁγία Τράπεζα ἔνθα τελεῖται ἡ Λειτουργία. Ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ ἀπολεσθεῖσα περιλάλητος μουσειογραφία.— Ἡ φιλοσοφία τοῦ γέρω-Δοσιθέου.— Ἡ εὐλάβεια τῶν Μωαμεθανῶν.—Ποῦ προσηυχήθη μιὰ μέρα ὁ Μωάμεθ.—Τὸ εὐλαβὲς διάταγμα τοῦ Ὀμὲρ Χατάπ.

Βυζαντινὸς χρονογράφος περιγράφει λεπτομερέστατα τὸ λαμπρότατον μουσαϊκόν, τὸ ὁποῖον κατεκάλυπτεν ὅλον τὸ μέρος αὐτό, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει τώρα.

Ἰδοὺ ἡ ὡραία περιγραφή:

«Ἡ Παρθένος, ἡ ἀλόχευτος Δάμαλις, κατεκλίνετο ἐπὶ κλίνης στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ ἐπακκουμβῶσα τὸν ἀγκῶνα τῆς ἀριστερᾶς, ἔβλεπε τὸν υἱὸν αὐτῆς μὲ ἁγνὴν χάριν, δεικνυομένην διά τινος λεπτοτάτου μειδιάματος. Τὸ πρόσωπόν της δὲν ἦτο ἠλλοιωμένον, διότι ἀνωδίνως ἔτεκε. Παρ' αὐτῇ ἦσαν δύο ζῷα, ὁ βοῦς καὶ ὁ ὄνος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς τὸ Παιδίον, ἐν τῇ Ἱερᾷ Φάτνῃ. Παρέκει οἱ Ποιμένες. Ἐνωτισθέντες αἴφνης τῆς θείας φωνῆς, ἄφησαν τὰ πρόβατα ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ κυνὸς καὶ ἀπεμακρύνθησαν, ἔχοντες τὰ πρόσωπα πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ὦτα, προσπαθοῦντες ν' ἀκούσουν καλλίτερα. Ἀλλ' ἰδοὺ ἕνας Ἄγγελος ἐμφανισθεὶς δεικνύει πρὸς αὐτοὺς τὸ ἐν τῇ Φάτνῃ Παιδίον. Τὰ πρόβατα ταραχθέντα διασκορπίζονται, ὁ δὲ κύων μὲ ἔκπληξιν βλέπει τὸν Ἄγγελον. Παρέκει ἰδοὺ καὶ οἱ Μάγοι καταβαίνοντες ἀπὸ τὸ Βουνόν. Ἀφιππεύσαντες προχωροῦν πεζοὶ βαστάζοντες τὰ δῶρά των, τὰ ὁποῖα γονυκλινεῖς ἰδοὺ προσφέρουσι πρὸς τὴν Θεοτόκον».

Τοιαύτη ἡ ἔξοχος μουσειογραφία, ἀφ' ἧς παρέλαβεν ἡ βυζαντινὴ ἁγιογραφία τὴν παράστασιν τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

Πρὸς τὰ ἀριστερὰ στολισμένη ἐπίσης μὲ κανδήλας καὶ βαρύ-

τιμα ἱερὰ σκεύη ὑπάρχει ἡ Φάτνη, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Φράγκους.

Σήμερον ὁ ναΐσκος τοῦ Ἁγίου Σπηλαίου εἶνε στολισμένος μὲ πολύτιμα ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ στολίδια, μὲ εἰκόνας, μὲ ἀργυροτεύκτους μεγάλας κανδήλας, ὅλα ἀφιερώματα Βασιλέων καὶ Ἡγεμόνων.

Ἀλλὰ τὸ Βυζαντινὸν μουσαϊκὸν δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἐχάθη.

—Πολλὰ πράγματα ἐχάσαμεν μέσα εἰς τὴν δίνην τῶν αἰώνων! Ἔτσι μᾶς ἔλεγεν ὁ γέρων Δοσίθεος. Πολλὰ ἐχάσαμεν καὶ πολλὰ θὰ χάσωμεν, παιδί μου. Νὰ εἴμεθα εὐχαριστημένοι ἂν τὴν πίστιν διασώσωμεν [1]....

---

1) Τὸ Ἅγιον Σπήλαιον εἶνε τόπος ὑψίστου σεβασμοῦ ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ ὅλων τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Μωαμεθανῶν ἀκόμη.

Παρὰ τοῖς Τούρκοις ὑπάρχει ὡραιοτάτη παράδοσις, ὅπου κατὰ τὴν νυκτερινὴν εἰς τὸν οὐρανὸν ὁδοιπορίαν τοῦ Μωάμεθ, ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ τοῦ εἶπε:

—Κατάβα, Μωάμεθ, εἰς τὴν Γῆν νὰ προσευχηθῇς!

Ὁ Μωάμεθ ἤκουσε τὸν ἄγγελον. Κατέβη καὶ προσηυχήθη. Ὕστερον τὸν ἐρωτᾷ ὁ ἄγγελος:

— Ξεύρεις, ὦ Μωάμεθ, εἰς ποῖον μέρος τῆς γῆς προσηυχήθης;

— Ὄχι!

— Προσηυχήθης ἐπάνω εἰς τὴν Βηθλεέμ!

Ὅταν δὲ ὁ Ὀμὲρ Χατὰπ ἐκυρίευσε τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐμβῆκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βηθλεὲμ καὶ προσηυχήθη «ἐνώπιον τῆς καμάρας ὅπου ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός». Ἐξέδωκε δὲ διάταγμα, ἵνα οἱ Ὀθωμανοὶ καταβαίνοντες ἀπὸ ἕνας-ἕνας εἰς τὸ Ἅγιον Σπήλαιον, διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζουν τοὺς χριστιανούς, προσεύχωνται ἐκεῖ ὅπου ἐγεννήθη ὁ Χριστός...

ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ

Ο χειμών. — Πῶς ἐπερνοῦσα. — Τὰ 'Ομηρικὰ δεῖπνα. — Τὸ ταγαράκι μου καὶ αἱ μεταμορφώσεις του. — Τὰ εὐφραντικὰ τοῦ χειμῶνος. — 'Η πρώτη εὐδία. — Τί μοῦ εἶπεν ἡ περιστερά μου. — Πῶς μοῦ ἐφάνη ἡ νῆσος ὕστερον ἀπὸ μίαν παλυχρόνιον ἀποδημίαν. — Τὰ βουνά της καὶ οἱ ἐλαιῶνές της. — Μία μικρὰ Κέρκυρα. — 'Οργασμὸς χλωρίδος.

Αὐτὰς τὰς ἡμέρας, τέλος, κατέπαυσεν ὁ βαρύτατος χιονώδης καιρός, ἀφ' οὗ ἐπὶ μῆνα σχεδὸν ἀνεστάτωσε τὸ πέλαγος καὶ τοὺς ἐλαιῶνας, τὴν νῆσον ὅλην, ἀπέκλεισε δὲ μὲ τοὺς συνεχεῖς χιονοστροβίλους του, τῆς τράταις τῆς τσεσμελήδικαις μὲ τῆς ἄσπραις ψαροπούλαις των, ὁποῦ κομίζουν τὴν ἄγραν εἰς τὸν Βόλον, καὶ ἐγέμισε τὴν ἀτμόσφαιραν βοὴν συνταρακτικήν, πότε ξεσπῶσαν εἰς μυκηθμούς, καὶ πότε ξεθυμαίνουσαν εἰς ἁρμονίαν αὐλῶν μετὰ χορδῶν καὶ τυμπάνων. Οἱ ἄνθρωποι εἶχον διακόψει τὰς ἐργασίας των συμμαζευθέντες εἰς τὰς εὐρυχώρους ἑστίας των, τὰ νησιώτικα τζάκια, ὅπου ἄφθονα ξύλα τοῦ βουνοῦ, δρυῶν καὶ σφενδάμνων καὶ πρίνων καὶ ἐλαιῶν καὶ πεύκης, ἀναμὶξ μὲ τοὺς εὐπρήστους κλῶνους τῆς κομάρου καὶ τῆς ἐρείκης, ἀνέπεμπον μίαν πολὺ ἀνακουφιστικὴν φλόγα, θερμαίνουσαν τὰς σεμνὰς νησιωτοπούλας, ὁποῦ ἐνυκτέρευον γύρω γύρω *ἀποσώνουσαι* τὰ προικιά των, ἢ ἐργαζόμεναι, αἱ πτωχότεραι, ἐπὶ μισθῷ ξένην ἐργασίαν.

'Εγὼ χωμένος μέσα εἰς τὰ *δαυλιά*, εἰς τὸ ἰδιαίτερόν μου τζάκι, εἰς τὸν κοιτῶνά μου, ἐπερνοῦσα ἀλησμονήτους νύκτας ἔχων λαμπρὰν συντροφίαν λάλων ἑταίρων, τὸν Μωυσέα καὶ τοὺς Προφήτας, καὶ τὸν ἡδύμολπον Χρυσόστομον, τὸν ὁποῖον ξεκουραζόμενον δι-

εδέχετο ένίοτε ό θεῖος Ὅμηρος, μὲ τοὺς γεμάτους ζωὴν ἥρωάς του, περιγράφων μοι ταξείδια καὶ μάχας καὶ ναυάγια καὶ τρικυμίας, κτίζων μοι όνειρώδη παλάτια, ἐμφανίζων μοι πολλάκις πλουσιωτάτας τραπέζας, παρὰ τὰς ὁποίας εὐωχοῦντο τόσοι καὶ τόσοι, ἐκτὸς ἐμοῦ.....

Καὶ συνεδαύλιζα τὴν πυράν· καὶ αἱ λάμψεις της διέγραφον ἐπὶ τῶν καπνισμένων τοίχων τὰς περιέργους σκιὰς τῶν πενιχρῶν ἀποσκευῶν μου. Ἰδίως μοῦ ἐκίνει τὴν προσοχὴν ἕνα ὡραῖόν μου τσοπάνικον ταγαράκι, κρεμασμένον εἰς τὸν τοῖχον μὲ τὰ ὀλίγα αὐτὰ βιβλία μου, τὸ ὁποῖον ἐλάμβανε παντοίας μορφὰς καὶ ὄψεις εἰς τὰς ἀντανακλάσεις τῆς φλογός, ὁποῦ θὰ ἐζήλευε χωρὶς ἄλλο καὶ ὁ Ὀβίδιος.

Καὶ τότε μὲ τὰς νέας ἀναλαμπὰς τῆς φλογός, ἐπανήρχιζε πάλιν τὴν σειρὰν τῶν τερπνῶν διηγήσεών της ἡ *Α' Βασιλειῶν*...

«Καὶ εἶδε Γολιὰθ τὸν Δαβὶδ καὶ ἠτίμασεν αὐτόν· ὅτι αὐτὸς ἦν παιδάριον καὶ αὐτὸς πυρράκης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν. Καὶ εἶπεν ὁ ἀλλόφυλος πρὸς Δαβὶδ : ὡσεὶ κύων ἐγώ εἰμι, ὅτι σὺ ἔρχῃ πρός με ἐν ῥάβδῳ καὶ λίθῳ .. Καὶ εἶπε Δαβὶδ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον. Σὺ ἔρχῃ πρός με ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν δόρατι καὶ ἐν ἀσπίδι, κἀγώ, πορεύομαι πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Σαβαώθ, Θεοῦ παρατάξεως Ἰσραήλ».

Αἱ χειμεριναὶ νύκτες εἰς τὴν νῆσόν μου εἶνε παρὰ πολὺ θελκτικαί. Σὲ ἀναπαύουν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἡμερινοὺς κόπους, σοῦ φέρουν δὲ τὸν ὕπνον μὲ πολλὴν χάριν. Αἱ ἀναλαμπαὶ τῆς ἑστίας αἱ κροταλίζουσαι ῥυθμικῶς· ἡ βοὴ τοῦ χειμῶνος ἐρχομένη μακρόθεν ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ ἀπὸ τοὺς λιμένας, ὁποῦ εἰσβάλλει ἐκνευριστικῶς ἐν χοροῖς καὶ τυμπάνοις ἀπὸ τὰ κακῶς κλειόμενα παράθυρα· ὁ σεισμὸς ἐνίοτε τῆς στέγης, τὴν ὁποίαν ἐπαπειλεῖ νὰ ἀνασηκώσῃ σύξυλον καὶ συγκέραμον ὁ *γραιγολεβάντης*. Τὰ ὀξύτατα σφυρίγματα τῶν προσορμιζομένων ἀτμοπλοίων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκουσι σωτηρίαν εἰς τοὺς εὐρυχώρους λιμένας ποδίζοντα ἀπὸ τὴν τρικυμίαν· ὁ γέρων παπποῦς ὁποῦ μὲ τὰς ὡραίας διηγήσεις

διευθύνει ἀριστοτεχνικῶς τὰς νυκτερευούσας παρθένους. Ὅλα αὐτὰ εἶνε πολὺ εὐφραντικά.

Ἂν μάλιστα τὰ συνδυάσωμεν πρὸς τὸν ἀλητικὸν βίον ὁποῦ διάγομεν μερικοὶ λογογράφοι ἐν Ἀθήναις, εἶνε ὄχι μόνον εὐφραντικὰ ἀλλὰ θαυμαστὰ καὶ ἐξαίσια, ὁποῦ καὶ τὸν πλέον ψυχρόν, τὸν πλέον πεζόν, ἠμποροῦν ἔξαφνα νὰ τὸν κάμουν νὰ φαντάζεται ὅτι ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ Πηγάσου αἰθέριος ἀνέρχεται πρὸς τὰ ἐπάνω—νὰ ἔχῃ ὅμως ὀλίγον καὶ τὸν νοῦν του νὰ μὴ χαλάσῃ τὴν στέγην μὲ τὴν χάραν του.—

Τέλος ἀνέτειλε μία ὡραία εὐδία. Καὶ ἐγένετο πρωΐ· καὶ ἐγένετο ἡμέρα πρώτη. Διότι τώρα, ὕστερον ἀπὸ ἕνα μῆνα, εἶδα τὴν ὡραίαν μου πατρίδα. Οἱ ἄνεμοι ἐσίγησαν μὲ ὅλας τὰς συναυλίας των καὶ τὰ ἐκκωφωτικὰ τύμπανά των, γαλήνη δὲ ἁπλοῦται πανταχοῦ εἰς τὸν λιμένα καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς γύρω γύρω.

Καὶ ἀπέστειλα τὴν περιστεράν μου, ἕνα ἔξυπνον κοριτσάκι νὰ ἴδῃ τί καιρὸς εἶνε. Καὶ ἐπανῆλθεν, ὄχι μὲν μὲ κάρφος ἐλαίας, ἀλλὰ μὲ ἕνα γέλοιο παιδικόν:

— Πολὺ ὡραία ἡμέρα, θεῖε! Παρὰ πολὺ ὡραία! Νὰ ἰδῇς καὶ νὰ ἰδῇς! Λάμπουν ἡ ἀκρογιαλιαὶς! Λάμπουν καὶ ἡ προκυμαίαις!

Καὶ ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν *κιβωτόν* μου....

Ἡ πόλις μὲ τοὺς λευκοὺς οἰκίσκους της εἶνε ἀρκετὰ εὔμορφος θεωρουμένη ἀπὸ τῆς παραλίας. Ὁ ἀνατολικὸς ἰδίως λιμήν, διότι ἔχει δύο λιμένας, ὁ κυρίως λιμήν, μὲ τὰς εὐρυτάτας καινουργεῖς προκυμαίας του, ὡς εὐρυχώρους πλατείας ὁποῦ καμαρόνουν μόναι των τὸν ἑαυτόν των, καὶ μὲ τὸ νέον εὔμορφον κτίριον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἐπὶ τοῦ Μπουρτσίου, μικρᾶς νησῖδος, συνεχομένης δι' ἰσθμοῦ τεχνητοῦ, προκαλεῖ τὴν ἔκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν διὰ τὸ μεγαλεῖόν του τὸ ἀπροσδόκητον μὲ τὰ μαρμάρινα κράσπεδά του, ὁποῦ συνάπτουν ἀτελειώτους μάχας μὲ τὰ κύματα τοῦ νότου, καὶ τὰς δύο καλὰς ἀποβάθρας, καὶ θαρρεῖς πρὸς στιγμὴν ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς καμμίαν ἐκ τῶν δευτερευουσῶν παραλίων πόλεων, εἰς Χαλκίδα π.χ. Ἀλλὰ στρεφόμενος αἴφνης πρὸς τὸ μέρος τῆς

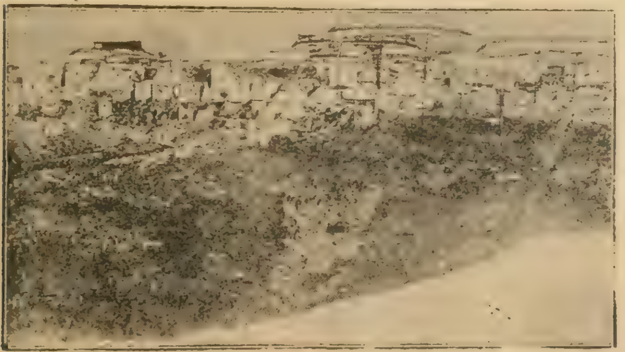
πόλεως, ὅπου τὰ μαγαζεῖα κατὰ σειρὰν καὶ τὰ καφενεῖα τῆς παραλιακῆς ἀγορᾶς, βλέπεις ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς μίαν μικρὰν μὲν ἀλλὰ καλὴν καὶ *εὐπρόσωπον* πολίχνην, τῆς ὁποίας οἱ καλοκτισμένοι χίλιοι οἰκίσκοι συμπυκνωμένοι εἰς μίαν κοιλαδίτσαν καὶ ἐπὶ τῶν δύο ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὑψηλῶν λόφων, διακόπτονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ νεωτέρας καὶ πολυεξόδους οἰκίας, καὶ ἀπὸ δώδεκα μεγάλα ἐλαιοτριβεῖα καὶ μηχανὰς καὶ ἀποθήκας. Διότι ἡ νῆσος

Ἡ Σκίαθος ἀπὸ τῆς ξηρᾶς.

εἶνε κατάφυτος ἀπὸ ἐλαιῶνας ὁμοιάζουσα ὡς πρὸς τοῦτο πολὺ μὲ τὴν Κέρκυραν, τῆς ὁποίας πολλὰ εὔμορφα τοπεῖα θαρρεῖς καὶ ἀντεγράφησαν ἀπὸ ἐκείνην ἐπάνω εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν νυφούλαν τῶν Βορείων Σποράδων, ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ χλωρὶς μὲ ὀργασμὸν καλλίγονον ἐπιδεικνύει ὅλα τὰ εἴδη τῶν θάμνων, ἀπὸ τῶν εὐόσμων καὶ τῶν ἐπισήμων μέχρι τῶν ποικιλοειδῶν ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, ὅπου ἐν συμπλοκαῖς ἀκατασχέτοις συμφύονται πλουσιώτατα, μύρτοι μὲ ἀγριάμπελην, δάφναι μὲ βάτα καὶ σχοῖνοι ἢ πρίνοι μὲ ἀγιοκλήματα, σφένδαμνοι μὲ τρικοκκιαῖς καὶ κόμαροι μὲ φασκομηλέας ἢ ὀρίγανον, κουνούκλαις δειλαὶ διὰ τὴν ἀσχημίαν των καὶ τσαμπουρνιαῖς μὲ τὰς αὐθάδεις κοραλίνους σταφυλάς των, ἐν ᾧ εἰς τὰ μεγάλα δάση, ἅτινα ἠφάνισεν ἕως τώρα ἡ ἐλαία τοῦ

ἀκορέστου γεωργοῦ κ' εὐσπλαγχνίσθη ὀλίγον τοῦ ἀνθρακέως ἡ ἀξίνη καὶ τοῦ ναυπηγοῦ ὁ πέλεκυς, ἐγείρονται ὑψικάρηνοι ἄγριοι δρύες, *ἀρέα* ἢ *δένδρα* καλούμεναι, ἐν ἀδελφικῷ γειτνιασμῷ πευκῶν καὶ πιτύων, ἕως κάτω εἰς τα ρεύματα, ὅπου αἱ στραγγαλιόκλωνοι πλάτανοι, σκεπάζουν τὴν γῆν μὲ τὴν ξηρὰν τῶν φύλλων των συγκομιδήν, ὑπὸ τὰ ὁποῖα κελαρύζουν σιγὰ-σιγά, ὡς ἀπήχημα κουρασμένου ψάλτου, ὑδατόρρυτοι ρύακες, πότε συμπιεσμένοι μεταξὺ τῶν βράχων τῶν βρυοσκεπῶν, καὶ πότε ἀνασαίνοντες εἰς λάκκον βαθύν, εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ὁποίου τρέφονται νόστιμα χέλια, εἰς δὲ τὰς ὄχθας του ἔνθεν καὶ ἔνθεν σχηματίζονται λειμῶνες καταπράσινοι ἀπὸ τὴν χειμερινὴν πόαν καὶ μὲ ἀφύλλους λόχμας λυγαριῶν ἢ ξηρὰν ἀθέριστον πτέρην, ὅπου ἀναρίθμητοι κόσσυφοι ἔρχονται, μὲ τὰ ἰδιότροπα μονοσύλλαβά των νὰ βρέξουν τὸ ράμφος των τὸ κήρινον, ξετρυπόνοντες ἕνας-ἕνας σὰν ἀσκηταὶ ἀπὸ τῆς κουμαριαῖς.

Ἡ Σκίαθος ἀπὸ τοῦ λιμένος.

Τὰ βουνὰ καὶ τὸ πέλαγος.—Ἡ χιονισμένη Εὔβοια ἔνθεν.—Ἐκεῖθεν ὁ Ἄθωνας. Ἐντεῦθεν τὰ Θεσσαλικὰ βουνά.— Νὰ ἤμουν ζωγράφος.—Νὰ ἤμουν δικηγόρος!... Ἀλλά ...—Οἱ ἀγρόται ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὰ ἔργα των.—Θέαμα ἀγαλλιάσεως.—Μία κατσίκα σύρουσα μίαν γρηούλαν.—Οἱ ἀροτῆρες.

Εἶνε δὲ τερπνοτάτη ἡ ἄποψις τῶν πέριξ ἀπὸ τῶν βουνῶν. Τὸ πέλαγος γύρω-γύρω καταγάλανον. Ἀπ' ἐδῶ, ὄπισθεν τῶν πρὸ τοῦ λιμένος νησίδων, ὁποῦ ὡς πρόσκοποι μεγάλου στόλου πελαγοδρομοῦν, ἕνα ὡραῖον πλαίσιον ἀπὸ τὴν χιονισμένην Εὔβοιαν, μακρὰν καὶ μεγάλην ἀπὸ Ἀτεμισίου μέχρι Κύμης, ἀπ' ἐκεῖ ἡ γείτων Σκόπελος μὲ ὅλην τὴν ἀμπελοφύτευτον περιφέρειαν τοῦ δήμου Γλώσσης καὶ τὸν λευκὸν πύργον τοῦ φανοῦ εἰς τὸ ἄκρον· ἐπάνω αἱ γλαυκαὶ πλαισιώσεις τῆς Χαλκιδικῆς, μὲ τὸν ὑπερήφανον τριγωνικὸν Ἄθωνα, κάτασπρον ἀπὸ τὰ χιόνια ὡς μεγαλώνυμον ἀσκητὴν καταπόλιον ὅλον, ἐν ᾧ πρὸς δύσιν ἄλλο μεγαλοπρεπὲς πλαίσιον τῆς Θεσσαλικῆς γῆς μὲ τὰς τρεῖς πανυψήλους χιονοστιβάδας τοῦ Πηλίου, τῆς Ὄσσης καὶ τοῦ Ὀλύμπου.

— Νὰ ἤμουν ζωγράφος!

Ἀλλὰ καλλίτερον ποῦ δὲν εἶμαι. Δὲν μοῦ ἀρέσει διόλου νὰ εἶμαι ἀντιγραφεύς. Ὅταν ἐσπούδαζα, ἤθελαν νὰ μὲ βάλουν εἰς συμβολαιογραφεῖον νὰ κάμνω ἀντίγραφα, ἀλλὰ δὲν ἐπραγματοποιήθη τὸ σχέδιον—ἴσως πρὸς βλάβην μου, διότι ἴσως σήμερον νὰ ἤμουν κανένας νομοδιδάσκαλος μὲ πλουτοφόρους ὑποθέσεις—καὶ τώρα μὲ τὴν ἀνικανότητά μου χάνω διὰ παντὸς εἰκόνας καὶ σκηνογραφίας ὁποῦ ἴσως δὲν θὰ ξαναϊδῶ πλέον. τὸ Ἀλλὰ τὸ θέαμα τὸ πανευφρόσυνον τῆς φύσεως μοῦ συμπληρόνει αἴφνης ἡ πραγματικότης μὲ ὅλην τὴν ἀγαλλίασιν ὁποῦ γεννᾷ ἡ ἐργασία.

Ἰδοὺ οἱ ὀλίγοι ἀγρόται—οἱ ἄλλοι πᾶνε εἰς τὴν Ἀμερικὴν—

ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἡμέρας. Κουρασμένοι, βραδυποροῦντες, μὲ τὴν σκαπάνην ἢ ἀξίνην ἐπ' ὤμων, ἄλλοι πεζοί, ἄλλοι ἐπὶ ὀναρίων, μὲ τὰ τράστρα καὶ τὰ φλασκία ἄδειανά, μὲ καμμιὰ λαχανίδα διὰ τὸ δεῖπνον, ἢ μὲ ζαλίκαις ξύλα διὰ τὴν πυρεστίαν. Οἱ ὀργόνοντες ἔχουν καὶ τὸ ἄροτρόν των ἐπὶ τοῦ ὀναρίου· καὶ ὅσον νυκτόνει, τόσον καὶ ταχύνουν τὸ βῆμα. Ὀπίσω ἀκούονται ὁμιλίαι:

— Νὰ τῆς ὀργώσωμε! Νὰ τῆς ξελακκώσωμε!

Ὁμιλοῦν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἐλαιῶν. Καὶ εἶνε συντροφίαι ἐργατῶν καὶ κτηματιῶν. Παρέρχονται, καὶ ἀκολουθοῦν ἄλλαι χωρὶς νὰ σταματήσουν, ὡς ἐν φυγῇ. Καὶ μία κατσίκα ἀτάσθαλος, σύρουσα μὲ τὸ σχοινί της μίαν γρηοῦλαν, ὁποῦ ἐβγῆκε νὰ τὴν βοσκήσῃ λιγάκι «τὴν ἀναχόρταγη, τὴν ἀγλύκατη, ὁποῦ ὅλο τρώει.....»

— Ὡς καὶ τὸ σάλι μου ἔφαγεν, ἡ ἀγλύκατη. Ἀκοῦς νὰ φάῃ τὸ σάλι μου! Ἡ ρημαδιακιά! Ἀρί, λαχανίδα ἤτανε τὸ σαλάκι μου; Καὶ τώρα πῶς νὰ πάω ς' τὴν Ἀκκλησιὰ τὰ Χριστούγεννα!....

Καὶ μόνον ὁ μικρὸς βοσκὸς τεσσάρων καλῶν ἀροτήρων δεν σπεύδει. Ἐμπρὸς οἱ ἀροτῆρες μὲ ὅλον τὸ λιπαρόν των καμάρωμα, καὶ πίσω ὁ βοσκός, ὅστις θαρρεῖς κ' ἐπίτηδες θέλει ν' ἀργοπορῇ, βαστάζων ἄχρηστον τὴν κέντραν του· καὶ μόνον ἐνίοτε ξυπνᾷ μὲ κἄποιαις ἐπικλήσεις καὶ ἀναφωνήσεις:

— Ἄ, Μελίσση!

— Ἄ, Κοκκίνη!

Ἀλλ' αὐτὸς ἐπὶ τούτῳ βραδυπορεῖ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἀροτῆράς του· διότι σταματῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ προγυμνάζεται εἰς τὸ τραγοῦδι τῶν Χριστουγέννων, ὁποῦ θὰ ὑπάγῃ μεθαύριον τὴν παραμονὴν νὰ τὸ τραγουδήσῃ εἰς τὸν κολλήγαν του:

Χριστούγεννα, Πρωτούγεννα,
Πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου...

Καὶ μόνον κατὰ διαλείμματα ἐπαναλαμβάνει:

— Ἄ, Μελίσση!

— Ἄ, Κοκκίνη!

Εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.—Ἀναμνήσεις.—Ἐκδρομὴ εἰς τὸ Μοναστῆρι.—Μία Μεγάλη Παρασκευὴ ἔκτακτος.—Οἱ ἀστακοὶ μὲ τὰ μάραθα.—Οἱ περίφημοι χαβιαροκεφτέδες.—Ἡ συγκέντρωσις τῶν νησιωτῶν πρωτοφανής.—Ὁ φιλάργυρος Οἰκονόμος.—Ὁ Καραβογιάννης ὁ μάγειρος.—Σύγκρουσις μὲ τὸν δημοδιδάσκαλον.—Ὁ γιγαντόσωμος Ἱλαρίων.—Πῶς ἐσήκωσεν εἰς τὸν ὦμόν του μίαν φελοῦκαν.

Εἶχε βραδυάσει πλέον. Ὁ Μάρτιος μοῦ ἐπεφύλαττε πολλὰς ἐκπλήξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε σπάνιαι εἰς τὰ βόρεια αὐτὰ παράλια, ὁποῦ γειτονεύουν μὲ τὸν Ὄλυμπον. Μᾶς εἶχε στρυμώξει ὅλους κοντὰ εἰς τὰ τζάκια πάλιν. Ἐξημέρονεν ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Κατὰ δὲ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν ἐτελεῖτο τὴ νύκτα αὐτὴν Ἀγρυπνία εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν. Εἰς τὰ Λημνιά. Οἱ κώδωνες ἐγλυκολαλοῦσαν τὴν ἑορτήν. Οἱ πλέον εὐλαβητικοὶ ἀνήρχοντο μὲ τὰ φαναράκια εἰς τὴν Παναγίαν. Ἤκουον τὰ πατήματά των κούφια. Κ' ἐκεῖ ποῦ συνεδαύλιζα τὴν πυράν, μαζὶ μὲ τῆς ἄφθοναις σπίθαις ὁποῦ ἔβγαιναν κατακόκκιναις, πυριφλεγεῖς, ἀπὸ τὰς καιομένας δρῦς, ἐξετινάχθησαν αἴφνης παλαιαὶ καὶ θαμμέναι ἀναμνήσεις τῶν παιδικῶν μου χρόνων, μεταμορφωθεῖσαι εἰς ἕνα πολὺ θεαματικὸν πανόραμα, πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ ὁποίου ἀφαιρεθεὶς ὅλος, ἄφησα τὰ καιόμενα κούτσουρα, καὶ ἔβλεπον, ἔβλεπον, ἔβλεπον...

Ἦτο τὸ ἔτος 1865. Ἐξημέρονε Μεγάλη Παρασκευὴ καὶ συνάμα ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Καὶ ἀνήλθομεν μία συντροφιὰ φαιδροτάτη παιδίων τοῦ Σχολαρχείου εἰς τὴν Εὐαγγελίστριαν, τὸ ἱστορικὸν τῆς νήσου Κοινόβιον, τὸ Καινοῦργιο Μοναστῆρι καλούμενον. Εἰς τὸ καρυοστόλιστον τῆς Ἀγαλλιανοῦς ῥεῦμα μὲ

τὰ πολλὰ νερά του καὶ τὰ πολλὰ κοτσίφια του. Ν' ἀκούσωμεν τὴν ὡραίαν ψαλμῳδίαν τῆς ἀγρυπνίας τὴν νύκτα, καὶ τὰ ἀηδόνια τὴν αὐγήν. Νὰ φάγωμεν ἀστακοὺς μὲ μάραθα, ἂς ἦτο καὶ Μεγάλη Παρασκευή, καὶ νὰ θαυμάσωμεν τοὺς μοναστηριακοὺς ἐκείνους χαδιαροκεφτέδες μὲ τὰ μυριστικὰ τῆς χλόης σκευασμένους, ὁποῦ ἦσαν μεγάλοι ὡσὰν πήταις, ὁ καθένας μία τηγανιά. Διότι ἀπὸ τὴν Μεγάλην Δευτέραν εἶχε διακωδωνισθῇ εἰς τὴν πολίχνην ὅτι εἰς τὸ Μοναστῆρι κατὰ τὰς τυπικὰς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας θὰ καταλύσουν ἔλαιον καὶ θαλασσινὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἂς ἦτο καὶ Μεγάλη Παρασκευή. Δι' αὐτὸ εἶχαν ἀναβῆ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κατὰ τὴν πανήγυριν εἰς τὸ Μοναστῆρι πολλοί, πάρα πολλοὶ νησιῶται, οἱ μᾶλλον κοιλιόδουλοι, οἱ μᾶλλον γαστρίμαργοι· ὥστε ὁ ἀγαθὸς Οἰκονόμος τῆς Μονῆς, ὁ πατὴρ Γερμανός, Γερουμανὸς κοινῶς λεγόμενος, δὲν ἐνθυμεῖτο ἄλλοτε τόσην συγκέντρωσιν κοσμικῶν· νὰ γεμίσῃ ἡ μεγάλη τράπεζα.

— Τί ὀργὴ Θεοῦ! ποῦ ἐμαζεύθησαν τόσος κόσμος! ἔλεγεν ὁ πατὴρ Γερμανός, φιλάργυρος ἐξακουστὸς ἐν τῇ αὐστηρᾷ οἰκονομίᾳ του.

Τί κακὸ ὅλην τὴν νύκτα! Τί ἀλαλαγμὸς παιδικὸς καὶ τί τρεξίματα! Παίρνοντες μισοκαυμένα κηρία ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐτρέχαμεν ἀνὰ τοὺς διαδρόμους τοῦ μοναστηρίου, διαδρόμους σκοτεινούς, διαθέοντας τὴν σειρὰν τῶν κελλίων, ἑκάστης *κόρδας*, ἀναβαίνοντες καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ὀρόφους. Καί τινα τῶν παιδίων ἔσβηναν τὰ κηρία ἀλλήλων, εὑρίσκοντα διασκέδασιν ν' ἀφίνωσι τοὺς συντρόφους των ἐν ἀμηχανίᾳ εἰς τὸ σκότος, ψηλαφῶντας μὲ τὰς χεῖρας τοὺς τοίχους, πατοῦντας μαλακὰ ἐν μεγίστῃ προφυλάξει, φόβῳ μὴ προσκόψωσιν εἴς τινα ἀνωμαλίαν τοῦ δαπέδου. Καὶ ἄλλοι πάλιν ἐκρύπτοντο ὄπισθεν προεξοχῶν τινων τῶν τοίχων, διὰ νὰ *σκιάξουν* τοὺς ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους ἐρχομένους ἀνυπόπτως μὲ τὰ κηρία των ἀναμμένα. Οἱ μικρότεροι αὐτῶν δὲν ἡσύχασαν διόλου νὰ μείνωσιν ἢ εἰς τὸν ναὸν ν' ἀκούσουν τὴν

ἀγρυπνίαν (ἀγρυπνίαν μὲ δώδεκα εὐαγγέλια καὶ ἓν τῆς ἑορτῆς δεκατρία τὴν ἑσπέραν ἐκείνην), ἢ εἰς τὰ κελλία νὰ κοιμηθῶσιν. Ἀλλ' ἔτρεχον κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὰ κελλία, καὶ πάλιν ἀπὸ τὰ κελλία εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἕως ὅτου τέλος, βαρυνθεὶς νὰ βλέπῃ τὴν ἀέναον ταύτην κίνησιν ὁ μάγειρος τῆς Μονῆς, ὁ πάτερ Γεδεών, ὁ ἄλλως καλούμενος Καραβογιάννης, μελαψὸς κεφαλήν, ρωμαλέος, καὶ ζηλωτής, λαβὼν τὸν κόπανον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκάλει τοὺς γάτους τῆς Μονῆς συνήθως νὰ φάγουν, ἤρχισε νὰ διώκῃ τὰ ἀτακτοῦντα παιδία.

Ὁ ἀτίθασσος αὐτὸς μάγειρος πρὶν γείνῃ μοναχὸς ὑπῆρξε πολεμιστὴς τῆς πατρίδος κατὰ τὸν ἀγῶνα. Ἔλαβε μίαν μακρὰν μάστιγα, καὶ διὰ ταύτης ἐσωφρόνισε τὰ παιδία, ἀπειλήσας ὅτι ἂν δὲν ἡσυχάσουν, θὰ τὰ ρίψῃ εἰς τὸ βουδροῦμι, εἰς τὸ σωφρονιστήριον τῆς Μονῆς. Καὶ τὸ πρωὶ ἀπολείτουργα, τὰ ἀτακτότερα τῶν παιδίων, ὅσα δὲν εἶχον ἔλθει μὲ τοὺς γονεῖς ἢ τοὺς προστάτας των, ἀφοῦ ἐμοίρασεν εἰς αὐτὰ τροφήν, ἐζήτει νὰ τὰ διώξῃ ὡς πολὺ ὀχληρὰ διὰ τὸ μοναστήριον. Ἀλλ' ἐκεῖ ὁ ἀγαθὸς ἀλλὰ ὀργίλος μάγειρος τοῦ μοναστηρίου—καὶ δὲν εἶχε δίκαιον;—ὁ Γεδεών, εὗρε τὸν *μπελᾶ* του μὲ τὸν δημοδιδάσκαλον, ὅστις εἶχεν ἀνέλθει καὶ αὐτὸς διὰ τὴν πανήγυριν. Ὁ ἀγαθὸς δημοδιδάσκαλος ἀγανακτήσας ἀπὸ τὸν τρόπον ἐκεῖνον τοῦ Καραβογιάννη, ἐθεώρησεν ἑαυτὸν προσβεβλημένον, καὶ προτείνας τὸ στῆθός του εἰς τὸν μάγειρον, ἐζήτει λόγον, διατὶ ἀποδιώκει τὰ παιδία ἀπὸ τῆς μονῆς.

— Τί; παππουδικό σου εἶνε τὸ Μοναστῆρι;

Ἀλλ' ὁ πάτερ-Γεδεὼν δὲν ἐχοράτευε· καὶ εἶπεν εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον.

— Καὶ σύ, Δάσκαλε, δὲν θὰ φᾷς λάδι· γιατὶ δὲν ἔμεινες ὅλη τὴν νύχτα στὴν ἀγρυπνία. Μὴ θαρρῇς πῶς θὰ φᾷς ἀστακό! Ὅλη νυχτα ροχάλιζες στὸ κελλί. Καὶ τὸ Μοναστῆρι ἐδῶ δὲν εἶνε τὸ τεμπελχανιὸ τῆς Καβάλας».

Κ' ἐδίωξε τὰ παιδία εἰπών;

— Τὸν τορβᾶ στὸν ὦμο καὶ στ' Αϊλιᾶ τὸν δρόμο!

Τοὺς ἔδωσεν ὅμως καὶ ἀπὸ ἕνα χαδιαροκεφτέ, τὸν ὁποῖον μὲ ἀλαλαγμοὺς ἐδέχθησαν τὰ παιδία.

Οὗτος ὁ Γεδεὼν ὑπῆρξε συναγωνιστὴς καὶ συμμοναστὴς τοῦ Λαρίου ἢ Ἱλαρίωνος, ὅστις ἦτο ἕνας ἐκ τῶν ἀνδρειοτέρων στρατιωτῶν τοῦ ἁρματωλοῦ Καρατάσου. Τόσον δὲ αὐτὸς ὁ Λαρίος ἦτο χειροδύναμος, ὥστε ἡ λέξεις «Λαρίος» εἰς τὴν πατρίδα μου σημαίνει μέχρι σήμερον ἀκόμη τὸν ἀνδρειωμένον. Εἰς μίαν ἄλλην πανήγυριν τοῦ Μοναστηρίου, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι, ὅτε ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ συνέπεσε τῇ Τρίτῃ τοῦ Πάσχα – ὁ Ἱλαρίων ἀφοῦ ἔπαυσε πλέον ὁ πόλεμος ἐνδυθεὶς τὸ μοναστικὸν σχῆμα διέτριβε συνήθως εἰς τὴν ἰδιόκτητον τῆς Μονῆς νῆσον τὸν Τσουγγριᾶν, ἐπιστατῶν εἰς τὰ ποίμνια καὶ εἰς τὸν ἐλαιῶνα — ὁ ἡγούμενος εἶχε στείλει τὸ ἔτος ἐκεῖνο, κατὰ τὸ Μέγα Σάββατον, δύο μοναχοὺς μὲ τὴν βάρκαν τὴν μοναστηριακήν, ἵνα κομίσωσιν ἀπὸ τὸν Τσουγγριὰν τυρὸν καὶ ᾠὰ διά τε τὸ Πάσχα καὶ τὴν πανήγυριν τοῦ μοναστηρίου.

Οἱ δύο μοναχοὶ φθάσαντες τὸ πρωὶ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον προσέδεσαν τὴν φελούκαν, κ' ἐβάδισαν πρὸς τὸ μετόχιον, διακόσια περίπου βήματα ἀπέχον τοῦ αἰγιαλοῦ, ὁπόθεν μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθον φορτωμένοι δύο μεγάλους κοφίνους. Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς των, ὅταν βλέπουν ὅτι ἡ βάρκα εἶχε γίνει ἄφαντος! Αὐτοὶ τὴν εἶχαν προσδέσει ἀσφαλῶς ἐπὶ θαλασσίου μαρμάρου, καὶ ἄλλως δὲν εἶχε μεσολαβήσει χρόνος ἀρκετός, ὅσος θὰ ἤρκει διὰ νὰ κρυβῇ ἡ φελούκα, ἂν ἐκλέπτετο ὑπὸ ἁλιέων ἢ πειρατῶν, ὄπισθεν τῆς ἀκτῆς. Ἐπὶ τῆς ἄμμου μόνον ὑπῆρχον πατήματα ἀνδρικοῦ ποδὸς λίαν μακρότερα καὶ πλατύτερα τοῦ συνήθους μεγέθους, βαίνοντα πρὸς τοὺς θάμνους παρὰ τοὺς πρόποδας λόφου τινός, κ' ἐκεῖ ἐξηφανίζοντο. Ἀλλὰ πῶς νὰ ὑποθέσωσιν ὅτι ἡ φε-

λούκα εἶχε πάρει δρόμον πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς; Ὁ πάτερ-Ἱλαρίων δὲν ἠγάπα νὰ ἐπιδεικνύῃ συχνὰ τὴν δύναμιν τῶν μυώνων του, καὶ ὁ πνευματικὸς ἄλλως τὸν εἶχε συμβουλεύσει νὰ εἶνε μετριόφρων. Ὅμως τότε ἠθέλησε νὰ τοὺς πειράξῃ ὀλίγον. Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν οἱ δύο *παραδελφοί του* εἶχαν ἀνέλθει εἰς τὸ μετόχιον, αὐτὸς δι' ἄλλης ὁδοῦ εἶχε κατέλθει εἰς τὸν αἰγιαλόν, κ' ἐκεῖ θαλασσώσας ἕως τὸ γόνυ, ἐσήκωσε τὴν βαρεῖαν φελούκαν ὡς σκαφίδιον πλυντρίας ὑπὸ τὴν μασχάλην του καὶ βαδίσας ἐγκαρσίως ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἔφθασεν εἰς τὴν βάσιν τοῦ λόφου, ἐκεῖ ὅπου ἐσχηματίζετα μικρὰ σπηλιά, μὲ τὸ στόμιον φραττόμενον ἀπὸ πυκνὴν συστάδα θάμνων. Ἐκεῖ ἔκρυψε τὴν βάρκαν. Εἶτα ἀνῆλθε τρέχων εἰς τὸ μετόχιον· ἐγέμισε τοὺς δύο κοφίνους τυρόν, μυζίθραν καὶ αὐγά, καὶ εἶπεν εἰς τοὺς δύο μοναχούς: «Πηγαίνετε τώρα γρήγορα, μὴ σᾶς πάρῃ ἡ θάλασσα τὴν βάρκα». Κατῆλθον οἱ δύο μοναχοί, φορτωμένοι τὰ πασχαλινὰ ὄψα· τοὺς συνώδευσε καὶ ὁ πατὴρ Ἱλαρίων. Οἱ μοναχοὶ μὴ εὑρόντες τὴν φελούκαν, τὰ ἔχασαν ἀμέσως κυττάζοντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐν ἀπελπισίᾳ· ὁ δὲ Ἱλαρίων ἀφοῦ διεσκέδασεν ἐπ' ὀλίγον μὲ τὴν ἀμηχανίαν των, μειδιῶν ὑπὸ τοὺς παχεῖς καὶ δυσκόλως συνηθίσαντας νὰ πίπτωσι πρὸς τὰ κάτω μύστακάς του, τοὺς εἶπεν:

— Ἐκεῖ εἶνε ἡ φελοῦκα. Σύρτε νὰ τὴν σηκώσετε.

Καὶ τοὺς ἔδειξε τὸ σπήλαιον. Ὑπῆγαν· ἀλλὰ ποῦ νὰ τὴν σηκώσουν! Ἐδοκίμασαν, ἀλλ' εἰς μάτην. Τέλος, οἰκτείρας τὴν ἀδυναμίαν των, ἐσήκωσεν ὑπὸ τὴν μασχάλην του τὴν βάρκαν, καὶ ἐλθὼν τὴν ἔρριψεν εἰς τὸν αἰγιαλόν.

Ολίγη ἱστορία.—Θρησκευτικαὶ ἔριδες ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.—Οἱ Κολυβάδες.—Ὁ πνευματικὸς Παπᾶ Νήφων ὁ χῖος.—Πῶς ἐκτίσθη τὸ Καινούργιο Μοναστῆρι.—Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Σκιαθίων.—Ἡ θρυλικὴ ἐμφανισις τοῦ σκιαθίου Γρηγορίου Χατζῆ-Σταμάτη.—Πῶς ἀπεκληρώθη.—Ἡ Μαῖα ἀποκαλύπτει ὅλην τὴν σατανικὴν ῥαδιουργίαν.—Ἡ ἐγκύκλιος Γρηγορίου τοῦ Ε'. —Δραματικὰ πράγματα πολὺ ἔντεχνα καὶ πολὺ ποιητικά.

Τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, Καινούργιο Μοναστῆρι κοινῶς λεγόμενον, τοῦ ὁποίου αἱ εὐρύτατοι τριώροφοι πτέρυγες σωριάζονται σήμερον εἰς ἐρείπια ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν μακαρίων νησιωτῶν, ὑπῆρξεν ἕνα καιρὸν τὸ μέγα τῆς Σκιάθου σέμνωμα, ἐξακουσμένον εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐκτίσθη τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πνευματικοῦ παπᾶ Νήφωνος τοῦ χίου, ἐξ Ἁγίου Ὄρους κατελθόντος. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐμφύλιος θρησκευτικὴ ἔρις συνταράξασα ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη τὴν πνευματικὴν γαλήνην τοῦ Ἄθωνος ὡς πρὸς τὰ ζητήματα τῆς συνεχοῦς Μεταλήψεως καὶ τῶν μνημοσύνων τῶν κεκοιμημένων ἂν πρέπει νὰ τελῶνται κατὰ κυριακήν, ἐξηνάγκασε πολλοὺς τῶν ὀπαδῶν τῆς νεωτεριζούσης κατὰ τὸ φαινόμενον μερίδος, πράγματι ὅμως ἀγωνιζομένης ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως καὶ συνηθείας τῆς Ἐκκλησίας, ἐξηνάγκασε πολλοὺς ὅπως ἐγκαταλίπωσι τὸν Ἄθωνα χάριν τῆς ἡσυχίας των καὶ πνευματικῆς γαλήνης[1].

---

1) Πρωτοστάται τῆς κινήσεως αὐτῆς ὑπῆρξαν ἄνδρες τὰ μάλα διακεκριμένοι ἐπ' ἀρετῇ καὶ γνώσει τῶν Γραφῶν, Μακάριος ὁ Νοταρᾶς ὁ ἐν ἁγίοις, ἀρχιεπίσκοπος Κορίνθου, Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ὁ γνωστὸς χαλκέν-

Τότε λοιπὸν ὁ ἡμέτερος παπᾶ-Νήφων, ἀνήκων εἰς τοὺς *Κολυβάδες*, τὴν ἡσυχίαν μεταδιώκων ἀνεχώρησεν ἐξ Ἁγίου Ὄρους. Καὶ ἐλθὼν εἰς Χίον τὴν πατρίδα του, ἔκτισε μονύδριον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἀλλὰ ταχέως διαπεράσας εἰς Ἰκαρίαν, ἴσως πρὸς μείζονα ἡσυχίαν, ἔκτισε τὴν μέχρι σήμερον σωζομένην Μονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἔνθα διὰ τὴν φημισμένην ἀρετήν του καὶ ἁγιότητα συνήχθησαν πολλοὶ μοναχοί, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐκ Σκιάθου πλουσιόπαις Γρηγόριος ὁ Χατζῆ-Σταμάτης. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὺς κόπους ἐδοκίμαζον εἰς τὴν συντήρησίν των διὰ τὸ πετρῶδες καὶ ἄγονον τοῦ τόπου, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναχωρήσωσι, καὶ ἐξ Ἰκαρίας νὰ ἔλθωσιν εἰς Σκίαθον.

—Γέροντα, λέγει ἡμέραν τινὰ πρὸς τὸν ἐν ἀμηχανίᾳ εὑρισκόμενον παπᾶ-Νήφωνα, ὁ Χατζῆ-Σταμάτης. Ἐγὼ ἐν τῇ πατρίδι μου Σκιάθῳ ἔχω μεγάλην ἀκίνητον περιουσίαν, ἀγροὺς καὶ ἐλαιῶ-

---

τερος συγγραφεὺς πνευματικῶν βιβλίων, Ἀθανάσιος ὁ Πάριος διδάσκαλος τοῦ Γένους, καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, οἵτινες ὑπὸ τῶν ἀντιθέτων **Κολυβάδες** ἐπωνομάσθησαν, κατασυκοφαντηθέντες καὶ καταγγελθέντες εἰς τὸ οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἡ ἔρις αὕτη διήρκεσε μετὰ ζωηρότητος ἀμφοτέρωθεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1754—1797· ἕως οὗ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Καλλινίκου τοῦ ἐκ Ζαγορᾶς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῶν Πατριαρχείων ἀπεφάνθη ὅτι οἱ μὲν ἐν Σαββάτῳ ποιοῦντες τὰ τῶν ἀποιχομένων Μνημόσυνα καλῶς ποιοῦσιν, ὡς τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν φυλάσσοντες· αἱ δὲ ἐν Κυριακῇ, οὐχ ὑπόκεινται κρίματι· ὅπερ καὶ μέχρι σήμερον ἐπικρατεῖ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου πολλὰ ἐδημοσίευσαν ἐν φυλλαδίοις οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς φαινομένης καινοτομίας ὑποστηρίζοντες τὰ «ὀκτὼ μεγάλα προνόμια» τῆς ἀναστασίμου ἡμέρας, τῆς Κυριακῆς. Ὁ ἅγιος Μακάριος ὁ Κορίνθου τυχὼν ἐκεῖ τότε καὶ κληθεὶς νὰ τελέσῃ μνημόσυνον εἰς τὰ τεσσαρακοστὰ τοῦ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Κουτλουμουσίου ἀποθανόντος πρῴην Ἀλεξανδρείας Ματθαίου, ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο, συνάμα δὲ καὶ ἔγραψεν, ἐπικρίνων τοὺς καλέσαντας αὐτὸν καὶ λέγων ρητῶς· «ἐγὼ οὐδέποτε ἐτέλεσα Μνημόσυνον ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου, οὔτε θὰ τελέσω. (Παράβ. βιογρ. τοῦ ἁγίου ἐν Συναξαρ. Δουκάκη Ἀπριλ. 17).

νας. Δὲν πηγαίνωμεν νὰ κτίσωμεν ἐκεῖ Μοναστήριον; Ὁ τόπος εἶνε εὔφορος καὶ ἔχει νερὰ ἄφθονα καὶ δάση.

Οὕτω κατὰ τὸ 1794 ἐκτίσθη ἐν Σκιάθῳ τὸ περιβόητον Κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἰς τῆς Ἀγαλλιανοῦς τὸ πλατανοφύτευτον ῥεῦμα, ἔνθα ὑπῆρχε παλαιόν τι μονύδριον πρὸ χρόνων ἐρημωμένον. Τῳόντι τῇ 6 Ἰουνίου τῷ 1794 ἡ Κοινότης ὅλη, «οἱ γέροντες καὶ προεστῶτες μὲ τὴν γνώμην καὶ θέλησιν τῶν λοιπῶν οἰκοκυραίων καὶ ῥαγιάδων, ἱερέων τε καὶ λαϊκῶν», καθὼς λέγει ἔγγραφόν τι τῆς Μονῆς, μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐδέχθησαν τὸν παπᾶ-Νήφωνα, καὶ τὸν συμπολίτην Γρηγόριον Χατζῆ-Σταμάτην καὶ τοὺς ἄλλους μοναχούς, καὶ πολλὰ κτήματα γειτονικὰ ἀφιέρωσαν πρὸς αὐτούς.

———

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Γρηγορίου εἶνε ὅλως διόλου θρυλικὴ στολισμένη δραματικώτατα μὲ πολλὴν ποίησιν ὡς ἕνας ὡραιότατος τραγῳδίας μῦθος. Ὁ βαθύπλουτος εἰς χρήματα καὶ κτήματα πατὴρ αὐτοῦ Χατζῆ-Σταμάτης, μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ, τῆς μητρὸς τοῦ Γρηγορίου, ἦλθεν εἰς τρίτον γάμον. Ἀλλ' ἡ τελευταία αὐτοῦ σύζυγος ὑπῆρξε στεῖρα. Ὅπως δὲ ἀποκληρώσει τὸν Γρηγόριον καὶ λάβῃ αὐτὴ ἅπασαν, εἰ δυνατόν, τὴν μεγάλην κληρονομίαν, συνεννοηθεῖσα μετὰ τῆς μαίας τοῦ χωρίου, ὑπεκρίθη τὴν κυοφοροῦσαν· ὅταν δὲ ἐγέννησεν ἄρρεν τέκνον ἄλλη τις γυνή, συγγενής της, ἡ μαῖα παραλαβοῦσα αὐτὸ ὑπέβαλεν εἰς τὴν γ'. σύζυγον τοῦ Χατζῆ-Σταμάτη, ἥτις προσποιηθεῖσα τὴν λεχὼ ὑπέδειξε τὸ ξένον βρέφος ὡς ἰδικόν της, καὶ ἀνέθρεψεν αὐτό. Καὶ ἐκληρονόμησεν οὕτω τὴν περιουσίαν τοῦ Χατζῆ-Σταμάτη. Ἐξ αἰτίας τούτου ὁ Γρηγόριος καταληφθεὶς ἀπὸ ἀηδίαν πρὸς τὰς δολοπλοκίας αὐτὰς τοῦ φθειρομένου κόσμου, κατέφυγεν εἰς Ἰκαρίαν πρὸς τὸν παπᾶ Νήφωνα, καὶ ἐκάρη μοναχός. Ὅμως μετὰ

καιρὸν ἀνακαλυφθείσης τῆς πλεκτάνης, ἀνέλαβεν οὗτος ὅλην τὴν πατρικήν του κληρονομίαν [1].

---

1 Περὶ τῆς δραματικῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἥτις ἐδικάσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀναφέρομεν ἀπόσπασμα ἐξ ἐγγράφου τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄ ὅπερ ἐστάλη πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Σκιάθου καὶ Σκοπέλου.... «Ἐνεφανίσθησαν ἡμῖν ἐπὶ Συνόδου μαρτυρικὰ γράμματα καὶ ἐνυπόγραφα· τὸ μὲν μαίας τινὸς αὐτόθι (ἐν Σκιάθῳ) Κυρατζοῦς, λεγούσης ὅτι μεταμεληθεῖσα ἐφ᾽ οἷς πρὸ χρόνων συνέπραξε τῇ αὐτόθι Χατζήδενα Γκρακῷ, τρίτῃ γυναικὶ τοῦ ποτὲ Χατζῆ-Σταμάτη, καὶ κλινήρης ἤδη οὖσα διὰ τὸ γῆρας προσεκαλεσεν αὐτόθι τὸν Σακελλάριον παπᾶ-Ζαχαρίαν καὶ τὸν πνευματικὸν Νήφωνα, καὶ ὡμολόγησεν ἐπὶ παρουσίᾳ τούτων τὴν ἁμαρτίαν αὐτῆς, μαρτυρήσασα τὴν ἀλήθειαν ἤδη ἐν φόβῳ Θεοῦ, ὅτι δηλ. Νικολάκης ὁ λεγόμενος υἱὸς τοῦ Χατζῆ Σταμάτη, οὐκ ἔστιν υἱὸς ἐκείνου οὐδὲ τῆς γυναικὸς ἐκείνου Γηρακῶς, ἀλλ᾽ ἔστιν υἱὸς γνήσιος τοῦ Γεωργάκη Χατζῆ-Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς ἐκείνου Δελχαρῶς· ἡ γὰρ Γήρακω στεῖρα οὖσα καὶ οὔτε ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς τεκοῦσα τέκνον, ἐπειδὴ μετὰ θάνατον τοῦ προτέρου ἀνδρὸς συνῴκησε νομίμως τῷ ποτὲ Χατζῆ-Σταμάτῃ, μετ᾽ ὀλίγον ἔγκυος οὖσα ἐξ ἐκείνου ἔπλασε. Καὶ δὴ προσκαλεσαμένης αὐτῆς τὴν μαῖαν Κυρατζοῦν, εἶπε μυστικῶς ὅτι συνεφώνησε κρυφὰ μετὰ τῆς ἐπ᾽ ἀδελφῇ νύμφης αὐτῆς Δελχαρῶς, ἐγκύου οὔσης, ἐπειδὰν τέκῃ, λαβεῖν τὸ ἐκείνης παιδίον, μηδενὸς εἰδότος. Ὅθεν καὶ πολλὰ δεομένη καὶ ὑποσχομένη, ἔπεισε τὴν μαῖαν ταύτην συμπρᾶξαι ἐκείνῃ πρὸς τὴν ῥᾳδιουργίαν ταύτην. Τεκούσης οὖν τῆς Δελχαρῶς μετὰ δύο ἡμέρας νύκτωρ ἡ μάμμη αὕτη ἐν ἅλμασι καὶ σπαργάνοις διαφυλαττομένοις ἐντὸς ἱματίων, ἀπεκόμισε τῇ Χατζήδενα Γηρακῷ ὑποκρινομένῃ ὠδῖνας, καὶ ὑπέβαλεν ἐκείνῃ. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀπεδήμει ὁ Χατζῆ-Σταμάτης· ὅταν δὲ ἐπανῆλθε, διηπάτησεν αὐτὸν ἡ γυνή, ὡς ἐξ αὐτοῦ τεκοῦσα. Ὁ δὲ πεισθείς, ἀποθρέψας τὸν Νικολάκην αὐτὸν εἰς γάμον συνέζευξεν ὡς ἴδιον αὐτοῦ τέκνον· καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χατζῆ-Σταμάτη, ὁ Νικόλαος αὐτὸς καὶ ἡ Γηρακὼ ἡ τῷ λόγῳ μὲν μητέρα, τῷ πράγματι δὲ θεῖα αὐτοῦ, ἔκρυψαν πᾶσαν τὴν καταλειφθεῖσαν περιουσίαν, τὸν δὲ ῥηθέντα Γρηγόριον τὸν γνήσιον υἱὸν καὶ κληρονόμον ἀπέβαλον...»

Ἁρματωλοὶ καὶ κλέπται.—Παπα-Νήφων καὶ Νικοτσάρας.—Ἄγνωστον θαυμαστὸν ἐπεισόδιον.—Θάνατος τοῦ Νικοτσάρα.—Ὁ τύμβος τοῦ ἥρωος.—Τὸ μυρολόγιόν του.—Συμπλήρωσις τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Κοινοβίου

Κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ὁποῦ ἐκτίσθη τὸ ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Σκίαθος, κειμένη ἐγγὺς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας, κατέστη τὸ κοινὸν ὁρμητήριον τῶν περιωνύμων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος Ἁρματωλῶν, Σταθᾶ, Βλαχάβα, Νικοτσάρα. καὶ ἄλλων, οἵτινες καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν τούρκων καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, κατέφευγον εἰς Σκίαθον μὲ ὅλα τὰ παλληκάρια των καὶ ἔμενον ἐκεῖ. Ἐτροφοδοτοῦντο δὲ συνήθως ὑπὸ τοῦ εὐποροῦντος Κοινοβίου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τὸ ὁποῖον παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς ἀγογγύστως ἄρτους, κρέατα, τυροὺς καὶ οἶνον. Ἐὰν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους διέπρεψαν πλεῖστοι ἕλληνες εἰς ἄλλα μέρη τῆς ἑλληνικῆς Πατρίδος λαβόντες ἐπίσημα βραβεῖα τῆς φιλοπατρίας των, μὲ τὸ νὰ δαπανήσουν τὰς στέρνας τοῦ χρυσίου των διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, ἕνα ἐκ τῶν πρώτων βραβείων ἀνήκει καὶ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, προηγηθεῖσαν εἰς τὰς ἱερὰς θυσίας, πρὶν ἔτι ἀναλάμψῃ ἡ πυρκαϊὰ τῆς Μεγάλης Ἐπαναστάσεως.

Τότε λοιπὸν εἰς τοὺς δεινοὺς ἐκείνους χρόνους, ὁποῦ οἱ νησιῶται μετὰ δισταγμῶν ἐπλησίαζον τοὺς παραχειμάζοντας ἐκείνους Καπετανέους, αἱ δὲ σκιαθίτισσαι μετὰ τρόμου πολλοῦ, καμμιὰ φορά. κατέβαινον εἰς τὸν Κάμπον [1] νὰ ἐπισκεφθοῦν τοὺς ἀμπελῶνάς των

---

1) Κάμπος καλεῖται ὑπὸ τῶν νησιωτῶν τὸ ὁμαλὸν καὶ εὔφορον μέρος τῆς Νήσου πρὸς μεσημβρίαν, ὅπου οἱ ὡραῖοι καὶ εὐρύχωροι λιμένες τῆς

ἔτρεμον πρὸς πᾶσαν κίνησιν θάμνου, φανταζόμεναι ἐλλοχεύοντα ἐκεῖ Κλέφτην ἢ Λιάπην. Τότε ὁ Ἀλῆ-πασᾶς ὁρκισθεὶς νὰ πνίξῃ εἰς τὸ αἷμα τὸν πλήρη κλεφτῶν Ὄλυμπον, ἀπέστειλεν εἰς Μακεδονίαν τὸν αἱμοχαρῆ υἱόν του Μουχτὰρ πασᾶν, φρυάττων διὰ τὰς νίκας τῶν ἁρματωλῶν, ὅστις κατανικήσας αὐτοὺς ἠνάγκασε τοὺς καταδιωχθέντας ἀποινῶς ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν νὰ καταφύγουν εἰς Σκίαθον, ἐν οἷς οἱ ἀρχηγοὶ Νικοτσάρας, Σταθᾶς, καὶ Βλαχάβας καὶ ἄλλοι. Καὶ ἔμενον ἐκεῖ.

Κατὰ τὸ διάστημα ἐκεῖνο πολλὰ ἀπὸ τὰ παλληκάρια τῶν ἁρματωλῶν, ἀναβαίνοντα εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐκκλησιάζοντο, ἐξωμολογοῦντο, εἰς τὸν παπᾶ Νήμφωνα, ἐτραπεζόνοντο, καὶ ἐκαλοπερνοῦσαν.

Ὁ παπᾶ Νήφων κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν συνεβούλευε βέβαια τοὺς κλέφτας, νὰ παύσωσι τὰς δῃώσεις καὶ ληστείας, ἔστω καὶ πρὸς Τούρκους γινομένας, νὰ ἀκολουθῶσι δὲ μίαν χριστιανικὴν ζωήν, καὶ νὰ προτιμήσουν ἀντὶ τοῦ πλάνητος βίου ἐκείνου ὁποῦ ἦτο γεμᾶτος κινδύνους καὶ φόβους, νὰ ἀποκατασταθῶσιν εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία καὶ νὰ διάγουν τοῦ λοιποῦ ζωὴν εἰρηνικήν. Πολλοὶ τούτων ἐπείθοντο εἰς τὰς πνευματικὰς συμβουλὰς τοῦ ἁγίου ἐκείνου πνευματικοῦ, καὶ ἤρχοντο εἰς γάμον, ἀποκαθιστάμνεοι εἰρηνικοὶ πολῖται, τινὲς δὲ ἔγειναν καὶ μοναχοὶ εἰς τὸ Κοινόβιόν του.

Ὁ Νικοτσάρας βλέπων τὰς τάξεις τῶν μαχητῶν του ἀραιουμένας καὶ μαθὼν τὰ καθέκαστα, ἀναβαίνει μίαν πρωΐαν εἰς τὴν

καὶ ὅπου σήμερον ὑπάρχει ἡ νέα πόλις. Κάμπος κατάφυτος ἀπὸ ἀμπελῶνας ἰδίως καὶ ἐλαιῶνας, ἔνθα ὑπῆρχον ἐδῶ κ' ἐκεῖ καλύβια, ἤτοι ἐπαύλεις ἀγροτικαὶ τῶν πλουσίων γαιοκτημόνων ὅπου ἐφύλαττον τὰ προϊόντα αὐτῶν, οἴνους καὶ ἔλαια καὶ βούτυρα καὶ τυρούς. Ἐπαύλεις μὲ κήπους καὶ ἀναδενδράδας καὶ βρύσεις ὑδάτων. Διότι οἱ κάτοικοι τότε ἦσαν συνοικισμένοι πρὸς βορρᾶν εἰς τὸ εὔμορφον καὶ ὀχυρὸν Κάστρον, ἐπὶ βραχώδους καὶ ἀποτόμου πέτρας, χωριζομένης ἀπὸ τῆς Νήσου διὰ χάνδακος βαθυτάτου καὶ ἀποτόμου, καὶ συγκοινωνούσης διὰ γεφύρας, ἀνυψουμένης τὴν νύκτα διὰ τὸν φόβον τῶν πειρατῶν καὶ κλεπτῶν.

Μονὴν πλήρης θυμοῦ καὶ ὀργῆς, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ σφάξῃ τὸν πνευματικόν. Προχωρεῖ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ χθαμαλόν, ἰσόγειον σχεδόν, κελλίον τοῦ Γέροντος, κείμενον εἰς τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τῆς ἀρχικῆς μονωρόφου πτέρυγος, διπλοῦν δέ. Ἀνοίγει τὴν ἐξώθυραν καὶ προβαίνει εἰς τὸ δεύτερον κελλίον, μὲ γυμνὴν τὴν σπάθην, δεινὰ βουλευσάμενος. Πλησιάζει καὶ ἀκροᾶται. Καὶ κρυφοκυττάζει ἀπὸ τὴν ὀπὴν τῶν κλείθρων. Ὁ Παπᾶ Νήφων, καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἁπλουστάτου ἀσκητικοῦ του διβανίου, διπλοπόδι, ὡς συνήθως τοὺς χρόνους ἐκείνους, εἶχεν ἀνοικτὴν ἐπάνω εἰς τὰ γόνατά του τὴν Φιλοκαλίαν τῶν Πατέρων, ἕνα ὀγκώδη τόμον τῆς ἱερᾶς Νηπτικῆς, ἄρτι ἐκδοθέντα, καὶ ἀνεγίνωσκεν, ἀφιερωμένος ὅλος εἰς τοῦτο ψυχῇ καὶ σώματι, ἐντρυφῶν οὕτως εἰπεῖν μὲ τὰ εὔμορφα φιλοσοφικὰ λόγια τῶν Νηπτικῶν Πατέρων. Μόλις εἶχε τελειώσει ὁ ὄρθρος. Ἦτο ἄνοιξις. Εὐωδία ἀπὸ ποικίλα ἀγριολούλουδα καὶ ἀπὸ τοὺς λαχανοκήπους ἄρρητος ἀνήρχετο ἀπὸ τὸ ρεῦμα κάτω τῆς Ἀγαλιανοῦς. Ἀπὸ τὸ ἕνα παράθυρον ἐφαίνετο μιὰ πτυχὴ μικρὰ τοῦ Μακεδονικοῦ πελάγους ἤρεμος καὶ γαληνιῶσα. Ἀπὸ τὸ ἄλλο δύο ἀηδόνες μέσα εἰς τὰ φυλλώματα τῶν πλατάνων τῆς μεγάλης κάτω Δεξαμενῆς ἔστελνον τὸ κελάειδισμά των ὡς ἕνα εὐφρόσυνον χαιρετισμὸν πρὸ τὸν ἁγιώτατον ἐκεῖνον ἡγούμενον τοῦ Κοινοβίου.

Ὁ Νικοτσάρας ἀσυγκίνητος ἀπὸ ὅλα αὐτά, φιλόπατρις μὲν ἀλλὰ ἀπὸ μίαν αἱμοχαρῆ φιλοπατρίαν ἀπορροφημένος, ἀνοίγει βιαίως τὴν θύραν καὶ λαμβάνει μίαν ἀγρίαν κατεύθυνσιν ξιφήρης κατὰ τοῦ πνευματικοῦ, ὅστις οὐδὲ τὸν ἀντελήφθη κἄν. Ἀλλ' αἴφνης μόλις διεσκέλισε τὸ κατώφλιον τοῦ κελλίου, ἀστραπὴ μία φεγγολαμπὴς ἐθόλωσε τὰ βλέμματά του, τὸ ξῖφος πίπτει ἀπὸ τὰς χεῖράς του, καὶ σὰν νὰ εἶδε - ἔτσι τοῦ ἐφάνη καθὼς ἔλεγεν ἔπειτα—τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ μὲ τὴν ἀστράπτουσαν ρομφαίαν του· καὶ ἰδοὺ πεσὼν ἐγδούπησεν ἐπὶ τοῦ σανιδώματος ὁλότυφλος, ὀλολύζων.

Ὁ Παπα-Νήφων ἀντιληφθεὶς τότε τὸν γδοῦπον τοῦ καταπε-

σόντος ἁρματωλοῦ, ἠγέρθη ἀτάραχος καὶ γαληνιῶν ὅλος. Λαμβάνει ἀπὸ τὴν χεῖρα τὸν Νικοτσάραν καὶ τὸν ἀνεγείρει τυφλόν.

Ὁ Νικοτσάρας αἰσθανθεὶς ἑαυτὸν ἐκτὸς κινδύνου, ἐξομολογεῖται πάραυτα τὸν ἀποτρόπαιον σκοπόν του, ὁ δὲ ἀμνησίκακος πνευματικὸς τὸν θεραπεύει μὲ τὴν εὐλογίαν του, τὸν ἐνισχύει μὲ τὰς καλὰς συμβουλάς του· ὅστις γονυπετήσας καὶ καταφιλήσας τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς ἀπῆλθε, χωρίς ποτε πλέον οὔτε νὰ σκεφθῇ κἂν νὰ βλάψῃ ἢ ζημιώσῃ οὕτως ἢ ἄλλως τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο Κανόβιον, ὅπου ἐζοῦσαν ἅγιοι θαυματουργοί[1].

Ἐὰν κάμῃ κανεὶς κανένα περίπατον διὰ τοῦ δροσερωτάτου καὶ κατασκίου ρεύματος τῆς Ἀγαλλιανοῦς πρὸς τὰ κάτω, ὅπου ὁ αἰγιαλὸς καὶ ὁ ὁρμίσκος τῶν Λεχωνίων, μόλις φθάσῃ εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ χειμάρρου, ὅπου βρύα καὶ λυγαριαίς, πλησίον εἰς τοῦ Θωρᾶ Λογιωτάτου τὸν μύλον, ἕνα ὕψωμα γῆς σκεπασμένον ἀπὸ εὐώδη ἀγριόχορτα, εἶνε ὁ τύμβος τοῦ Νικοτσάρα, γενικῶς ὑπὸ τῶν νησιωτῶν δεικνύμενος, οἵτινες διέσωσαν καὶ τὸ ἑξῆς δίστιχον μυρολόγιον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἥρωος.

Ἐκεῖνος ποῦ φοβέριζε καὶ ὅλοι τὸν ἐτρέμα,
κείτεται σήμερα νεκρὸς στοῦ Λεχουνιοῦ τὸ ρέμα[2].

---

1 Το θαυμαστον αὐτὸ ἐπεισόδιον μοὶ ἀφηγήθη ἕνας πνευματικὸς τῆς Μονῆς Πάτμου, ὁ παπα-Νικόδημος, ὅστις ἐπισκεφθεὶς ποτε τὴν Μονὴν τῆς Ἰκαρίας, ἤκουσεν αὐτὸ κατά τινα Ἀγρυπνίαν, ὅτε ἀνεγινώσκετο ἐπισήμως ὁ βίος τοῦ Παπᾶ-Νήφωνος, ὃν ὡς ἅγιον ἑορτάζουσιν ἐν Ἰκαρίᾳ. Τὴν ἁγίαν Κάραν τοῦ κτίτορος αὐτοῦ τῆς ἐν Σκιάθῳ Μονῆς παπᾶ Νήφωνος ἔβλεπον πάντοτε μέχρι τοῦ 1870 ἐν τινι ἑρμαρίῳ ἐν τῇ Λιτῇ τοῦ Καθολικοῦ, καθαρὰν καὶ ἁγιωτάτην, ἥτις ὅμως σήμερον δὲν ὑπάρχει.

2) Ὅτε εἶχε σχηματισθῇ ὁ πρῶτος ἑλληνικὸς στολίσκος ἐξ 70 πλοίων, διῃρημένων εἰς 10 ταϊφάδες εἰς καταπολέμησιν τῶν Τουρκαλβανῶν, ἕνας ἐκ τῶν ταϊφάδων ἔφερε τὸ ὄνομα τῆς Σκιάθου. Ἀρχηγὸς τούτου ἦτο ὁ καπετὰν Σταθᾶς καὶ ὑπαρχηγός ὁ Νικοτσάρας. Κατὰ 7βριον 1808 ὁ Νικοτσάρας μὲ τὸν στολίσκον του εἶχεν ἐνεργήσῃ ἀπόβασιν εἰς τὸν Θερμαϊκόν· διασκορπίσας δὲ τοὺς ἀλβανοὺς τοῦ Μουχτάρ, ἐνῷ ἐπέστρεφε νὰ ἐπιβιβασθῇ εἰς τὸ

Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἡγουμένου καὶ κτίτορος, ἡ Μονὴ συνοικισθεῖσα, ὡς εἴπομεν, ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰκαρίας ἐλθόντων μοναχῶν, περιελάμβανε 10 κελλία τὰ πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ βουνοῦ καὶ παρὰ τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος, μίαν οἰκοδομὴν ταπεινὴν καὶ πενιχράν, κατέναντι τῆς ὁποίας ἐκτίσθη τὸ Καθολικόν, ἕνας ὡραιότατος βυζαντινὸς Ναὸς μὲ τὰς τρεῖς συνήθως διαιρέσεις του, τὸν Νάρθηκα, τὰ Γεροντικά, καὶ τὸ κυρίως Καθολικὸν μὲ τοὺς χορούς του, κατὰ τὸ πολὺ εὔμορφον σχέδιον τοῦ Κυριακοῦ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει σκήτης τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Εἶχε δὲ μοναχοὺς 23 τὸ 1798, πρὸς δὲ πολυτιμότατα ἱερὰ Σκεύη καὶ ἅγια Λείψανα, ἐν οἷς τεμάχιον ἐξαίρετον Τιμίου Ξύλου, ὅλα ἐξ Ἰκαρίας μετενεχθέντα.

Ἀλλὰ πολὺ ταχέως συμπληρωθεῖσα ἡ Μονὴ εἰς τετράγωνον ἐμεγαλύνθη, περιλαμβάνουσα τὸ 1806 κελλία 65 εἰς τριωρόφους πτέρυγας μὲ φρουριακὰ τείχη, μὲ τὴν εὐρυχωροτάτην τράπεζαν καὶ τὸ παμμέγιστον θολωτὸν μαγειρεῖον, μὲ φούρνους καὶ ζυμωτήρια καὶ ἀποθήκας σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου, μὲ ἰδιαίτερον μέγα ἐλαιοτριβεῖον. Πλὴν τοῦ Καθολικοῦ εἶχε καὶ δύο ὡραῖα παρεκκλήσια, τὸ ὡραιότατον ἄνωθεν τοῦ Πυλῶνος, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, καὶ ἕτερον τὸ τοῦ Προδρόμου, παρὰ τὸ Ἀρχονταρίκιον, εἰς μνήμην τῆς Ἀποτομῆς· καὶ μοναχοὺς 70 διακρινομένους ἐπ' ἀρετῇ καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ, καὶ φημισμένους καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἐν οἷς ὑπῆρχον καί τινες λόγιοι καὶ συγγραφεῖς ἀφιερώσαντες ἐν αὐτῇ τὰς βιβλιοθήκας των [1].

πλοῖόν του παρὰ τὸ Τσάγεζι, σφαῖρα ἐξαίφνης ἀλβανοῦ ἐλλοχεύοντος μετ' ἄλλων ὄπισθεν δένδρου τὸν ἐπλήγωσε θανασίμως. Κομισθεὶς δὲ εἰς τὸ πλοῖόν του ἐξέπνευσεν εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1808. Τὰ ἀνδρεῖα παλληκάρια του προσεγγίσαντα εἰς τὰ Λεχώνια ἀπεβίβασαν τὸν νεκρὸν τοῦ γενναίου ἀρχηγοῦ των, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ κλαυθμῶν καὶ θρήνων ὀλίγον παρὰ πάνω ἀπὸ τὴν ἀμμώδη ἀκτήν, εἰς τοῦ Θωμᾶ τὸν μύλον, μέσα εἰς τὰ δροσερὰ βρύα καὶ τῆς ἀνθισμέναις λυγαριαῖς, ὡς εἴπομεν.

1) Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς ὑπῆρξε τῷόντι πλουσιωτάτη εἰς ἐκδόσεις

Ἀνάδειξις τῆς μονῆς ὡς σταυροπηγιακῆς.—Ἕνας ἡγούμενος πασίγνωστος εἰς πατριάρχας καὶ ἀρχιερεῖς.—Ὁ ἀσκητὴς Ἀλύπιος.—Τί ἔτρωγον οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι τῆς Μονῆς πατέρες.—Ἕνας ἅγιος τῆς Μονῆς Σκιάθου.—Τὸ κελλίον τοῦ Καΐρη.—Καταρρευσις καὶ ἐρήμωσις.—Πόσον ὠφελήθη ἡ Σκίαθος ἀπὸ τὸ Κοινόβιον τοῦτο.—

Ὁ παπᾶ-Νήφων συνηθισμένος ἐξ Ἁγίου Ὄρους, ὅπερ ὡς γνωστὸν ἐξαρτᾶται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐπιθυμῶν χάριν τῆς ἡσυχίας, νὰ μὴ ἐνοχλῆται παρ' οὐδενὸς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ Κοινόβιον, ὡς συνήθως γίνεται, ἐπεμβαινόντων ποικιλοτρόπως τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀρχόντων εἴς τε τὴν διοίκησιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν τῶν Μονῶν διαχείρισιν, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν πρώτων κτιρίων ἐζήτησε δι' αἰτήσεώς του νὰ ἀναγνωρισθῇ τοῦτο ὡς σταυροπηγιακόν, ἢ πατριαρχικόν. Τὸ ἔτος δὲ 1797 ἐξεδόθη παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε' μολυβδόβουλον δι' οὗ τὸ ἱερὸν κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀνεγνωρίζετο ὡς πατριαρχικόν [1].

σπανίας καὶ χειρόγραφα χαρτῷα τε καὶ μεμβράϊνα. Ἀλλὰ καθὰ ἠκούσαμεν παρὰ τῶν παλαιῶν μοναχῶν, αὕτη ἐπωλήθη πολλάκις ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς ἰσχυρῶν, οἵτινες τὰ πολυτιμότερα ἀφῄρεσαν, σάκκους ὁλοκλήρους πληρώσαντες. Σήμερον δὲ ἀπέμειναν ἐκδόσεις μὲν εἰς τόμους 450, χειρόγραφα δὲ χαρτῷα 71, ἅτινα κατέγραψε λεπτομερῶς ὁ φίλος Καθηγητὴς κ. Τρύφων Εὐαγγελίδης ἐν τῇ καλῇ πραγματείᾳ του περὶ Σκιάθου (ἐν Ἀθήν. 1913) Ἐκ τῶν ἐκδόσεων ἀξία λόγου ἱστορικοῦ ὑπάρχει ἡ τοῦ θείου Χρυσοστόμου ἔκδοσις ἐκ 13 μεγάλων τόμων, ἀνήκουσα εἰς τὸν ἐν ἁγίοις Μακάριον ἀρχιεπίσκοπον Κορίνθου τὸν Νοταρᾶν, ὡς δηλοῖ τοῦτο ἰδιόγραφος ὡς ἰδιοκτήτου σημείωσίς του.

1) Τὸ σωζόμενον ἐν τῇ Μονῇ μολυβδόβουλον λέγει ἐπὶ λέξει ταῦτα: «Ἀποφαινόμεθα ἵνα τὸ ῥηθὲν νεόδμητον μονύδριον ὑπάρχει καὶ λέγεται καὶ

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κτίτορος τῆς ἱερᾶς Μονῆς παπᾶ Νήφωνος[1], ἐπισυμβάντα τὸ ἔτος 1814, ἐξελέχθη διάδοχος αὐτοῦ ὁ πλουσιόπαις Σκιάθιος ὑποτακτικός του, ὁ παπᾶ-Γρηγόριος Χατζῆ Σταμάτης, πρᾶος καὶ ἡσύχιος μοναχός, ἡγουμενεύσας μόνον δύο ἔτη, ἀποθανὼν τῷ 1816, ἀφοῦ ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ τὸ ἔργον του ἐπισήμως πλέον ἀνεγνωρισμένον[2].

παρὰ πάντων γινώσκεται καὶ αὐτὸ σταυροπηγιακὸν ἡμέτερον... καὶ ὅλως ἀνενόχλητον παρ' οὑτινοσοῦν προσώπου ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, μνημονευομένου ἐν αὐτῷ τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ἔχον καὶ τὸ προνόμιον κατὰ πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν, ὥστε τὸν κατὰ καιροὺς ἐν αὐτῷ ἡγούμενον ἐν ταῖς ἑορτασίμοις ἡμέραις φορεῖν ἐπ' ἐκκλησίας μανδύαν προκαθεζόμενον καὶ πατερίτζαν....

1) Ὁ παπᾶ-Νήφων, καθὰ παρελάβομεν, ἔχων μεγάλην εὐλάβειαν πρὸς τὴν Θεοτόκον καὶ ἰδίως πρὸς τὸν θεῖον αὐτῆς Εὐαγγελισμόν, ὅλας τάς μονάς του, ἃς ἔκτισεν, εἶχε καθιερώσει εἰς μνήμην τῆς μεγάλης αὐτῆς ἑορτῆς. Συνήθιζε δὲ ὁ ἴδιος κατὰ τὴν ἱερὰν ἀγρυπνίαν τῆς ἑορτῆς νὰ *βάλῃ τὴν ἀνάγνωσιν*, ἀναγινώσκων ἀπὸ χειρογράφου τὸν ὡραιότατον πανηγυρικὸν τῆς ἑορτῆς Λόγον Γερμανοῦ τοῦ νέου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, συντεθειμένον διαλογικῶς μεταξὺ τῆς Κυρίας Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, οὗ τό χειρόγραφον εἴδομεν σωζόμενον ἀκόμη ἐν τῷ Σκευοφυλακείῳ τῆς Μονῆς.

2) Παρὰ τῶν παλαιῶν μοναχῶν ἠκούσαμεν ὅτι ἦτο καὶ ὑμνογράφος συνάμα ὁ λόγιος σκιάθιος πλουσιόπαις ἡγούμενος παπα-Γρηγόριος Χατζῆ-Σταμάτης. Ρητῶς μάλιστα μᾶς ἐβεβαίωσαν ὅτι ἰδική του σύνθεσις εἶνε ὁ ὡραῖος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὕμνος, τὸ *Κοντάκιον* τῆς ἑορτῆς, ὅπερ ὑπῆρχε μέχρις ἐσχάτων χειρόγραφον ἀνηρτημένον ἐν τῷ δεξιῷ χορῷ, τόδε:

Κοντάκιον. Ἦχ. πλ. δ'. Τῇ ὑπερμάχῳ...

Τὸν ὁμοούσιον Πατρὶ καὶ θείῳ Πνεύματι, Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ Ἁγνὴ συνέλαβες, τῇ τοῦ Πνεύματος ἐλεύσει τοῦ Παναγίου, εἰς ἀνάπλασιν βροτείου γένους Ἄχραντε, Ἀρχαγγέλου σοι φωνὴν κοσμοχαρμόσυνον, ἐκβοήσαντος, χαῖρε Νύμφη Ἀνύμφευτε.

Τὸ *Κοντάκιον* τοῦτο ἐψάλλετο ἀντὶ τοῦ συνήθους *Τῇ ὑπερμάχῳ*, ὅπερ κυρίως εἶνε τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου. Ἦτο δὲ γνωστὸν τοῦτο καὶ εἰς τὴν συγγε-

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Γρηγορίου ἐγένετο ἡγούμενος τῆς πατριαρχικῆς καὶ κοινοβιακῆς Μονῆς ὁ Φιλαδιανός, δραστήριος καὶ συνετὸς λίαν ἀνὴρ καὶ λόγιος, ὅστις διατελῶν καὶ εἰς σχέσεις μετὰ ἐπισήμων προσώπων τῆς Ἐκκλησίας ἱεραρχῶν καὶ διδασκάλων, καὶ ἀλληλογραφῶν μετ' αὐτῶν, ἐν οἷς ὁ Μέγας Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, διδάσκων τότε ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Σμύρνης, κατώρθωσε νὰ συντηρήσῃ τὸ διακινδυνεῦσαν τότε Κοινόβιον ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν πειρατῶν καὶ ἀλβανῶν. Ἐν τῷ αρχείῳ τῆς Μονῆς σώζεται ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Μεγάλου Οἰκονόμου, πολύτιμος καὶ σπουδαιοτάτη γραφεῖσα τὸ ἔτος 1817, εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἡγουμένου Φιλαδιανοῦ, ὅστις τῷ περιέγραφε τὰ δεινὰ ὁποῦ ἔπαθεν ἡ Μονὴ παρὰ τῶν πειρατῶν καὶ ἀλβανῶν, σχεδὸν ἐρημωθεῖσα ὑπ' αὐτῶν:

«Πατέρες οὐρανόφρονες, προοιμιάζεται ῥητορικώτατα ἡ εὔλαλος τοῦ Μεγάλου Οἰκονόμου γλῶσσα, τίς τῶν εὐσεβῶν καὶ τῶν πάνυ ῥαθύμων δὲν χρεωστεῖ νὰ σέβεται τὸ ἱερόν σας κοινόβιον, τὸ καταγώγιον τῆς ἀληθινῆς σας ἀρετῆς, τῶν πνευματικῶν ἀγώνων τὸ στάδιον, τὴν σκηνὴν Σιών, ἣν ἔστησεν ὁ Κύριος ἐν μέσῳ τῆς κοιλάδος τῆς ματαιότητος; Τίς δὲν θαυμάζει τῆς ἱερᾶς καὶ μακαρίας ὑμῶν ἀδελφότητος τὸ πολίτευμα, νηστείαν τὴν τῶν παθῶν, τοῦ σώματος νέκρωσιν, τὴν ἐκτενῆ προσευχήν...Ὑμεῖς, ὦ ἄγγελοι τῆς ἐρήμου πάσης σαρκικῆς συγγενείας καὶ κοινωνίας τοῦ βίου ἑαυτοὺς ἀποξενώσαντες καὶ τῷ κόσμῳ ἀποταξάμενοι, πρὸς ἄλλον κόσμον μετήλθετε διὰ τῆς ἀσκήσεως...

Καὶ οὕτως, ἔνθους ὅλος ἐν μεγαλοπρεπεῖ λόγῳ ἐξακολουθεῖ ἐκθειάζων μεγαλοφώνως τὸ μοναχικὸν πολίτευμα.

νικὴν ἱερὰν Μονὴν τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ ἐν Ὕδρᾳ, ὅπου τὸ εἴδομεν χειρόγραφον Εἰς τὸν αὐτὸν Σκιάθιον ἱερομόναχον ἀποδίδεται καὶ ἡ διόρθωσις ἐν τῷ Ε'. ἑωθινῷ *Ἤδη τρανῶς*, ἀντὶ τοῦ, *Ἔδει τρανῶς ἐκήρυττόν σου τὴν Ἀνάστασιν.*

Σημειοῦμεν προσέτι ὅτι, ἀφοῦ πατριαρχικῶς καὶ συνοδικῶς, ὡς προηγουμένως ἐγράψαμεν, ἀνεκηρύχθη ὁ Γρηγόριος ὡς ὁ μόνος υἱὸς καὶ κληρονόμος τοῦ Χατζῆ-Σταμάτη καὶ ἤρχισεν ἐν Σκιάθῳ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ Μοναστηρίου, ἐντὸς βαρελίων λακέρδας ἐστάλησαν τὰ τάλληρα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὸν φόβον τῶν πειρατῶν τοῦ Αἰγαίου, ἕνας πάτος τάλληρα καὶ ἕνας πάτος λακέρδα.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐνέχει σημαντικὴν σπουδαιότητα διὰ τὴν σύγχρονον Ἐκκλησιαστικὴν λογοτεχνίαν, ἀλλὰ συνάμα δι᾽ αὐτῆς καταδείκνυται, καθ᾽ ὑμᾶς, καὶ ἡ σεμνοτάτη πολιτεία τῶν Μοναχῶν τοῦ Κοινοβίου μας τούτου, ἀφ᾽ οὗ ἐμπνεόμενος λαμβάνει τὴν ἀφορμὴν νὰ πλέξῃ τὸ ἐγκώμιον τοῦ μονήρους βίου ὁ μέγας τῆς Ἐκκλησίας μας θεολόγος καὶ ρήτωρ, τὸ ὁποῖον ἄλλως, ἂν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ τυχόντος Μοναστηρίου, δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε.

Οὗτος ἐκυβέρνησε τὴν Μονὴν μέχρι τοῦ 1820, ὅτε ἕνεκα τῆς προετοιμαζομένης μεγάλης τοῦ Γένους ἐπαναστάσεως, τραχυνθέντων πολὺ τῶν πραγμάτων, ἐλθὼν δὲ καὶ εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν Κοινότητα τῆς νήσου παρῃτήθη. ἐκλήθη δὲ ἄλλος ἐπίσημος Σκιάθιος ἀνήρ, ὁ Ἀλύπιος, ἀδελφὸς τοῦ διασήμου Σκιαθίου λογογράφου καὶ ποιητοῦ, τοῦ Ἐπιφανίου Δημητριάδου τοῦ Λογιωτάτου, ἑνὸς τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τῇ νήσῳ. Ὁ Ἀλύπιος [1], καταλιπὼν τὴν ἐρημόνησον Παραπόλαν κειμένην ἐν τῷ Ἀργολικῷ, ἔνθα τὸν ἀσκητικὸν διῆγε βίαυλον, ἐλθὼν ἀνέλαβε τὴν ἡγουμενείαν εἰς τοὺς δυσχερεῖς ἐκείνους χρόνους, καὶ ἀποπερατώσας πλέον ἀτελεῖς τινὰς οἰκοδομὰς τῆς Μονῆς, καὶ τὰ πυργοειδῆ τείχη της, ἀπέθανε τὸ

---

1) Ὁ Ἀλύπιος, ἀδελφὸς τῆς ἐκ πατρὸς μάμμης μου, ἀνήκων εἰς μίαν τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκογενειῶν τῆς νήσου, υἱὸς τοῦ φιλομαθοῦς καὶ φιλοπάτριδος γέρω-Δημητράκη, καὶ ἀδελφὸς του Λογιωτάτου ἐκείνου Ἐπιφανίου Δημητριάδου, Ἀγάλλος καλούμενος, εἰς τὴν σχολὴν τῆς Σκοπέλου σπουδάσας παρὰ τῷ Ἀστερίῳ, μετὰ τὸν θάνατον τῆς ἀρραβωνιαστικῆς του ἀνιάσας πρὸς τὰ ἐγκόσμια, γενόμενος μοναχὸς ἀσκήτευε μόνος ἐν τῇ Νήσῳ Παραπύλᾳ, ὅτε μετακληθεὶς ἀνέλαβε τὴν ἡγουμενείαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἵνα παραστήσωμεν τὴν ἀσκητικὴν διαγωγὴν τῶν πρώτων ἐκείνων ἁγίων Πατέρων, προσθέτομεν ὅτι, ὅτε ἐγίνοντο αἱ ἐργασίαι πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων τῆς παμμεγίστης τραπέζης, εἰργάζετο καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλύπιος, ἔτρωγον δὲ ἄρτον κρίθινον ξηρὸν ὡς πέτραν.

Δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν καὶ ὅσα ἠκούσαμεν περὶ τινος ἀδελφοῦ τοῦ Κοινοβίου τούτου, τοῦ Ἀπολλώ, ἑνὸς τῶν ἐξ Ἰκαρίας ἐλθόντων. Οὗτος κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπὶ Ἀλυπίου, ἀκούσας

ἔτος 1830, ὅτε ἐκλήθη καὶ πάλιν ὁ Φλαβιανός, ὅστις ἐπέζησε μέχρι τοῦ 1849.

Οὕτω διὰ τῶν καλῶν αὐτῶν ἡγουμένων ἐστερεώθη ἡ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς μονῆς, ἣν εἶχεν ἀναλάβει πλέον ὑπὸ τὴν προστασίαν της αὐτὴ ἡ Κεντρικὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος, ἀποτίνουσα οὕτως ἰδιάζουσαν τιμὴν πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτὴν καλιάν, ὁποῦ μὲ τόσον ζῆλον ὑπεστήριξε τὴν ἐπανάστασιν, περιθάλψασα καὶ θρέψασα ὁλόκληρα στρατιωτικὰ σώματα μὲ τὸν ἄρτον της.

Ἔκτοτε ὅμως ἀρχίζει νὰ φθίνῃ καὶ νὰ χάνεται ἡ Μονή, τὰς τελευταίας ἀναλαμπάς της ἀφήσασα ἐπὶ τοῦ τελευταίου Σκιαθίου ἡγουμένου τοῦ Θεοφίλου (1867—1869) [1]. Διότι κατόπιν διὰ τῶν ἄλλοθεν μετακαλουμένων ξένων ἡγουμένων ἤρχισαν αἱ λεηλασίαι καὶ διαρπαγαὶ τῶν πολυτίμων αὐτῆς πραγμάτων, ἱερῶν Σκευῶν, ἁγίων λειψάνων, ἐκδόσεων σπανίων καὶ χειρογράφων, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν κατὰ καιροὺς ἰσχυρῶν, τῶν ἐντοπίων καταληφθέντων ὑπὸ ἐνόχου τινὸς ἀκατανοήτου νάρκης. Καὶ σήμερον καταρρέουσι τὰ τείχη της καὶ τὰ ἱερά της εἰς ἐρείπια, κινοῦντα εἰς δάκρυα τὸν ξένον, ὅστις εἰσερχόμενος ἀπὸ τὸν

μίαν ἡμέραν τὴν κραυγὴν ἀλέκτορος, κράζοντες ἐν τῇ ἐρημικῇ αὐλῇ τῆς Μονῆς, εἶπε μετὰ λύπης:

— Καὶ λίθοι κεκράξονται!

Καὶ ἀπελθὼν παρέμεινεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἰκαρίας, ἣν ὡς μετόχιον εἶχεν ἡ Μονὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅπου καὶ ἐκοιμήθη. Τὰ δὲ ὀστᾶ αὐτοῦ ἐτίμησε μὲ ἁγιαστικὴν εὐωδίαν ὁ Κύριος. Πολλοὶ δὲ τῶν ἁγιορειτῶν ἐπισκέπτονται ἐξ εὐλαβείας τὸν τάφον του.

1) Ὁ Θεόφιλος ζηλωτὴς εἰς ἄκρον καὶ πιστὸς ὀπαδὸς τοῦ ἐν ἰσχύϊ τυπικοῦ τῆς μονῆς ἐτήρησεν εὐλαβῶς τὰς ἱερὰς Ἀκολουθίας καὶ τὰς ὡραίας Ἀγρυπνίας, τὰς ὁποίας ἐλάμπρυνε διὰ τῆς μελῳδικῆς φωνῆς του· ἀλλὰ κατόπιν καταργήσας τὴν κοινὴν Τράπεζαν, διότι ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς μοναχοὺς λαμβάνοντες τὴν τροφὴν ἀπὸ τὸ κοινὸν μαγειρεῖον νὰ τρώγωσιν εἰς τὰ κελλία των, καὶ εἰσαγαγὼν τὴν κρεοφαγίαν, ἔθηκε τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς παρακμῆς καὶ ἀποσυνθέσεως.

πυλῶνά της μετὰ δέους ἵνα μὴ καταπλακωθῇ ὑπὸ τῶν καταπιπτόντων κονιαμάτων καὶ λίθων, ἢ τῶν ξύλων τῶν μεγάλων της ἁπλωταριῶν, μετὰ δέους, λέγω, προχωρεῖ πρὸς τὸ εὔμορφον Καθολικόν, τοῦ ὁποίου σβησταὶ αἱ κανδῆλαι βαρύνουν ἔτι πλέον τὴν ἐν αὐτῷ σκοτίαν καὶ ἐρημίαν, ὥστε νὰ μὴ φαίνωνται αἱ ἀράχναι καὶ τὰ σηπόμενα ἐν τῷ Νάρθηκι ξύλινα Σήμαντρα, τὰ ὁποῖα τόσον γλυκὰ ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ἀντήχουν κάθε μεσάνυχτα εἰς τῆς Ἀγαλλιανοῦς τὸ δροσόλουστον ρεῦμα, ἁμιλλώμενα μὲ τοὺς λάλους κοσσύφους, ὅτε ἡδύμολποι ψάλται ἔψαλλον τοὺς Πολυελέους *αἰνοῦντες τὸ ὄνομα Κυρίου* μέσα εἰς μίαν πάμφωτον καὶ ὅλως πασχαλινὴν φωταγωγίαν [1].

---

1) Τὸ ἱερὸν τοῦτο Κοινόβιον πολὺ συνετέλεσε τὰ χρόνια ἐκεῖνα εἰς μίαν πνευματικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν ποιμένων πρὸ πάντων, οἵτινες κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ κυριακὰς προσερχόμενοι παρηκολούθουν τὰς ἱερὰς ἀγρυπνίας ἐξωμολογοῦντο, μετελάμβανον, ἐτραπεζόνοντο ἀδελφικώτατα, ἤκουον λόγον Θεοῦ καὶ ὡδηγοῦντο ν' ἀποφεύγουν τὴν κακίαν καὶ ν' ἀκολουθῶσι τὴν εὐαγγελικὴν ζωήν. Ἐξημερόνοντο. Ὅλα αὐτὰ σήμερον ἔλειψαν, ἐπλεόνασε δὲ ἡ κακία μέσα εἰς μίαν κακὴν νύκτα, ἀφοῦ ἐσβέσθη ὁ λύχνος τοῦ Εὐαγγελικοῦ φωτός. Αὐτὸν τὸν σκοπόν, κύριοι, εἶχον τὰ μοναστήρια εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους, Ἦσαν σχολεῖα ὄχι μόνον λειτουργοῦντα δωρεάν, ἀλλὰ καὶ διατρέφοντα τοὺς μαθητάς των μὲ διπλῆν τροφήν, ψυχῆς τε καὶ σώματος...

Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ Σκευοφυλάκιον τῆς Μονῆς ἦτο πλουσιώτατον εἰς πολυτίμους μαργαροστολίστους Σταυροὺς καὶ ἅγια Λείψανα, ἐν οἷς διέπρεπον ἡ Κάρα τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ ἐρημίτου τοῦ ἐν Κρήτῃ ἀσκήσαντος μετὰ τῶν 99 μαθητῶν του, λείψανα τῶν μεγάλων Διδασκάλων Βασιλείου, Γρηγορίου, καὶ Χρυσοστόμου, τῆς ἁγίας Βαρβάρας, τῆς ἁγίας Μαρίνης, Θεοφάνους τοῦ Γραπτοῦ, Θεοκτίστης τῆς Λεσβίας, ἁγίου Νήφωνος πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κλπ. ἡ κνήμη τοῦ Νεομάρτυρος Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Ὕδρας, ὅλη ἐπαργυρωμένη δωρηθεῖσα τὸ 1823 ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Α. Μιαούλη. Τὰ πλεῖστα τούτων μετηνέχθησαν ἐξ Ἰκαρίας, ἐν οἷς καὶ αἱ εἰκόνες τοῦ τεμπλέου Πρόδρομος καὶ Θεοκτίστη ἡ Λεσβία, σεμνὰ καλλιτεχνήματα ἐκείνων τῶν χρόνων.

Ἐξαίρεσιν ἀξιοθαύμαστον ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μετακλήτων Ἡγουμένων απε-

---

Θεριστής.—Ἡ δρῦς τῶν θεριστῶν.—Κάμπος ὁλόχρυσος.—Τὰ καϊμένα τὰ στάχυα!—Μόνον ποῦ δὲν κλαίουν.—

Ἀπὸ τοὺς σκιεροὺς κλῶνους τοὺς ἁδροὺς τῆς δρυὸς κρέμανται γύρω-γύρω τὰ σακκίδια μὲ τὸν ἄρτον τῶν θεριστῶν καὶ τὰ φλασκία τοῦ ὕδατος, νὰ μὴ τὰ εὑρίσκῃ ὁ ἥλιος, τοῦ ὁποίου αἱ ἀκτῖνες φλογίζουσι τώρα τὸν θεριστὴν τὸν μῆνα. Τὸ καῦμα προβαινούσης τῆς ἡμέρας, προβαίνει πύρινον, πυρπολοῦν τὸν ἐργαζόμενον, καὶ οἱ ἀτμοὶ οἱ σχηματιζόμενοι ἄνω τῶν χρυσῶν πεδιάδων, πέ-

---

τέλεσεν ὁ πατὴρ Σωφρόνιος, ἐξ Ἁγίου Ὄρους, πνευματικὸς ἐνάρετος καὶ ἀσκητικώτατος, γνωστὸς εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις πνευματικοὺς κύκλους, πολλοὺς ὠφελήσας καὶ πολλοὺς ὠφελῶν διὰ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας του, ὅστις ἀναλαβὼν τὴν ἡγουμενείαν τὸ ἔτος 1887 ἐν χαρᾷ τῶν τε δημοτικῶν ἀρχόντων καὶ τῶν κτηματιῶν ὅλων, χαρᾷ οἷα ἐξεδηλώθη καὶ κατὰ τὴν ἐξ Ἰκαρίας κάθοδον τοῦ κτίτορος τῆς Μονῆς, διὰ δρακοντίων μέτρων ἐπεχείρησε νὰ ζώσῃ ζωὴν εἰς ἕνα ἑτοιμοθάνατον. Ἀνέλαβε τὴν διαχείρισιν τῆς μεγάλης κτηματικῆς περιουσίας τῆς Μονῆς, ἐπανέφερε τὴν κοινὴν Τράπεζαν, κατήργησε τὴν κρεοφαγίαν, ἐδίδαξε τους μοναχοὺς προσοδοφόρα ἔργα, ἤνοιξε τὸ κατακλειστον Καθολικὸν καὶ ἐλάμπρυνε τὴν προσευχὴν διὰ τῶν κεκανονισμένων Ἀγρυπνιῶν καὶ τῆς καθημερινῆς λειτουργίας ἀλλὰ τάχιστα προσκρούσας κατὰ τῆς αὐθαδείας ὀχληρῶν τινων ποιμένων καὶ τῆς πλεονεξίας καταπατητῶν τινων τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων, ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ ἐγκαταλιπὼν ἡμιτελὲς τὸ μέγα ἔργον ἐν ἀπογοητεύσει, ἢ καὶ κρίνας ἐν τῇ διαυγείᾳ τοῦ νοός του, ὅτι ἀποσυρθείσης τῆς θείας χάριτος ἀπο τῆς γεραρᾶς Μονῆς, δὲν ἠδύνατο αὐτὸς νὰ ἀναστήσῃ ἕνα νεκρόν. Καὶ ἤδη διευθύνει ἐν Σκοπέλῳ γυναικεῖον Μονίδριον δεξιώτατα μ' ἐλπίδας μακροζωΐας διὰ τοῦ ἀπεράντου ἀμπελῶνος, ὃν ἐν πόνῳ καὶ μόχθῳ αὐτὸς ἐκαλλιέργησεν, ὥστε νὰ καρποφορήσωσι τὰ τόσα προσόντα, δι' ὧν ἐπροικίσθη πλουσίως ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Θεοῦ.

Συμπληροῦντες δὲ τὰς ἱστορικὰς πληροφορίας μας ἀναγράφομεν ὅτι ἐν

ραν, ἀτμοὶ ἀόριστοι, ὡς ἀερόπλεκτοι γάζαι, θαρρεῖς κ' εἶνε καπνὸς ὑποβοσκούσης ὑπὸ τὰ χρυσᾶ στάχυα πυρκαϊᾶς, τὴν ὁποίαν προσπαθεῖ νὰ ἐξανάψῃ ὁ ἥλιος.

Ὅλος ὁ κάμπος κύκλῳ, ἐγγὺς καὶ μακράν, ὁλόχρυσος καὶ μόνον τὰ φύλλα τῆς δρυὸς τῆς ἀδρᾶς πρασινίζουσιν, ἥτις, μονογενὴς καὶ μονάκριβη, ἐγείρεται ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου, τοῦ ὁποίου ὅλαι αἱ γαῖαι, ἕτοιμοι πρὸς θερισμόν, χρυσοβολοῦσιν ὁλόχρυσοι. Οὔτε ἓν μικρὸν ἀνθύλλιον δὲν ἀπέμεινε πλέον, ἔστω καὶ πρὸς μαρτυρίαν ν' ἀνθῇ καὶ νὰ λέγῃ ἐκεῖ ὅτι ὑπῆρξέ ποτε χλόη, ὑπῆρξε πόα μετὰ παχείας ἀνθοβολῆς.

Ὅλοι ἐγγὺς καὶ πόρρω, ὅλοι τοῦ κάμπου οἱ ἀγροὶ κατακίτρινοι· καὶ μόνον ἡ δρῦς οἱ ἀδρὰ ἐν μέσῳ πρασινίζει, περιφρονοῦσα τὸ καῦμα καὶ τὸν μῆνα τὸν θεριστήν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἔλθουν τὸ μεσημέρι οἱ θερισταί, νὰ ξεκρεμάσουν τὰ σακκίδιά των, νὰ ξεκρεμάσουν τὰ φλασκία των, καὶ ὑπὸ τῆς δρόσου της καὶ τῆς σκιᾶς της ζωογονούμενοι, ἡλιοπαθεῖς ὡς θὰ εἶνε, ξεγλωσσασμένοι ἀπὸ τοῦ καύματος, νὰ φάγωσι τὸν ἄρτον τὸν ξηρὸν ὁποῦ τοὺς τρέφει, καὶ σκόροδον δροσιστικὸν ὁποῦ τοὺς δροσίζει,

---

αὐτῇ ἐστάλη ἐξόριστος ὁ ἐξ Ἄνδρου σοφὸς διδάσκαλος Θεόφιλος Καΐρης τὸ ἔτος 1839 «πρὸς μεταμέλειαν» καταδικασθεὶς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διότι ἐξήνεγκε γνώμας περὶ θεοσεβείας ἀπᾳδούσης πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Τὸ κελλίον ἐν ᾧ διέμεινε σώζεται μέχρι σήμερον εἰς τὸν δεύτερον ὄροφον τῆς ἀνατολικῆς πτέρυγος, παρὰ τὴν στοὰν τοῦ Πυλῶνος, πρὸς τ' ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ ἐπὶ ὡραίας ἀπλωταριᾶς βλέπον πρὸς δύσιν, πρὸς τὸ κατέναντι βουνόν. Ἐν αὐτῷ διῆγε τὰς ἡμέρας τῆς ἐξορίας του ὁ ἐξ Ἄνδρου φιλόσοφος κατάκλειστος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀρκούμενος εἰς τροφὴν σφόδρα λιτὴν καὶ ἁπλουστάτην, ἀποφεύγων τὰς συντυχίας, καὶ καταγινόμενος συνήθως εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν συγγραμμάτων τῆς πλουσιωτάτης βιβλιοθήκης, ὡς ἤκουσα παρὰ τῶν παλαιῶν Πατέρων.

Ἐν τῷ Ἀρχείῳ τῆς Μονῆς σῴζεται ἐπιστολὴ τοῦ σοφοῦ Ἀνδρίου, ὅστις ἀναχωρῶν ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὸν «ἅγιον Καθηγούμενον Φλαβιανόν, καὶ τοὺς ἄλλους πατέρας, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔλειψαν νὰ τὸν ἀναπαύουν ὄχι ὡς ἀδελφοὶ ἀλλὰ πολὺ περισσότερον...».

νὰ πίωσι καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ φλασκίου των, καὶ ν' ἀναπαύσωσι μέχρι τοῦ δειλινοῦ τὰ ἐκτακέντα μέλη των.

Τώρα ὁποῦ εἶνε πρωὶ ἀκόμη, σπεύδουσι κόπτοντες τὰ στάχυα χουφτιαῖς-χουφτιαῖς, μὲ τὰ σεληνόμορφα δρέπανά των. Κανενὸς αἱμοβόρου 'Αγᾶ δαμασκὶ δὲν ἀπέκοψε τόσας κεφαλὰς δούλων, ὅσας κόπτουσι τώρα οἱ θερισταί, κεφαλὰς παγκάρπων ἀσταχύων. Διὰ τελευταίαν φορὰν αἱ πρωϊναὶ αὖραι τῶν βουνῶν, αἱ ὀρεστειάδες πνοαί, ἔσεισαν τὴν ὁλόχρυσον αὐτὴν κόμωσιν τῶν ξανθῶν ληΐων, τὰ ὁποῖα πίπτουσι τώρα χουφτιαῖς-χουφτιαῖς, ὑπὸ τὸ σεληνόμορφον δρέπανον, ἀφοῦ μὲ τοὺς μυστηριώδεις ἐκείνους ἑωθινοὺς ψιθυρισμούς των ἔψαλαν διὰ τελευταίαν φορὰν τῶν καρποφόρων ἀγρῶν τὸ ζωηφόρον ᾆσμα, φρίσσοντα διὰ τελευταίαν φορὰν ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς αὔγῆς φρικιασμοὺς ἀγάπης, ἡ μία κορυφὴ μὲ τὴν ἄλλην ἀντασπαζόμεναι.

Μόλις ἐχάραξε, τὰ εἶδεν ὁ βοσκὸς χορεύοντα, τὰ εἶδε τραγῳδοῦντα τὰ χρυσᾶ τὰ στάχυα. 'Ετραγῳδοῦσαν τὸ τελευταῖόν των ἑωθινόν, κ' ἐχόρευον τὸν τελευταῖόν των χορόν, πρὸς τοῦ βορρᾶ τὴν λύραν τὴν λιγύφθογγον λιγίζοντα τὴν μέσην των. 'Από τὸ ἴδιον μέρος ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρὸ μικροῦ εἰσέδυεν ἡ κελαδοῦσα αὔρα, ἡ δροσίζουσα τὴν καλάμην τῶν παγκράπων ἀσταχύων, ἀπὸ τὸ ἴδιον μέρος, παρεισδῦον τὸ θέριστρον μετ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ κόπτῃ τὸν ἄσταχυν, νὰ θερίζῃ τὴν ζωήν του. 'Εν μακρᾷ γραμμῇ, αἱ ζωηραὶ θερίστριαι μὲ τὰ θέριστρα τὰ κοπτερά, εἰκόνες ζωντανοῦ θανάτου, θερίζουσι καὶ τραγῳδοῦν. Ποτὲ αἱμοχαρέστερος 'Αγᾶς δὲν ἔκοψε τόσας ψυχάς, ὅσας τώρα κεφαλὰς θερίζουσι τὰ κοπτερὰ θέριστρα τῶν τρυφερῶν ἐκείνων θεριστριῶν. Μὲ τὴν μανδήλαν των μέχρι χειλέων, κύπτουσι μέσα εἰς τὸ κατάχρυσον χωράφιον, εἰσάγουσιν ἀπαθεῖς τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου εἰς τὰ πυκνὰ ὁλόχρυσα στάχυα, καὶ προχωροῦσιν, ἐνῷ κατόπιν των, ἄλλαι ἐργάτριαι, ἔχουσαι ἕτοιμα

τὰ πλέγματα τοῦ σπάρτου, περιδένουσι τὰ θερισθέντα στάχυα εἰς δεμάτια, τὰ ὁποῖα, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τῆς καλαμιᾶς, κεῖνται πτώματα ζωηφόρα, νεκροί, μέλλοντες μετὰ τὸν θάνατόν των νὰ δώσωσι ζωὴν εἰς τοὺς ζῶντας. Οὐδεμία πολύδακρυς μάχη ἐπλήρωσε μὲ τόσους νεκροὺς τὸ αἱμόφυρτον τοῦ πολέμου πεδίον, ὅσα εἶνε τὰ θερισμένα στάχυα ὁποῦ πίπτουσι, βωβὰ καὶ ἀκίνητα εἰς τοὺς καρποφόρους κάμπους, τὸν μῆνα τοῦτον τὸν θεριστήν, τὸν μῆνα τὸν Ἰούνιον.

Ὑπὸ τὴν δρῦν ἐκείνην τὴν ἁδρὰν ὁποῦ μόνη πρασινίζει, μέσα εἰς τὴν ὁλόξανθον εἰκόνα τοῦ κάμπου, ἕνας-ἕνας τὸ μεσημέριον συνήχθησαν οἱ θερισταί. Ἐξεκρέμασαν τὰ σακκίδιά των, ἐξεκρέμασαν καὶ τὰ φλασκία των. Ἡ σκιὰ τῆς δρυὸς εἶνε κατάπυκνος. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ φλέγοντος ἡλίου μὲ δύναμιν καύσεως προσπίπτουσαι εἰς τὰ φυλλόφορτα κλωνάρια θλῶνται, ἀνίσχυροι νὰ προχωρήσωσι, κ' ἐπανέρχονται εἰς τὴν καίουσαν ἑστίαν των. Οἱ θερισταὶ τρώγοντες θεωροῦσι μὲ χαρὰν τὰ δεμάτια τῶν ἀσταχύων, τὰ ὁποῖα ὡς ἄταφοι νεκροὶ κεῖνται ἐπάνω εἰς τὴν ἀπομείνασαν καλαμιὰν τοῦ ἀγροῦ, ἥτις στίλβει καὶ λάμπει πρὸς τοῦ ἡλίου τὸ ἀκτινοβόλημα ὡς ἐξ ἀργύρου. Οἱ θερισταί, αὐτοὶ εἶνε καὶ οἱ γεωργοί· αὐτοὶ εἶνε καὶ οἱ ἀγρόται. Καὶ αἱ γυναῖκες αἱ θερίστριαι εἶνε αἱ θυγατέρες των καὶ αἱ σύζυγοι.

Οὐδέποτε μισθωτὸς εἰργάσθη μὲ τόσην εὐφροσύνην, μὲ ὅσην χαρὰν κατατήκονται μέσα εἰς τὴν καῦσιν τὴν ἀφόρητον οἱ θερισταὶ θερίζοντες τοὺς ἀγρούς των. Ἕως οὗ καταντήσωσιν εἰς τὰς χαρμοσύνους αὐτὰς ἡμέρας τοῦ θερισμοῦ, πόσας βροχὰς ἔφαγον ἐν τῷ καιρῷ τῆς σπορᾶς, καὶ πόσους κινδύνους ἐδοκίμασαν ἀπὸ τῆς βλαστήσεως, ἕως οὗ ἐψηθῇ ὁ ἀναφυεὶς καρπὸς τοῦ ἀστάχυος! Πόσους φόβους δὲν ἐπροξένησεν εἰς τὴν ἐλπίζουσαν ψυχήν των ὁ παγετός, καὶ πόσας θλίψεις ὁ λίβας τοῦ Μαΐου ὁ ἐπίφοβος, ὁ

λίδας ὁ θανατηφόρος! Ἡ τελευταία ὅμως χαρὰ ἔχει τὸ ἴδίωμα νὰ θάπτῃ εἰς τον τάφον τῆς λήθης ὅλας τὰς προηγηθείσας θλίψεις. Καὶ τώρα ὁποῦ οἱ θερισταὶ τρώγουσι τὸν μοχθηρὸν αὐτὸν τοῦ καύσωνος ἄρτον, θεωροῦσι τὰ δέματα τῶν ἀσταχύων των τὰ πολύτιμα, τὰ ὁποῖα ὡς ἐξ ἀργύρου ράβδοι ἐν δέσμαις, ἀκτινοβολοῦντα πρὸς τὰς χρυσᾶς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας, πληροῦσι χαρμονῆς τὴν ψυχήν των, ἐνθυμουμένων ὅτι ὁ ξηρὸς αὐτὸς ἄρτος εἶνε ὁ τελευταῖος ὁποῦ τρώγουσιν, ἐπὶ πιστώσει ἀγοράσαντες αὐτὸν ἀπὸ τὸν τοκογλύφον ἐκεῖνον τὸν τραχύν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θ' ἀλωνίσωσι πρῶτα πρῶτα τὴν κριθήν, θὰ στείλωσι τὰ πρωτόλεια εἰς τὸν ὑδρόμυλον, καὶ θὰ φάγωσι τὸν πρῶτον τῆς ἐσοδείας ἄρτον, μοσχοβολοῦντα τὴν ὀσμὴν τῆς ἐργασίας τὴν καλλίμυρον.

—— ——

Καὶ ὅταν ἐπαναληφθέντος μετὰ μεσημβρίαν τοῦ θερισμοῦ, ἐτσάκισεν ἡ ἡμέρα καὶ ἔγυρε πρὸς τὴν δύσιν ὁ ἥλιος, πυρώδης, κατακκόκινος, ἀπὸ τὸ καῦμα τῆς μακρᾶς θερινῆς ἡμέρας, ἥτις τόσον βραδυπορεῖ τὸν μῆνα τὸν θεριστήν, τὸν μῆνα τὸν Ἰούνιον, ὡς νὰ μὴ ἔχῃ δύσιν, ὅταν αἱ τρυφεραὶ κόραι, τοῦ ἀγρότου αἱ θυγατέρες αἱ φιλόπονοι καταπονηθεῖσαι σωριάζονται ὡς δεμάτια καὶ αὐταὶ ἐπάνω εἰς τῶν ἀσταχύων τὰ δεμάτια, ὅταν τὰ τρυφερὰ χεράκια των ἠτόνησαν πλέον ἐν τῷ θερισμῷ καὶ οἱ δάκτυλοί των ἐκοκκίνισαν ἀπὸ τὴν σκληρὰν τοῦ δρεπάνου λαβὴν καταπληγεῖσαι, ὁ πατὴρ ὁ γεωργὸς ἐνισχύων τὰ φίλεργα παιδία του ἀπαριθμεῖ τὰ καλά, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπακολουθήσουν ὅλον αὐτὸν τὸν βαρὺν μόχθον μεθαύριον, ὅτε, ἐστολισμέναι, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνθοφορούσης αὐλῆς τῆς καλύβης των, καθήμεναι παρὰ τὰς γάστρας τῶν βασιλικῶν, θὰ τρώγωσι τῆς ἀληθινῆς εὐφροσύνης τὸν ἄρτον, τὸν μοσχοβολοῦντα τὴν ἀλησμόνητον εὐωδίαν τοῦ σπιτίσου ψωμίου,

τὸν ἄρτον τὸν κρίθινον, ὅστις τόσον ἐκτρέφει τῶν ἀγροτῶν τὰ παιδία.

—Μιὰ ζεψιά, Ζωίτσα μου, ἀκόμα καὶ ξεκάνουμε τοῦτο τὸ χωράφι...

—Νὰ ἰδῇς μεθαύριο, Φλωράκι μου, νὰ ἰδῇς κολούρια 'φτάζυμα, σιμίθια ζαχαρένια...

Παροτρύνει ὁ πατὴρ ὁ γεωργὸς τὰς θυγατέρας του, αἵτινες ἀτονήσασαι ἔκλιναν τὰ καταπονηθέντα σώματά των, δεμάτια ζωντανά ἐπάνω εἰς τὰ δεμάτια τ' ἄψυχα τῆς κριθῆς, μὲ τὰ δρέπανά των γυρμένα κάτω, ὡς νεαρὰν σελήνην εἰς τὴν δύσιν της.

Ὁ ἥλιος πυρώδης, κατακόκκινος, ὡς ἀναμμένος δίσκος ἄνθρακος σπεύδει νὰ κρυφθῇ ὀπίσω ἀπὸ τὰ ὁλόχρυσα τῆς δύσεως νέφη ἀφίνων τὰς τελευταίας καύσεις του εἰς τοὺς θερισμένους ἀγρούς, ἐπάνω εἰς τὴν καλαμιάν τῶν ὁποίων κεῖνται τὰ δεμάτια τῶν ἀσταχύων βωβὰ καὶ ἀκίνητα ὡς νεκροὶ μάχης. Πνοαὶ ζεφύρου πνεύσασαι τότε δροσίζουσι τὴν φλεγομένην γῆν καὶ τοὺς ἀποκαμόντας ζωογονοῦσι θεριστάς, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκουσι πλέον τὰς προσφιλεῖς των συμπαικτρίας τὰς ξανθάς, τὰ ὁλόχρυσα στάχυα, θερισθέντα καὶ κείμενα πλέον εἰς δεμάτια. Μόνον ὡς λόγχαι ἐμπεπηγμέναι εἰς τ' αὐλάκια τὰ ἀναφανέντα τοῦ ἀγροῦ, τὰ λείψανα τοῦ ἀργυροῦ στελέχους των, ἡ καλαμιά, ἀπέμεινεν ἐκεῖ βωβή, ἀκίνητος, τροφὴ τῶν ἡμιόνων.

Κ' εἰς τὰς πνοὰς ἐκείνας τοῦ δροσεροῦ ζεφύρου ἐμψυχόνων ὁ πατὴρ τὰς τρυφεράς του θεριστρίας, τὰ παιδία του, καλεῖ πρὸς ἀναχώρησιν.

—Νὰ δῇς κολούρια φτάζυμα, σιμίθια ζαχαρένια !...

Αλωνάρης.—Ἐκδρομὴ εἰς τὰ ἁλώνια.—Τοῦ Γέρο Δήμου τὸ περιβόητον ἁλῶνι.—Ὁ παπα-Μακάριος μὲ τὸν ἁγιασμόν του.—Ὁ Γέρω Δῆμος καὶ ἡ κυρὰ Δήμαινα.—Τέσσαρα μεγάλα ἄλογα.— Ὁ καϊμένος ὁ Θανασός. — Ἡ γρηὰ ἡ Ζήσαινα καὶ τὸ μυρολόγι της.—

Ὁ Ἰούλιος, ὁ μῆνας, ὁ μῆνας ὁ Ἁλωνάρης, ὁποῦ τόσον κουραστικὸς εἶνε μὲ τοὺς βαρεῖς του καύσωνας, εἰς τὴν Στερεάν, εἰς τὰ νησιὰ εἶνε πολὺ γλυκὺς καὶ πολὺ δροσερός. Ἂς κάμωμεν μίαν ἐκδρομὴν εἰς τὰ Ἁλώνια τῆς Νήσου, νὰ ζήσωμεν μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα ζωὴν γεωργικήν, ζωὴν κινήσεως, καὶ δράσεως· νὰ ἴδωμεν τὰς ἅλωνας καθαράς—καθαράς, ἑτοίμους διὰ τὸ ἁλώνισμα. Νὰ ἴδωμεν τοὺς ξανθοὺς πύργους τῶν θημωνιῶν. Νὰ συνενωθῶμεν μὲ τοὺς χωρικούς, μὲ τοὺς παραγυιούς των, τὰ ἄλογά των, καὶ τοὺς κύνας των. Νὰ φάγωμεν ἐπάνω εἰς τὰ στάχυα, νὰ γελάσωμεν, νὰ τραγῳδήσωμεν...

Αἱ θημωνιαὶ τοῦ θερισμοῦ ὑψοῦνται ὁλόχρυσοι, γύρω- γύρω, ὡς πύργοι, εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὀροπέδιον, πύργοι πάγκαρποι σίτου καὶ κριθῆς, ἕτοιμοι πρὸς ἁλώνισμα τὸν μῆνα τοῦτον τοῦ ἁλωνίσματος, τὸν μῆνα τὸν Ἁλωνάρην ἐπάνω, εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὀροπέδιον, ὅπου ὁλόκληρον, θαρρεῖς, μετῴκησε τὸ χωρίον. Κάθε χωρικὸς μὲ τὴν θημωνιάν του, παρὰ τὴν ὁποίαν ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον διαιτᾶται, παρ' αὐτὴν δειπνῶν, καὶ παρ' αὐτὴν καθεύδων. Αἱ ἅλωνες, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, λάμπουσι σαρωμέναι, κυκλοτερεῖς, ὡμαλισμέναι, πεπατημέναι, ἕτοιμοι νὰ ὑποδεχθῶσι τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν, μὲ τὴν αὐγήν ν' ἀρχίσῃ τὸ ἁλώνισμα.

Καὶ μία παμμεγίστη πέραν ἐκεῖ, εἰς τὴν ἐσχατιάν, πετράλωνον μέγα καὶ πλακόστρωτον, τοῦ Γέρο-Δήμου τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγὴν πρωὶ-πρωὶ ἤρχισε τὸ ἁλώ-

νισμα, πρώτη αὐτὴ μὲ ἵππους τέσσαρας, τέσσαρας πυρροξάνθους ἵππους, οἱ ὁποῖοι χοροπηδοῦν ἐπὶ τῶν δεμάτων, διαλύοντες καὶ συντρίβοντες αὐτά, ἁλωνίζοντες. Ὁ Γέρο-Δῆμος, κοντὸς καὶ παχύς, ὁ πρωτοκτηματίας καὶ πρωτογεωργός, μαστίζων ὄπισθεν ὠθεῖ τοὺς ἵππους εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των μέσα εἰς τὸ μέγα ἐκεῖνο πετράλωνον, κινῶν τὸν φθόνον καὶ τὰ βλέμματα πάντων, πνευστιῶν, ἀσθμαίνων, συνελκόμενος μετὰ τῶν ἵππων κύκλῳ, ἁλωνίζων, ἐνῷ οἱ παραγυιοί του παραστέκονται ὑπηρετοῦντες, «ὀτρηροὶ θεράποντες». Ἔχει χωράφια καὶ ἀγροὺς ὁ Γέρο-Δῆμος πανταχοῦ. Χωράφια εἰς τὴν Ἀμμουδιά, χωράφια εἰς τὸν Κάμπον, χωράφια στὸν Ἀσέληνον, χωράφια στῆς Κουνίστραις. Ἔχει καὶ ἕνα δίφορο, στ' Ἁι-Γιαννιοῦ τὸ Ῥέμα...

Τὴν αὐγήν, βαστοῦσεν ἀκόμα ὁ Αὐγερινός, ἦλθεν ὁ παπᾶ Χαραλαμπίτης ὁ ἡγούμενος, τοῦ δροσεροῦ μονυδρίου τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, ὁ παπᾶ-Μακάριος, καὶ ἔψαλεν ἁγιασμὸν καὶ ἡγίασε τὴν ἅλωνα τὴν μεγάλην τοῦ χωρίου, τὸ εὐρύχωρον κι' εὐρύκυκλον τοῦ Γέρο-Δήμου πετράλωνον, νὰ μὴ βασκάνουν τὸ ἄφθονόν του γέννημα τοῦ κόσμου τὰ βασκανοφόρα ὄμματα, νὰ εὐλογήσῃ ὁ παπα-χαραλαμπίτης τὴν ἐσοδείαν του, νὰ ἐσοδευθῇ καλῶς εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ πλουσίου γεωργοῦ· νὰ φάγῃ αὐτὸς καὶ ὁ οἰκός του καὶ οἱ συγγενεῖς του ὅλοι, καὶ νὰ μοιράζῃ κάθε Σάββατον ὁλοχρονίς, ζεστὰ ψωμάκια νὰ τρώγουν οἱ πτωχοί, νὰ συγχωροῦν, νὰ πάρῃ κι' ὁ παπα-Χαραλαμπίτης δυὸ κοιλά..

—Ἄ! Ἄ!

Ἡ φωνὴ τοῦ Γέρο-Δήμου πρώτη-πρώτη ἀκούεται ὄπισθεν τῶν τεσσάρων ἵππων, ἐξεγείρουσα τοὺς γεωργούς, ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὀροπέδιον, κοιμωμένους ὅλους ἀκόμη, παρὰ τὰς θημωνιάς των, αἵτινες ὡς πύργοι γύρω-γύρω ὑψοῦνται, πύργοι ὁλόξανθοι, ὁλόχρυσοι πύργοι. Ὁμοίως καὶ ὁ ἱερεύς, μὲ τὸν «Εὐλογητόν», κινεῖ τοὺς ἐνορίτας του εἰς προσευχήν, ἐγειρομένους ἀπὸ τὰ στασίδια. Ἡ Κυρὰ Δήμαινα μὲ τὴν μανδήλαν της ἀναπεταρίκι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της, μ' ἕνα φορκάλι, σάρωθρον ἀγροτικὸν

ἀπὸ ἀκανθωτὴν στοιβήν, σαρώνει τ' ἀστάχυα, τὰ διασκορπιζόμενα, οἰκονόμος εἰς τὰς ἐσοδείας, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἱματισμούς της πάντοτε. Σαρώνει καὶ συνάμα μὲ τὸ φορκάλι της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὸ εἰσορμῶν κοπάδιον τῶν χηνῶν, αἵτινες μὲ τοὺς λαιμούς των τεντωμένους καὶ κινουμένους ὡς ὄφεις, μὲ τὰ ράμφη ὡς πτύα, ὁλοκλήρους τοὺς διασπειρομένους ἀστάχυς καταπίνουσι, λαίμαργα καὶ ἀκάθαρτα ζῷα.

Μετ' ὀλίγον ὅλαι αἱ ἅλωνες ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν. Ὅλον τὸ ὀροπέδιον ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς τῶν γεωργῶν ἀνακραυγάς, οἱ ὁποῖοι μαστίζουσι τοὺς ἵππους των ἀλωνίζοντες τοὺς θερισμούς των.

—Ἄ! Ἄ!

Ἀλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ Γέρο Δῆμος ὁ πρωτογεωργός, πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος καὶ εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς ἐξέχει ἐπάνω εἰς τὸ ὕψιλὸν ἐκεῖνο κροπέδιον.

—Ἄ! Λενίτσα Α! Μαργαρίτσα! Ἄ! φοραδίτσαις μου!

Κοντὸς καὶ παχύς, μ' ἓν πλατύγυρον σκιάδιον, κατακόκκινος, μὲ τὸν χιτῶνα τὸν γεράνιον, τὸν χειρίσιον, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη, χωμένος μέσα εἰς τὰ συντριβόμενα δέματα τῶν ἀσταχύων μέχρι τῶν γονάτων, παραπατῶν καὶ πίπτων κι' ἐγειρόμενος, καὶ ξαναπίπτων καὶ πάλιν ἐγειρόμενος, μόλις ἠμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς πτερωτοὺς τῶν τεσσάρων ἵππων του κύκλους, τοὺς ὁποίους ὅμως καταφθάνει ἡ βαρεῖα καὶ μακρὰ μάστιξ κι' ἐρεθίζει αὐστηρὰ ἡ φωνή του. Διασκελίζων μὲ τοὺς κοντούς του πόδας τ' ἀστάχυα, βαρεὶς ἀπὸ τὸ ῥύθισμα ἐν τῷ ἀχύρῳ, ἀργὰ ἀργά, πίπτων κι' ἐγειρόμενος, ὡς διασκελίζει τις παχὺ χιόνος στρῶμα, τεντόνων τὰς χεῖρας, κραδαίνει τὴν μάστιγα, ἠχοδρονοῦσαν δεινῶς, ἐπάνω εἰς τὸ βουνὸν ἐκεῖ, ὡς νὰ θραύωνται συγχρόνως στελέχη δένδρων, ἐν κρότῳ, ὑπὸ τὴν βιαίαν τοῦ βορρᾶ πνοήν, τεντόνει τὸν λαιμόν του κι' ἐκβάλλει συνεχεῖς τὰς ἀπειλητικὰς ἀνακραυγάς του, ὡς στεναγμοὺς χαρᾶς, τὴν ὁποίαν ἀπαντλεῖ ἀπὸ τῆς καλῆς τῶν ἀγρῶν του ἐσοδείας, διότι τρεῖς θημω-

νιαὶ μεγάλαι καὶ παχεῖαι ὡς πύργοι ἵστανται ἐκεῖ πρὸς ἁλώνισμα.

Οἱ ἵπποι, καὶ οἱ τέσσαρες, δεμένοι ἀπὸ τοῦ στύλου τῆς ἅλωνος, συμπληροῦσιν ἀδιακόπως τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους. Ἀνατινάσσονται ἔντρομοι αἴφνης· ἀνυψοῦσι τὰς κεφαλάς των, ὑπερήφανοι τώρα, ὡς ἐφαλλόμενοι ἐλεύθεροι ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ τινάσσουσι τὴν χαίτην των τὴν πυρρόξανθον ἰδού, εὐφραινόμενοι διὰ τὴν πτέρωσίν των ἐκείνην, ὑπολογίζοντες μὲ τὸ μεγαλόφθαλμον βλέμμα τὸ διάστημα, τὸ ὁποῖον ὡς πνοὴ ἀνέμου θὰ διατρέξωσι μέχρι τῆς παραλίας κάτω, νὰ βυθισθῶσιν εἰς τὰ κύματα, θαρροῦν, νὰ κολυμβήσουν, νὰ δροσισθοῦν, ν' ἁλωνίσουν καὶ τό... κῦμα. Ἀλλ' ἰδοὺ τὸ σχοινίον συγκρατεῖ αὐτοὺς στερρῶς ἐπὶ τῆς ἅλωνος. Κλίνοντες τὴν ὑπερήφανον κεφαλήν των εἰς κλίσιν εὔμορφον θλίψεως ἢ καὶ ὀργῆς σθεναρᾶς, ὑπόκλισιν ἀληθινοῦ αἰχμαλώτου ἐν δεσμοῖς ἀρρήκτοις, καὶ βυθίζοντες τοὺς πόδας των μέχρι γονάτων μέσα εἰς τὰ διαλυθέντα ἤδη τοῦ θερισμοῦ δεμάτια, ἐξακολουθοῦσι τοὺς ἀλλεπαλλήλους κύκλους των, περιστρεφόμενοι, καὶ οἱ τέσσαρες ὁμοῦ, ἐν τῇ ἅλωνι, κροαίνοντες τοὺς πόδας, συνθλῶντες τὴν ἀργυρᾶν τοῦ σπαρτοῦ καλάμην, συντρίβοντες τοὺς χρυσοῦς ἀστάχυς, καταπατοῦντες, βαρυποδίζοντες, ἁλωνίζοντες, τροχὸς ὡρολογίου ὑπτίως κινούμενος, ὑπὸ τὸν χαρμόσυνον τοῦ Γέρο-Δήμου ἀλαλαγμὸν καὶ τοὺς κραταιοὺς τῆς μάστιγός του κροταλισμούς.

—Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γυιέ μ'!

Ἀκούεται παρέκει φωνὴ τρέμουσα ὑποτρεμούσης γραίας, ἥτις βοηθεῖ τὸν υἱόν της τὸν Θανασόν, ὁποῦ μόνος, μ' ἕνα κατεσκληκότα ἵππον, ἁλωνίσας τὴν μικράν των θημωνιάν, καταπατῶν καὶ ὁ ἴδιος μὲ τοὺς βαρεῖς του πόδας τ' ἀστάχυα, ὄπισθεν τοῦ ἵππου, ἤδη σωρεύει τὸ ἁλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν, ἀκόμη ὑψηλότερον φαινόμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γραίας, ἡ ὁποία ὀνειρεύεται τὸν φρέσκον ἄρτον, ὁποῦ θὰ φάγῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ φετινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἱδρῶτα τοῦ υἱοῦ της ποτισμένον, ἄρτον

μὲ τὰς μητρικάς της εὐλογίας ἐψημένον, τὸν ἄρτον ὁποῦ εἶπεν ὁ Θεός: «Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖ τὸν ἄρτον σου».

—Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γυιέ μ'!

Ὑψώθη ὁ ἥλιος ἕως δύο κοντάρια εἰς τὸν ὁρίζοντα τ' ἁλωναριοῦ, τὸν καταφλέγοντα μὲ φλόγας καυστικωτέρας τῆς βαβυλωνίας καμίνου. Ἀλλ' ἰδοὺ ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ φρέσκο, ὅπου τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν, ὅσον δροσίζει τὰ στήθη των. Ζέφυρος, πνεύσας ἰσχυρός, προβάλλει καμαρωτός, ἰδού, ἀπὸ πέραν, μὲ ψαλτήρια ἀόρατα τῶν οὐρανῶν, τὸν ὁποῖον ὑποδέχονται τὰ βουνά, πρῶτα-πρῶτα, ἀλλόμενα, ἐπαγαλλόμενα. Βάρβιτοι καὶ λύραι πνευμάτων ἢ νυμφῶν, θαρρεῖς, συνοδεύουσι τὴν δροσοβόλον του πνοήν, καὶ αὐλοὶ τὴν προπέμπουσι γλυκύλαλοι, αὐλοὶ παρθένων, αὐλοὶ ποιμένων. Αἱ κορυφαὶ τῆς πεύκης τῆς εὐώδους ἐσείσθησαν εἰς χαιρετισμόν, πρῶται-πρῶται, καλημερίζουσαι τὸν εὔχαριν αὐτῶν ὁμιλητήν, τὸν θαλερὸν καὶ εὔζωνα συμπαίκτορα, ἀπ' τὰ μικρά των χρόνια:

Χαίρετ' ὁ πεῦκος, χαίρεται,
χαίρεται τὸν ἀέρα....

Κι' ἰδοὺ ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα, μ' ἕνα πεντάχαλον ξύλινον ἐκλικμητήριον. Ἡ Γρηὰ-Ζήσαινα, μὲ μιὰ κατάμαυρη μανδήλα σκεπασμένη, χήρα πρόσφατος, προσφάτως ἀπολέσασα τὸν Γέρο-Ζῆσον, τὸν ἄνδρα της, ἕνα καλὸν καὶ ρωμαλέον ἀκόμη γεωργόν, δηχθέντα ὑπὸ ὄφεως, κατὰ τὸ θέρισμα, φαρμακερᾶς ἐχίδνης, καὶ ἀποθανόντα.

Καὶ τώρα ἡ Γρηὰ ἡ Ζήσαινα βασανίζεται μόνη της, ξανεμίζουσα μ' ἓν πεντάχαλον ξύλινον ἐκλικμητήριον, τὸν σωρὸν τοῦ ἀλωνισθέντος γεννήματος, μόλις ἔπνευσεν ὁ ζέφυρος, νὰ προλάβῃ νὰ λιχνίσῃ ὡς τὸ μεσημέρι, ὅτε τὸ ἀγεράκι ψοφᾷ. Μόνη της ἐκουβάλησε τὰ δεμάτια, μισθώσασα λέμβον, διότι ὁ ἀγρός

της εἶνε παράλιος, καὶ ἐπιστατοῦσα μόνη ἁλώνισε, καὶ τώρα μόνη τὸ λιχνίζει τὸ γέννημα, ἀποχωρίζουσα τὸν καρπὸν ἀπὸ τὴν κάρφην. Ὁ καρπός, σῖτος ὡραῖος πυρρόξανθος, σωρεύεται παρὰ τοὺς πόδας της, τὴν δὲ κάρφην λαμβάνων ὁ ζέφυρος συσσωρεύει παραπέρα εἰς ἄχυρον. Χωμένη μέσα εἰς τ' ἁλωνισθέντα στάχυα ἡ μαύρη ἡ Ζήσαινα, ἐν μέσῳ τῆς ἅλωνος, βυθίζει καὶ μὲ τὰς δύο χεῖράς της τὸ πεντάχαλον ἐκλικμητήριον μέσα εἰς τὸν ἁπαλὸν σωρόν, εἶτα μὲ δύο χεῖρας σθεναρὰς ἀναρρίπτει κατέναντι τοῦ ἀνέμου τὸ λικμώμενον γέννημα, καλύπτουσα τοὺς δακρυσμένους ὀφθαλμούς της μὲ τὴν μαύρην μανδήλαν της, ἄμορφος, περιβαλλομένη ὑπὸ τῶν ῥιπιζομένων ἀχύρων, ἀχυροβριθής, ξανεμίζουσα.

Ξανεμίζει ἡ χήρα Ζήσαινα καὶ κλαίει. Λιχνίζει καὶ μυρολογεῖ τὸν γέρο-Ζῆσον τὸν ἄνδρα της:

Σὲ κλαῖνε κάμποι καὶ βουνά,
σὲ κλαῖν τὰ λειβαδάκια.
Σέ κλαῖν βρυσούλαις μὲ νερά,
ἀμπέλια καὶ χωράφια...
Ζῆσο μ', Ζῆσο μου!

Σὲ κλαίει καὶ τ' ἁλωνάκι σου,
τὸ μαρμαροστρωμένο,
ποῦ χόρευες κι' ἁλώνιζες
κριθάρια καὶ σιτάρια...
Ζῆσο μ', Ζῆσο μου!

Καὶ ξαναμίζει ὁλονὲν ἡ χήρα, ὅλη ἀχυροβριθής, καὶ μυρολογεῖ:

Σὲ κλαίει κι' ἡ χήρα ἡ Ζήσαινα
ποῦ ξανεμίζ' ἡ ἔρμη,
πεντάρφανη, σὰν τ' ἄχυρο
ποῦ τὸ λιχνίζ' ὁ ἀγέρας.
Ζῆσο μ', Ζῆσο μου!

Ὁ ἥλιος ὑψοῦται—ὑψοῦται εἰς τὸ κατακόρυφον. Καὶ ὁ ζέφυρος, ὁλονὲν δυναμούμενος, ὅσον προσεγγίζει εἰς τὰς ἐκπνοάς του, διασκελίζει τὰ βουνά, χοροπηδῶν μὲ μουσικὰ χοροπηδήματα· καὶ γλυκὺ ἀκούεται τῶν πεύκων τὸ μινύρισμα, ἀπὸ τὸ πέραν μέρος, κελάδημα ὁλόδροσον, δροσίζον τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν.

Χαίρετ' ὁ πεῦκος, χαίρεται,
χαίρεται τὸν ἀέρα...

Ἐβράδυασεν.

Ὁ γέρο-Δῆμος ἐξέζεψε τώρα τοὺς ἵππους του τοὺς τέσσαρας,οἵτινες ἐλεύθεροι, λυμένοι, ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα, τρώγοντες ἠρέμα τὴν νεοπατημένην καλάμην, ἡ Λενίστα καὶ ἡ Μαργίτσα κι' ἡ ἄλλαις δύο ἀκόμη φοραδίτσαις του, παρὰ τὴν αἱμασιὰν τοῦ πετραλώνου, ἐνῷ ὁ γέρο-Δῆμος, ἐπακκουμβήσας παρὰ μίαν ἀπομείνασαν ἀκόμη θημωνιάν του, ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγῃ τὸ δεῖπνόν του. Τοῦτο παρασκευάζει ἡ κυρὰ Δήμαινα, ἐκεῖ πλησίον, τηγανίζουσα νωπὰ ὀψάρια, ὁποῦ ἔφερεν ὁ γρίπος, καὶ διώκουσα συγχρόνως τὸ κοπάδιον τῶν χηνῶν ἀπὸ τὸ ἁλώνιόν της τὸ παμμέγιστον, οἰκονόμος πάντοτε εἰς τὰς ἐσοδείας της, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἱματισμούς της.

— Ξοῦ, ξέναις! Ξοῦ, ξέναις!

Ἡ χήρα πάλιν ἡ Ζήσαινα, παραπέρα, ἐπεράτωσεν ἤδη τὸ ξανέμισμα καὶ κάθηται νῆστις παρὰ τὸν σωρὸν τὸν καθαρὸν τοῦ γεννήματος, ὅπερ εὐῶδες πυρρόξανθον καὶ ἀρεστὸν ὡς πᾶν νεογέννητον, λάμπει ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τῆς ἅλωνος, ὑπὸ τὰς τελευταίας τῆς ἡμέρας αὐγάς, κινοῦν εἰς δάκρυα ἀτέλευτα τὴν χήραν, ἥτις, μαύρη, ὀκλάζουσα, παρακάθηται σιωπηλή, ὡς νύκτιον πτηνόν, ἄγευστος, κατάκοπος. Καὶ οὔτε ἀνοίγει τὸ στόμα της ν' ἀποδιώξῃ τὸ κοπάδιον τῶν χηνῶν, ὅπερ, κυνηγηθὲν παρὰ τῆς κυρὰ-Δήμαινας,εἰσώρμησεν εἰς τὸν σωρὸν τῆς χήρας,μὲ τοὺς λαιμούς του τοὺς μακροὺς κι'ἑλισσομένους ὡς ὄφεις, μὲ τὰ ράμφη του ὥσπερ πτύα.

—Φάτε, καϋμέναις, φάτε!...

Εἶνε ὁ μὴν τοῦ ἀλωνίσματος, ὁ μὴν ὁ Ἁλωνάρης. Παρὰ τὰς θημωνιὰς τὰς χρυσᾶς, αἱ ὁποῖαι ὡς πύργοι ὑψοῦνται ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο οροπέδιον, τὰ φαναράκια λάμπουν τὴν νύκτα, φεγγοβολοῦντα, φωτίζοντα τοὺς δειπνοῦντας ἐκεῖ γεωργούς.

Γέλωτες ἐδῶ, γέλωτες ἐκεῖ. Ἀστεῖαι ἀναφωνήσεις κύκλῳ, ἀπὸ τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην θημωνιάν, παρὰ τὴν ὁποίαν συγκεντροῦται ἤδη ὅλη τοῦ χωρικοῦ ἡ καλύβη. Τὰ παιδία του, ἡ σύζυγός του, τὸ λίκνον του, τὸ κτῆνος, τὸ κυνάριόν του, αἱ ὄρνιθες, κλῶσσαι μὲ τόσους λαιμάργους νεοσσούς.

Καὶ ὅταν ἀνατείλῃ πλέον ἡ σελήνη, ὁλόχρυσος, χρυσίζουσα τὰς ὁλοχρύσους τῶν σπορίμων θημωνιάς, ἔπειτα, μετὰ τὸ δεῖπνον, χοροὶ συγκροτοῦνται πρόχειροι, ἐπάνω εἰς τὰ πέτρινα ἁλώνια, καὶ τὰ παιδία ἀπολέσαντα τὸν ὕπνον εἰς τὴν δρόσον ἐκείνην τὴν νυκτερινήν, ἀναβαίνουσιν εἰς τὰς θημωνιὰς ὡς φύλακες ὁλόξανθοι ἐπάνω εἰς χρυσᾶς ἐπάλξεις· τραγῳδοῦσι, παίζουσι, κρύπτονται ἐντὸς τῶν δεμάτων τοῦ σίτου· ἐνῷ οἱ ἵπποι, ξεκουραζόμενοι, περιφέρονται ἐλεύθεροι, χρεμετίζοντες ἀπὸ τῆς ἀναπαύσεως, καὶ διώκοντες τὰ κοπάδια τῶν χηνῶν, αἵτινες, ἐξεγερθεῖσαι μὲ τὴν σελήνην, εισβάλλουσι μὲ τοὺς μακροὺς λαιμούς των εἰς τὰς θημωνιάς, καταπίνουσαι τὰ στάχυα, ὡς τὰς μαρίδας οἱ γλάροι.

Ἀλλὰ τὰ ζωηρότερα γέλια, τὰ φαιδρότερα ᾄσματα ἀκούονται ἀπὸ τὸ μέγα τοῦ γέρο-Δήμου πετράλωνον, ὅπου ὁ πλούσιος γέρων δειπνεῖ μὲ τὴν κυρὰ-Δήμαινα καὶ μὲ τοὺς παραγυιούς του, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἅλωνος, κρεμάσας μέγα φανάριον ἀπὸ τὸν στῦλόν της, ἐνῷ ἡ Λενίτσα καὶ ἡ Μαργίτσα καὶ ἡ ἄλλαις δύο ἀκόμη φοραδίτσαις του, θρυμματίζουν, ἠρέμα τρώγουσαι, τὴν ἀργυρᾶν τοῦ ἀλωνίσματος καλάμην, ἐκεῖ πλησίον, ὁμοτράπεζοι, πρὸς μεγάλην στενοχωρίαν τῆς κυρὰ Δήμαινας, φοβουμένης μὴ φάγωσιν αἱ φοράδαις καὶ κανένα στάχυν.

Καὶ ὁ Θανασὸς μὲ τὸ κατεσκληκὸς τὸ ἄλογον, τῆς γραίας τῆς πτωχῆς ὁ μοναχογυιός,ὁποῦ μόνος του ὁ πτωχὸς σχεδὸν ἀλώνιζε,

μὴ ἔχων ἄρτον καὶ προσφάγιον, περιέρχεται τ' ἁλώνια ἐστεμμένος τοὺς κροτάφους μὲ παχέα στάχυα, τῆς ἐσοδείας τὸ φαιδρόν, θαρρεῖς, δαιμόνιον, νὰ πῇ τίποτε, μὲ μίαν λύραν τρίχορδον, ἀγροτικήν, τονίζων τὴν εὐχὴν τὴν πρέπουσαν :

—Καὶ στὸ μύλο, μὲ τὸ καλό !...

Ἡ Σκίαθος ἀπὸ τοῦ λιμένος [1].

1) Τὴν εἰκόνα ταύτην κατὰ τυπογραφικὴν ἀβλεψίαν ἀνάστροφα τυπωθεῖσαν ἐν σελ. 47 παραθέτομεν πάλιν ἐνταῦθα, σημειοῦντες συνάμα ὅτι τὰ ἐν τῷ λιμένι προσωρμισμένα πλοῖα, σκοῦναι ὡραιότατα:, εἶνε ὅλα Σκιάθια, ἕως πρὸ εἰκοσαετίας ἀκμάζοντος μεγάλως τοῦ ναυτικοῦ τῆς νήσου.

Αϊ-Δημητρίτης.—Τὸ μικρὸ καλοκαιράκι.—Ἡ κίνησις εἰς τοὺς ἐλαιῶνας.—Ὁ γέρο Δῆμος.—Ἡ κυρὰ-Δήμαινα.—Τὰ εὔμορφα νυκτέρια.—Τά παραμύθια τοῦ γέρο-Δήμου.—Μελαχρίτσα ἡ ὀρφανή.—Ἡ ἑορτή τοῦ πατέρα της.—Ἤθη καὶ ἔθιμα νησιωτικά.—Τὰ μουλάρια τοῦ γερο-Δήμου.—Τὰ ἐλαιοτριβεῖά του.—

Αἱ ὀπῶραι πλέον παρῆλθον. Ὁ τρυγητός, συνεπληρώθη καὶ αὐτὸς πρὸ πολλοῦ, τὰ δὲ νέα κρασιὰ βράζουν τώρα ἐντὸς τῶν βαρελιῶν, *καὶ ἡ ζύμωσίς των γεμίζει* τὰ ὑπόγεια ἀπὸ τὴν ζαλίζουσαν ἐκείνην *βόχαν*, ἡ ὁποία τόσον καθηδύνει τοὺς φιλοπότας. Εἰς τὰς ἀμπέλους, γυμναὶ αἱ κληματίδες, περιπλέκονται ὡς χαλασμένα δίκτυα, ὁποῦ τὰ ἀνακάτωσεν ἡ νοτιά, ἁπλωμένα εἰς τὸν ἥλιον. Καὶ ἡ σουφριά μου ἡ προσφιλής, ἕνα δένδρον πανάρχαιον ὑπὸ τὸν ἴσκιον τῆς ὁποίας τὸν παχὺν τοσάκις ἀπεκοιμήθην τὰ θερινὰ μεσημέρια, μὲ τὸ βιβλίον εἰς χεῖρας, μαθητής τοῦ σχολαρχείου, ἀπογυμνοῦται τώρα ἀπὸ τὸ ὡραῖόν της φύλλωμα, τὸ ὁποῖον καταπῖπτον προστρίβεται μετὰ τῆς γῆς. Δὲν συναντᾷς πλέον εἰς τοὺς εὐρεῖς συκεῶνας τὰς γυναῖκας,ὁποῦ τὸν Αὔγουστον ἐτραγῳδοῦσαν, γύρω στῆς 'λιάστραις, ἁπλόνουσαι τὰ σῦκα πρὸς ἀποξήρανσιν, μὲ τόσην προσοχήν, ὡς νὰ ἐκεντοῦσαν εἰς τὸν *γκεργκέφην*. Αἱ συκαῖ ἄφυλλοι μὲ τοὺς τεφροὺς καὶ ραιβοὺς κλάδους των, ἐκτείνονται ὡς ἀπολιθωμένα ξηρόκλαδα,βαπτισθέντα εἰς τὰς θέρμας τῆς Αἰδηψοῦ. Μόνον εἰς ἐκείνην τὴν ὑγρὰν φάραγγα, μόνον ἐκεῖ πρασινίζουν ἀκόμη ὀλίγα κλωνάρια μιᾶς παμμεγίστης συκῆς, τῆς ὁποίας ὁ ὀγκώδης κορμὸς ἐκφύεται ἀπὸ μέσα ἀπὸ μίαν πηγὴν ἀειρρόων ὑδάτων. Κ' ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν συκῆν ὁ Μπονόρας ὁ στραβοπόδης, ὁποῦ κοντὸς, μὲ τὴν ὀγκώδη κεφαλήν του, ὁμοιάζει πρὸς κορμὸν ἀγάλματος χωρὶς πόδας, παραγυιὸς

τοῦ Καινούργιου Μοναστηρίου, καὶ ὅταν κατέρχεται εἰς τὸ χωρίον δι' ὑπηρεσίαν, καὶ ὅταν ἀναβαίνῃ εἰς τὸ Μοναστήριον, γαντζόνεται ἐπάνω ὡς βάτραχος, ἀνιχνεύων νὰ εὕρῃ κανὲν *απόσυκον*, ἀόρατον ὑπὸ τὰ πλατέα φύλλα. Καὶ εἰς τὴν κλιτὺν ἐκείνην πέραν τοῦ βουνοῦ, εἰς μίαν βαθεῖαν ὑπώρειαν, εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ Καινούργιου Μοναστηρίου, τῆς Ἀγαλλιανοῦς τὸ ρεῦμα, πρασινίζουν ἀκόμη τὰ κληματόφυλλα ἐπὶ ἀναδενδράδων, τὰς ὁποίας ἔχει φυτεύσει ὁ κηπουρὸς τῆς Μονῆς, ὁ ὀρεσίβιος πάτερ-Μεθόδιος, αἵτινες ἕρπουσαι ἐπὶ τοῦ πρανοῦς τοῦ βουνοῦ περιεπλάκησαν εἰς τοὺς θάμνους τῶν κομάρων· καὶ ὑπὸ τὴν ἀνήλιον λόχμην τού-

Τὸ Μποῦρτσι καὶ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον[1].

των κρέμανται πάμπολλαι σταφυλαί, μὲ ὁλοπρασίνους ἀκόμη ρόγας, ὅπου δὲν ἔχουν σκοπὸν νὰ ὡριμάσουν πλέον, βορὰ τῶν μυῶν καὶ κοσσύφων.

Τὰ πρωτοβρόχια, ἀφοῦ ἐκαθάρισαν τὴν γῆν ἀπὸ ὅλα τοῦ θέρους τὰ ξηρόχορτα, ἀφοῦ ἐσάρωσαν τοὺς χειμάρρους ἀπὸ ὅλα τὰ ξηρόκλαδα κ' ἐπότισαν τοὺς ἀγρούς, διψασμένους τόσους

1) Ἀνάγνωθι ἐν σελ. 45 περὶ τούτου.

μῆνας, ἰδοὺ ἄνοιξαν τώρα τὴν εἴσοδον εἰς τὸ *μικρὸ καλοκαιράκι*, τὸ ὁποῖον ἐμβῆκεν εἰς τὴν γῆν μας μὲ τὸν ἥλιον τὸν ζείδωρον καὶ θερμουργόν, μὲ τὰ χορταράκια του τὰ ὁλοπράσινα, τὰ ὁποῖα στολίζουν μὲ νέαν ἄνοιξιν τὰς αἱμασιὰς τῶν ἀγρῶν, καὶ μὲ τὰ λουλούδια του ἐκεῖνα, τὰ θυσσανωτά, τὰ ὁλομέταξα, τὰ χρυσᾶ, τοῦ Ἅι-Δημητριοῦ τὰ ἄνθη, τὰ δροσερὰ καὶ εὐώδη *δενδράκια*, τὰ ἑλληνικὰ χρυσάνθεμα, τὰ ὁποῖα τόσον ἄφθονα στολίζουσι τὸν μῆνα τὸν Ὀκτώβριον, τὸν Ἁι-Δημητρίτην, ὅστις σιωπηλός, ὡς προσευχόμενος ἐρημίτης, παρέρχεται ἀπὸ τὸ χωρίον τὸ νησιωτικόν, σπεύδων ἔξω βιαστικὸς νὰ φθάσῃ εἰς τοὺς ἐλαιῶνας, μὲ χαρὰν καὶ μὲ θάλπος, ὅπου ὅλαι αἱ νησιωτοποῦλαι, πρωΐ-πρωΐ, ἐξέρχονται εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἐλαιοκάρπου.

Ὄρθρος βαθύς. Καὶ ὁ παπᾶ-Κωνσταντῆς ἐσήμανεν ἤδη εἰς τοὺς Τρεῖς-Ἱεράρχας, τὸν ὁποῖον παρηκολούθησεν ἀμέσως, ὡς νὰ τὸν ἐπερίμενεν ἀπὸ ὥραν κρεμασμένος ἀπὸ τὴν καμπάναν, ὁ παπᾶ-Κονόμος τῆς Παναγίας τῆς Λημνιᾶς Τὴν ὥραν ὁποῦ ἡ Πούλια ἡ ἀργυροκέντητος εὑρίσκεται εἰς τὸ μεσουράνημα προπορευομένη ἀπὸ τὰς ἀκτινοβολούσας Πήχεις, μὲ τὸν ἀστέρα της πίσω δέσμιον, τὸν λαμπρὸν Μεσονύχτην, τὴν ὥραν αὐτὴν αἱ νησιωτοποῦλαι, ἐγερθεῖσαι, ἔψησαν τὴν πλακόπηταν, ἐτηγάνισαν τὴς ζαργάναις, ὁποῦ μεσάνυχτα τὴς φέρνει ὁ γέρο-Τρικκεριώτης ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸ πυροφάνι, ἔλαβον εἰς τοὺς ὤμους των τὴς κόφαις μὲ τοὺς κενοὺς σάκκους, ἐπέρασαν καὶ τὰ καλάθια ς' τὸ χέρι των, καὶ ἐξέρχονται, συντροφιαὶς-συντροφιαὶς, εἰς τοὺς ἐλαιῶνας, ἀφίνουσαι εἰς τὸ χωρίον μόνον τὸν μπάρμπα-Σαραφιανόν, ὁποῦ μόνος αὐτὸς ἀκόμη, ἐπιτηδεύεται μὲ τὰ στέμφυλα, ἐξάγων τὸ τσίπουρον παρὰ τὴν ἀκτήν, ὅπου ἔχει τὴς φωτιαὶς του καὶ τὰ καζάνια του, δίπλα σ' τὸ κῦμα.

Εἰς τὸν ἐλαιῶνα τώρα, τὸν μῆνα τὸν Ἅι-Δημητρίτην, γίνεται καθ' ἑκάστην ἡ συγκέντρωσις τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ τραγούδια καὶ

χαρά, ἐκεῖ δουλειὰ καὶ γέλια, ἐκεῖ ὅλον τὸ χωρίον ξεσπιτωμένον. Ἐκεῖ κι' ὁ γέρο-Δῆμος, ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ, ὁποῦ ἔχει τὰ περιβόλια τ' ἀγύριστα, καὶ τοὺς πολλοὺς τοὺς παραγυιοὺς καὶ τὰ πολλὰ μουλάρια. Χωμένος μέσα εἰς τοὺς ἐλαιῶνάς του ἐπὶ κεφαλῆς στρατιᾶς ἐργατίδων, συνάζει ὁ γέρο-Δῆμος τὸν πεσόντα ἐλαιόκαρπον, σπεύδων ν' ἀποστείλῃ εἰς Θεσσαλονίκην τὸ πρῶτον χέρι, τὸ *πριμαρόλη* τῶν λαδιῶν του, μὲ τὸ κότερον τοῦ καπετὰν Νικόλα τοῦ Πουλάκη, ὅστις ἔχει τάξει εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον, πρῶτος αὐτὸς ἀπὸ ὅλα τὰ νησιά, νὰ πηγαίνῃ τὸ πρῶτον λάδι εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Καὶ γελοῦν τὰ μάτια τοῦ γέρο-Δήμου, καὶ γελοῦν τὰ χείλη του, γελοῦν καὶ τὰ τεφρὰ μουστάκια του, τὰ μικρὰ καὶ ἀκανθωτά, ἐνῷ ἡ κυρὰ-Δήμαινα, ἡ πρώτη τοῦ χωριοῦ νοικοκυρά, ὁποῦ ἔχει τὸ γέρο-Δῆμον, μὲ τὰ πολλὰ περιβόλια καὶ τοὺς παραγυιοὺς καὶ τὰ πολλὰ μουλάρια, ἑτοιμάζει τὸ γεῦμα τῶν ἐργατίδων ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλυβόσπιτον, μαγειρεύουσα τὰ καβούρια, τὰ ὁποῖα τὴν νύκτα ἐσύναξεν ὁ γέρο-Δῆμος μὲ δύο παραγυιούς του εἰς τὸ ρεῦμα κάτω τῆς Κεχρεᾶς, μὲ ἀναμμένον τὸ πυροφάνι, κοντὸς καὶ χονδρός, ὡς καλλικάντζαρος τῶν χερσαίων ὑδάτων.

—Ἄ, κορίτσια μου! τζάχτ' καὶ μᾶς πῆρεν ἡ νύχτα!

Ἐνθαρρύνει ὁ γέρο-Δῆμος τὰς ἐργάτιδας εἰς τὸ μάζωμα, μὲ φωνὴν λαχταρίζουσαν ἀπὸ χαράν, καὶ ἀντηχεῖ ὅλον τὸ βουνὸν καὶ ὅλον τὸ βαθύρρευμα.

—Ἄ, κορίτσια, κ' ἔγεινε τὸ πιλάφι μας, κ' ἔγειναν καὶ τὰ καβούρια μας!... Καὶ ἀνεμίζουν τὰ μικρὰ καὶ ἀκανθωτὰ μουστάκια του ἀπὸ 'δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ, ὡς καρκινοβατοῦντα νὰ φύγουν μὲ τὸν ἀέρα, ὁποῦ φυσᾷ εἰς τὰ βουνὰ τῆς Κεχρεᾶς τ' ἀνήλια.

Αἱ ἐργάτιδες, ὅλαι χαροπαί, ὡς νὰ εἶνε θυγατέρες του, σπεύδουν εἰς τὴν ἐλαφρὰν καὶ μονότονον ἐργασίαν. Μίαν-μίαν συνάζουν τῇς ἐληαίς, γεμίζουσαι τὴν ποδιάν των. Μὲ τὴν ποδιάν των ἔπειτα γεμίζουν τὰ καλάθια καὶ τ' ἀδειάζουν ἕνα-ἕνα εἰςτὰ σακκιά, μεγάλα καὶ ὑψηλά, τὰ ὁποῖα ὁ γέρο-Δῆμος φορτόνων εἰς τὰ ζῶά

του παραδίδει εἰς τοὺς παραγυιούς του νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς τὰ ἐλαιοτριβεῖά του, ἐλαιοτριβεῖα μὲ τὸ ὄνομα. Τοῦ Γέρο Δήμου ἡ ταλιάγραις!

Αὐτὸς δὲ μὲ ἕνα κοντὸν καὶ χονδρὸν κάλαθον, μισοκόφινον καλογερικόν, ἀνιχνεύει ἔξω ἀπὸ τὰς ἅλωνας τῶν ἐλαιῶν, περιμαζεύων τὸν καρπόν, τὸν ὁποῖον ἐσκόρπισαν μακρὰν τὰ ἀνεμοβρόχια καὶ παρέσυραν τὰ ῥεύματα μέσα εἰς τῆς στοιβιαῖς καὶ τῆς τρικουκκιαῖς.

— Νά, κι' ἄλλη μαυρομμάτα, κορίτσια! κραυγάζει περιμαζεύων τὴν σκορπισμένην ἐλαίαν.

Καὶ τὰ κορίτσια ὅλα γελοῦν ἀπὸ τὴν χαράν των καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν τοῦ αὐθέντου των, ὅστις ὁλονὲν ἐπαναλαμβάνει:

— Ἡ καϊμέναις ἡ μαυρομμάταις! Ποῦ θέλετε νὰ μοῦ πᾶτε!...

Σᾶς ἀφίνω ἐγὼ νὰ μοῦ φύγετε;...

Ἡ Κεχρεὰ ὅλη, θαρρεῖς, γελᾷ καὶ χαίρει πρὸς τῶν ἐργαζομένων τὴν χαρὰν καὶ τοὺς γέλωτας...

Ὅταν περάσῃ ἡ ἑβδομὰς τῶν ἐλαιώνων, ἕως νὰ πνεύσῃ πάλιν νέος βορρᾶς καὶ καταρρίψῃ νέον ἐλαιοκαρπόν, τὸ *δεύτερον χέρι*, ἀρχίζουν τότε ἡ εὔμορφαις βραδυαῖς τῶν νυχτεριῶν εἰς τὸ φίλεργον καὶ φιλόπονον χωρίον, τὸ ὁποῖον ὡς κλῶσσα κάθηται ἐπάνω εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ βράχου.

Παρὰ τὴν ἑστίαν, ἐκ τῆς ὁποίας λαμπρὰς ἀναδίδουν φλόγας αἱ δᾳδοῦχοι σχίζαι, καθήμεναι αἱ νησιωτοποῦλαι, ἄλλαι πλέκουν, ἄλλαι γνέθουν, ἄλλαι κεντοῦν, ἐνῷ ἡ γραῖα, ἁπλώσασα τοὺς πόδας της ἴσια, θέτει ἐπάνω τὰ λανάρια της καὶ ἀρχίζει νὰ *λαναρίζῃ*. Νὰ λαναρίζῃ τὰ μαλλιά, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ὑφάνῃ τὰ ὑφάσματα τοῦ χειμῶνος, τὰ χονδρά.

Ἀλλ' ὁ γέρο-Δῆμος νέαν ἐργασίαν αὐτὸς παρεσκεύασεν εἰς τὰς ἐργάτιδάς του, εἰς τὸν πολυσχιδῆ καὶ πολύεργον οἶκόν του, μὲ τὰς μεγάλας ἀποθήκας καὶ τὰ πολλὰ ἀμπάρια του. Συγκαλέ-

σας πληθὺν ἐργατίδων, ἐμβάζει αὐτὰς εἰς τοὺς σωροὺς τῶν καλαμβοκιῶν, τὰ ὁποῖα ἐσύναξεν, ἀντίσπορον, ἀπὸ τὰ χωράφια του, καὶ ἀρχίζει τὴν προστριβὴν αὐτῶν, εἰς συνεχεῖς νυχτεριῶν βραδυαίς, δουλεύων καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ καταρτίσῃ ταχέως τὸν καρπὸν διὰ τοὺς μύλους του, τοὺς ὑδρομύλους, ὁποῦ ἔχει εἰς τὸ Κάστρο, εἰς τοῦ Ἀγᾶ τὸ Ῥεῦμα, νὰ μὴ κάθωνται τώρα μὲ τὰ πολλὰ νερά· ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ἡ κυρὰ-Δήμαινα, ἡ καλὴ νοικοκυρά, ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς καλῆς ἐσοδείας ἐφέτος λησμονήσασα τὰς οἰκονομίας της, μίαν κρυφὴν φιλαργυρίαν, ἑτοιμάζει νὰ προσφέρῃ εἰς ὅλας ἀναψυχὴν ἀπὸ τὸ ὡραῖόν της πετιμέζι, ὁποῦ κατεσκεύασε τὸν τρυγητήν, κρατήσασα ὁλόκληρον ἕνα φόρτωμα μοῦστον καὶ στήψασα καὶ ξεκούδουνα, τὰ ὁποῖα κάθε χρόνον τ' ἀφίνει εἰς τὴν κατοχήν της ὁ γέρο-Δῆμος, ὁ ἄνδρας της.

Γύρω-γύρω τῆς ἑστίας καθήμεναι αἱ νεάνιδες, στηρίζουν διὰ τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν των, ὁριζοντίως κρατοῦσαι, σιδηρᾶν λεπίδα χονδρήν, καὶ λαμβάνουσαι τὰ βότσια τῶν καλαμβοκιῶν, ἕνα-ἕνα, συγκρούουν ἐπὶ τῆς κόψεως τῆς λεπίδος, προστρίβουσαι βιαίως αὐτά. Καὶ πίπτουν σωρὸς οἱ λοβοὶ τοῦ ἀραβοσίτου, κατακίτρινοι ὡς κεγριμπάρια, μὲ ἕνα λευκὸν μόνον ματάκι, ἐπὶ τῆς ἡπλωμένης μισιριώτικης ψιάθας. Ἡ μονότονος ἐργασία μὲ τοὺς μονοτόνους κτύπους τῶν βοτσιῶν ἐπὶ τῆς λεπίδος ἐξακολουθεῖ καὶ ἀφοῦ κτυπήσῃ τὸ κόλι, ἡ νυκτοφυλακή, τοὺς τρεῖς πενθίμους κτύπους του μὲ τὴν μεγάλην καμπάνα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, νὰ κλείσουν τὰ μαγαζειά, ἐξακολουθεῖ καὶ ἕως τὰ μεσάνυχτα, ὡς νὰ λαλήσῃ ὁ πρῶτος πετεινός, καὶ πέραν ἀκόμη· διότι αἱ ἱστορίαι καὶ τὰ παραμύθια τοῦ γέρο Δήμου δὲν τελειόνουν τόσον γλήγορα, προκαλοῦσαι ἄφθονα τὰ γέλια καὶ τὰ κακαρίσματα τῶν κοριτσιῶν.

— Μία φορά, λέγει, μ' ἐπήρανε, κορίτσια, νὰ μὲ κάμουν βασιλέα!..

— Χά-χά-χά! τὰ κορίτσια. Καὶ κτυποῦν δυνατὰ τὰ βότσια ἐπὶ τῆς λεπίδος ὡς ἐπιδοκιμασίαν....

—Ἤμουνα γύφτος τότε, κορίτσια....

—Χά-χά-χά! πάλιν τὰ κορίτσια· καὶ κτυποῦν συγχρόνως δυνατώτερα τὰ βότσια των εἰς σημεῖον ἀποδοκιμασίας τῆς πρώτης τέχνης τοῦ αὐθέντου των.

Ἡ κυρὰ-Δήμαινα ἐθεώρησε καλὸν νὰ κατεβάσῃ τὰ μοῦτρα καὶ νὰ σκεπασθῇ, ἀπὸ ἐντροπὴν τάχα, ἀλλ' ὁ γέρο-Δῆμος ἀντιληφθεὶς τοῦτο ξαναλέγει δυνατώτερα :

— Ἤμουνα, ὁποῦ λέτε, γύφτος τότε,—τί ; ἐντροπὴ εἶνε τάχα ; Καμμιὰ ἐργασία εἰς τὸν κόσμον δὲν εἶνε 'ντροπή....—Καὶ μὲ πῆραν νὰ μὲ κάμουν βασιλέα. Καβᾶλλα λοιπὸν ἀπάνω σ' ἕνα ἄτι, μὲ κόκκινη σέλα καὶ χρυσᾶ γκέμια, μωρὲ—γυιέ μου, τραβοῦσα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ δάσος καμαρόνων σᾶν γυφτοσκέπαρνο...

— Χὰ-χὰ-χά ! πάλιν τὰ κορίτσια...

— Καὶ οἱ ταγματάρχηδες πίσω μὲ συνώδευαν, ὅλοι καβάλλα σὲ ἄτια μαῦρα καὶ κόκκινα.

Κ'ἐκεῖ ποῦ περνούσαμεν ἀπάνω ς'ἕνα λόγγον, ἤτανε κᾶτι ἀρίκια, μωρὲ γυιέ μου ! Μὰ τὶ ἀρίκια! ἀπὸ κεῖνα ποῦ κάμνουν οἱ γύφτοι τὰ κάρβουνα !

Δὲν ἐβάσταξα, ἅμα τὰ εἶδα. Ἀναστέναξα καὶ εἶπα :

— Μωρέ, ἀρίκια γιὰ κάρβουνα !...

Αἱ νεάνιδες παύουν τὴν ἐργασίαν πρὸς στιγμὴν ν' ἀκούσουν τὸ τέλος· διότι τοὺς τὸ εἶχε ξαναπεῖ τὸ παραμῦθι ὁ γέρο-Δῆμος πολλαῖς φοραῖς.

— Σᾶν τἄκουσαν αὐτὸ οἱ ταγματάρχηδες, μὲ κατεβάζουν, μωρὲ—γυιέ μου, ἀπὸ τὸ ἄτι ς' τὴν στιγμή, μοῦ δίνουν καὶ μιὰ σβερκιὰ καὶ μοῦ λένε :

—Ἐμεῖς πηγαίνουμε νὰ σὲ κάμουμε βασιλέα, καὶ σὺ θαυμάζεις τὰ ρίκια :

—Ἄϊντε, παλυόγυφτε!..

Δυνατὰ γέλια καὶ κρότοι τῶν βοτσιῶν ἐπηκολούθησαν τὸ τέλος τοῦ παραμυθιοῦ. Τὰ κορίτσια ἐγελοκοποῦσαν συνάμα καὶ ἐκτυποῦσαν τὰ βότσια τῶν καλαμβοκιῶν μὲ τὰς λεπίδας των.

Ἀλλὰ ἡ Μελαχρίτσα, ἡ μικροκαμωμένη ἐκείνη μέσα εἰς τὰς *ἐργατίνας*, οὔτε γελᾷ, οὔτε ὁμιλεῖ. Ἔχουσα κατεβασμένην τὴν μαύρην μανδήλαν της ἐργάζεται σιωπηλὴ καὶ πενθηφοροῦσα καὶ κύπτει συγχρόνως νὰ μὴ φαίνωνται τὰ μαῦρα τὰ ματάκια της, ὁποῦ εἶνε κατακόκκινα ἀπὸ τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα συχνοχύνει μέσα εἰς τὴν πολύκροτον καὶ πολύλογον ἐκείνην συνοδίαν.

Ἐνθυμεῖται ἡ πενθηφόρος Μελαχρίτσα, καὶ πόσα δὲν ἐνθυμεῖται! Ἐνθυμεῖται ὅτι μεθαύριον ξημερόνει ἡ μνήμη τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Καὶ ἐνθυμεῖται τὸν πατέρα της, τὸν μπαρμπα-Δημητράκην ὁποῦ ἀπέθανε νέος ἀκόμη καὶ τὴν ἄφησεν αὐτὴν ὀρφανήν. Ἡ μητέρα της ἀπὸ τὴν μεγάλην θλῖψιν ἀπέθανεν ὕστερα ἀπὸ τρία χρόνια, ἀφοῦ ἔκαμε πρῶτα ὅλα τὰ μνημόσυνα καὶ τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ μακαρίτου, τὸν ὁποῖον πολὺ ἀγαποῦσεν. Ἐνθυμεῖται ὁποῦ ἑώρταζαν πάντοτε τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα της. Ἐνθυμεῖται ὁποῦ τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς ἐστόλιζεν ἡ μητέρα της—Θεὸς σχωρέσ' τους—τὸ σπίτι, νὰ ξημερώσῃ στολισμένον κ' εὔμορφον πρῶτον ἀπ' ὅλα τὰ σπίτια τοῦ νησιοῦ, διὰ τὰς ἐπισκέψεις. Ἀφοῦ δυὸ μέραις προτήτερα τὸ ἄσπριζε καὶ τὸ ἐσφουγγάριζεν· ἐκρεμοῦσεν ἔπειτα τῆς πετσέταις τῆς καλαῖς, τῆς πειὸ καλαῖς, τῆς ὁλομέταξαις πετσέταις,μὲ τῆς κίτριναις οὔγιαις, ὁποῦ τῆς εἶχε φυλαγμέναις ς'τὴν μεγάλη τὴν κασσέλλα,ἔργα τῶν χειρῶν της· τῆς ἐκρεμοῦσεν ἀπὸ τὰ καρφάκια γύρω ς' τὸν τοῖχο καὶ ἀερίζοντο σὰν σημαίαις ὁλομέταξαις, ὅταν ἐφυσοῦσεν ὁ σορόκος ὁ δυνατός, ὁποῦ ἦταν τὸ σπίτι κάτω εἰς τὴν θάλασσαν κοντὰ ς'τὴν σκάλα τοῦ χωριοῦ.Ἀρμάτωνεν ἔπειτα τὰ ῥάφια,εὔμορφα εὔμορφα, ἀραδιάζουσα τὰ πιάτα τὰ παληά, τὰ βενετσάνικα πιάτα μὲ τὰ κλαδιὰ τὰ οὐρανιὰ καὶ τὰ μοναστηράκια,καὶ ἔστρονε τὰ κιλίμια τὰ βαρειὰ μὲ τοὺς πολλοὺς χρωματισμούς,καὶ ἐπερνοῦσε ς' τῆς μαξιλάραις τὰ καλὰ τὰ ντύματα, ἀπὸ ἀρχαῖα ὑφάσματα τῆς Σμύρνης ἐκλεκτά, δυσεύρετα σήμερον. Καὶ ἔστηνε τὴν τέμπλαν εἰς τὴν ἄκραν ἐκεῖ μὲ τὰ προικιά της τὰ ὑφαντά, σινδόνια καὶ κιλίμια καὶ παπλώματα. Καὶ ς' τὸ τραπέζι ἔστρονε τὰ ὁλομέ-

ταξα τραπεζομάνδηλα μὲ τῇς χρυσαῖς τῇς σύγιαις, κ'ἔθετεν ἐπάνω· τὸν δίσκον μὲ τὰ γλυκά, τὰ κυδώνια τὰ τριφτὰ καὶ τοὺς μπελτέδες ἀράδα μὲ τὰ ρακοπότηρα καὶ τῇς χρυσαῖς τῇς καραφίναις, τῇς πολίτικαις, μὲ τὰ ῥοσόλια καὶ τὰ πιοτά, καὶ τῇς χρυσαῖς κανάταις, νὰ ἔλθουν μετὰ τὴν λειτουργίαν οἱ καπετανέοι καὶ οἱ νοικοκυρέοι νὰ χαιρετίσουν τὸν πατέρα της, τὸν μπάρμπα-Δημητράκην ὁποῦ ὁ καϋμένος ἀπέθανε νέος ἀκόμη...

Σὰν σκοῦνα τρικάταρτη, καθὼς τῆς ἔλεγε μία γειτόνισσα, ἦτον ἁρματωμένο τὸ σπίτι τότε τῆς ὀρφανῆς Μελαχρίτσας, τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Καὶ πῶς νὰ μὴ τὸ ἐνθυμῆται, ὁποῦ ἀπὸ τότε ποῦ ἀπέθανεν ὁ μπάρμπα-Δημητράκης, ὁ πατέρας της, δὲν ξαναστόλισαν πλέον τὸ σπίτι, οὐδὲ τὸ ἄνοιξαν; Μόνον, τὴν ἡμέραν αὐτήν, ἀφοῦ δώσῃ ἀπὸ βραδὺς εἰς τὸν παπᾶ Κωνσταντῆν τὴν προσφορὰν καὶ μιὰ σφάντσικα νὰ μνημονεύσῃ τὸν πατέρα της, θὰ ὑπάγῃ μὲ μιὰ θειά της πίσω εἰς τὴν Παναγίαν, τὴν Κουνίστραν, μέσα ς' τὰ πεῦκα καὶ τῇς κουκκουναριαῖς, ν' ἀνάψῃ τὰ κανδήλια, γιὰ νὰ εὑρίσκεται μακρὰν ἀπὸ τὰς ὡραίας ἐκείνας ἀναμνήσεις της, ὁποῦ τῆς προξενοῦν τώρα πόνον καὶ δάκρυα.

Ἀλλὰ ὁ γέρο-Δῆμος—τὴν ἐπῆρε τὸ μάτι του—καὶ μὲ τὰ χορατά του θέλει νὰ τὴν παρηγορήσῃ, τὴν εὔμορφον κόρην, ὁποῦ ἐμεγάλωσε ς' τὰ χέρια του:

— Τώρα, κορίτσια, ἡ Μελαχρίτσα θὰ μᾶς πῇ τὴν «ἱστορία τοῦ Ψαρᾶ μὲ τὰ Τελώνια»...

Ἀλλὰ ἡ Μελαχρίτσα, ἀμίλητη, μὲ τὴν ψυχήν της μυστικὰ διαλεγομένη, ἐξακολουθεῖ τὰς ἀναμνήσεις της, ἀπὸ τὰς ὁποίας κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἀποσπάσῃ.

Ἐνθυμεῖται ὁποῦ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἤρχετο ὁ παπᾶ-Κωνσταντῆς σ' τὸ σπίτι νὰ *σηκώσῃ τὸ ὕψωμα*...

Μὲ τὴν ἀρτοκλασίαν ὁποῦ ἔστελλεν εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Ἑορτῆς, μαζὶ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Μεγαλομάρτυρος, ἐζύμωνεν ἡ μητέρα της-Θεὸς σχωρέσ' τηνε-καὶ ἕναν ἄρτον ξεχωριστὸ διὰ τὸ *ὕψωμα*.

Ἤρχετο ὁ παπᾶ Κωνσταντῆς πρῶτα-πρῶτα εἰς τὸ ἰδικόν των

σπίτι· ἐφόρεσεν ἀμέσως τὸ πετραχεῖλί του, μπροστὰ σ' τὸ εἰκονοστάσιον· ἄναπτε τὸ κηρίον καὶ θυμιάζων ἔψαλλε τὸ ἀπολυτίκιον τοῦ ἁγίου. Ὁ πατέρας της καὶ ἡ μητέρα της ἐβαστοῦσαν μίαν πεστέταν ἄσπρην ἀνοιχτὴν δίπλα του μὲ εὐλάβειαν· Ἡ Μελαχρίτσα ἐστέκετο πάρα πέρα μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια. Ὁ παπᾶ-Κωνσταντῆς βαστάζων τὸ ἄρτον ὕψονεν αὐτὸν ἐκ τρίτου ἀναφωνῶν.

— Μέγα τὸ ὄνομα!

— Τῆς Ἁγίας Τριάδος! συνεπλήρονεν ὁ πατέρας της ὁ μπάρμπα-Δημητράκης,ἐνῷ ἡ Μελαχρίτσα κι' ἡ μητέρα της ἐπροσκυνοῦσαν.

— Παναγία Θεοτόκε, βοήθει τὸν δοῦλόν σου Δημήτριον συμβίαν καὶ τέκνον! ἐπέλεγεν ὁ ἐφημέριος·καὶ κόπτων μερίδας αναλόγους ἔθετεν εἰς τὴν πετσέταν,διὰ τοὺς ἑορτάζοντας εὐλογίαν....

Εἰς μίαν στιγμὴν σιωπῆς, αἴφνης ὡς τρακατροῦκαι κροτοῦν καὶ ἐκπηδοῦν ἀπὸ τῆς πυρᾶς αἱ *μπαμπακοῦλαι*, τὰς ὁποίας κρυφὰ κρυφὰ εἶχε παρασκευάσει ἡ κυρὰ-Δήμαινα, προσφιλῆ τρωγάλια διὰ τοὺς νυκτερεύοντας, προσχόνουσα εἰς τὴν καίουσαν τέφραν τῆς ἑστίας λοβοὺς ἀραβοσίτου, οἵτινες θερμαινόμενοι ἐκρήγνυνται σχάζοντες ὡς βολβοὶ βάμβακος ἑτοίμου πρὸς συλλογήν...

— Ξεκουρασθῆτε, κορίτσια! διατάσσει ὁ γέρο-Δῆμος. Κοντόσγεψεν ὁ Σποριᾶς, βλέπετε, καὶ εἶνε χρόνος ἡ νύκταις.

Τραντάζει τώρα τὸ ρεῦμα τῆς Κεχρεᾶς, ὅλον πέρα πέρα. Κουδούνια καὶ διπλοκούδουνα κτυποῦν, πατήματα κατρακυλοῦν ζώων πεταλωμένων, ἀπὸ τὴν *σάραν* ἐκείνην, ἕνα κατηφορικὸν ἐλαιῶνα, τὰ ὁποῖα συμπαρασύρουν μαζί των πέτρας καὶ χώματα μὲ κρότον καὶ ὀρυμαγδὸν κρημνιζομένων ἐρειπίων. Ὁ Νικόλας ὁ Βλαμμένος, ὁποῦ σπέρνει κατέναντι εἰς ἕνα παληοχώραφον, ἕνα *φτερωτό*, φακὴν ἀπὸ τὴν πρώϊμον, ἀφίνει τὴν τσάπαν του καὶ κάμνει τὸν σταυρόν του ἀκούων τὸν ποδοβολητὸν τῶν ζώων καὶ

μὴ βλέπων τίποτε ἀπὸ τὸν κονιορτόν, ὁποῦ σηκώθηκεν ὡς νέφος. Μετ' ὀλίγον ὅμως στρατιὰ ὁλόκληρος ἐφάνη καταβαίνουσα ἀπὸ τὴν σάραν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἐλαιῶνος, ἴλη κτηνῶν φορτωμένων ἐλαίας. Εἶνε τοῦ γέρο Δήμου τὰ μουλάρια, τὰ ὁποῖα κουβαλοῦν εἰς τὴν Χώραν τὰ φορτώματα τῶν ἐλαιῶν. Καὶ στεύδουν τὰ ζῷα, κοντανασσαίνοντα τὸν κατήφορον, ἐδῶ νὰ πέσουν, ἐκεῖ νὰ σταθοῦν, ὡς μεθυσμένα. Κάθιδρα, φυσομανοῦντα, κοντοστεκόμενα. Καὶ κροτοῦν τὰ κουδούνια καὶ τὰ διπλοκούδουνα, καὶ πλαταγίζουν ἡ βίτσαις τῶν παραγυιῶν καὶ βοῦζουν τὰ ρεύματα ὡς ἀπὸ κρότους ἐπερχομένης καταιγίδος.

Ὁ Νικόλας ὁ Βλαμμένος ἱστάμενος ἀκίνητος μὲ τὴν τσάπαν του, βλέπει τὸ ἐκπληκτικὸν θέαμα, ἐνῷ μετρᾷ τὰ φορτώματα, καὶ κάμνει τὸν σταυρόν του: Ἕνα-δύο-τρία-τέσσερα-πέντε-ἕξ....

Ἀλλὰ μία πυκνὴ λόχμη ἀπὸ ὑψηλὰς κομάρους ἀπέκρυψεν ἤδη τὰ ζῷα τοῦ γέρο Δήμου, καὶ μόνον οἱ ποδοβολητοὶ αὐτῶν ἀκούονται καὶ αἱ κραυγαὶ καὶ οἱ συριγμοὶ τῶν παραγυιῶν, νὰ μὴ τοὺς πάρῃ ἡ νύχτα μέσα στὰ ρεύματα...

Σὰν νὰ ἐφθόνησεν ὀλίγον ὁ Νικόλας ὁ Βλαμμένος. Στηρίζων τὴν σκαπάνην ἐπὶ τῶν χωμάτων, ἐνητένισε τὸν οὐρανόν, σὰν ἄνθρωπος ὁποῦ θέλει νὰ παραπονεθῇ. Ἀλλὰ ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἀνεστέναξε καὶ εἶπε κυττάζων τὸν ἀγρόν του, καὶ τὴν φακήν του:

— Τίς ἐστιν ὁ πλούσιος; Ὁ ἐν τῷ ὀλίγῳ ἀναπαυόμενος.....

Καὶ ἐπανήρχισε τὴν ἐργασίαν του, ἐνῷ διελθόντα πλέον τὸ ρεῦμα τὰ μουλάρια τοῦ γέρο Δήμου, τ' ἀμέτρητα, ἐχάθησαν εἰς τὴν καμπὴν τοῦ δάσους ὑπὸ τὰς κραυγὰς πάντοτε τῶν παραγυιῶν, οἱ ὁποῖοι σπεύδουν νὰ φθάσουν εἰς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ ἔχουν καιρὸν οὐδὲ κανένα τραγουδάκι νὰ ποῦν....

Νὰ κουβαλήσουν τὸν ἐλαιόκαρπον μὴ ἔμβῃ ὁ Σποριᾶς, ὁ μήνας ὁ Νοέμβριος, μὲ ἀνεμόβροχα...

Τὴν νύκτα, βραδὺς ποδοβολητὸς πολλῶν ζῴων ἠκούετο εἰς τὰ λιθόστρωτα τοῦ χωρίου,ὡσὰν νὰ ἐκυλίοντο μυλόπετραι. Ἦσαν τοῦ γέρο-Δήμου τὰ μουλάρια, τὰ ὁποῖα φορτωμένα κατηυθύνοντο

πρὸς τὸ περίφημα αὐτοῦ ἐλαιοτριβεῖα. Κουρασμένα ἀπὸ τὴν μακρὰν πορείαν, κουρασμένα ἀπὸ τὸ φορτίον, ἀργὰ-ἀργὰ ἐβάδιζον. Οἱ παραγυιοί, κουρασμένοι καὶ αὐτοί, παρακολουθοῦν ὄπισθεν μὲ κλειστὸν τὸ στόμα καὶ ἀκινήτους τὰς μάστιγας προχείρως κατασκευασμένας ἀπὸ ῥάβδους λυγαριᾶς· τὸ χωρίον, κουρασμένον καὶ αὐτό, ἐκοιμᾶτο· τὰ ἐλαιοτριβεῖα εἶχον κλείσει πρὸ ὥρας, οἱ μεγάλοι πύραυνοί των ἐσβέσθησαν. Οἱ ἐργάται αὐτῶν ἐκοιμῶντο,ἵνα ἐγερθῶσι τὴν αὐγήν, καθὼς καὶ αἱ συλλέκτριαι τῶν ἐλαιῶν.

Τὴν βαθεῖαν σιωπὴν διέκοπτον μόνον οἱ βωδοὶ ποδοβοληταὶ τῶν ζώων, τὰ ὁποῖα ἀναγνωρίσαντα τοὺς σταύλους των ἐτάχυνον παραδόξως τὸ βῆμα, προκαλοῦντα τὰς ὑλακὰς τῶν κυνῶν καὶ τὴν προσοχὴν τῶν νυκτοφυλάκων, ἕως οὗ ἔφθασαν εἰς τὰ ἐλαιοτριβεῖα τοῦ μεγαλοκτηματίου τοῦ χωριοῦ, ὅπου ἕνας παραγυιὸς ὑπὸ τὸ ἰσχυρὸν φῶς γιγαντιαίου κρεμαστοῦ λύχνου ἀνέμενε νὰ τὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὰς πολυδαιδάλους ἀποθήκας νὰ ἐκφορτώσουν τὸν ἐλαιοκαρπόν. Καὶ τὴν αὐγὴν θὰ ἀπέλθωσι πάλιν εἰς ἄλλους ἐλαιῶνας τοῦ γερο-Δήμου νὰ κομίσωσιν ἄλλα φορτία, ἄλλον ἐλαιοκαρπὸν συναγμένον ἐν σπουδῇ, μὴ ἔμβῃ ὁ Σποργιᾶς, μὲ ἀνεμόβροχα. . .

ΝΑ ἄποψις τῆς πόλεως Σκιάθου μὲ τὴν γέφυραν τοῦ Μπουρτζίου.

Παναγία ἡ Κονίστρια.— Μία τρυφερωτάτη Πανήγυρις.— Μέσα εἰς τὰς εὐωδίας τῶν πεύκων καὶ μυρσινῶν. – Ἡ δημοτελεστάτη Λιτανεία.— Οἱ ἀγρόται μὲ τὰ θυμιατήρια.— Ἡ γρηὰ ἡ Ἀχτίτσα.— Ὁ Παπα-τρέχας.— Ἡ λαμπαδηφορία τῶν πιστῶν.— Εἴσοδος εἰς τὸν ναὸν τοῦ Μοναστηρίου.—

Ἐκεῖ ὅπου τὰ πεῦκα εὐωδιάζουν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος, ἐκτεινόμενα ἕως εἰς τὴν ἄμμον ἀκόμη τῆς παραλίας, ἐκεῖ ὅπου οἱ κηρομύταις κελαειδοῦν, σὰν ἀηδόνια εἰς τὸν καλὸν καιρὸν τους. Τὰ κούμαρα, φωτίτσαις κατακόκκιναις, λάμπουν μέσα εἰς τὸ δάσος ἀναρίθμητα, θαρρεῖς πῶς περιμένουν νὰ χαιρετίσουν τὴν λιτανείαν, ὁποῦ θὰ περάση ἀπὸ ἐκεῖ. Καὶ μία ἐλαία ὄψιμος, σὰν μὲ πολλὰ-πολλὰ μαῦρα μάτια, μάτια λαμπρά, μάτια γυαλιστερά, σὰν τοῦ ἀστρείτου τὰ μάτια, καμαρόνει ἀπὸ μακρὰν τὴν ἐρχομένην πομπήν. Ἐκεῖ ὅπου ὁ ἀέρας τοῦ πελάγους ἀνταμόνεται καὶ γλυκομιλεῖ μὲ τοῦ βουνοῦ τὸ βορειαδάκι, τὸ ὁποῖον μέσα ἀπὸ τὰ πεῦκα βγαίνει, μοσχολίβανον, θαρρεῖς, ἀπὸ τὸ ἅγιον Βῆμα.

Ἡ ἱερὰ πομπὴ ἐπροχώρησε.

Τὰ σπιτάκια τοῦ χωριοῦ μου τὰ ἐχάσαμεν πλέον, καὶ ἡ καμπάναις τῶν ναῶν δὲν ἀκούονται. Ὁ παπᾶ Νικόλας, ἕνας ὑψηλὸς καὶ εὐμορφοκαμωμένος παπᾶς, ὁποῦ τόσον εὔμορφα τοῦ πηγαίνουν τὰ ράσσα, ὅσον τὸν εὐμορφαίνει ἡ λευκὴ καὶ μακρὰ γενειάδα του, βαστάζων τὴν Παναγίαν τὴν Κονίστραν, μὲ τὸ πετραχῆλί του ἀναποδογυρισμένον εἰς τὸν δεξιόν του ὦμον, σπεύδει, ὅπως ὥρᾳ ἑσπερινοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Κονίστριαν, ἕνα ὡραῖον Βυζαντινὸν μοναστηράκι, τὸ ὁποῖον ὡς ζωγραφισμένον φαίνεται μέσα εἰς τὸν τεφρὸν βράχον πευκοφυτεύτου βουνοῦ. Βαδίζει ψάλλων ἀδιακόπως τὰ Μεγαλυνάρια τῆς Παναγίας.

Ὁ μπάρπα-Δημητρὸς, σὰν λαχανιασμένη γίδα, ὁ καταχαϊμένος,

προσπαθεῖ νὰ παρακολουθῇ τὸ βῆμα τοῦ ἱερέως, τὸ γοργὸν, βοηθῶν εἰς τὰ τροπάρια.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ πομπὴ ἐλαττοῦται. Ἄλλοι ἔταξαν ὡς τὴν ἄμμον νὰ παρακολουθήσουν τὴν Παναγίαν· καὶ ὅταν ἄρχισαν νὰ βρέχωνται ἀπὸ τὸ κῦμα, ἔκαμαν τὸν σταυρόν τους καὶ ὑπέστρεψαν:

—Στὸ καλὸ, Παναγίτσα μου!

Ἄλλοι, εἰς τὸν πυρετόν τους, τὸ θέρος, ἔταξαν, ὡς τὸ βουνὸν νὰ συνοδεύσουν, ὡς τὸν ἀνήφορον· καὶ ὅταν ἄρχισεν ὁ Παπανικόλας νὰ ψάλλῃ τὴν «Παράκλησιν» ἐκ νέου, εἰσελθὼν ἤδη εἰς μίαν ὁλόπευκον κατωφέρειαν, ἔκαμαν τὸν σταυρόν τους καὶ αὐτοὶ καὶ ὑπέστρεψαν:

—Στὸ καλό, Παναγίτσα μου!

Παιδιὰ πολλὰ, τὰ παιδιὰ τοῦ χωρίου ὅλα, στολισμένα καὶ κτενισμένα ἐξακολουθοῦν ἀκόμη τὴν φαιδρὰν συνοδίαν των μὲ τὸν ἀνασσασμόν των τὸν συχνὸν ἐπαναλαμβάνοντα:

— Κύριε ἐλέησον!

Καὶ ὅταν ἔπεσαν μέσα εἰς τῆς Μαμμοῦς τὸ Ρέμα, ὅπου ἡ μυρτιαὶς ὁλόδροσαις, μὲ τὸν κατάμαυρον καρπόν των, φράσσουν τὴν μεγάλην ὁδὸν, εἰσέδυσαν μέσα εἰς τὸν δρυμόν:

— Μοῦρτα, παιδιά! Μοῦρτα!

Ὁ Γεωργάκης ὁ Βλαμμένος, ἕνας γεωργὸς ἀμίλητος καὶ σιωπηλὸς πάντοτε, ὡς ἀσκητής, ἔβγαλεν ἀπέξω ἀπὸ τὸ καλύβι του, παρὰ τὴν ὁδὸν, μιὰ κεραμίδα μὲ φωτιὰ καὶ θυμίαμα, καὶ λιβανίζει τὴν Παναγίαν τὴν Κονίστριαν, ἡ ὁποία μικρὰ, ἀσημένια, μαλαμμοκαπνισμένη, ἀσήκωτη ἀπὸ τὰ ταξίματα, μειδιᾷ, θαρρεῖς, εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ παπᾶ-Νικόλα, μειδίαμα χαρᾶς καὶ εὐλογίας. Καὶ λάμπουν τὰ εὔμορφα τὰ μάτια της ὡς *περιστεραὶ λελουμέναι γάλακτι*, γεμᾶτα οἰκτιρμοὺς· καὶ καίουν αἱ τριανταφυλλένιαις της παρειαὶ *ὡς λέπυρον ῥοιᾶς*, ροδοκόκκιναι· καὶ ἱδρόνει ὁ λαιμὸς της ὁ πάλλευκος ὡς ὁρμίσκος ἐξ ἀδαμάντων. Ἡ ζωγραφία εἶνε

προτομή, κεφαλή καὶ λαιμὸς μόνον, χωρὶς νὰ βαστάζῃ τὸν Υἱὸν καὶ χωρὶς νὰ φαίνωνται χεῖρες. Εἰκὼν ἐλέους καὶ συμπαθείας, τὴν ὁποίαν ἡ πίστις τοῦ χωρίου ἡ ἁγία ἐκόσμησε μὲ μαργαριταρένιαν μανδήλαν καὶ μὲ σαπφείρινον περιδέραιον ἀντὶ τῶν τόσων θαυμάτων της, τὰ ὁποῖα ἀντήχησαν εἰς ὅλον τὸ Πήλιον, καὶ πέραν μέχρι τῆς Λιβαδειᾶς καὶ τῶν Σαλώνων.

Ἀφοῦ τὸ Μοναστηράκι της τὸ διέλυσαν, ἡ εἰκὼν ἡ θαυματουργὸς μένει εἰς τὸ χωρίον, καὶ μιὰ φορὰ τὸν χρόνον, κατὰ τὴν πανήγυριν τῶν Εἰσοδίων, ὁ παπᾶ-Νικόλας τὴν φέρει μὲ τόσην δόξαν καὶ τόσην λαμπρότητα εἰς τὸ ἀρχαῖόν της τέμενος, τὸ ὁποῖον μιὰ φορὰ τὸν χρόνον λάμπει ἀπὸ ἀναριθμήτους λαμπάδας τῶν νησιωτῶν, οἱ ὁποῖοι χαράν τους τὸ ἔχουν νὰ ἀγρυπνήσουν, μιὰν φορὰν τὸν χρόνον, εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Κονίστριαν, καὶ νὰ ἴδοῦν καὶ νὰ θαυμάσουν τοὺς χαλκάδες, ὅπου ἄλλοτε ἔδεναν τοὺς δαιμονισμένους, τοὺς ὁποίους ἀπὸ διάφορα μέρη ἔφερναν ἐκεῖ πρὸς θεραπείαν.

Ὁ μπάρμπα-Δημητρὸς ὅμως ἐκουράσθη, καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τὸν ἐφημέριον:

— Καλὰ τὸν εἶπαν Παπατρέχα!

Ἀλλ' ἡ γρῃὰ ἡ Ἀχτίστα, δὲν ἀπόστασε διόλου. Ἀναπτύξασα ὅλας τὰς δυνάμεις της, τὰς ὁποίας ζωογονεῖ ἡ πρὸς τὴν Θεοτόκον εὐλάβεια, βῆμα πρὸς βῆμα παρακολουθεῖ τὸν Παπᾶ-Νικόλαν, σταυροκοπουμένη ἐνίοτε, κοντανασσαίνουσα καὶ ποθοῦσα νὰ συνοδεύσῃ τὴν λιτανείαν παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Παναγίας, ὡς παρθένος λαμπαδηφοροῦσα, ὅταν ὁ Παπᾶ-Νικόλας θὰ πατήσῃ τὸ κατώφλιον τοῦ ναοῦ, εἰσάγων τὴν Παναγίαν εἰς τὸ Ἱερόν, ἀπαράλλακτα ὡς ὁ ἀρχιερεὺς Ζαχαρίας εἰσήγαγε τὴν Θεοτόκον εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων. Νὰ εἶνε καὶ ἡ γρῃὰ Ἀχτίτσα δίπλα του τότε, ἀπαράλλακτα, ὡς αἱ λαμπαδηφόροι παρθένοι τότε συνώδευσαν εἰς τὸν ναὸν τὴν Ἀειπάρθενον. Καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦτο ἡ γρῃὰ Ἀχτίτσα, κάθε χρόνον νὰ ἐντρυφᾷ εἰς τὴν θείαν αὐτὴν ἀπόλαυσιν, παρθενεύουσα καὶ ἁγνεύουσα ἐν μοναξίᾳ.

Αἴφνης ὁ Παπᾶ-Νικόλας ἐγονάτισεν. Ἐπάνω εἰς μίαν κορυ

φὴν, ἀπὸ κάτω ἀπὸ ἕνα ὑπερύψηλον πεῦκον, ὅστις ἀφίνει πάραυτα μίαν εὐώδη ἰαχὴν ὡς χαιρετισμὸν βουνίσιον. Εἶνε ὁ πεῦκος, ὅπου εὑρέθη τὸν παλαιὸν καιρὸν ἡ Παναγία ἡ Κονίστρια, ἐπάνω εἰς τοὺς κλάδους του αἰωρουμένη ὁλόφωτος, νύκτας ὁλοκλήρους, ἕως ὁ ἀσκητεύων ἁγιώτατος ἐκεῖ Συμεὼν, παραλαβὼν αὐτήν, ἐκόμισε παρακάτω, εἰς τὸ ἀσκητήριόν του, ὅπου ἐκτίσθη τὸ διαλελυμένον σήμερον Μοναστηράκι εἰς τιμὴν τῆς Παναγίας τῆς Κονιστρίας.

Ἤδη ξαγναντίζομεν τοὺς θόλους τοὺς κισσοστεφεῖς καὶ τὰς ἐρειπωμένας τοῦ κτιρίου στέγας, κάτω εἰς τὴν ὑπώρειαν, κοντὰ εἰς μίαν ὑπερήφανον καστανέαν, μέσα εἰς λεμονέας καὶ νεραντζέας. Ἡ καμπανίστα τοῦ βυζαντινοῦ ναΐσκου ἀντηχεῖ ὡς κελάειδημα τῆς ρεματιᾶς μυστηριῶδες. Λαμπάδες ἰδοὺ ἀνάπτονται κάτω εἰς τὰ χαγιάτια τὰ σαθρωμένα, καὶ θυμιάματα μοσχομυρίζουν εἰς τὴν πλακόστρωτον αὐλήν, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας πυρὰ μεγάλη καίει.

Καὶ τώρα λάμπει πλέον ὁλόλαμπρος ἡ Ἁγία τῆς Θεοτόκου προτομή. Καὶ ἀπὸ τὰς λάμψεις τὰς ἐκπάγλους, ἡ εὐάριθμος συνοδία θαμβουμένη, ἀνασχηματίζει τὴν θείαν τῆς Παναγίας μορφὴν ὅλην, εὐλογοῦσαν τὸν κόσμον, καὶ μὲ τὴν ἁγίαν μανδήλαν της τὴν μαργαριτόπλεκτον σκέπουσαν τὰ ὀρφανὰ καὶ τὰς χήρας:

— Πῶς λάμπουν τώρα τὰ ματάκια της! Παρατηρεῖ μετὰ σεβασμοῦ ἡ γρηὰ-Ἀχτίτσα, πάντοτε παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἱερέως λαμπαδηφόρος προάγουσα.

Αἱ νεώτεραι ἀκολουθοῦσαι παρθένοι συνωθοῦνται ν' ἀκούσουν τὴν γραῖαν:

— Λάμπει ἀπὸ τὴν χαράν της, ποῦ τὴν φέρνουν εἰς τὸ μοναστηράκι της· καὶ εἶνε κ' ἐλαφρὰ τώρα ἡ ἀσημένια εἰκόνα, ὁποῦ αὔριον θὰ εἶνε λυπημένη καὶ βαρειά, μολύβι, ὅταν θὰ τὴν γυρίζουν πίσω ς' τὸ χωριό!....

Ὀλίγον ἀκόμη καὶ τὸ ἔρημον ἀσκητήριον σείεται ἐκ θεμελίων ἀπὸ τὰ βροντοφωνήματα τοῦ παπᾶ-Νικόλα, εἰσάγοντος τὴν

Παναγίαν τὴν Κονίστριαν εἰς τὸν ναὸν καὶ ψάλλοντος μὲ τὴν ἑορταστικήν φωνήν του:

«— Ὁ καθαρώτατος ναὸς τοῦ Σωτῆρος, ἡ πολυτίμητος παστὰς καὶ παρθένος, τὸ ἱερὸν θησαύρισμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, σήμερον εἰσάγεται ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, τὴν χάριν συνεισάγουσα τὴν ἐν Πνεύματι θείῳ· ἣν ἀνυμνοῦσιν Ἄγγελοι Θεοῦ. Αὕτη ὑπάρχει σκηνὴ ἐπουράνιος.»

Ἡ γρηὰ Ἀχτίτσα, ἀνάψασα τὴν λαμπαδίτσα της, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναόν, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ παπα-Νικόλα, ἐνῷ ὁ μπαρμπα-Δημητρός, ἐπιβραδύνας ἱκανὴν ὥραν, δὲν ἐπρόφθασεν οὐδὲ τὸ τρίτον τσίπουρον, τὸ ὁποῖον ἐμοίραζεν εἰς τοὺς προσκυνητὰς ὁ δήμαρχος τοῦ χωρίου, *τρισσεύσαντας* πλέον καὶ διασπαρέντας διὰ τὸ δεῖπνον. Μόλις δὲ εὗρε μίαν σταγόνα νὰ βρέξῃ τὸ στόμα του, ξηρὸν ἀπὸ τὴν ὁδοιπορίαν, ἀδειάζων τὸ παγοῦρι τοῦ παπα-Νικόλα καὶ ψιθυρίζων πάλιν:

— Καλὰ σὲ εἶπαν Παπατρέχα!....

Ἡ θαυμαστὴ ἱστορία τῆς εὑρέσεως τῆς Εἰκόνος.— Τὰ θαύματα τῆς Παναγίας — Περιγραφὴ τῆς Εἰκόνος.— Ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος.— Ἱστορία τοῦ Μοναστηρίου.— Ἀφήγησις ἑνὸς μεγάλου θαύματος.— Ἡ λιτανεία κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς.— Ὅλος ὁ λαός.— Αἱ γραφικοὶ γυναικεῖαι ἐνδυμασίαι.— Θέαμα πάντερπνον.

«Ἡ εὕρεσις τῆς Θεομητορικῆς ταύτης Εἰκόνος, τῆς θαυματουργοῦ καὶ χαριτοβρύτου, καὶ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου γέγονεν οὕτω:»

» Κατὰ τὸν καιρὸν ὁποῦ ἦσαν εἰς τὴν νῆσον ταύτην Σκίαθον κάτοικοί τινες Ὀθωμανοί, μετὰ τὴν ἅλωσιν δηλ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑποταγὴν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους εἰς τοὺς Ὀθωμανούς, καὶ τοὺς ἀλλεπαλλήλους πολέμους ὁποῦ εἶχον οἱ Ὀθωμανοὶ μὲ τὴν Ἀριστοκρατίαν τῆς Βενετίας, ἦτον ἓν μικρὸν παρεκκλήσιον εἰς τὸ μέρος αὐτό, ὅπου εἶνε σήμερον τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Θεοτόκου, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκκλήσιον ἦτον ἱερομόναχός τις Συμεὼν ὀνόματι, ἐκ τῆς αὐτῆς νήσου καταγόμενος, γηραλέος τὴν ἡλικίαν, ἀνὴρ ἐναρέτου βίου καὶ ἡσυχαστής, ὅστις ἐν καιρῷ νυκτὸς ἔβλεπε φῶς περιαστράπτον εἰς ἓν ὑψηλὸν σύνδενδρον μέρος, πρὸς τὰ βορειανατολικὰ τοῦ ἰδίου ἡσυχαστηρίου, ὅπου αὐτὸς ἠσκήτευε. Τοῦτο δὲ πολλάκις θεωρήσας καὶ θαυμάζων καὶ ἀπορῶν, τί νὰ ἦναι ἀρά γε ἐκεῖνο τὸ φῶς, καὶ τί δηλοῖ, ἔλαβε μεγάλην ζέσιν καὶ πόθον διὰ νὰ ὑπάγῃ ἐπιτοπίως νὰ ἰδῇ καὶ πληροφορηθῇ περὶ τοῦ πράγματος, καὶ πορευθεὶς ἐν καιρῷ νυκτός, καὶ πολλάκις δοκιμάσας, εὕρισκε μεγάλας δυσκολίας· διότι, ὅταν ἐπλησίαζεν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον τὸ φῶς ἐγίνετο ἄφαντον, δὲν τὸ ἔβλεπε πλέον, καὶ οὕτως ἐπέστρεφεν εἰς τὸ ἡσυχαστήριόν του, λυπούμενος καὶ θλιβόμενος κατὰ πολλά. Πλήν, ἐπειδὴ πάντοτε τὸ ἔβλεπεν ἀπὸ μακρόθεν, ἐβεβαιοῦτο καὶ ἐπληροφορεῖτο ὅτι, χωρὶς ἀμφιβολίαν εἶναι τῳόντι θεῖον φῶς. Ὅθεν ἔπεσεν εἰς προσευχὴν καὶ νηστείαν, καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τὸν ὁδηγήσῃ καὶ νὰ τὸν ἀξιώσῃ νὰ εὕρῃ ἐκεῖνο τὸ θεῖον φῶς. Προσευχόμενος λοιπὸν μίαν νύκτα μετὰ κατανύξεως καὶ εὐλαβείας πολλῆς, ἦλθε μία χαρὰ καὶ ἐλπὶς ἀγαθὴ εἰς τὴν καρδίαν του, ὅτι νὰ ὑπάγῃ καὶ θὰ τὸ εὕρῃ. Καὶ οὕτω κινήσας ἀδιστάκτως καὶ προθύμως, ἔφθασεν ἕως ἐκεῖ ὅπου ἦτον τὸ θεῖον φῶς, μέσα εἰς τοῦ δάσους τὰς πεύκας καὶ ἄλλα δένδρα, καὶ ἐκεῖ ἐπάνω εἰς μίαν πεύκην, βλέπει, ὢ τοῦ θαύματος! καὶ ἐκρέματο μία Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, περιαστραπτομένη ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς. Καὶ πλήρης γενόμενος εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως διὰ τὴν εὑ-

ρεσιν τοῦ θείου τούτου θησαυροῦ, ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν θεῖον καὶ ἀρχαγγελιλικὸν ὕμνον, καὶ νὰ δοκιμάζῃ νὰ ἀναβῇ ἐπάνω τῆς πεύκης νὰ φθάσῃ τὴν ἁγίαν Εἰκόνα· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ δένδρον ἦτον ὑψηλόν, καὶ αὐτὸς γέρων καὶ ἀδύνατος, ἀπεφάσισε νὰ μένῃ ἐκεῖ μέχρι τῆς πρωίας, ἕωσοῦ ἀνατείλῃ ἡ ἡμέρα. Ἀφοῦ δὲ ἔγεινεν ἡμέρα, καὶ ἔβλεπε τὴν ἁγίαν Εἰκόνα ἐπάνω εἰς τὸ δένδρον, ἄναπτεν ἀπὸ πόθον, καὶ πάλιν ἐδοκίμαζε ν' ἀναβῇ νὰ τὴν κατεβάσῃ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο· ἴσως ἦτον θέλημα τῆς Θεοτόκου νὰ ἔλθωσι καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, διὰ νὰ γείνωσι κήρυκες τοῦ τοιούτου θαύματος, καὶ νὰ μὴ μείνῃ ἀμφιβολία καὶ δυσπιστία). Ὅθεν ἐκίνησε καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Κάστρον ταύτης τῆς νήσου, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐκατοίκουν Ὀθωμανοὶ καὶ μερικοὶ πρόκριτοι τῶν ἐντοπίων χριστιανῶν, ὧν πρῶτος καὶ ἀρχηγὸς ἦτον τότε εἷς Οἰκονόμος, σεμνοπρεπὴς καὶ αἰδέσιμος, Παπᾶ Φραγκούλης ὀνόματι· πρὸς τὸν ὁποῖον ἐλθὼν ὁ γέρων Συμεὼν ἀνέφερε τὰ περὶ τοῦ θησαυροῦ ὃν εὗρεν, ὁδηγούμενος ὑπὸ θείου φωτός, καὶ τοῦ ἐφανέρωσεν ὅτι εἶναι κρεμαμένη ἡ ἁγία Εἰκὼν εἰς δένδρον, καὶ ὅτι ἐδοκίμασε ν' ἀναβῇ νὰ τὴν κατεβάσῃ, καὶ δὲν ἠδυνήθη.

» Ταῦτα ἀκούσας ὁ αἰδέσιμος ἐκεῖνος Οἰκονόμος καὶ καταπλαγεὶς ἐπὶ τῷ θαύματι, ἐσύναξε τὸ Ἱερατεῖον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Καθολικοῦ, καὶ ἀφοῦ ἐψάλη Παράκλησις, παραλαβὼν τοὺς Ἱερεῖς καὶ μερικοὺς τῶν Προεστώτων, ὁδοιπορήσαντες, ἔφθασαν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον μετὰ τοῦ γέροντος Συμεῶνος μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων, καὶ εὑρόντες τὴν ἁγίαν Εἰκόνα, ἀνέβη εἷς νεώτερος ἱερεύς, Ἰωάννης ὀνόματι, καὶ λαβὼν αὐτὴν μετ' εὐλαβείας πολλῆς καὶ ἀσπασθέντες αὐτὴν μετὰ δακρύων καὶ πολλῆς κατανύξεως, τὴν ἔφεραν μετὰ ψαλμῶν καὶ ὕμνων εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ γέροντος Συμεῶνος, καὶ καταθέσαντες αὐτὴν εὐλαβῶς, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Κάστρον κηρύττοντες τὸ θαῦμα· διὰ τὸ ὁποῖον ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἐξέστησαν καὶ ἐχάρησαν, ἔτι δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἀκούσαντες ἐθαύμαζον.[1] Ὁ δὲ εἰρημένος Παπᾶ Φραγκούλης μετὰ τῶν χριστιανῶν, ἀπεφάσισαν νὰ κτίσωσι Μοναστήριον εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ὅπου εὑρέθη ἡ ἁγία Εἰκών· πλήν, μὲ τὸ νὰ ἦτον ὁ τόπος εἰς περιωπήν, καὶ ἤθελε φαίνεσθαι τὸ μοναστήριον πανταχόθεν, διὰ ν' ἀποφύγωσι τοὺς κινδύνους καὶ τὰς προσβολὰς τῶν κακῶν ἀνθρώπων, τὸ ἔκτισαν εἰς τὸν τόπον αὐτὸν ὅπου εὑρίσκεται σήμερον, συνεργοῦντες ὅλοι οἱ χριστιανοί, βοηθούντων καὶ τῶν τότε εὑρισκομένων Ὀθωμανῶν, διὰ τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς

---

1) Ἡ εὕρεσις τῆς ἁγίας Εἰκόνος φαίνεται ὅτι ἐγένετο μεσοῦντος τοῦ Ζ΄. αἰῶνος, περὶ τὸ 1660. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο καὶ ἄλλαι θαυματουργοὶ Εἰκόνες τῆς Θεοτόκου εὑρέθησαν ἀλλαχόσε καὶ ἰδίως ἡ Παναγία ἡ ἐν Προυσσῷ τῆς Εὐρυτανίας. Τότε ὡμίλησε καὶ ἡ ἐν τῇ Μονῇ Δοχειαρίου ἐν ἁγίῳ Ὄρει εἰκὼν Παναγίας Γοργοϋπηκόου παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Τραπέζης ἐν τῷ τοίχῳ ζωγραφισμένη·

εὑρέσεως τῆς ἁγίας Εἰκόνος, εἰς τὸ ὁποῖον Μοναστήριον διωρίσθη ἡγούμενος ὁ αὐτὸς γέρων Παπᾶ Συμεών, ὅστις καὶ ἀφιέρωσεν ὅλα τὰ ὑποστατικά του, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ ἀφιερωτικόν του ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον σώζεται μέχρι σήμερον. Ὁ δὲ Οἰκονόμος Παπᾶ Φραγκούλης, ἔχων ἕνα νέον οἰκιακόν του ὁμοδίαιτον, καταγόμενον ἀπὸ τὴν περίφημον χώραν τῆς Ζαγορᾶς, Δράκειαν ὀνομαζομένην, τὸν ὁποῖον εἶχε μάθῃ τὰ ἱερὰ γράμματα, ἀφοῦ τὸν ἐκούρευσε Μοναχόν, προχειρισθέντα εἰς ἱερέα ΠαπᾶΔαμασκηνὸν ὀνόματι, τὸν ἔβγαλε μετὰ τοῦ γέροντος Συμεῶνος εἰς τὸ Μοναστήριον, διὰ νὰ τὸν ἔχῃ οὗτος συμβοηθὸν εἰς τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Μοναστηρίου· τὸν ὁποῖον μετὰ τὴν ἀποβίωσίν του ὁ γέρων Συμεὼν ἄφησε διάδοχόν του εἰς τὴν ἡγουμενείαν. Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς εὑρέσεως τῆς ἱερᾶς Εἰκόνος καὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Μοναστηρίου.

» Πῶς δὲ ὠνομάσθη Εἰκονίστρια αὕτη ἡ ἁγία Εἰκών, καὶ αὐτὸ τὸ ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Εἰκονιστρίας, οὐδεὶς δύναται ἀκριβῶς νὰ μᾶς πληροφορήσῃ. Ἄλλοι λέγουσι, κατ' ἀρχαίαν δῆθεν παράδοσιν, ὅτι, μὲ τὸ νὰ ἦτον κρεμαμένη ἡ ἁγία Εἰκὼν ἐπάνω εἰς τὸ δένδρον, καὶ ἐκινεῖτο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὅταν εὗρον αὐτήν, τὴν ὠνόμασαν (Κουνίστραν) Εἰκονίστριαν· καὶ ἄλλοι πάλιν λέγουσιν ὅτι, ἐπειδὴ ἐκλονεῖτο τὸ δένδραν καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο πολὺν καιρὸν πρὸ τοῦ νὰ εὑρεθῇ ἡ ἁγία Εἰκών, ὠνόμασαν καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν ἁγίαν Εἰκόνα, Κλονίστριαν, καὶ παρὰ φράσιν τῆς λέξεως, Κονίστριαν ὀνομάζουσι. Κατὰ δὲ τὴν ἐμὴν γνώμην, φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἴσως ἀπὸ τὸ ἐξαστράπτον ἐκεῖνο φῶς ὁποῦ τὴν περιεκύκλωνε, καὶ ἔλαμπεν ὡς ἀστήρ, καὶ ὠνομάσθη ἡ **Εἰκὼν Ἀστρία**, καὶ κατὰ παραφθοράν, Εἰκονίστρια· ἢ ὠνομάσθη οὕτω, δηλαδὴ Εἰκὼν ἥτις ἦλθεν ἀπὸ τὸν Ἴστρον ποταμόν, ἤτοι τὰ Παραδουνάβια μέρη, ἴσως ἀπὸ τον καιρὸν τῶν Εἰκονομάχων, καὶ ἦτον διαπεφυλαγμένη, κατὰ θείαν οἰκονομίαν, εἰς σκέπην καὶ βοήθειαν ταύτης τῆς νήσου, καὶ ἁπάντων τῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ οἰκουμένῃ κατοικούντων Χριστιανῶν. μὲ τὰ ἄπειρα θαύματα ὁποῦ ἐνεργεῖ ὡς πηγὴ καθ' ἑκάστην ἀένναος.[1]

» Εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἁγία Εἰκὼν παλαιοτάτη, πλὴν ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς λαμπρός, καὶ ἡ σανὶς ἄσηπτος· τὸ δὲ σχῆμα, ἀπὸ τοῦ τραχήλου καὶ ἄνω ἐζωγραφημένη ἡ ἁγία τῆς Θεοτόκου μορφή, πολὺ τὸ σέβας καὶ τὸ θαῦμα πνέουσα τοῖς ὁρῶσιν. Ὅσα δὲ θαύματα ἔγειναν παλαιόθεν, καὶ γίνονται ἀεννάως ὑπὸ

1. Κοινῶς ὀνομάζεται Παναγία ἡ Κονίστρα, καὶ κατὰ συγκοπὴν ***Κνίστρα***. ὅτι δηλαδὴ ἐπὶ τῶν κλώνων τῆς πεύκης ἐκινεῖτο ἡ Ἁγία Εἰκών, ὡς δι' αἰώρας ἤτοι κούνιας. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἡ γνώμη, ἴσως καὶ πιθανωτέρα, ὅτι ἐπειδὴ τὸ μέρος ἔνθα εὑρέθη ἡ Εἰκών, ὅλον τὸ ὑψηλὸν πευκόφυτον βουνόν, ὀνομάζεται ***Κονίστραις***, ἐπωνομάσθη οὕτω καὶ ἡ ἐκεῖ εὑρεθεῖσα Εἰκών.

τῆς θαυματοβρύτου ταύτης Εἰκόνος, νὰ τὰ ἀπαριθμήσῃ τις δὲν εἶναι δυνατόν· διότι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, παράλυτοι ἐγείρονται καὶ πλέοντες εὐοδοῦνται καὶ ναυαγοῦντες διασώζονται· καὶ ἑνὶ λόγῳ ἀπὸ πάσης ἀσθενείας καὶ ἀπὸ παντὸς κινδύνου οἱ μετὰ πίστεως ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειάν της ἐλευθεροῦνται· καὶ μαρτυροῦσι τοῦτο ἐναργέστατα τὰ ἀφιερώματα ὅσα βλέπομεν ἀνατεθειμένα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ· ὀφθαλμοὶ δηλονότι καὶ ὦτα, χεῖρες καὶ πόδες, πλοῖα καὶ ἄγκυραι ἀργυρόχρυσα· σημεῖα τῆς εὐχαριστίας τῶν ἐλευθερουμένων ἀπὸ κινδύνων καὶ νόσων καὶ πάντα παρὰ πᾶσι κηρύττοντα τὰ θαυμάσια» [1].

Ἄς ἀναφέρωμεν θαῦμα, ἀφηγεῖται ὁ Ἐπιφάνιος εἰς τὸ βιβλιάριόν του, τὸ ὁποῖον ἔδειξεν ἡ ἁγία Εἰκών, ὅταν ἠθέλησεν ὁ ἡγούμενος Κὺρ Ἄνθιμος, νὰ τὴν δώσῃ εἰς ζωγράφον, διὰ νὰ τὴν πλύνῃ. Ἀφοῦ εὑρέθη αὕτη ἡ θεόσδοτος Εἰκών, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, καὶ παρῆλθεν ἡ ἡγουμενεία τοῦ γέροντος Παπᾶ Συμεῶνος, καὶ ἡ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, Κὺρ Δαμασκηνοῦ, ὁ μετ' αὐτοὺς ἡγούμενος, Κὺρ Ἄνθιμος, ἠθέλησε νὰ πλύνῃ τὴν σεπτὴν Εἰκόνα, ὡς πεπαλαιωμένην, καὶ νὰ τὴν κάμῃ τάχα λαμπροτέραν. Ὅθεν ἐπειδὴ ἦτον τότε κάποιος ζωγράφος, Ἰωάννης Διδασκαλάκης ὀνομαζόμενος, τὴν ἔδωκεν εἰς αὐτόν, εἰπὼν ὅτι νὰ τὴν πλύνῃ καλῶς, καὶ αὐτὸς θὰ τὸν εὐχαριστήσῃ διὰ τὸν κόπον του. Ὁ δὲ ζωγράφος, παραλαβὼν τὴν Εἰκόνα τὴν ἐκρέμασαν εἰς τὴν κατοικίαν του, βουλόμενος τὴν ἐρχομένην νά βάλῃ χεῖρα εἰς τὸ ἔργον. Ἀλλ' ὢ τοῦ θαύματος! εἶδεν εἰς τὸ δραμά του ἐκείνην τὴν νύκτα τὴν Παναγίαν Παρθένον, καθὼς εἶναι ἐζωγραφημένη, ὡς μίαν κόρην ἔνδοξον καὶ λαμπράν, καὶ τὸν ἐφοβέριζε δριμέως μὲ νεῦμα αὐστηρόν, λέγουσα. **Τί τοῦτο ὁποῦ μελετᾷς νὰ κάμῃς; Μὴ τολμήσῃς καὶ βάλῃς χεῖρα εἰς τὴν Εἰκόνα μου, ὅτι ἐκείνην τὴν στιγμὴν θέλω κόψει τὴν ζωήν σου.** Ὅθεν ἔντρομος γενόμενος ὁ ζωγράφος, ἔστειλε τὴν ἐπαύριον καὶ

---

1) Ἡ περιγραφὴ αὕτη συνεγράφη ὑπὸ τοῦ σκιαθίου λογογράφου Ἐπιφανίου Δημητριάδου τοῦ Λογιωτάτου, ἥτις ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν Βόλῳ τὸ ἔτος 1903 τῇ ἐπιμελείᾳ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη προσθέσαντος σημαντικάς τινας σημειώσεις.

προσεκάλεσε τὸν ῥηθέντα Ἡγούμενον, καὶ τοῦ διηγήθη τὴν φοβερὰν ὀπτασίαν του, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ πάρῃ τὴν ἁγίαν Εἰκόνα ἀπὸ τὴν κατοικίαν του μετὰ τιμῆς καὶ εὐλαβείας πολλῆς, καὶ νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν Ναὸν της, συμβουλεύσας αὐτόν, ποτὲ νὰ μὴ τολμήσῃ, μήτε αὐτός, μήτε οἱ μεταγενέστεροί του, νὰ βάλωσι χεῖρα ζωγράφου ἐπὶ τῆς τιμίας Εἰκόνος. Διὰ τοῦτο ἕως τὴν σήμερον εἶνε ἡ σεπτὴ Εἰκὼν εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν ὁποῦ ἦτον ὅταν εὑρέθη, χωρὶς νὰ λάβῃ καμμίαν μεταβολὴν καὶ ἀλλοίωσιν, ὕστερον ἀπὸ τόσον διάστημα χρόνου ἀπὸ τῆς εὑρέσεώς της, ἀλλὰ φαίνεται ἡ αὐτή, ἀμετάβλητος καὶ ἀναλλοίωτος, ἄσηπτος καὶ ἄφθαρτος, ὡς μέγα τι τῶν θαυμασίων πραγμάτων, μένουσα εἰς ἀφθαρσίαν, εἰμὴ μόνον ὅτι φαίνεται ἡ ἀρχαιότης αὐτῆς, ἐμπνέουσα μέγα σέβας εἰς τοὺς ὁρῶντας, καὶ μαρτυροῦσα ὅτι βέβαια ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ὁποῦ ἐβασίλευεν ἡ Ὀρθοδοξία καὶ ἡ εὐσέβεια, καὶ ἔφθασε καὶ διασώζεται μέχρι τῶν ἡμερῶν μας τὸ μέγα τοῦτο καὶ θεόπεμπτον κειμήλιον.

»Μετέπειτα ὅμως εἷς τῶν προκρίτων τῆς Νήσου, ὀνομαστὸς ἄνθρωπος, Χατζῆ Σταμάτης ὀνόματι, καταδιωκόμενος ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐκ προδοτικῆς καταγγελίας καὶ συκοφαντίας, φυγὰς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον πλανώμενος, ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειάν της, καὶ ἔταξεν, ἐὰν ἐλευθερωθῇ, νὰ τὴν ἀσημώσῃ. Ὅθεν ἐλευθερωθεὶς καὶ ἐλθὼν κατευόδιον εἰς τὸν τόπον του, ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσίν του, καθὼς φαίνεται περιηργυρωμένη μέσα εἰς τὴν θήκην, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Χατζῆ Σταμάτης δι' ἐξόδων του κατεσκεύασε, φαινομένης μόνης τῆς ἁγίας μορφῆς τοῦ προσώπου. Καὶ τοσαῦτα περὶ αὐτῆς τῆς τιμίας Εἰκόνος.»[1]

1 Ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας τοῦ ἡμετέρου παπᾶ Διονυσίου τοῦ Ἐπιφανιάδου ἢ Λογιωτάτου ἀνασυστήσαντος, ὡς θὰ εἴπωμεν κατωτέρω, τὴν διαλυθεῖσαν Μονήν, ἡ Εἰκὼν τῆς Παναγίας ἧς ἡ μορφὴ καὶ ὁ χαρακτὴρ εἶχε φθαρῇ καὶ μόλις διεκρίνετο, ἐζωγραφήθη λίαν ἐπιτυχῶς ὑπὸ τοῦ ἐν Σκοπέλῳ ζωγράφου Εὐθυμίου Μοναχοῦ τοῦ Ἰμβρίου, ἐπὶ ὀθόνης ἥτις ἐφηρμόσθη καλῶς ἐπὶ τῆς πρωτοτύπου. Καὶ ἤδη ἡ ἐπὶ τῆς ὀθόνης ζωγραφία κεῖται εἰς προσκύνησιν τῶν πιστῶν.

Ἕως πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἡ Εἰκὼν ἀνέκειτο ἐν τῷ ἱερῷ βήματι τῶν Τριῶν

'Η θαυματουργὸς Εἰκὼν τῆς Παναγίας Κονιστρίας

Ἱεραρχῶν καὶ μόνον κατὰ τὸν Δεκαπενταύγουστον ἐτίθετο εἰς προσκύνησιν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ ἐπὶ τετραποδίου. Πέρυσιν ὅμως κατεσκευάσθη ὡραιότατον χρυσοῦν κουβούκλιον ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ πλέον μένει διαρκῶς ἐν τῷ Ναῷ εἰς προσκύνησιν.

Τὸ Μοναστήριον τοῦτο ὡς ἐκ τῶν γενομένων παρὰ τῆς Θεοτόκου θαυμάτων ὄχι μόνον ἐν Σκιάθῳ, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, εἴς τε τὴν κατέναντι Θεσσαλίαν καὶ τὴν Φθιώτιδα, ἤκμασε, καὶ ἐφημίσθη μεγάλως πλουτισθὲν διὰ πολλῶν κτηματικῶν δωρεῶν, καὶ ἄλλων τιμαλφῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἱερῶν ἀμφίων πολυτελεστάτων. Ἀλλὰ μετὰ τὴν διάλυσιν πολλῶν ἐν Ἑλλάδι Μονῶν διελύθη καὶ αὕτη, τὰ δὲ κτήματά της ἐνοικιάζονται. Ὅμως κατὰ τὸ ἔτος 1848 ὁ λογιώτατος ἱερομόναχος Σκιάθιος, Διονύσιος υἱὸς τοῦ διασήμου λογογράφου Ἐπιφανίου Δημητριάδου, Λογιώτατος ὀνόματι καὶ πράγματι, ὁ τελευταῖος τῶν Κολυβάδων, διδάξας τὰ ἑλληνικὰ γράμματα πρῶτον ἐν Πάρῳ, ἔνθα ἐγένετο καὶ μοναχὸς παρὰ τῷ ἁγιωτάτῳ ἐκεῖ πνευματικῷ Κυριλλάκῃ, μετὰ μακρὰν εἶτα διαμονὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει καὶ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ, ἐλθὼν ἀνεκαίνισε τὴν ἔρημον Μονὴν διὰ λαμπρῶν κτιρίων, μαρμαρίνης τραπέζης κτλ. καὶ διέμενεν ἐκεῖ μετὰ εὐαρίθμων πνευματικῶν του τέκνων, συστήσας ἕνα τέλειον καὶ αὐστηρότατον Κοινόβιον. Ἀλλὰ πολὺ ταχέως συκοφαντηθεὶς ὅτι εἰργάζετο ἐναντίον τοῦ Ὄθωνος, διότι ὡς δυτικοῦ τὸ δόγμα δὲν ἐμνημόνευε τὸ ὄνομά του, καὶ ὅτι διετέλει εἰς σχέσεις μετὰ τοῦ Παπουλάκη, ἐξωρίσθη εἰς Θηρασίαν, τὰ κινητὰ πράγματα τῆς Μονῆς του ἐπωλήθησαν εἰς δημοπρασίαν, ἡ δὲ θαυματουργὸς εἰκὼν καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη παρεδόθησαν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὁπόθεν μετά τινα καιρὸν ἡ ἁγία Εἰκὼν ἀνετέθη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν Ναὸν τῆς νήσου, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἀπολαύουσα ἰδιαιτέρου ὅλως σεβασμοῦ καὶ ὡς Πολιοῦχος τιμωμένη.

Ἔκτοτε ἐπεκράτησεν ὡραιοτάτη συνήθεια, ἅπαξ τοῦ ἔτους, ἡ σεπτὴ Εἰκὼν νὰ κομίζεται ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἱερὰν Μονήν της διὰ κατανυκτικωτάτης Λιτανείας τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τῶν Εἰσοδίων, ἔνθα τελεῖται λαμπρὰ καὶ δημοτελὴς ἀγρυπνία· τὴν πρωΐαν δὲ μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐπανακομίζεται ἡ ἱερὰ Εἰκὼν εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς αὐτῆς δημοτελεστάτης Λιτα-

νείας, τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, ὑποδεχομένου τὴν Εἰκόνα εἰς τὴν θεαματικωτάτην παρὰ τὸ νεκροταφεῖον πλατεῖαν τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Κατὰ τὴν ἱερὰν Λιτανείαν ψάλλεται ἰδιαίτερος παρακλητικὸς Κανών, παρ' ἡμῶν συντεθεὶς τῇ αἰτήσει τῶν Νησιωτῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἱστορικοῦ τῆς εὑρέσεως τῆς ἁγίας Εἰκόνος καὶ τῶν τελεσθέντων μεγάλων θαυμάτων.

Τὴν ἱερὰν Λιτανείαν παρακολουθεῖ μετ' εὐλαβείας ἅπασα ἡ πόλις, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις. Ἰδίως τῇ ἐπαύριον κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἐκ τῆς Μονῆς ἐπανακομιζομένης θαυματουργοῦ Εἰκόνος. Καὶ εἰς τοὺς δύο Ναοὺς τῆς πόλεως θὰ λήξῃ ἐγκαίρως ἡ θεία Λειτουργία, ὅτε ὁ ἱερὸς Κλῆρος καὶ τῶν δύο ἐνοριῶν μετὰ τῶν Ἐξαπτερύγων, λαμπάδων καὶ θυμιαμάτων θὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν παρὰ τὸ Νεκροταφεῖον ὡραίαν πλατεῖαν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀκολουθοῦντος ὅλου τοῦ λαοῦ μετὰ πολλῆς εὐπρεπείας καὶ ὅλων τῶν ὑπαλλήλων. Εὐφρόσυνον δὲ καὶ χαριτωμένον εἶνε τὸ θέαμα τοῦ γυναικείου ὁμίλου, ὅστις μετὰ τοὺς ἄνδρας ἀκολουθεῖ ἐν σεμνῇ ταξει, ὅτε, οἱ ξένοι ἰδίως, μετὰ θαυμασμοῦ θεωροῦσι τὴν γραφικωτάτην τῶν σκιαθιτισσῶν ἐνδυμασίαν, χρυσοκέντητον καὶ χρυσοΰφαντον, ἔργον συνήθως τῶν ἰδίων χειρῶν των, ὁποῦ μὲ τόσους μόχθους καὶ ἀγρυπνίας ἐκέντησαν, ὅταν ἦσαν κόραι, ἵνα ὑπανδρευθεῖσαι κατόπιν, στολίζωνται κατὰ τὰς ἐπισήμους τῆς Ἐκκλησίας μας ἑορτάς, καὶ τὰς ἄλλας πανηγυρικὰς συγκεντρώσεις, προσδίδουσαι μὲ τὴν ὁλόχρυσον ἀμφίεσίν των ἕνα ἰδιαίτερον τύπον εἰς τὰς λαμπρὰς πανηγύρεις τῆς νήσου, τὴν σφραγῖδα, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ κυριαρχοῦντος πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου, ὅπερ τόσον θαυμάζουσιν οἱ ξένοι. Δυστυχῶς σήμερον ὁλονὲν ἐκλείπει καὶ χάνεται αὐτὴ ἡ ὡραία ἰδιοτυπία· κάθε χρόνον δὲ κατὰ δεκάδας αἱ κόραι ἀπορρίπτουσαι τὴν γραφικὴν νησιωτικὴν περιβολήν, ἐνδύονται τὰ *εὐρωπαϊκά*. Μετά τινα δὲ ἀκόμη ἔτη μόνον εἰς τὰ Μουσεῖα θὰ θαυμάζωμεν τὰς παλαιὰς τῆς φυλῆς μας ἐνδυμασίας . . .

Σκιαθία νεόνυμφος

Μέσα εἰς τὰς εὐωδίας τῶν πεύκων. — Τὸ ῥεῦμα τῆς Κονιστρίας. — Μέγας καὶ μικρὸς Ἀσέληνος. — Ἡ κρυσταλλώδης πηγὴ τοῦ Δασκαλιοῦ. — Σιωπὴ καὶ Ἐρημία. — Ὁ Πρόδρομος τοῦ Παρθένη — Ἡ ἀνακαίνισίς του καὶ πάλιν ἐρήμωσίς του. — Ὁ Παπα-Διονύσιος. — Ἡ ἱστορία τοῦ Μοναστηρίου. — Τελευταία παρ' ἡμῶν ἀνακαίνισις. — Ἀλησμόνητοι ἡμέρα. — Μία τρυφερα περιγραφὴ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου — Ἡ λαμπρὰ πανήγυρίς του. — Θέαμα γραφικόν.

Ἂς κάμωμεν ἕνα πολὺ ὡραῖον περίπατον μέσα εἰς τὰς εὐωδίας τῶν πεύκων μέχρι τῆς γειτονικῆς Μονῆς τοῦ «Τιμίου Προδρόμου», ἥτις ὡς παράρτημα τῆς εὐαγοῦς Μονῆς Παναγίας τῆς Κονιστρίας ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν δευτέραν αὐτῆς ἀνακαίνισιν ὑπὸ τοῦ παπᾶ Διονυσίου, ὅπου εἶχεν ἐγκαταστήσει τὰς Καλογραίας του.

Ἐξερχόμενοι τῆς Κονιστρίας, θὰ καταβῶμεν κάτω εἰς τὸ ῥεῦμα, ὅπου καὶ ἡ μαρμαρίνη τῆς Μονῆς κρήνη μὲ τὰ ὡραῖα ἐπιγράμματά της, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ λογιώτατος ἐκεῖνος ἀσκητὴς συνήθιζε νὰ στολίζῃ τὰ μεγαλοπρεπῆ κτίριά του. Καὶ ἀφοῦ σταθῶμεν πλησίον μιᾶς αἰωνοβίου καστανέας, καὶ ἀφοῦ ὀσφρανθῶμεν τὰς εὐωδίας τῶν λεμονεῶν καὶ πορτοκαλεῶν καὶ νεραντζεῶν, μὲ τὰς ὁποίας εἶνε στολισμένον ὅλον τὸ μικρὸν ῥεῦμα, καὶ ἀφοῦ γλυκανθῶμεν μὲ τὰ ᾄσματα τῶν ἀηδόνων, τὰς πρωϊνὰς μάλιστα ὥρας, θὰ ἀναβῶκεν εἰς μίαν μικρὰν ἀκαλλιέργητον ἀνωφέρειαν, ὅπου εἶχε τοὺς ἀμπελῶ άς της ἡ Μονὴ τότε ἐν τῇ δόξῃ της, θὰ στραφῶμεν πρὸς τὸ Β Α μέρος, καὶ θαυμάσαντες ἀπὸ τὴν κορυφὴν ἐπάνω τὴν ἀμμώδη παραλίαν ἑνὸς εὐρυτάτου ὅρμου, τὸν Μέγαν Ἀσέληνον μὲ τὸ εὐρὺ λειβάδιον ἔνθα ἐκβάλλει ἕνας ποταμί·

σκος γεμάτος χέλια καὶ καβούρια δροσίζων ἱλαρῶς τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μεγάλας μάνδρας τῶν ποιμένων τοῦ μέρους τούτου, θὰ κλίνωμεν ὄπισθεν τοῦ βουνοῦ καὶ διὰ μέσου πυκνῶν ἀλσῶν πευκοφυτεύων καὶ μιᾶς ἀγρίας ἐν γένει καὶ ἀκαλλιεργήτου φυτείας, θὰ εὑρεθῶμεν ἔξαφνα εἰς τὸ ἐρημικὸν τοῦ Τιμίου Προδρόμου Μοναστηράκι, κολλημένον ἀσφυκτικῶς μέσα εἰς τὴν ὁλόβρεκτον καὶ νοτισμένην πάντοτε πτυχὴν ἑνὸς ὑψηλοῦ βουνοῦ, πρὸς ἀνατολὰς κειμένου, τὸ ὁποῖον ὡς φυλακισμένον τὸ κρατεῖ μέσα εἰς μίαν ὑγρασίαν πρωϊνήν, καὶ μίαν σκοτίαν νυκτερινήν, ὅπου ὁ ἥλιος ἀνατέλλει τὸ μεσημέριον, ἡ δὲ πανσέληνος μόλις τὰ μεσάνυκτα φωτίζει τὰ κατέναντι πρὸς δύσιν βουναλάκια καὶ ἕνα σκιερὸν ὁρμίσκον κάτω, τὸν Μικρὸν Ἀσέληνον, ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας οὕτως ὀνομασθέντα. Ἀλλὰ πρὶν προχωρήσωμεν εἰς τὸ μικρὸν λειβαδάκι ὁποῦ σχηματίζεται πρὸ τῆς χαμηλῆς εἰσόδου του, ἄς ξεκουρασθῶμεν ὀλίγον εἰς τὴν κρυερὰν τοῦ Δασκαλιοῦ πηγήν, ἐξ ἧς ῥέει τὸ γλυκύτερον καὶ κρυσταλλωδέστερον ὕδωρ τῶν πρὸς δυσμὰς αὐτῶν βουνῶν τῆς Νήσου, ἀπὸ τοὺς βράχους καὶ τὰς ῥίζας μιᾶς γηραιᾶς δρυὸς ἐκπηγάζον. Οὔτε κτήματα ὑπάρχουν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, οὔτε καλλιέργεια πουθενά, ἀφ' ὅτου ἐρημώθησαν τὰ δύο αὐτὰ Μοναστήρια, οὔτε συχνοπέρασμα ἀνθρώπων, ἐκτὸς ἐκείνων ὅπου ἐπίτηδες θὰ ἔλθουν.

Εἶνε μία ἐρημικὴ περιοχὴ ἔχουσα πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς ἀσκητικὰς τοῦ Ἄθωνος κατασκηνώσεις, εἰς τὴν ἀναψυκτικὴν τῆς ὁποίας δρόσον, ἔρχονται αἱ ἀηδόνες καὶ οἱ κόσσυφοι καὶ αἱ ἀγριοπεριστεραὶ καὶ τὰ ἄλλα ὑδροχαρῆ τῆς ἐρήμου πετεινὰ νὰ ποτισθοῦν καὶ νὰ ψάλουν, καὶ ὅπου μόνον οἱ κώδωνες τῶν αἰγοποιμνίων ἀντιλαλοῦν ἀνὰ τὰς ἀβάτους καὶ ἀγρίας λόχμας, καὶ οἱ παρατεταμένοι συριγμοὶ τῶν βοσκῶν, ὁποῦ ὡς αἴγαγροι ἐκπηδῶσιν αἴφνης ἀπὸ τὰ ἀδιαπέραστα σκότη τοῦ δάσους.

Ὅταν πρώτην φορὰν τὸ ἐπεσκέφθην αὐτὸ τὸ ἐρημικὸν Μοναστηράκι, μετὰ μακρὰν ἀποδημίαν, ἦτο ἕνα ἐρείπιον πλέον, ἕνα χάλασμα, σιωπηλὸν καὶ ἀλειτούργητον, μέσα εἰς μίαν πυκνοτά-

την καὶ ἀδιαπέραστον φυτείαν ὀριγάνου καὶ φασκομηλέας, καὶ ἄλλων βοτανῶν, καὶ βάτων, συμπεπλεγμένων μετὰ πικραγκουριᾶς καὶ κονίζης, τῶν ὁποίων αἱ ρίζαι, ἐσφηνωμέναι στερεῶς εἰς τοὺς λίθους τῶν ἐρειπίων, δὲν σὲ ἄφινον νὰ προχωρήσῃς μέχρι τοῦ σεσαθρωμένου Ναΐσκου, ὅστις ἐστηρίζετο μὲν ἀκόμη εἰς τὰ πόδια του, ἀλλ' ἡ στέγη του εἶχε καταπέσει ἐπάνω τοῦ Εἰκονοστασίου καὶ τοῦ ἁγίου Βήματος. Εἰς τὸ πρὸς βορρᾶν λειβαδάκι του, ἔξω τῶν τειχίων, εἶχε φυτρώσει ἕνας παμμέγιστος θάμνος τσιτσιράφου, ἀνυψωθεὶς εἰς δένδρον καὶ καταβαρύνων μὲ τοὺς κλώνους του μίαν θαλερωτάτην τζανεριάν, ἡ ὁποία ἐστόλιζε τὴν αὐλίτσαν του μὲ τὸ δροσερὸν φύλλωμά της καὶ μὲ τὸν δίχρωμον εὔμορφον καρπόν της—κίτρινον καὶ κόκκινον—παρὰ τὸν κορμὸν τῆς ὁποίας ἐκοιμήθην, παιδίον τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ὅταν εἰς μίαν πανήγυρίν του, μὲ εἶχε πάρει μαζί του ὁ γέρο-Παπα Νικόλας, νὰ τὸν συλλειτουργήσω, ἀλλ' ἐγώ, παιδίον βλέπετε, ὕστερον ἀπὸ τόσην ὁδοιπορίαν εἰς ἀνοδίας καὶ βάραθρα, ἀπεκοιμήθην ὑπὸ τὴν δρόσον τῆς τζανεριᾶς, νηστικὸς καὶ διψασμένος, βαυκαλιζόμενος ἀπὸ τὸ ψάλσιμον τοῦ γέρο-Παρθένη, ὑπηχοῦν ὡσὰν σφυρίον τσαγκάρη ἐγγὺς τῶν ὤτων μου.

Ἔκλαυσα ὡς ἄλλος Ἰερεμίας ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα, ὅταν τὰ πρωτοεῖδα, ἀλλὰ κατόπιν ἔκαμα τάξιμον, ν' ἀνακαινίσω τοῦ τιμίου Προδρόμου αὐτὸ τὸ ἡσυχαστήριον, τὸ ὁποῖον ὅστις τὸ βλέπει, θαρρεῖ ὅτι χορεύει καὶ σκιρτᾷ μέσα εἰς τὸν δρυμὸν τῶν πεύκων καὶ πυτίων, καὶ φαντάζεται ὅτι πράγματι *«σταλάζουν τὰ ὄρη—γύρω—γλυκασμὸν καὶ οἱ βουνοὶ ἀγαλλίασιν»*, ὡς ψάλλει ὁ βασιλικὸς τῆς Ἰουδαίας ψάλτης.

— ———

Οὕτω λοιπόν, ηὐδόκησεν ὁ Τίμιος Πρόδρομος νὰ ἐκτελέσω τὸ τάξιμόν μου, ὅτε δι' ἐργατῶν καθαρίσας τὸν χῶρον ἀπὸ τὰ ἐρείπια, ἀνεκαίνισα διὰ στέγης καὶ τέμπλου τὸν Ναόν, προφυλάξας τὴν ἀρχαίαν τοιχογραφίαν του ἐξ ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ

πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, καὶ κτίσας τέσσαρα νέα κελλία ἐπὶ τῶν θεμελίων τῶν παλαιῶν. Καὶ κατὰ τὰς 3 Σεπτεμβρίου τοῦ 1895 ἐτέλεσα ἐκεῖ τὴν πρώτην λειτουργίαν ὕστερα ἀπὸ τὴν μακρὰν ἐρήμωσίν του, γενομένης δημοτελοῦς ἀγρυπνίας καὶ ψαλείσης τῆς Ἀκολουθίας τῆς ἑορτῆς τοῦ Προδρόμου. Ἦτο δὲ μία χαρὰ ἀληθινὴ καὶ ἀπροσποίητος, ὅταν ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Ἀρχιμανδρίτης παπᾶ-Ἀνδρέας, ζηλωτὴς καὶ τηρητὴς τῶν ἀρχαίων, λαμπρύνων τὰς ἱεροτελεστίας μὲ τὴν μουσικὴν τέχνην του, ἣν ἐν Φαναρίῳ εἶχεν ἐκμάθει, καὶ μὲ τὴν πανηγυρικὴν φωνήν του, ὅταν λέγω, κατὰ τὴν Λιτὴν ὁ ἀείμνηστος παπᾶ Ἀνδρέας βαστάζων τὴν καινουργῆ ἀργυροστόλιστον εἰκόνα τῆς Γεννήσεως τοῦ Προδρόμου ἐλιτάνευε περὶ τὸν Ναόν, προηγούμενος τοῦ λαμπαδηφοροῦντος πλήθους καὶ ψάλλων τὸ τροπάριον:

«Σταλάξατε τὰ ὄρη γλυκασμὸν καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρνία σκιρτήσατε, ὅτι ἐτέχθη ἐκ τῆς Ἐλισάβετ ὁ μέλλων ἐφ' ὑμᾶς αὐλίζεσθαι. Ὁ ὁ τοῦ Κυρίου Πρόδρομος...»

Τότε, ὅλοι ἐφαντάσθημεν ἐκεῖ συνεορτάζοντα καὶ προεξάρχοντα τῆς πανηγύρεως τὸν Βαπτιστὴν καὶ Πρόδρομον. Τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν τῶν πανηγυριστῶν τότε ἔλαβε κατόπιν καὶ ἕνας ἀρχιερεύς, ὁ ἀρχιερεὺς Τρίκκης, ὅταν ἐλθὼν παρέμεινεν ἐδῶ ἡμέρας τινὰς εἰς χρῆσιν θαλασσίων λουτρῶν:

—Πράγματι, εἶπε, φαντάζεται κανεὶς ὅτι μέσα εἰς αὐτὰ τὰ ὡραῖα ἄλση τῶν πεύκων αὐλίζεται καὶ τώρα ἀκόμη ὁ θεῖος Πρόδρομος....

Ἀλλά.... τὸ *ἀλλὰ* δὲν ἠμπορεῖ νὰ λείψῃ ἀπὸ τὸν κόσμον ποτέ, ποτὲ εἰς τὸν αἰῶνα. Τὸ ἀνακαινισθὲν μὲ τόσην χαρὰν καὶ τόσους κόπους μονύδριον ἐρημώθη πάλιν καὶ καταρρέει, ἵνα ἐπαληθεύῃ πάντοτε τὸ κοινὸν λόγιον: «Σπίτι ποὺ δὲν καπνίζεται, ὀγλήγορα θὰ πέσῃ...»

Τὸ Μονύδριον τοῦτο ἐκτίσθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1741 ὑπὸ δύο αὐταδέλφων Ἱερομονάχων Παρθενίου, καὶ Ἰακώβου· διὸ καὶ

σήμερον ἀκόμη ὀνομάζεται κοινῶς ὁ Πρόδρομος τοῦ Παρθένη. Τὴν χρονολογίαν ταύτην βεβαιόνει κάποια ἐπιγραφὴ σωζομένη ἐν τῇ γειτονικῇ Μονῇ Κονιστρίας, ἐπικυρόνει δὲ καὶ ἡ τεχνοτροπία τῆς ἀρχαίας τοιχογραφίας του, ἥτις προδίδει τὸν αὐτὸν χρωστῆρα, τὸν γράψαντα καὶ ἄλλας τοιχογραφίας εἰς συγχρόνους τότε ναοὺς τοῦ Κάστρου.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν Μονῶν ἐν Ἑλλάδι, διελύθη καὶ αὕτη· τὰ δὲ κτήματά της ἐπωλήθησαν. Καὶ ἀπέμεινεν ἔρημος, καταρρέουσα. Ἕως οὗ ὁ ἀνακαινίσας τὴν Παναγίαν Κονίστριαν φιλόκαλος συμπολίτης μας, ὁ Ἱερομόναχος παπᾶ-Διονύσιος, ἐργάτης καλὸς τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀμπελῶνος καὶ τῶν καλῶν ἐραστής, τὴν ἀνεκαίνισε καὶ αὐτήν, ἐγκαταστήσας τὰς μοναχὰς ὅσαι ὑπῆρχον, κείρας δὲ καὶ ἄλλας, μεταβαλὼν αὐτὴν εἰς γυναικεῖον Μοναστήριον λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψίν του καὶ ἡγουμενείαν του. Αἱ μοναχαὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀσκητικωτάτου ἐκείνου παιδαγωγούμεναι εἰς τὴν ἀρετήν, προσευχόμεναι καὶ ἐργαζόμεναι γυναικεῖα ἔργα πολλὴν ὠφέλειαν πνευματικὴν παρεῖχον εἰς τὸν γυναικεῖον μάλιστα κόσμον τῆς Νήσου, ὅστις ἐσύχναζον ἐκεῖ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν.

Ἀλλά... ἰδοὺ πάλιν τὸ κατηραμένον *ἀλλά*... Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ παπᾶ-Διονυσίου ἐρήμωσε καὶ τὸ ἡσυχαστήριον αὐτὸ τοῦ Προδρόμου, ὡς καὶ ἡ Κονίστρια, ἕως οὗ ὑπὸ ἐσχάτων ἀνεκαινίσθη παρ' ἡμῶν, ἵνα πάλιν ἐρημωθῇ....

Τὰς ἀνωτέρω γραμμὰς γράφων ἤδη μετὰ χαρμονῆς ἀδιαπτώτου ἀναμιμνήσκομαι τὰς ὡραίας ἐκείνας ἡμέρας τοῦ θέρους, ὅτε ἀρξαμένης τῆς ἀνακαινίσεως συνηυλιζόμην μετὰ τῶν ἐργατῶν συνεργαζόμενος τὸ κατὰ δύναμιν, ἐκ τοῦ πολλοῦ πόθου, καὶ κοιμώμενος τὰς νύκτας παρὰ τὸ ἄγριον δάσος, ἔξω εἰς τὸ μικρὸν λειβαδάκι ὑπὸ τὴν γιγαντώδη τσιτσιραφιάν, ἢ ὑπὸ τὴν γιγαντόσωμον ἐλαίαν, τὴν σκιάζουσαν ὅλον τὸ Μονύδριον· δίδων σχέδια,

ποτίζων δενδρύλλια, καταρτίζων αἱμασιὰς ἀνθέων, λουόμενος εἰς τὸν ἐγγὺς ὁρμίσκον, τὸν Ἀσέληνον, εἰς τὰ διαυγῆ κύματά του, ψαρεύων, καὶ σχηματίζων μὲ τὴν φαντασίαν μου, ἐκεῖ ὅπου ἔψαλλον μέσα εἰς τὰ ἰκριώματα τῆς οἰκοδομῆς, τὸν Ναΐσκον καινουργῆ, φεγγοβολοῦντα, ἀπαστράπτοντα, μὲ καινουργεῖς εἰκόνας καὶ μὲ χρωματιστὰ καντηλάκια, λειτουργοῦντα πλέον, ἀνακαινισμένον πλέον. Πόσαις φοραῖς ἡ περίστασις αὕτη μ' ἔκαμε νὰ ἀναπολήσω ὅσα γράφει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος πρὸς τὸν Μέγαν Βασίλειον, διὰ τὸ περιβόητον αὐτοῦ Ἡσυχαστήριον τοῦ Πόντου, ὅτε μαζὶ οἱ δύο ἀδελφικοὶ φίλοι ἐκοπίαζον ἐκεῖ εἰς σύστασίν του!

«Ποῖος ἠμπορεῖ, γράφει ὁ Θεολόγος, ποῖος ἠμπορεῖ νὰ μὲ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν μῆνα τῶν παρελθουσῶν ἐκείνων ἡμερῶν κατὰ τὰς ὁποίας ὡσὰν μίαν τρυφὴν ἐθεώρουν τὸ νὰ κοπιάζω μαζί σου; Διότι τὸ λυπηρὸν ὁποῦ ὑπομένει κανεὶς ἑκουσίως, εἶνε πολυτιμότερον ἀπὸ τὸ ἀκούσιον τερπνόν. Ποῖος θὰ μοῦ δώσῃ πλέον τὰς μελῳδίας ἐκείνας καὶ τὰς ἀγρυπνίας καὶ τὰς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας διὰ μέσου τῆς προσευχῆς ἐκεῖ εἰς τὸν Πόντον τότε;... Ποῖος νὰ παραστήσῃ τὴν φιλοπονίαν.... τὰς καθημερινὰς ἐργασίας μας καὶ τὰ ἐργόχειρά μας; Ποῖος νὰ εἴπῃ νὰ ξύλα ὁποῦ ἐκουβαλούσαμεν, καὶ τοὺς λίθους ὁποῦ ἐκόπτομεν, ποῖος τὰ διάφορα δένδρα ὁποῦ ἐφυτεύσαμεν, καὶ τοὺς ὀχετοὺς ὁποῦ κατεσκευάζαμεν διὰ τὸ πότισμα; Ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται τὴν πλάτανον, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἐφύτευσα, ὁ Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς τὴν ηὔξησεν... Αὐτὰ νὰ τὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς εἶνε εὐκολώτατον νὰ τὸ εὔχεται, ἀλλὰ νὰ τὰ ἀποκτήσῃ ὅμως δὲν εἶνε εὔκολον....

Ἡ πανήγυρις τοῦ Μονυδρίου ἀγομένη τῇ 24 Ἰουνίου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Γενεσίου τοῦ Προδρόμου τελεῖται ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς τελευταίας παρ' ἡμῶν ἀνακαινίσεως (1895) τακτικώτατα μὲ συρροὴν ἀρκετῶν προσκυνητῶν, ἀπὸ εὐλάβειαν πρὸς τὸν Βαπτιστήν, ἰδιαζόντως τιμώμενον ἐν τῇ Νήσῳ, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι μονύδρια αὐτοῦ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς μεγάλας ἑορτάς του. Οἱ προσκυνηταὶ μεταβαίνουσιν ἀπὸ τὴν παραμονήν, παρέαι-παρέαι, καταλαμβάνοντες τὰ κελλάκια του οἱ πλέον φιλήσυχοι, οἱ δὲ ἄλλοι οἱ ἀποτελοῦντες μεγαλειτέρας συνοδίας κατασκηνόνουν εἰς τὴν αὐλίτσαν του, καὶ εἰς τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν λειβαδάκια του, ὅπου ἑτοι-

μάζουσι τὸ δεῖπνόν των, ἐνῶ οἱ πλέον ἀκούραστοι κατερχόμενοι εἰς τὸν αἰγιαλόν, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν κείμενον (ἓν τέταρτον τῆς ὥρας) ἁλιεύουσιν ὡραίους ἰχθῦς καὶ συναγρίδας πολλάκις καὶ φάγκρους, ἢ συνάζουν πεταλλίδας ἀπὸ τὰς ὑφάλους μεγάλας καὶ εὐωδεστάτας. Εἶνε δὲ ἐκτάκτως ὡραῖον τὸ θέαμα πρὸ τῆς ἀγρυπνίας, ὅτε κατὰ τὸ ἔθιμον ἀνάπτουσι πυρὰς τεραστίας μὲ ἄφθονα ἐκεῖ ξηράδια τοῦ βουνοῦ. Καὶ σελαγίζουσι φαεινῶς τὰ

Τὸ Μονύδριον τοῦ Τιμίου Προδρόμου ὡς ἀνεκαινίσθη παρ' ἡμῶν.

πέριξ βουνὰ ἐμπνέοντα τὸν τρόμον εἰς τὰ ἄγρια νυκτοπούλια, ἐνῷ ἡ πολὺ ἐγγὺς κειμένη τοῦ Πηλίου ἀνατολικὴ πλευρά, ἔνθα εἶνε γνωστὴ ἡ πανήγυρίς μας, διὰ μεγάλων καὶ πολλῶν πυρῶν χαιρετίζει τοὺς ἑορτάζοντας, φωταγωγουμένων ὅλων τῶν Θεσσαλικῶν κατέναντι χωρίων, τοῦ Προμηρίου καὶ Λαύκου καὶ τῆς Ἀργαλαστῆς μέχρι καὶ τῆς Ζαγορᾶς καὶ Τσαγκαράδας, ὅτε τὸ θέαμα καθίσταται ἀκόμη γραφικώτερον, διὰ τῶν ἐπιβατικῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὁποῖα φωταγωγημένα παρέρχονται ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν τῆς Σηπιάδος ἄκρας πορθμὸν μεταβαίνοντα ἀπὸ Βόλον εἰς Θεσσαλονίκην καὶ τἀνάπαλιν.

Ὁ Γέροντας — Τὸ Μοναστήριόν του.— Τὸ κελλίον του. —Προσωπογραφία καὶ μικρὸς χαρακτηρισμός του.— Ἡ μνήμη του.— Ἡ διδασκαλία του.— Τὸ καυτήριον τῆς κακίας.—Τρία παραδείγματα περὶ τοῦ ἤθους του ἐν γένει.—Βιαστὴς τοῦ πάθους τῆς ὀργῆς.—Ἡ φιλοπατρία του.—Ἀκούραστος ὁμιλητής.

Ὁ καταπλέων εἰς Σκίαθον μετὰ τέρψεως θεωρῶν τὰς ἄνω τοῦ λιμένος λοφοσειράς, καταφύτους ἐξ ἐλαιῶν ἢ κεκαλυμμένας ὑπὸ πευκῶν, σταματᾷ τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπί τινος ὀγκώδους οἰκοδομήματος, ἀτελοῦς ἔτι καὶ φέροντος τὰς ἐγκαρσίους τῶν σκαλώσεων πασσάλους τῶν οἰκοδόμων, κειμένου ἐν τῇ λαμπρᾷ θέσει τοῦ «Προφήτου Ἠλία», ἣν δροσίζουσιν αἱ μεσημβριναὶ γλυκύταται αὖραι καὶ ποτίζει διαυγέστατον ὕδωρ. Πηγὴ τρίκρουνος προχεῖ ἄφθονον τὸ ρεῦμα, καὶ ὑπὸ τὴν γηραιὰν πλάτανον, τὴν σκιάζουσαν τὴν πηγήν, καθήμενος ὁ ὁδοιπόρος ἀναπαύει τὸ βλέμμα του εἰς τοὺς καταφύτους ἐξ ἐλαιῶν πρὸς τὰ κάτω ἐκτεινομένους λόφους καὶ τὴν ἡπλωμένην παρὰ τὴν θάλασσαν λευκὴν πολίχνην, ἐν ᾧ αἱ πρὸ τοῦ εὐρυχώρου λιμένος της κατάφυτοι νησῖδες καὶ τὸ μέχρι Κύμης ἁπλούμενον Εὐβοϊκὸν πέλαγος τερπνότατα τὸν καθιλαρύνει.

Τὸ ἀτελὲς τοῦτο οἰκοδόμημα εἶνε τὸ μοναστήριον τοῦ Γέροντος, θεμελιωθὲν πρὸ πενταετίες [1] τὸ τελευταῖόν του Μοναστήριον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τετράγωνον ὀρθογώνιον ἔχον πρὸς ἀνατολὰς τὴν εἴσοδον καὶ εἰς δύο ὀρόφους ὑψούμενον, θὰ περιλαμβάνῃ περὶ τὰ 14 κελλία, ὅταν περατωθῇ. Ἤδη τρία μόνον κελλία ἐν τῷ κάτω πατώματι εἶνε κεχωρισμένα, εἰς τὰ ὁποῖα εἰσερχόμεθα διά τινος

1 Τὸ ἄρθρον ἐγράφη κατὰ τὸ 1888 δημοσιευθὲν ἐν τῇ *Ἀκροπόλει*.

πλατέος διαδρόμου. Τὸ μεσαῖον τούτων, εἰς ὃ θὰ κατέλθωμεν διὰ 5—6 βαθμίδων ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο μικρότερα, ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ τῶν ὁποίων εἰσερχόμενοι εὑρισκόμεθα πρὸ τοῦ σεβασμίου Γέροντος. Οὕτως ἀποκαλεῖται ὁ παπᾶ-Διονύσιος, ὁ μέγας πνευματικός, περὶ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη βαστάζων ἐπάνω εἰς τὴν πολιὰν αὐτοῦ κεφαλήν. Κελλίον πτωχικόν, κελλίον ἁπλούστατον, μοναχοῦ κελλίον, τοῦ ὁποίου οἱ στυγνοὶ τοῖχοι εἶνε ἀνταύγεια τῆς αὐστηρᾶς τοῦ Γέροντος μορφῆς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐλεγχούσης, κρινούσης, μαστιζούσης, εἰς τοὺς κακοὺς αὐτοὺς χρόνους ὁποῦ εὑρισκόμεθα, τοὺς ὁποίους κακοὺς κατέστησεν ἡ πλεονάσασα κακία. Ἀλλ' ὅταν ὑπὸ τὸ μαῦρον κουκούλλιόν του παρατηρήσωμεν τὸ μειδίαμα, τὸ χαρμόσυνον πνευματικὸν ἐκεῖνο μειδίαμα, ὅπερ εἰς τοὺς χριστιανοὺς γεννᾷ πάντοτε τὴν ἐλπίδα ἐν τῇ μετανοίᾳ μετὰ τὸν ἔλεγχον, τότε ἀνεπαισθήτως πίπτουσι τὰ βλέμματά μας ἐπὶ τοῦ *Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ*, τοῦ μόνου τοῦ κελλίου κοσμήματος, μιᾶς εἰκόνος μεγάλης παριστώσης τὸν Σωτῆρα τοῦ Κόσμου φέροντα τὸν ἀκάνθινον στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ κρατοῦντα τὸν κάλαμον εἰς τὴν δεξιὰν μὲ ἡμικλείστους τοὺς ὀφθαλμούς, κλίνοντα τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ στῆθος ὡσὰν νὰ λέγῃ: «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς.» Θαυμασμὸς μᾶς καταλαμβάνει Ἐνώπιόν μας ὁ Γέροντας μ'ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας, κάτω νενευκὼς ἐπὶ τοῦ ταπεινοῦ σοφᾶ, ἐφ' οὗ κάθηται· ἀπέναντί του ἡ εἰκὼν τοῦ *Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ*. Σιωπή. Ὁ Γέροντας ὁμιλεῖ. Οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοί του κλείονται καὶ ἀνοίγονται ἐναλλὰξ κατὰ τὸ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ὕφος. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του χονδρὰ μὲν (διότι ὁ Γέροντας εἶνε σωματώδης ἀνὴρ ἐκτάκτως, ἀναστήματος ὅμως μετρίου) κανονικὰ δὲ εἰς τὸ ἔπακρον, ρυθμίζονται συμφώνως τῷ λόγῳ πρὸς ἔκφρασιν τῶν διαφόρων παθῶν τῆς ψυχῆς. Ἐπικρατεῖ ὅμως ἐν γένει ὁ αὐστηρὸς χαρακτὴρ ἐν ταῖς ἐκφράσεσι τῆς πολιᾶς μορφῆς του, φερούσης κύκλῳ στρογγύλον τὸ πολιὸν καὶ περὶ τὰς ἄκρας ὑποκίτρινον βραχὺ γένειον. Ἐὰν μὲν ὁ εἰσερχόμενος εἶνε οἰκεῖος, τέκνον του πνευματικόν, βλέπει ὁλόκληρον τὸ πρόσωπον τοῦ Γέ-

ροντος· ἐὰν ὅμως εἶνε ξένος, καλύπτεται τοῦτο κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ μαύρου εὐρυχώρου κουκουλλίου ὡσὰν μὲ μανδήλαν. Χαιρετίζει τὸ πρῶτον προσηνῶς, ἀλλ' εὐθὺς ὁ ἐπισκέπτης σκοντάπτει ἀπὸ τῆς πρώτης εἰσόδου του παρ' αὐτῷ. Διότι κατὰ τὸ ἔθος κύπτων νὰ φιλήσῃ τὴν χονδρὴν μαλακὴν χεῖρά του, φέρουσαν περὶ τὸν καρπὸν περιδεδεμένας ἐπιμελῶς τὰς ἄκρας τῶν χειρίδων τοῦ ἱματίου, ἀκούει ἔκθαμβος μετ' αὐστηροῦ τόνου (διότι ὁ Γέροντας ἔχει ἰσχυροτάτην φωνὴν) «Μή! Μή! Εἶνε δουλικόν! Εἶνε δουλικόν! Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσῃς, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσῃς!» Εἶτα λέγει εὐγενῶς μετὰ λεπτοῦ τόνου ὑποδεικνύων κάθισμα. «Κάθησε, τέκνον μου, κάθησε!» Καὶ ἑρμηνεύει πάραυτα τὸ πόθεν προῆλθεν ἡ συνήθεια ν' ἁπλόνουν οἱ μεγάλοι κληρικοὶ τὴν *χεράρα!...*»

Οὕτω δὲ εἰσέρχεται εἰς τὰς συνήθεις πρῶτον ἐρωτήσεις περὶ τῶν νέων, περὶ ἄλλων συμβάντων, καὶ λαμβάνων ἀφορμὴν ἄρχεται τῆς διδασκαλίας, τῆς σοφῆς ἐκείνης διδασκαλίας, ἣν ρυθμίζει ἀναλόγως τοῦ ἐπισκέπτου. Ἐὰν εἶνε οὗτος χωρικός, ἁπλοῦς τις, μεταχειρίζεται γλῶσσαν ἁπλουστάτην καὶ θέμα λαμβάνει κατάλληλον πρὸς ἐποικοδόμησιν τῆς τοιαύτης ἀπαιδεύτου ψυχῆς. Ἐὰν δ' ὁ ἐπισκέπτης εἶνε λόγιός τις, τότε μεταχειρίζεται γλῶσσαν ἀνθηροτάτην ἑλληνικήν, τὸ δὲ θέμα του βασιζόμενον πάντοτε ἐπὶ τῶν Γραφῶν, περικοσμεῖ διὰ ρητῶν τῶν ἐνδόξων ἑλλήνων ποιητῶν καὶ διὰ χωρίων ὅλων τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν ρητόρων. Ἔχει δὲ ἀπέραντον τὴν μνήμην. Ἐνθυμεῖται ὄχι μόνον τὰς Γραφὰς καὶ ὅ,τι ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν λόγων ἀνέγνω, ἀλλ' ἐμπεριστατωμένως δύναται—καὶ εἶνε ἐνενηκοντούτης—νὰ διηγηθῇ τὰ πλέον ἐλάχιστα τῶν γεγονότων ἐκ τῶν συγχρόνων. Ὡς πρὸς τὴν αὐστηρότητα εἶνε κοινὸς τοῖς πᾶσι. Σέβεται μὲν τὰς ἀρχὰς ἀφηρημένως καὶ ἀναγνωρίζει ταύτας διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ Κράτους, ἀλλὰ δὲν ἐννοεῖ νὰ σιωπήσῃ ἐνώπιον τῶν παρεκτροπῶν. Ἡ διδασκαλία του τότε καυτηριάζει μετὰ πολλῆς τῆς εἰρωνίας καὶ χάριτος ἐν τῇ αὐστηρότητι, ὥστε ὁ ἐλεγχόμενος νὰ μὴ

σκανδαλίζεται τόσον, ὥστε νὰ παύσῃ κατόπιν τὰς ἐπισκέψεις του.

Ἡμέραν τινὰ ἐπεσκέφθη τὸν Γέροντα ὁ Ἡγούμενος τῆς ἐν Σκιάθῳ διατηρουμένης μονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐπιθυμῶν νὰ τὸν γνωρίσῃ· διότι μετάπεμπτος ἐκλήθη ὡς ἡγούμενος. Ἐγὼ εἰσήγαγον τοῦτον. Ὁ ἡγούμενος πλησιάζει μὲ ὕφος συνεσταλμένον· ὁ Γέροντας διορθόνει τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του κουκούλλιον, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖράς του κτενίζει ἔνθεν καὶ ἔνθεν δὶς τὸ πολιόν του γένειον.

—Πῶς ἔχετε, Γέροντα; λέγει ὁ ἡγούμενος μὲ συστολὴν πάντοτε καὶ μὲ σεβασμόν.

Ὁ Γέροντας δὲν ἀπαντᾷ ἀμέσως.

—Πῶς ἔχετε, Γέροντα; προσφωνεῖ πάλιν ὁ Ἡγούμενος.

—Πολιτικὸς μοῦ ἔγεινες καὶ σύ; Γογγύζει φοβερῶς τότε ὁ Γέροντας, σείων τὴν κεφαλήν του. Οἱ ὀφθαλμοί του ἀστράπτουσιν. Ἐνόμισα ὅτι θὰ ἐγερθῇ νὰ ἁρπάσῃ ἐκ τοῦ γενείου τὸν Ἡγούμενον.

—Πολιτικὸς μοῦ ἔγεινες καὶ σύ; Ἐπαναλαμβάνει πάλιν καταβιβάζων ἤδη τὴν φωνήν του κατὰ τὸ ἔθος. «Εἰρήνη ὑμῖν! Εἰρήνη ὑμῖν!» Αὐτὴ εἶνε ἡ γλῶσσα τοῦ μοναχοῦ.

Καὶ οὕτω, μαλακώτερον—μαλακώτερον, ἀρχίζει τὴν ὁμιλίαν μετὰ τοῦ ξένου, μίαν ὁμιλίαν εἰρηνικὴν καὶ εὐαγγελικωτάτην, ὁποῦ ἔμεινε κατευχαριστημένος ὁ Ἡγούμενος, ἀποδώσας τὴν πρώτην αὐστηρότητα εἰς τὴν πρώτην κίνησιν θυμοῦ, ὑφ' οὗ ἐπειράζετο ἴσως ὁ Γέροντας, προσπαθῶν μὲ βίαν πάντοτε νὰ περιστέλλῃ τὸ πάθος του.

Τὰ ἱερὰ δῶρα δὲν ἐδέχετο ἀνεξετάστως. Βλέπετε, οἱ μοναχοὶ ἔχουσι κανονισμούς καὶ κατὰ τούτους βιοῦσιν. Ἡμέραν τινὰ γυνή τις, νυμφευθεῖσα πρὸ μικροῦ παρανόμως, ἀνελθοῦσα εἰς τὸ Μοναστήριον προσήνεγκε προσφορὰν καὶ κηρία τῷ Γέροντι.

—Εὐλόγησον! λέγει μετὰ φόβου ἡ γυνή.

Ὁ Γέροντας κύπτει τὴν κεφαλήν.

Ἐν τῇ πρώτῃ δ' ἐρωτήσει μαθὼν ποία εἶνε:

—Ἔξω! ἀναφωνεῖ αὐστηρῶς. Ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τολμᾷς νὰ παρουσιασθῇς; προσθέτει, δεικνύων τὸν *Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ*. Ἔξω, θεομπαίχτρια!

Ἡ γυνή, ἐννοεῖται, ἀνεχώρησε περίτρομος.

Ἐν γένει ὅμως πρὸς τὰς γυναῖκας εἶχεν αὐστηρὸν τὸ ἦθος, θεωρῶν αὐτὰς ὅλως ἀπαιδαγωγήτους καὶ μόνον ὑπὸ ἐλαττωμάτων φορτωμένας.

———

Ἀλλ' ὅταν ὡμίλει περὶ τῆς πατρίδος, καὶ περὶ τῆς ἰδιαιτέρας, τῆς Σκιάθου, καὶ περὶ τῆς μεγάλης, τῆς Ἑλλάδος, ἡ φωνή του ἐλάμβανε θρηνητικὸν τόνον, καὶ ὁ λόγος του ἦτο θρῆνος Ἱερεμίου. Τὰ δάκρυα κρουνηδὸν ἔρρεον ἐκ τῶν μεγάλων του ὀφθαλμῶν: «Καὶ δὲν ὑπάρχουν δύο, Ἀλέξανδρέ μου, ἔχοντες φόβον Θεοῦ, νὰ ἐργασθῶσι διὰ τὸ κοινὸν καλόν, μοῦ ἔλεγε, Καὶ δὲν ὑπάρχουν δύο. Ἔθνος ἅγιον, ἔθνος τίμιον, Βασίλειον ἱεράτευμα....» διεκόπτετο καὶ ὠδύρετο. Καὶ μετ' ὀλίγον. «Ποῖος σὲ ἀκούει; Ποῖος σὲ ἀκούει;... Καὶ ἡ φωνή του ἐξηκολούθει μὲ θρήνους πάντοτε. Σήμερον τὸ ἔθνος μας ἀπὸ μίαν κλωστὴν κρέμαται. Καὶ εἰς αὐτὴν κρέμαμαι καὶ ἐγὼ καὶ σύ. Καὶ ὑψῶν τὴν ἀριστερὰν ἐμέτρα ἀνὰ ἕνα - ἕνα δάκτυλον, προσφωνῶν καὶ ἀνὰ μίαν λέξιν διακεκομμένως λέγων: «Ἐὰν θέλητε, καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς Γῆς φάγεσθε. Ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου...» Καὶ ἐσταμάτα κυττάζων τὸν ἐπισκέπτην εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς περιμένων νὰ συμπληρώσῃ οὗτος τὸ ῥητόν. Μετά τινας δὲ στιγμὰς τὸ ἀπετελείωνε! «Μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται» Καὶ εἶτα προσέθετε, μεγαλοπρεπῶς ὑψῶν τὴν δεξιάν: «Τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.»

Ἐν γένει οἱ περὶ Ἑλλάδος λόγοι του ἦσαν θαυμαστοί, γέμοντες ὑψίστης φιλοπατρίας: «Ποῖοι νὰ σώσουν σήμερον τὸ Ἔθνος; ἔλεγε πολλάκις. Οἱ πολιτικοί; Ἄδικοι, ἄδικοι! Οἱ ἀρ-

χιερεῖς; Νὰ φᾶνε, νὰ φᾶνε! Οἱ λόγιοι; Ἀσεβεῖς καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον!...»

Ὁσάκις δὲ ἀπέλυε τὸν ἐπισκέπτην, ἔλεγεν αὐτῷ τελευταῖον: «Ἔ! εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις!... Νὰ κάμωμεν κανένα καλὸ εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, τέκνον μου!»

Ἀκούραστος διδάσκαλος. Ἠδύνατο νὰ λαλῇ ὥρας χωρὶς νὰ κουρασθῇ. Ἡ φωνή του ἀπὸ τοῦ ὑψηλοτάτου τόνου μέχρι τοῦ χαμηλοτάτου εἰσέδυεν εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας κραδαίνουσα ὅλας αὐτῆς τὰς ἶνας. Ἐνίοτε δὲν ὡμίλει. Ὠρύετο. Μίαν πρωϊαν ὅπου εἶχα ἀνέλθει, τὸν ἤκουσα νὰ κραυγάζῃ μέσα εἰς τὸ κελλίον του κλεισμένος:

—Εἰς σπήλαιον! Πήγαινε νὰ κλεισθῇς εἰς σπήλαιον!

Ἐξωμολόγει κάποιον ξένον ἱερέα, τὸν ὁποῖον προέτρεπε νὰ ἀπέχῃ πλέον ἀπὸ τὰς ἱεροπραξίας, ἐπιπροσθέτων μὲ ἠπιότητα ὅτι «ὁ κλῆρος σήμερον ἐμπορεύεται τὰ ἱερά..».

Αὐτοβιογραφία τοῦ Γέροντος.—Ἡ καταγωγή του.—Ποῦ ἐσπούδασε.—Πῶς ἐφόρεσε τὰ ράσα.—Τὸ πρῶτον Σχολεῖόν του.—Τὸ περιώνυμον ἐν Πάρῳ Σχολεῖόν του.—Ὁ θαυμασμὸς τοῦ Θειρσίου.—Ἡ σύγκρουσίς του πρὸς τὸν ἀρχιερέα.—Ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου.—Ἡ προπαγάνδα τῶν Δυτικῶν.—Δὲν ἐμνημόνευε τὸν Ὄθωνα.—Ἀναχωρεῖ εἰς Ἅγιον Ὄρος.—Ἡ λύπη τῶν μαθητῶν του.

Ποῖος τώρα ἀπὸ σᾶς, καλοί μου ἀναγνῶσται, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ Γέροντος; Ἰδοὺ λοιπόν. Ἀναγνώσατε.

Ἐπειδὴ συχνὰ τὰς ἑορτὰς ἀνέβαινον εἰς τὸ προσφιλές μοι Μοναστήριόν του, κατὰ τὰς διακοπὰς δὲ (ἤμουν τότε δύο ἔτη σχολάρχης ἐν Σκιάθῳ) ἑβδομάδας ὅλας παρέμενον καὶ διὰ τὴν πανέκλαμπρον καὶ ὑγιεινοτάτην τοποθεσίαν, καὶ διὰ τὴν ἀχόρταστον δροσιάν της, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ νὰ λαμβάνω τὴν εὐτυχίαν νὰ συνομιλῶ μαζί του, διότι πολὺ μὲ ἀγαποῦσεν ὁ ἀείμνηστος θεῖός μου —νὰ ἀκούω τὰς ὡραίας ὁμιλίας του, ὁποῦ ὡς μέλι πέτρας γλυκάζον ἔρρεον ἀπὸ τὰ εὔλαλα χείλη του, νὰ παρακολουθῶ τὰς προσευχάς του, καὶ νὰ συντρώγω κατόπιν εἰς τὴν λιτὴν κοινοβιακὴν τράπεζαν μετὰ τῆς μικρᾶς συνοδίας του. Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του εἶχον ἀναβῇ μίαν πρωΐαν, ἂν καὶ ἦτο χειμών, μίαν πρωΐαν ὅμως εὐήλιον, λαμπρὰν ὡς φθινοπωρινὴν καθὼς ἐξετυλίχθη κατόπιν. Συναντήσας ἕνα ποιμένα ἔξω ἐκεῖ, βαστάζοντα μίαν μεγάλην συναγρίδα, ἁλιευθεῖσαν εἰς Κεχρεάν,—εἰς τὴν νῆσόν μου ἁλι-

εύουσι καὶ οἱ ποιμένες διὰ ξηρᾶς ἀπὸ τοὺς βράχους τῶν ἰχθυοτρόφων ὁρμίσκων της — ἠγόρασα τὴν ὡραίαν ἄγραν, καὶ παραδώσας αὐτὴν εἰς τὸν κηπουρόν του Πέτρον, τὸν μόνον ἐκεῖ παρόντα, εἰσῆλθον εἰς τὸ κελλίον τοῦ Γέροντος. Τὸν εὗρον ἐξηπλωμένον, ὡς συνήθως, ἐπὶ τοῦ ἀσκητικοῦ του σοφᾶ, ἐγγὺς ἑνὸς παραθύρου, ὁπόθεν ἐφαίνετο ἡ πόλις κάτω καὶ ὁ λιμήν, νοερῶς προσευχόμενον διὰ τοῦ κομβοσχοινίου.

Ἀνεσηκώθη μὲ πολλὴν χαράν.

— Ὡς εὖ παρέστης! Καλῶς τὸ τέκνον μου!

Τὸν ἐχαιρέτισα καὶ ἐκάθησα πλησίον του ἐπὶ σκίμποδος. Αὐτὸς δὲ ἐκτύπησε πάραυτα τὰς χεῖρας ἀναφωνήσας τὸ ἐρημικόν:

— Ποίησον ἀγάπην, γέρο-Πατέρα μου!

Μὲ τὴν φωνὴν αὐτὴν καὶ τὸ κτύπημα τῆς χειρὸς ἔκαμε γνωστὸν τὸν ἐπισκέπτην εἰς τὸν πιστότατον καὶ ἀγαπητὸν ὑποτακτικόν του, τὸν παπᾶ-Ἱερεμίαν, ἕνα ἀσκητικώτατον Ἱερομόναχον, ὅστις ἔμενε συνήθως εἰς τὸ παρακείμενον κελλίον, ἔνθα ἦτο ἡ τράπεζα τοῦ Κοινοβίου.

Ὁ παπᾶ-Ἱερεμίας ἐννοήσας τὸ σύνθημα, μοῦ ἐκόμισε μετ' ὀλίγον ἐπὶ δίσκου καφέν, βούτηγμα καὶ ποτήριον ὕδατος, καὶ ἄλλο μικρὸν περιέχον οὖζον ἐγχώριον ἐκ στεμφύλων, τὸ ὁποῖον *θερμαντικὸν* ἐκάλει ὁ Γέροντας, προφυλακτικὸν τῆς ὑγείας ὕστερον ἀπὸ τόσην ὁδοιπορίαν.

Τότε ἀπὸ τὴν μίαν ὁμιλίαν εἰς τὴν ἄλλην, ἐπειδὴ εἶδον ὅτι ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἶχε μεγάλην ἱλαρότητα καὶ διάθεσιν πρὸς διδασκαλίαν, — οὐδὲν σύμπτωμα ἐδήλου τὸν μετ' ὀλίγας ἡμέρας συμβάντα θάνατόν του — τὸν παρεκάλεσα νὰ μοῦ διηγηθῇ τὸν βίον του.

Παρὰ πολὺ ἐχάρην — τὸ ἔνστικτον τοῦ δημοσιογράφου μὲ παρηκολούθει πάντοτε, καὶ ὅταν εἶχον διορισθῇ καθηγητής — Παρὰ πολὺ ἐχάρην, ὅταν ὁ Γέροντας μὲ προσήνειαν ἔκτακτον ἐδέχθη τὴν παράκλησίν μου — Ἴσως ἡ ὅλως πνευματικὴ ψυχή του νὰ προεῖδε τὴν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου μετάστασίν του, καὶ δὲν

ἠθέλησε νὰ ἀφήσῃ τοὺς μεταγενεστέρους ἡμᾶς εἰς ἄγνοιαν τοῦ βίου του, βίου ἑνὸς προσώπου τόσον διαλάμψαντος ἐπ' ἀρετῇ καὶ δράσει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν, ἐν τῇ ἔξω καὶ ἔσω Ἑλλάδι, ἑνὸς ἀνδρὸς διαπρεπεστάτου ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀρετήν του, ἀλλὰ καὶ τὰς γνώσεις του, τὸ θάρρος του, θάρρος ὅπου ἐχαρακτήριζε τοὺς *Κολυβάδες* τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τὸν καλόγηρον τοῦτον μάλιστα δὲν σφάλλομεν ἐὰν τὸν ὀνομάσωμεν τὸν τελευταῖον τῶν Κολυβάδων [1].

Καὶ ἤρχισεν ὁ Γέροντας νὰ διηγῆται τὰ κατ' αὐτόν, μὲ ποικίλους τοῦ προσώπου του χαρακτηριστικωτάτους μορφασμούς, πότε χαρᾶς, πότε λύπης, πότε ἀπογοητεύσεως καὶ πότε ἐλπίδος.

Ἐγὼ ἔβγαλα τὸ σημειωματάριόν μου καὶ ἔγραφον:

Ὁ Διονύσιος ἐγεννήθη ἐν Σκιάθῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐξ οἰκογενείας μεγάλης καὶ φιλομούσου. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἐπιφάνιος Δημητριάδης ἦτο ὁ γνωστὸς διδάσκαλος τοῦ Γένους, Γραμματεὺς μὲν τὸ πρῶτον τῶν ἡγεμόνων ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις, διδάσκαλος δ' εἶτα ἐν Κέᾳ, ὅπου καὶ ἀπεβίωσε καταλιπὼν πλεῖστα συγγράμματα ἔμμετρα καὶ πεζά, ὧν τινα ἀνωνύμως ἐδημοσιεύθησαν [2]. Ἐν τοιαύτῃ οἰκογενείᾳ ἀνήκων ὁ Δημήτριος—οὕτως ἐκαλεῖτο—ἐσπούδασε τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ πρῶτον καὶ εἶτα ἐν Πάρῳ παρὰ τῷ ἱεροδιδασκάλῳ Ἠλίᾳ, ὑποτασσόμενος εἰς

---

1. Μὲ πολὺ χαριτωμένα λογοπαίγνια ἐχαρακτήριζε τοὺς διώκτας τῶν Κολυβάδων, ὁσάκις ἐγίνετο λόγος περὶ αὐτῶν:

—Αὐτοὶ εἶνε Κολυβάδες ἔλεγεν, ὄχι ἡμεῖς· αὐτοὶ ὁποῦ μὲ τὰ μνημόσυνα τῶν κεκοιμημένων παρέβησαν τὰς ἀρχαίας παραδόσεις.

2). Ἓν μέγα αὐτοῦ περιγραφικὸν ἔπος ἐδημοσιεύθη παρ' ἐμοῦ ἐν τῷ *Παρνασσῷ* τῷ 1884 καταλαβὸν ὁλόκληρον τὸ τεῦχος. Ἀρκετὰ δὲ χειρόγραφα παρέδωκέ μοι ὁ ἀείμνηστος θεῖός μου, ὅλα ποιητικά, ἐν οἷς ᾠδαί τινες Πινδαρικαὶ καὶ ἐπιγράμματα καὶ συντομός τις ἱστορία τῆς *νήσου Τζίας*, ἅτινα μένουσιν ἀνέκδοτα.

Εἶνε δὲ γνωστὴ ἡ φιλομουσία τοῦ πατρὸς τοῦ Ἐπιφανίου καὶ πάππου τοῦ τε Διονυσίου καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρός, τοῦ γέρο-Δημητράκη Οἰκονόμου, ὅστις τὰ κτήματα μιᾶς ὁλοκλήρου Μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Κρυφοῦ, περιελθόντα εἰς τὴν κατοχήν του ἐκ κληρονομίας, ἀφιέρωσεν εἰς τὴν κοινό-

τὸν περιώνυμον ἀσκητὴν ἐκεῖ, τὸν Κυριλλάκην. Διῆλθε λοιπὸν ἅπασαν τὴν Ἑλληνικὴν παίδευσιν ἀναγνοὺς πάντας τοὺς Ἕλληνας συγγαφεῖς. Μετά τινα ἔτη γενόμενος Ἡγούμενος ἐν τῇ μονῇ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν Σκιάθῳ ὁ θεῖος αὐτοῦ Ἀλύπιος, ἐκάλεσε τὸν Δημήτριον πλησίον του, σκοπὸν ἔχων νὰ καταστήσῃ αὐτὸν πολιτικὸν προῦχοντα τῆς νήσου. Ἀλλ' ὁ Κυριλλάκης ἀποστέλλων αὐτὸν εἰς Σκίαθον προλαβὼν ἀνέγνω ἐπ' αὐτοῦ τὴν ῥασσοευχήν· καὶ οὕτω ὁ Δημήτριος ἦλθεν εἰς Σκίαθον Δανιὴλ καλούμενος καὶ ῥασσοφορεμένος μὲ τὸ μικρὸν λεγόμενον Σχῆμα. Ὠργίσθη ὁ Ἀλύπιος ἰδὼν αὐτὸν οὕτω· καὶ· «Κούτσουρο ἐγώ, κούτσουρο καὶ σύ:» τὸν ἤλεγξεν. Ὅμως διώρισεν αὐτὸν διδάσκαλον νὰ διδάσκῃ τοὺς νέους τῆς Σκιάθου. Ἐξηκολούθει τὰ ἔτη ἐκεῖνα ἡ Ἐπανάστασις. Καὶ ἐδίδαξε λοιπὸν ὁ Δανιὴλ τὴν νεολαίαν τῆς Σκιάθου πρῶτον ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, εἶτα ἐν τῷ Κάστρῳ, καὶ τέλος ἐν τῇ νέᾳ πόλει τῆς Σκιάθου «εἰς ἓν ἀχοῦρι». Πάντες οἱ παλαιότεροι προῦχοντες τῆς Σκιάθου τοῦτον ἔσχον διδάσκαλον. Διακρίνονται δ' ἐκ τῶν ἐπιζώντων μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης Μανιώτης, βουλευτὴς ἐπὶ Ὄθωνος δίς, καὶ νῦν ἱερεὺς ἐν Σκιάθῳ καὶ ὁ κ. Γεώργιος Αἰγιαλείδης ἐκ τῶν διακεκριμένων οἰκονομικῶν ὑπαλλήλων. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐμὸς προσφιλέστατος γενέτης, ὅστις ἦτο καὶ πρῶτος ἐξάδελφός του ἐκ μητρός, ἥτις ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Ἐπιφανίου, μαθητής του ὑπῆρξε.

Μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν κατῆλθε πάλιν εἰς Πάρον. Ἀλλ' ὁ γέροντάς του εἶχεν ἀποθάνει. Λαβὼν δὲ παρα τῆς ἱερᾶς Μονῆς Λογγοβάρδας τὸ μετόχιον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγιωτάτου ἡγουμένου Φιλοθέου, συνέστησεν ἐκεῖ Ἑλληνικὴν σχολήν, ἐν ᾗ ἱκανὰ ἔτη ἐδίδαξεν ἑλληνικὰ γράμματα, συνενῶν τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν νέων μετὰ τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν ἀγωγῆς. Ἐφρόνει ὅτι ἡ παιδεία εἶνε χάρισμα, πάντα δὲ τὰ χαρίσματα εἰς τὸν χριστιανὸν παρὰ Θεοῦ δίδονται. Εἶχε λοιπὸν οἰκοτρόφους ἐν τῷ μετοχίῳ ἐκείνῳ διάγοντας μοναχικὴν ζωήν, μὲ τὰς προσευχάς των καὶ τὰς νηστείας των καὶ τὰς ἀγρυπνίας των. Καὶ ὄντως οἱ σκουφοφόροι ἐκεῖνοι νεανίσκοι ἔχοντες καθαρὰν τὴν διάνοιαν ἐκ τῆς νηστείας καὶ προσευχῆς, ἐνεβάθυνον τελείως εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς τραγικούς, εἰς τὸν Πλάτωνα καὶ τον Θουκυδίδην, ποτιζόμενοι τὰ νάματα τῆς ἁγνῆς παιδεύσεως, σὺν τῇ πνευ-

---

τητα Σκιάθου, ἵνα διὰ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν συσταθῇ σχολεῖον. Ὅπερ καὶ ἐγένετο. Καὶ ἐλειτούργησε τὸ Σχολεῖον πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως· μετὰ δὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος συνεχωνεύθη τὸ κληροδότημα εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου. Οὗτος ἡγουμενεύοντος ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τοῦ υἱοῦ του Ἀλυπίου, ἐκάρη μοναχός, γερο-Δαβὶδ καλούμενος πλέον.

ματικῇ ἀναπτύξει διμορφοῦντες ἐνκρέτως καὶ τὴν ἀγωγὴν αὐτῶν, ὥστε νὰ καταστῶσι χρήσιμοι πολῖται, ἀληθεῖς ἕλληνες χριστιανοί, ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως μεταβαίνοντες εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν. Ὢ! ποία θὰ ἦτο ἡ σημερινὴ μορφὴ τοῦ Ἔθνους, ἐὰν τοιοῦτοι ἦσαν οἱ διδάσκαλοι[1].

«Καὶ ἡρμήνευα τοὺς συγγραφεῖς, μοῦ ἔλεγεν. Ἔκαμνα μίαν παράφρασιν ἰδικήν μου, ἔχουσαν ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ ἀρχαίου πρωτοτύπου, ὥστε νὰ ἐνθουσιάζεται ο μαθητὴς ἐκ τοῦ περιεχομένου καὶ νὰ μὴ ἀκούῃ μόνον ψυχρὰς λέξεις. Εἶχεν ἔλθει μιαν ἡμέραν εἰς τὴν Πάρον εἰς τὸ σχολεῖόν μου ὁ πολὺς Θείρσιος, ὅτε ἔτυχε νὰ ἑρμηνεύω τὸν περὶ βασιλείας λόγον τοῦ Συνεσίου, καὶ ἔμεινεν ἐμβρόντητος ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἀκούων με᾽ καὶ τέλος θερμῶς μὲ συνεχάρη. Καὶ εἶχα τον λόγον χειρόγραφον, πατέρα μου, οὕτω συνήθιζε ν᾽ ἀποκαλῇ τοὺς οἰκείους του, χωρὶς σχόλια καὶ σημειώσεις Ἀλλὰ πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ φόβον Θεοῦ, καὶ μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ὅλα τὰ καλὰ ἀποκτῶνται.»

Τότε συνέβη ἕνεκα πολιτικῶν λόγων ὁ Ἐπίσκοπος Τήνου νὰ μετατεθῇ εἰς Πάρον. Ὑπῆγαν ὅλοι νὰ τὸν χαιρετίσουν. Ἐφόρεσα καὶ ἐγὼ τὸ Σαλονικιὸ καποτάκι μου καὶ ὑπῆγα μαζὶ μὲ ἄλλους νὰ τὸν χαιρετίσω.

Ἐκεῖ ὅπου ὡμιλοῦσεν ὁ ἀρχιερεὺς μὲ τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτόν, ὠνόμασε τὸν γέροντά μου Κυριλλάκην ἀγύρτην᾽ προσθέσας ὅτι τὸν εἶχε διώξει ἀπὸ τὴν Τῆνον᾽ ἐνῷ ὁ ἀείμνηστος εἰργάζετο ἐναντίον τῆς προπαγάνδας τῶν Δυτικῶν. Ἐγὼ ἐννόησα τότε ἀμέσως ὅτι *δὲν θὰ κάμω* εἰς Πάρον. Εἶχε δὲ μαζί του ὁ ἀρχιερεὺς ἕνα Πρωτοσύγκελλον, ἕνα Κρῆτα *μπερμπάντακα* (συνήθιζε πολὺ αὐτὴν τὴν λέξιν εἰς τοὺς ἐλέγχους του) Χιονᾶν καλούμενον, ὅστις εἶχε ῥαδιουργήσει τὸν ἀρχιερέα περὶ ἐμοῦ ὅτι δὲν μνημονεύω τὸν βασιλέα. Τὴν ἄλλην ἡμέραν προσεκλήθην εἰς τὴν ἐπισκοπὴν πρὸς ἀπολογίαν.

Ἐφόρεσα τὸ καποτάκι μου πάλιν τὸ Σαλονικιὸ καὶ παρουσιάσθην.

—Διατί δὲν μνημονεύεις τὸν βασιλέα; Μὲ ἐρωτᾷ μὲ αὐστηρότητα.

—Διότι δὲν εἶμαι παπᾶς! (ἤτο γὰρ μοναχὸς ἀκόμη τοῦ μικροῦ Σχήματος.)

—Τί θὰ πῇ αὐτό : λέγει μὲ ἀπορίαν ὁ ἀρχιερεύς.

—Ἂν μὲ διατάξητε, ἀπαντῶ ἐγὼ μὲ θάρρος, καὶ ἂν εἶνε ὀρθόν, θὰ τὸν μνημονεύω.

—Λοιπὸν σᾶς διαττάτω!

---

1) Τοιοῦτο θρησκευτικὸν παιδευτήριον ἐσχεδίαζε νὰ ἱδρύσῃ, ἂν ἔζῃ ὁ Γέροντας καὶ εἰς τὸ τελευταῖον ἐν Σκιάθῳ μοναστήριόν του, καθὼς μοῦ ἐξωμολογεῖτο, διότι πολὺ μὲ ἀγαποῦσε, καὶ μὲ προετοίμαζε διδάσκαλον ἐν αὐτῷ. «Νὰ ἔρχωνται ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Φθιώτιδα οἱ ἑλληνόπαιδες νὰ διδάσκωνται καὶ νὰ τρέφωνται ἐν αὐτῷ»....

—Δὲν δύναμαι νὰ τὸ κάμω, διότι δὲν εἶνε ὀρθόν...

—Πῶς ;

— Τὸν Πάπαν, τὸν Σατανᾶν θὰ μνημονεύσω ;

Παρεμβαίνων τότε ὁ Πρωτοσύγκελλος φωνάζει :

—Ἔχεις καμμίαν ἀπόδειξιν ;

—Μάλιστα, εἶπον ἐγώ. Καὶ διηγήθην :

Ὁ Γεώργιος ὁ Σχολάριος ἠρωτήθη ποτὲ ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Βλαχίας, ἂν πρέπει νὰ μνημονεύουν ἡγεμόνα τινὰ τῆς Λεχίας φράγκον, ὅστις πολὺ τοὺς ἐπροστάτευε· κ' ἐκεῖνος ἀπήντησεν. Ὄχι ! Μόνον εἰς τὴν Τράπεζαν ἠμποροῦν νὰ κάμνουν τὴν φήμην τοῦ ἐνδοξοτάτου αὐθέντου.

Πρὸς ταῦτα ὁ Χιονᾶς ἐφρύαξε, καὶ ὥρμησε νὰ μὲ πνίξῃ. Ἀλλ' ἐγὼ βαστάζων τὴν ῥάβδον τοῦ Γέροντός μου ἐγείρω αὐτὴν νὰ τὸν κτυπήσω, λέγων συνάμα :

—Ἐνώπιον τῆς Ἀρχῆς, μπερμπάντακα, ἔχεις τόσον θράσος ; Σιωπή !

Ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ τὴν σκηνὴν αὐτὴν *ἐζάρωσεν*.

Ἐγὼ δὲ ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησα ἐκ Πάρου καὶ ἦλθον εἰς Ἅγιον Ὄρος. Ἔμαθον κατόπιν ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς μετενόησε, διότι συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκ Πάρου ἀναχώρησίν μου.

Ἡ ἀναχώρησίς μου ἐκ Πάρου κατέθλιψε τοὺς μαθητάς μου, τοὺς ὁποίους ἄφησα ὀρφανούς, διὰ τοὺς ὁποίους τόσον ἐφρόντιζα. Ἀκόμα τὰ γόνατά μου ἔχουν ῥόζους, πατέρα μου, ἀπὸ τὰς γονυκλισίας ὁποῦ ἔκαμνα ἐνώπιον τῶν μαθητῶν μου πρὸς ὁδηγίαν των.

Εἰς τὸν Ἄθωνα.— Ἡ χειροτονία του.— Καλεῖται ἐπισήμως εἰς Κωνσταντινούπολιν.— Ἡ δρᾶσίς του ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.— Τὰ ἐν Φαναρίῳ.— Προσείλκυσεν ἀμέριστον τὴν ἐκτίμησιν τῶν εὐγενῶν.— Ἀναχωρεῖ εἰς τὴν πατρίδα του.— Τρικυμία παρὰ τὴν Σκίαθον.— Τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας του.—

Φθάσας ὁ Δανιὴλ εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐκοινοβίασεν εἰς τὸ Ρωσικὸν μοναστήριον· πολὺ δὲ ταχέως ἔλαβεν ἐκεῖ τὸ μέγα καὶ Ἀγγελικὸν Σχῆμα μετονομασθεὶς Διονύσιος· μετ' ὀλίγον δὲ χειροτονεῖται καὶ ἱερεὺς ὕστερον ἀπὸ πολλὰς ὑπεκφυγάς του, κρυπτόμενος πότε εἰς τοὺς κήπους καὶ πότε εἰς τὸ βουνόν, ἵνα ἀποφύγῃ τὸ βάρος τῆς ἱερωσύνης.

—Ἐγὼ δὲν ἦλθον ἐδῶ νὰ γείνω παπᾶς, ἔλεγεν· ἦλθον νὰ ἐργασθῶ διὰ τὴν ψυχήν μου.

Εἶχε δὲ ἐννοήσει τὸ σχέδιον τοῦ Ἡγουμένου ἐγκαίρως· διότι νύκτα τινὰ ἐξελθὼν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Ὄρθρον, εὗρεν ἐν τῷ κατωφλίῳ τοῦ κελλίου του καινουργεῖς ἐμβάδας, ὁποίας φοροῦν οἱ ἱερεῖς. Πάραυτα δὲ ἐξελθὼν ἐκρύβη εἰς τοὺς κήπους τότε. Ἀλλ' ἔπειτα ἀνευρεθεὶς εἰς τὸ βουνόν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ.

Ἔδειξε δὲ μεγάλην προθυμίαν εἰς ὅλην τὴν διακονίαν τοῦ Κοινοβίου, μὲ τελείαν ὑπακοήν, ἀκόμη καὶ ὡς ἁλιεὺς ἐργασθείς. Μετά τινα καιρὸν ἀποσταλεὶς εἰς Σερβίαν δι' ὑποθέσεις τῆς Μονῆς καθ' ὁδὸν συνέβη νὰ θραύσῃ τὴν χεῖρά του. Ἐπανῆλθε λοιπὸν εἰς τὴν Μονήν του, ἀλλὰ διαφημισθείσης τῆς ἱκανότητός του, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ' ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς σύμβουλος ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

Μετ' ὀλίγον ὅμως παρουσιάσθησαν σπουδαιότατα ζητήματα ἐκεῖ. Τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ Ἀγγλία κατέχουσα τὰς Ἰονίους Νήσους ἀπῄτησε παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας νὰ συγκαταβῇ διὰ τὴν Ἑπτάνησον εἰς τοὺς βαθμοὺς τῆς συγγενείας, καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὸν γάμον μέχρι στ'. βαθμοῦ.

«Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ στ΄. ἐξακολουθεῖ τὴν ἀφήγησίν του ὁ Γέροντας, ἀνέθηκε τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος εἰς μίαν ἐπιτροπὴν, ἧς μετέσχον καὶ ἐγώ. Αὕτη δὲ ἐξέθηκε τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἔπρεπε νὰ γείνῃ ἡ τοιαύτη συγκατάβασις. Δύο ὅμως ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἀπήλειψαν κατόπιν *μὲ τὸν σουγιὰν* τὰς ὑπογραφάς των, ἀπέμεινε δὲ μόνη ἡ ὑπογραφὴ ἡ ἰδική μου καὶ ἡ τοῦ Εὐγενίου. Ὁ Πατριάρχης ὅμως φοβηθεὶς δὲν ἐξέδωκε τὸν τόμον. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία ἐζήτησε τότε τὴν ἐκθρόνισιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σουλτάνος καλέσας αὐτόν, τοῦ ὑπέδειξε μὲ τιμητικὸν τρόπον ὅτι ἔπρεπε νὰ παραιτηθῇ. Καὶ ἀνέβη λοιπὸν εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἄνθιμος, ἕνας ἐκ τῶν καλῶν καὶ αὐτὸς Ποιμένων.

Ἐγὼ ἐπεθύμουν πλέον νὰ ἀπέλθω, ἀλλὰ παρακληθεὶς παρὰ τοῦ Πατριάρχου παρέμεινα. Μετ' ὀλίγον ὅμως κατελήφθην ἀπὸ μίαν νοσταλγίαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, λυπούμενος συνάμα καὶ στενοχωρούμενος δι' ὅσα ἐμάνθανον περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι Βαυαρῶν. Ὁ Πατριάρχης κατ' οὐδένα τρόπον ἤθελε νὰ μοῦ δώσῃ ἀπολυτήριον. Ἀλλὰ ἐγὼ ἐπιτυχὼν σκιαθίτικον πλοῖον ἐκεῖ, τὸ βρίκιον τοῦ καπετὰν Ἰωάννου Καρπέτη, ἐπεβιβάσθην εἰς αὐτὸ κρυφίως καὶ ἀνεχώρησα ἐκ τῆς Πόλεως, πρὸς μεγάλην λύπην τοῦ Φαναρίου καὶ τῶν εὐλαβῶν Φαναριωτισσῶν καὶ τῶν ἄλλων εὐγενῶν κατοίκων, μεθ' ὧν εἶχον σχετισθῆ [1].

---

1 Ἐξασκῶν τὸ ἔργον τοῦ πνευματικοῦ τῶν Πατριαρχείων ὁ Διονύσιος ἐγνωρίσθη μὲ τὰς πλέον εὐσεβεῖς οἰκογενείας τοῦ Φαναρίου, προσελκύσας διὰ τῶν λεπτῶν τρόπων τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην αὐτῶν. Ὁ λόγος του ἠρτυμένος ἅλατι εὐαγγελικῷ, στολισμένος μὲ τὰ ἄνθη τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου, ὑποβοηθούσης εἰς τοῦτο μεγάλως τῆς μνήμης του, ὁποῦ ἠδύνατο νὰ ἀποστηθίζῃ ὁλόκληρα χωρία ποιητῶν καὶ λογογράφων τῆς ἀρχαιότητος, ἐσαγήνευε τοὺς ἀκροατάς του. Ἡ ἀρετή του ἔπειτα ἡ ὁποία δὲν ἠδύνατο νὰ κρυφθῇ καὶ αἱ προσευχαί του καὶ αἱ ἀγρυπνίαι ἃς ἐτέλει κατὰ Σάββατον ἐν Φαναρίῳ ἰδιωτικῷ τῷ τρόπῳ, ὅλα αὐτὰ τὸν εἶχον καταστήσει ἀγαπητόν. Γνωρίζετε δὲ πόσον δύναται νὰ σαγηνεύσῃ ἕνας καλὸς πνευματικός. Συνέβαινεν εἰς τον Γέροντα, ὅπου καὶ ἂν ἐπήγαινεν, ὅ,τι συνέβαινεν εἰς Γρηγόριον τὸν μέγαν, τον Ναζιαν-

»Ἐπλέομεν μὲ καλὸν καιρὸν καὶ ἤδη ἐφθάσαμεν εἰς τὰς Βορείους Σποράδας. Ἀλλὰ παρὰ τὸ Βόρειον τῆς Σκοπέλου ἀκρωτήριον, κάτω ἀπὸ τὴν κωμόπολιν τῆς Γλώσσης, ἠγέρθη λαῖλαψ καὶ τρικυμία ἰσχυρά. Τὴν Σκίαθον πότε τὴν εἴχομεν ἐνώπιόν μας καὶ πότε τὴν ἐχάναμεν. Τὰ κύματα μεγάλα καὶ φοβερὰ ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Χαλκιδικήν, ὡσὰν βουνά. Ὁ πλοίαρχος ἐφοβήθη καὶ ἔτρεμε.

—Μὴ φοβῆσαι, τοῦ λέγω, εἶνε τοῦ πειρασμοῦ!

»Καὶ ἐκεῖ ὡσὰν ἕνα χέρι μᾶς ἅρπαξε μὲ τὸ καράβι μαζί, κα μᾶς ὡδήγησε κατευόδιον εἰς ἕνα ὅρμον τῆς Σκιάθου, εἰς τὴν Φτελιάν, παρὰ τὸν ναΐσκον τοῦ Ἀρχαγγέλου. Εἶχον μαζί μου καὶ μικρὰν συνοδίαν ἀπὸ πεντὲξ πνευματικά μου τέκνα. Ἐξῆλθον μὲ τὴν συνοδίαν μου καὶ ἐκόνευσα πλησίαν τῆς Παναγίας, ὅπου σήμερον ὑπάρχει ἡ οἰκία τοῦ ἰατροῦ Βίλδ.

~~~

ζηνόν, τὸν ὁποῖον οἱ αἱρετικοὶ ἐφοβοῦντο ὄχι μόνον διὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ διὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν πολιτείαν του δι' ὧν ἐσαγήνευε τοὺς ἀκροατάς του. Ἡ ἀγάπη αὐτή, καὶ ἀφοσίωσις ἔγεινε καταφανὴς βραδύτερον, ὅταν τὰ πνευματικά του τέκνα τοῦ ἔστελνον ἄφθονα τὰ μέσα νὰ ἱδρύῃ Μοναστηράκια, ἤτοι σχολεῖα πνευματικά, ὡς ἐν Σκιάθῳ καὶ Σύρῳ....
~~~

Ἡ χαρὰ τῶν Σκιαθίων.— Ἐγκατάστασίς του μετὰ τῆς μικρᾶς συνοδίας.— Ἡ ἀνακαίνισις τῆς Κονιστρίας.— Τὰ λαμπρὰ καὶ μαρμαροστόλιστα κελλία και ἀρχονταρίκια.— Τὰ δαπανώμενα χρήματα ἐστέλλοντο ἀπὸ τὴν Πόλιν.— Ἕνα πολυτελέστατον καὶ αὐστηρότατον συνάμα Κοινόβιον.— Νέα δεινὰ και νέαι δόξαι.— Ἡ ἐξορία του.

»Οἱ συμπολῖταί μου δὲν ἤξευρον πῶς νὰ ἐκφράσουν τὴν χαράν των διὰ τὴν ἀπροσδόκητον εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδόν μου, καὶ περὶ πλέον διὰ τὴν ἀπόφασίν μου, ὅτι ἔρχομαι νὰ ἐργασθῶ δι' αὐτήν. Μοῦ παρεχώρησαν ἀμέσως, ἐξακολουθεῖ τὴν ἀφήγησίν του ὁ Γέροντας, τὸ διαλελυμένον Μονύδριον τῆς Κονιστρίας, ὅπερ ἐκ θεμελίων ἀνεκαίνισα εἰς περικαλλὲς Μοναστήριον, δαπανήσας ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδας δραχμῶν, αἱ ὁποῖαι ὡς συνδρομὴ μοῦ ἐστάλησαν ἀπὸ τὴν Πόλιν[1].»

Ἐντεῦθεν ὅμως ἀρχίζουν τὰ μεγαλείτερα δεινοπαθήματα

1) Καὶ ἀληθῶς πλὴν τοῦ ἀρχαίου Ναοῦ, τὸν ὁποῖον ἐστερέωσε καὶ ἐκόσμησεν, ἀνήγειρε μίαν διώροφον πτέρυγα λαμπρῶν κελλίων πρὸς δύσιν καὶ ἄλλην τριώροφον καὶ ὑψηλὴν πρὸς μεσημβρίαν, ὅπου τὰ ὡραῖα ἀρχονταρίκια, τὸ ἱματιουργεῖον, ξυλουργεῖον, ὑποδηματοποιεῖον καὶ ἄλλαι ἀποθῆκαι, ἄνωθεν τοῦ ὡραίου Πυλῶνος, ἐνῷ ὑπὸ τὴν στοάν του ὡσὰν νὰ ἦτο πορτάρης—καὶ μήπως δὲν εἶνε πορτάρης ὁ ἡγούμενος;—εἶχε τὸ ὡραῖον κελλίον του ὁ Γέροντας ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ, μὲ τὰ βιβάνια του καὶ τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην του καταλαμβάνουσαν ὅλον τὸν πρὸς μεσημβρίαν τοῖχον, ἐνῷ ἀπὸ τὰ πρὸς δυσμὰς παράθυρα ἔφθανεν ἐπάνω ἡ εὐωδία τῶν κήπων καὶ αἱ λαλιαὶ τῶν ᾠδικῶν πτηνῶν, τὰ ὁποῖα πάμπολλα ἐφώλευον εἰς τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῆς παμμεγίστης καστανέας. Πρὸς βορρᾶν δὲ πάλιν ἔκειτο ἡ μαρμαρίνη Τράπεζα μὲ το μαγειρεῖον καὶ μὲ τὴν σκαλιστὴν καὶ ὁλόχρυσον εἴσοδόν της, ἥτις ὅμως ἔμεινεν ἀτελείωτος ἐπελθούσης τῆς ἐξορίας του. Ὅλα αὐτὰ ἡμεῖς τὰ ἐφθάσαμεν, ἐρῆμα πλέον, ὡσὰν ἕνα ἄταφον νεκρόν, ὅπου ἀναβαίνοντες, παιδία μικρά, ἐθαυμάζομεν τὴν τεκτονικήν των, τοὺς χρυσοῦς ὀρόφους τοῦ ἀρχονταρικίου, τὰς χρωματισμένας κλίμακας καὶ λοιπὴν τεχνοτροπίαν τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετακληθέντων οἰκοδόμων.

τοῦ Γέροντος, παρακολουθούμενα ὅμως καὶ ἀπὸ νέας δόξας. «Οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι.» Τὸ ἀπόφθεγμα αὐτὸ φαίνεται ὅτι ἀληθεύει πάντοτε. Κατηγορηθεὶς ὅτι εἰργάζετο κατὰ τοῦ Ὄθωνος, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Παπουλάκη, ἐξωρίσθη εἰς Θήραν αἴφνης κατὰ τὸ ἔτος 1852.

«Ἦλθον οἱ ἀπεσταλμένοι ἀξιωματικοὶ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τὸ μέγα Σάββατον. Ἐξακολουθεῖ ὁ Γέροντας μὲ πόνον καὶ κλαίων σχεδόν. Μ' εὗρον εἰς τὴν λειτουργίαν πρὸς τὸ βράδυ· τοὺς εἶπα νὰ τελειώσω τὴν λειτουργίαν. Καὶ πάραυτα ἀφοῦ ἐτελείωσα αὐτήν, μὲ παρέλαβον καὶ μὲ ὡδήγησαν εἰς τὴν πόλιν κάτω, εἰς τὸ πολεμικὸν πλοῖον, μὲ τὸ ράσσον μόνον χωρὶς νὰ πάρω τίποτε μαζί μου...»

Τότε ὅλα τὰ ἐν Κονιστρίᾳ πλούσια ἔπιπλά του διηρπάγησαν δημοπρατηθέντα ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, αὐτὸς δὲ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐξορίαν, ὄντως μὲ τὸ *ράσσον μόνον*,

Τὸ δὲ πάγκαλον ἐκεῖνο Μοναστήριον κατηρειπώθη τέλεον· καὶ ἤδη δύο κελλία ἐπισκευασθέντα καὶ ὁ ἀρχαῖος ναὸς μαρτυροῦσι περὶ τῆς θέσεως, ἔνθα ἄλλοτε ἔκειντο τὰ στίλβοντα ἐκεῖνα ἐκ τῆς καθαριότητος κελλία τοῦ Γέροντος. Παρατρέχομεν τὸ θλιβερὸν τοῦτο μέρος τοῦ βίου του καὶ ἀκολουθοῦμεν τὸν Διονύσιον ἐν τῇ ἐξορίᾳ· Ἐλυπεῖτο μὲν αὐτὸς διωχθεὶς τῆς πατρίδος του, ἀλλ' ἄλλοι εὐτυχέστεροι ἡμῶν τὸν ἀπελάμβανον, ἐν ὅλῃ τότε τῇ ἀκμῇ καὶ τῇ λάμψει τῆς διανοίας εὑρισκόμενον. Καὶ πρῶτος ὁ ναύαρχος Μιαούλης κατὰ τὸ 1862 ἁρπάζει αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐξορίας καὶ τὸν φέρει εἰς Ὕδραν, κήρυκα τοῦ θείου λόγου ἀκούραστον. Ἐπισκευάζει ἐκεῖ Μονύδριόν τι, τὸν Ἅγιον Νικόλαον, καὶ προσελκύει πᾶσαν τῆς Ὑδραϊκῆς ἀριστοκρατίας τὴν ἐμπιστοσύνην. Χειροτονεῖται καὶ ἡγούμενος εἰς τὸν Προφήτην Ἠλίαν. Μετ' ὀλίγον ἀναβαίνει εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Σύρου ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος, ὅστις παραλαβὼν αὐτὸν ἐξ Ὕδρας διὰ νυκτός, φέρει εἰς Σῦρον, ἔνθα ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ τὸν ὑποδέχονται πάντες πνευματικὸν τῆς Ἐπισκοπῆς ἐπίζηλον, ἁλιέα ἐπιτήδειον τῶν πεπλανημένων ψυχῶν.

Ὅσοι ἐγνώρισαν κατὰ τὸ 1868 τὰ πενιχρὰ κελλάκια τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἐν Σύρῳ, θὰ ἐξίστανται σήμερον βλέποντες τὸ λαμπρὸν μοναστήριον ἐκεῖ μὲ τὸν πάγκαλον ναόν. Εἶνε ἔργον τοῦ Γέροντος. Εἶχεν ὁ εὐλογημένος τὴν ὡραίαν κλίσιν νὰ κτίζῃ καὶ νὰ ἐλεῇ. Εἰς χεῖράς του δὲν ἔμενον χρήματα. Σήμερον εἶχε 1000 δραχμάς, αὔριον δὲν εἶχε οὔτε λεπτόν. Ἤθελε δὲ τὸν ναὸν μεγαλοπρεπῆ, ἄξιον τῆς τελέσεως ἐν αὐτῷ τῶν τῆς θείας λατρείας καὶ μυσταγωγίας. Ἐν Σύρῳ ἔμεινε μέχρι τῆς χειροτονίας τοῦ νέου αὐτῆς ἐπισκόπου, ἀπολαύων ἀμερίστως τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν ἀγάπην ἁπάσης τῆς πόλεως. Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1882 γηράσας πλέον καὶ μὴ δυνάμενος ἐκ τοῦ βαρέος σώματός του νὰ περιπατῇ ἐλευθέρως, ἐλθὼν δὲ καὶ εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, φυγὰς σχεδὸν καὶ πάλιν, τὴν ὑστάτην φυγὴν δοκιμάζων, καὶ ἐγκαταλείπων οὐχὶ ἄνευ πόνου τὸ τελευταῖον πάγκαλον Μοναστήριόν του, τὴν ἁγίαν Παρασκευήν, τοῦ ὁποίου τὸ κάλλος μετά τινος ὑπερηφανείας ἡρμήνευε πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας του.

Ὁ λαὸς μὲ δάκρυα χαρᾶς ἐδέξατο τὸ ἐξόριστον τέκνον τῆς Σκιάθου, ὅστις γαλήνιος καὶ εἰρηνικός, εὐλογήσας τὸν κόσμον ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ, κατηυθύνθη εἰς τὸ ἐν τῷ Προφήτῃ Ἠλίᾳ κτῆμά του, ὅπου ἐθεμελίωσε τὸ ἀτελὲς ἕως σήμερον οἰκοδόμημα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔμενε μέχρι τῆς 30 Δεκεμβρίου προχθές, (1887) ὅτε ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ, ἔχων ἕως τέλους ἀκμαίαν τὴν διάνοιαν.

Οὐδεὶς ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἀποθάνῃ. Τὴν τρίτην τὸ βράδυ προχθὲς ἦτο καλά. Ἀνέγνωσαν τὸ Ἀπόδειπνον καὶ ἡσύχασε. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ὅμως φωνάζει τὸν ὑποτακτικόν του Ἱερεμίαν, σεβάσμιον καὶ αὐτὸν ἱερομόναχον ἑξήκοντα ἐτῶν, πνευματικὸν ἄριστον.

— Πατέρα μου! Ποίησον ἀγάπην!

Ὁ παπᾶ - Ἱερεμίας προσέρχεται ριγῶν ἀπὸ τοῦ ψύχους τὸ σῶμα, καὶ τρέμων τὴν ψυχὴν ἀπὸ ἀγνώστου φόβου, καὶ ἵσταται

ἐνωπιόν του ἀκίνητος. Ὁ Γέροντας ἀρχίζει καὶ τοῦ ὁμιλεῖ συγκεκομμένα τινὰ καὶ μυστικὰ λόγια :

—Μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος.—Ἦτο χειμὼν δεινὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην. — Τὰ ροῦχά μου νὰ τὰ πλύνετε καλά, καὶ ἀφοῦ στεγνώσουν νὰ τὰ φορῆτε. Ἐδῶ θὰ εἶμαι καὶ ἐγώ. Τὰ ἄλλα τὰ καλά, νὰ μοῦ τὰ φορέσετε εἰς τὴν ταφήν μου.

Ὁ παπᾶ-Ἰερεμίας ἐννοήσας πλέον τί συμβαίνει ἀρχίζει νὰ κλαίει.

Ὁ Γέροντας ἐξακολουθεῖ :

—Μὴ εἰδοποιήσητε κανένα. Ἀφήσατε τοὺς ἀδελφοὺς ἡσύχους. Αὔριον νὰ μᾶς φέρουν τριάντα κηράκια—κατὰ τὴν ταφήν του τριάκοντα ἄνθρωποι εὑρέθησαν.—

Καὶ ἤκουεν ἔκθαμβος ὁ Ἰερεμίας σταυροκοπούμενος συνάμα, θαρρῶν ὅτι ὀπτασίαν ἔβλεπε. Καὶ ποῦ νὰ ἤξευρεν ὅτι ὅσα ἤκουεν, ἦσαν οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ Γέροντός του.

Μετ' ὀλίγον φωνάζει πάλιν. Ἦτο μεσονύκτιον. Ὁ βορρᾶς ἔξω ἐσύριζε παγωμένος. Κάτω ἡ πόλις, ἡ πατρὶς τοῦ Γέροντος, δι' ἣν τόσα δάκρυα ἔρρευσαν ἀπὸ τοὺς μεγάλους γαλανοὺς ὀφθαμούς του, ἐκοιμᾶτο βαθὺν χειμερινὸν ὕπνον.

—Γέρο-πατέρα μου, λέγει ὁ Γέροντας, ὁ Θεὸς νὰ σοῦ ἀνταποδώσῃ ἑκατονταπλασίως τὸ καλὸν ὁποῦ μοῦ ἔκαμες τόσα χρόνια. Ποίησον ἀγάπην ! Ἄλλαξέ με, διότι θὰ κοιμηθῶ.

Ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἐπταρνίσθη τρὶς καὶ ἔγυρεν ἐπὶ τοῦ σοφᾶ, τυλιχθεὶς εἰς τὸ εὐρὺ κουκούλλιόν του· καὶ ἐκοιμήθη. Ἀλλ' ἐκοιμήθη τὸν αἰώνιον ὕπνον.

Οὐδεὶς θὰ ἀκούσῃ πλέον τὴν λαλιάν του.

Ἐδίδαξε, συνεβούλευσεν, ἤλεγξεν, ἐξωρίσθη, ἔκλαυσεν, ἐκοπίασε· καὶ ἤδη ἔξω τοῦ ἀτελοῦς μοναστηρίου του, ὑπὸ ἀγρίαν ἀπιδέαν, Σταυρὸς μέλας, ὁ Σταυρὸς ἐκεῖνος ὅστις εἶχε σταλῆ πρὸ τριακονταετίας ἐκ τῆς Πόλεως, ἵνα θέσῃ ἐπ' αὐτοῦ τὸν Ἐσταυρωμένον, καὶ ὅπερ δὲν ἐγένετο, ἐπελθούσης τῆς ἐξορίας του, δεικνύει τὸν τάφον του. Ἐκεῖ ἐτάφη ὁ Γέροντας, ὡς ἤθελε καὶ ὡς διέταξε,

κατέναντι τῆς πόλεώς μας. ὅπως καὶ ἀπὸ τοῦ τάφου εὐλογῇ τοὺς συμπατριώτας του... [1].

---

1 Ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Λάμπρου ἐμμέτρῳ *Αὐτοβιογραφίᾳ* τοῦ Ἐπιφανίου Δημητριάδου, ἐκεῖ ὅπου ὁ Λόγιος Σκιάθιος ἀναφέρει κατὰ σειρὰν τὰς χρονολογίας τῶν γεννηθέντων τέκνων του, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ πρώτου παιδίου ὅπερ ἦτο θῆλυ, ἡ *Σαρραΐνα*, γεννηθεῖσα τὸ 1799, γράφει περὶ τοῦ δευτεροτόκου τέκνου του, τοῦ ἡμετέρου παπᾶ-Διονυσίου, τοὺς ἑξῆς στίχους :

Ἔπειτα Δημήτριος ἄρρην μοι παῖς
γεννᾶται, Λαμπρᾷ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου,
τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσσίῳ ἔτει
καὶ δευτέρῳ ἄμφω τε προσμετρουμένῳ,
ἐν ᾧ Σκιάθου παρήμην Βοηβόδας.

Ἤτοι ὁ παπᾶ-Διονύσιος, ὁ Γέροντας, ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα Δημήτριος ἀναφερόμενος, ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1802, τῇ Λαμπρᾷ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα. Συνέπεσε δὲ τότε ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἐπιφάνιος νὰ εἶνε διωρισμένος ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως Βοηβόδας τῆς Σκιάθου.

Ἀπέθανε λοιπὸν ὁ Γέροντας ἐν ἡλικίᾳ 85 ἐτῶν.

Συμπληροῦντες δὲ τὴν ἐν σελ. 126 σημείωσίν μας περὶ τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων τοῦ Σκιαθίου Λογογράφου Ἐπιφανίου, προσθέτομεν ὅτι τὸ παρ' ἡμῶν ἐν τῷ περιοδικῷ *Παρνασσῷ* τὸ ἔτος 1884 δημοσιευθὲν ἀπὸ χειρογράφου μακρὸν περιγραφικὸν Ἔπος ἐν δημώδει γλώσσῃ, ἐπιγράφεται *Παγκόσμιος Πανήγυρις*. Ἐσφαλμένως δὲ ὁ μακαρίτης καθηγητὴς Σ. Λάμπρος, ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῆς διὰ τῶν ἀρχικῶν στοιχείων ὑπογραφῆς μου (Δ. Μ.), ἀπέδωκε τοῦτο εἰς τὸν ἀείμνηστον λόγιον τὸν φίλτατόν μου Ἀντώνιον Μηλιαράκην. (Παράβ. Ν. Ἑλληνομνήμονα τόμ. ΙΓ'. σελ. 419 ἐν ἄρθρῳ : Ἐπιφάνιος Δημητριάδης). Τὸ χειρόγραφον τοῦ μακροῦ ἐκείνου στιχουργήματος μοὶ παρέδωκε πρὸς δημοσίευσιν, μεταξὺ ἄλλων χειρογράφων τοῦ πατρός του, αὐτὸς ὁ θεῖός μου παπᾶ-Διονύσιος, διότι πολὺ ἐπεθύμει νὰ γείνωσι γνωστὰ τὰ ἔργα τοῦ πατρός του. Ὑπῆρχε δὲ ἐν τέλει τοῦ χειρογράφου σημείωσις τοῦ Παπᾶ-Διονυσίου, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἐγράφη τὸ ἔτος 1813· τὰ δὲ λοιπὰ χειρόγραφα ὅλα ποιητικά, ἐν οἷς ᾠδαὶ Πινδαρικαὶ πρὸς ἡγεμόνας τῆς Βλαχίας, ἐπιγράμματα, ἀποσπάσματα τραγῳδιῶν, παρέδωκα πέρυσι πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις ἐγκατασταθέντα ἀνεψιόν του κ. Θωμᾶν Ἐπιφανιάδην. Χάριν τῶν Σκιαθίων σημειοῦμεν καὶ τάδε. Ἡ καθιέρωσις τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς νήσου εἰς μνήμην τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἰς τὸν Ἐπιφάνιον ὀφείλεται. Δηλαδὴ οἱ προῦχοντες δὲν συνεφώνουν. Οἱ μὲν

Ἰδιώματα τοῦ Γέροντος καὶ ἀνέκδοτα — Τὸ κήρυγμά του καὶ ἡ ψαλμῳδία του. — Αἱ νηστεῖαι καὶ αἱ ἀγρυπνίαι του. — Ἡ φιλοξενία του καὶ οἱ περιστερεῶνές του — Ἡ μεταρρύθμισίς του εἰς τὸ Κοινοβιακὸν πολίτευμα. — Αἱ ἰατρικαὶ γνώσεις του. — Τί διηγοῦνται οἱ μαθηταί του. — Ὅ,τι ἐγὼ εἶδα. — Ἡ ἐλεημοσύνη του. — Ἡ μετάφρασις τῶν Γραφῶν. — Ὀλίγη κριτική. — Ἦτο μακραкιστής;

Δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ ἀναφέρωμεν ὀλίγα ἰδιώματα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ συμπολίτου μας, πολὺ συντελεστικὰ εἰς τὸν θέλοντα νὰ κρίνῃ αὐτόν τε τὸν ἴδιον, τὴν δρᾶσίν του καὶ τὸ ἔργον του.

Ἐφαρμόζων αὐστηρῶς τὸ ρητόν: *Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω*, πάντας τοὺς καταφεύγοντας πρὸς αὐτὸν ὡς εἰς σωτήριον λιμένα, ὑπεδέχετο εὐμενῶς· ἀλλ' οὐδέποτε οὐδένα ἐξηνάγκαζε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν μοναχικὸν βίον, ἀφίνων εἰς αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἐλευθερίαν, πότε μόνοι των νὰ ἐπιθυμήσουν αὐτὴν τὴν τελειότητα τῆς χριστιανικῆς πολιτείας καὶ μόνοι των νὰ τὴν ἐπιζητήσουν. Συνήθιζε δὲ τοὺς κειρομένους μοναχούς του νὰ ἀποκαλῇ μὲ ὀνόματα τῶν Προφητῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Καὶ εἶχεν εἰς τὴν Κονίστριαν, τὸ τέλειον Κοινόβιόν του, Μωϋσῆν καὶ Ἱερεμίαν καὶ Ἡσαΐαν. Ἐπροτίμα δὲ τὸ ἔνδυμα, ὅπερ παρέδωκεν ὁ ἅγιος Παχώμιος παρὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτὸ παραλαβών. Πρὸ πάντων δὲ ἐφρόντιζεν ὥστε ὁ μοναχός, εἴτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, εἴτε ἐν

ἤθελον νὰ καθιερωθῇ εἰς τὸν Ἅγιον Χαράλαμπον—ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀρχαῖον παρεκκλήσιον—οἱ δὲ εἰς ὄνομα Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ δὲ Ἐπιφάνιος ἐπρότεινε τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, ὅπερ καὶ ἔγεινε δεκτόν.

Ἔτι σημειοῦμεν ὅτι μετὰ τὴν γενομένην ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ παπᾶ Διονυσίου, ἡ κάρα αὐτοῦ ἔχουσα ὅλα τὰ καλὰ σημεῖα τῆς ἀσκητικῆς του ζωῆς, ἐφυλάσσετο ἐν τῷ κελλίῳ τοῦ Γέροντος μετ' εὐλαβείας πολλῆς. Ἀλλὰ τελευταῖον ἔγεινεν ἄφαντος, λάθρα, ὡς φαίνεται, ἀναρπαγεῖσα.

τῇ διακονίᾳ, νὰ φορῇ πάντοτε τὸ κουκούλλιον, περιστέλλων οὕτω ἐν ἑαυτῷ τὰ βλέμματά του. Κουκούλλιον μαῦρον μὲ ἕνα κόκκινον Σταυρὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου.

Ἠγάπα πολὺ τὴν νυκτερινὴν προσευχήν. Διὸ κατὰ σάββατον ἑσπέρας ἐτέλει Ἀγρυπνίαν, ἐν ᾗ καὶ λόγον ἐξεφώνει λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῶν ψαλλομένων ὕμνων· συνήθως δὲ ἔψαλε καὶ ὁ ἴδιος, καὶ πρὸ πάντων τὰ *Εὐλογητάρια*, μὲ ἕνα ἰδιαίτερον θρηνητικὸν ὕφος, ὅτε τὰς ὀρθρινὰς ἐκείνας ὥρας ἐθάρρει κανεὶς ὅτι ἤκουε τὰς ἁγίας Μυροφόρους θρηνούσας, διότι εὗρον κενὸν τὸν τοῦ Σωτῆρος τάφον...

Ὡμίλει δὲ ὄχι μόνον κατὰ τὰς Ἀγρυπνίας ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καθημερινὴν Ἀκολουθίαν, ἐὰν μάλιστα ἐτύχαινον καὶ ἐπισκέπται. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐν Σκιάθῳ μίαν αὐγὴν Κυριακῆς, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῶν *Ἀναβαθμῶν* τοῦ πλ. α.′ ἤχου (ἐκ τῆς φράσεως *σκαιωρίας πάσης περιφυλαξάτω)* ὡμίλησεν ἐπὶ ὥραν ἐξηγῶν τὴν λέξιν *σκαιωρία*, καὶ ἀπαριθμῶν τοῦ πονηροῦ τὰ ἔνεδρα, καθ' ὧν ἔχει νὰ παλαίσῃ ὁ χριστιανός. Ἐν Σκιάθῳ μὴ ἔχων Ναόν, ἀκροατὰς εἶχεν ὀλίγας μόνον γραίας, ἀλλ' ἐν Σύρῳ, εἰς τὴν Ἁγίαν Παρασκευήν, τὸλαμπρὸν ἐκεῖνο Μοναστήριόν του, εἶχε πυκνότατον ἀκροατήριον, κληρικῶν, καθηγητῶν, ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ νέων.

Καὶ ὑπῆρχε μὲν ἐν Σκιάθῳ πλησίον του πτωχικὸν παρεκκλήσιον παλαιόν, ὁ Προφήτης Ἠλίας, ἀλλ' οὔτε ὁ ἴδιος ἐλειτούργησέ ποτε ἐν αὐτῷ, οὔτε τὸν ἱερομόναχόν του Ἱερεμίαν ἄφησέ ποτε νὰ λειτουργήσῃ· διότι ἤθελε νὰ εἶνε ὁ ναός, ὅσον μικρὸς καὶ ἂν ἦτο, καθαρὸς καὶ ἀπαστράπτων, καὶ στολισμένος ὅσον πρέπει νὰ εἶνε στολισμένος ὁ Ναὸς τοῦ Ὑψίστου.

Ὅσον αὐστηρὸς ἦτο εἰς τὴν Κοινοβιακὴν δίαιταν, ἀπαρεγκλίτως τηρῶν ὡς πρὸς τοῦτο τὰς ἀρχαίας παραδόσεις τοῦ λιτοῦ βίου, τόσον πλούσιος καὶ μεγαλοπρεπὴς ἦτο εἰς τὴν φιλοξενίαν. Διὰ τοὺς ξένους του συνετήρει εὐρυχωρότατον περιστερεῶνα, ὥστε κατὰ πᾶσαν ὥραν, καὶ μεσάνυκτα ἀκόμη, νὰ ἔχῃ ἕτοιμον

ἀμέσως τράπεζαν διὰ τοὺς ξένους. Ὁ ἴδιος ἦτο ἄκρος νηστευτής, νηστεύων καὶ ἐγκρατευόμενος ὅλην τὴν ἑβδομάδα καὶ εἰς ἔλαιον ἀκόμη, διαιτώμενος συνήθως μὲ ζυμαρικά καὶ ὀπωρικά, μὲ ὅλον τὸ βαθύτατον γῆρας, καὶ καταλύων μόνον τὸ Σαββατοκύριακον. Ἀλλὰ καὶ τότε εἰς τὸ προσφερόμενον αὐτῷ πινάκιον ὄψων χέων ποτήριον ὕδατος, κατέστρεφε πᾶσαν ἡδονικὴν τοῦ ἐδέσματος γεῦσιν.

Ὁ ὕπνος του ἦτο πολὺ ὀλίγος ὅσος μόνον ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς ἡσυχαστάς, τὸ δὲ περισσότερον τῆς νυκτὸς μέρος διήρχετο νοερῶς προσευχόμενος διὰ τοῦ κομβοσχοινίου, ἕως ὅτου ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ ὄρθρου. Καὶ ἐσήμαινε τότε ὁ ἴδιος τὸν κώδωνα, ἕνα μικρόν, ὃν εἶχε παρὰ τὸ σιδάνιόν του, τὴν δευτέραν ὥραν μετὰ τὰ μεσάνυκτα.

Ἐν ᾧ, ὡς εἴπομεν, ἦτο αὐστηρότατος τηρητὴς τῶν Κοινοβιακῶν διατάξεων ἐν ὅλαις ταῖς λεπτομερείαις, ὅμως εἶχε δεχθῆ μίαν μεγάλην συγκατάβασιν, ἐπιτρέπων νὰ εἰσέρχωνται καὶ παραμένωσιν εἰς τὰ Μοναστήριά του γυναῖκες· ἐν Σκιάθῳ μάλιστα καὶ συνέζη καὶ μία Μοναχή, ἡ Παΐσία. Ἀλλὰ ἰδιαιτέρως γευματίζουσα καὶ διαρκῶς ἐν τῷ κελλίῳ της παραμένουσα — ἔπασχε καὶ ἀπὸ ρευματισμοὺς — καὶ μόνον τῆς κοινῆς προσευχῆς μετέχουσα καὶ ψάλλουσα καὶ ἀναγινώσκουσα. Ἴσως νὰ προέβη εἰς τὴν συγκατάβασιν αὐτὴν ὁ Γέροντας, διότι θὰ ἐνεῖδεν ἐν τῇ διορατικότητι αὐτοῦ, ὅτι ὁ γυναικεῖος μάλιστα κόσμος ἔχει ἀνάγκην πνευματικῆς ἀνατροφῆς, ὅπως μορφόνωνται δι' αὐτοῦ χριστιανικοὶ καλοὶ οἶκοι ζῶντες κατὰ τοὺς Νόμους τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀλλὰ καὶ δὲν εἶχε πλησίον του, ὅταν τὸν ἐγνωρίσαμεν, νέους μοναχοὺς ἔχοντας ἀνάγκην προσοχῆς ἰδιαιτέρας, ἀλλὰ γερόντια δύο, τὸν Παπα-Ἱερεμίαν ἕνα πνευματικὸν γηραλέον, ὠχρὸν καὶ ἀσθενικὸν ὡσὰν ἄσαρκον, καὶ τὸν κηπουρόν του Πέτρον, ἕνα βούλγαρον τὴν καταγωγήν, ὅστις εἰς θυσίαν προσέφερεν ὅλον τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν Γέροντα, ἐργαζόμενος συνήθως εἰς τοὺς κήπους καὶ ἀποστελλόμενος εἰς τὰς ἐξωτερικὰς διακονίας.

Θιασώτης ἐνθουσιώδης τοῦ Κοινοβιακοῦ πολιτεύματος καὶ ἐν μέρει καὶ τοῦ *μιγάδος,* τοῦ νὰ διάγῃ δηλαδὴ συνήθως πλησίον τῶν πόλεων καὶ τῶν μεγάλων κέντρων, ἐννοεῖται ὅτι ἀπέτρεπε τοὺς θέλοντας νὰ ἀποσυρθῶσιν εἰ τὴν ἀπόλυτον ἡσυχίαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Διὰ τοῦτο ὅταν μίαν φορὰν προσῆλθεν ἐκ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου εἰς Σῦρον ὁ παπᾶ-Εὐγένιος, ἕνας ἐκ τῶν καλῶν κοινοβιατῶν, θέλων νὰ λάβῃ τὴν συμβουλήν του ἂν θὰ πράξῃ καλὰ νὰ ἀποσυρθῇ εἰς τὴν ἀπόλυτον ἡσυχίαν, ὁ Γέροντας ὑψῶν τὴν φωνήν του ἐκραύγασεν :

— Οὐαὶ τῷ ἑνί ! Διότι ὅταν πέσῃ, ποῖος θὰ τὸν σηκώσῃ ;

Ὁ παπᾶ Εὐγένιος τρομάξας ἀπὸ τὸν κρότον τῆς φωνῆς, καὶ ἀπὸ τὴν σημασίαν τοῦ γραφικοῦ ῥητοῦ, τὸν ἤκουσεν. Ἔμεινεν ἐν τῷ κόσμῳ ὡς ἕνας πολὺ καλὸς πνευματικός, καὶ ἀπέθανεν ὡς ἡγούμενος τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ.

Ὁ Γέροντας ἐγνώριζεν ἄριστα τὴν ἰατρικήν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐμπειρικῶς, ἔχων διάφορα βιβλιάρια, ἀπὸ τὰ καλούμενα *Γιατροσόφια,* τῇ βοηθείᾳ τῶν ὁποίων κατεσκεύαζε διάφορα φάρμακα, ἐκ βοτανῶν καὶ ριζῶν συνήθως, καὶ *χάπια* καὶ ματζούνια, δι' ὧν ἐγίνετο πολὺ ὠφέλιμος εἰς τοὺς πάσχοντας χωρικοὺς ἰδίως, ὁποῦ εἰς πᾶσαν των ἀνάγκην τὸν ἐπεσκέπτοντο.

Οἱ μαθηταί του διηγοῦντο περὶ αὐτοῦ πολλὰ τὰ θαυμαστά, οἷα ἀναγινώσκομεν περὶ τῶν παλαιῶν Κοινοβιαρχῶν,οἵτινες πολλάκις διὰ προσευχῆς ἐπλήθυνον τὰ ἐν ταῖς ἀποθήκαις τῶν Μονῶν τρόφιμα. Ἀλλ' ἡμεῖς ἓν μόνον θὰ ἀναφέρωμεν οὗτινος ἐγενόμεθα αὐτόπται. Ὅταν ἔκτιζε τὸ ἐν Σκιάθῳ Μοναστήριον, παρέμενεν εἰς ἓν ἐκεῖ πλησίαν καλύβιον. Πρωίαν τινὰ τοῦ θέρους τὸν εἶχον ἐπισκεφθῆ, ὅτε ἐν ᾧ ὡμιλοῦμεν περὶ διαφόρων ὑποθέσεων, πνευματικῶν πάντοτε,καλεῖ αἴφνης τὸν ὑπηρέτην του καὶ παραγγέλλει αὐτῷ νὰ σπεύσῃ νὰ ἀποδιώξῃ τὰ ζῷα ὁποῦ ἐμβάντα εἰς τοὺς κήπους ἔβλαπτον τὰ λαχανικά.

Ὁ ὑπηρέτης μεταβάς, ἐπέστρεψε μετ' ὀλίγον, λέγων ὅτι ἀληθῶς τὰ ζῷα ἀπροφύλακτα μένοντα, εἶχον εἰσέλθει εἰς τοὺς κή-

πους καὶ ἤρχισαν νὰ χάμνουν ζημίας εἰς τὰ αὐλάκια, καὶ ὅτι τὰ ἐδίωξε.

Τὸ πρᾶγμα μοὶ ἐφάνη πολὺ παράδοξον. Οἱ κῆποι, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἐκαθήμεθα, δὲν ἐφαίνοντο.

Κατόπιν, ἀπορῶν πάντοτε, ἠρώτησα τὸν Γέροντα, πῶς ἐννόησεν ὅτι τὰ ζῷα ἐμβῆκαν εἰς τοὺς κήπους, ἀφοῦ οἱ κῆποι δὲν ἦσαν καταφανεῖς ἀπὸ τὴν σαλίτσαν μας.

Κατ' ἀρχὰς ὁ Γέροντας, θέλων νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀπάντησιν, ἐσιώπησε καὶ ἤνοιξε θέμα ἄλλης ὁμιλίας. Ἀλλ' ἐγώ, ἀπορῶν πάντοτε, τὸν ἐπανηρώτησα, νομίζων ὅτι δὲν ἤκουσε τὴν ἐρώτησίν μου.

Τότε, ἐπειδὴ πολὺ μὲ ἀγαποῦσε, μοῦ λέγει, μὲ μίαν ἀπερίγραπτον εὐλάβειαν, περὶ τούτου:

—Ὅταν ἡ ψυχή, τέκνον μου, καθαρισθῇ ἀπὸ τὰ διάφορα πάθη, διὰ τῆς εὐλαβείας, νηστείας καὶ προσευχῆς, τότε καθαρίζονται καὶ οἱ ὀφθαλμοί της, αἰρομένου τοῦ ἐπιπροσθοῦντος καλύμματος, καὶ βλέπει τότε ὁ τοιοῦτος κεκαθαρμένος καὶ τὰ πολὺ μακρὰν κείμενα, καὶ ὅσα κρύπτονται ὑπὸ διαφόρων ἐμποδίων....

Εἰς τὴν ἐλεημοσύνην του ἦτο πλούσιος. Ἔκαμνε δὲ αὐτὴν μετὰ πολλῆς διακρίσεως. Ὅσον τοῦ προσέφερον οἱ πιστοί, τόσον αὐτὸς ἐμοίραζεν εἰς τοὺς ἔχοντας καταφανῆ τὴν ἀνάγκην. Πολλάκις οἰκογένειαι πτωχεύσασαι, τοῦ παρέδιδαν διάφορα ἀργυρᾶ σκεύη πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ ἄρτου. Μίαν ἡμέραν λαμβάνω μίαν σημείωσίν του, τὴν ἑξῆς: «Ἕκαστος οὐχὶ τὸ ἑαυτοῦ, τέκνον μου, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἑτέρου σκοπείτω.». Εἶχε δὲ ἡ σημείωσις τὴν ὑπογραφὴν *οἶδας*· οὕτω συνήθιζε νὰ ὑπογράφεται εἰς τὰς πρὸς ἐμὲ σημειώσεις του. Συνάμα δέ, μὲ τὴν σημείωσιν μοὶ ἔστελνε τυλιγμένα κουταλάκια τοῦ γλυκοῦ, παλαιὰ ἐξ ἀργύρου εὔμορφα, ἵνα κρατῶν αὐτά, τοῦ ἀποστείλω τὸ τίμημα, ὅπερ ἄφινε μόνος μου νὰ τὸ προσδιορίσω....

Μίαν ἡμέραν ἀναβὰς ὁ μικρότερος ἀδελφός του, φαίνεται ὅτι τοῦ ἔκαμε παρατηρήσεις διὰ τὰ δαπανώμενα πρὸς τὴν μεγάλην ἐκείνην οἰκοδομὴν χρήματα.

Ἀλλ' ὁ παπᾶ-Διονύσιος διακόπτων αὐτὸν μὲ ὀργὴν κραυγάζει:

—Νὰ στὰ δώσω ἐσένα νὰ τὰ φᾷς! Νὰ τὰ φᾷς!..

Τοὺς χρόνους ἐκείνους δὲν εἶχαν ἀκόμη φυτρώσει τὰ διάφορα γλωσσικὰ ζητήματα. Οὐδὲ οἱ *μαλλιαροὶ* εἶχον γεννηθῆ, ὥστε δὲν γνωρίζω ὁποίαν περίπου γνώμην νὰ εἶχεν ὁ Γέροντας, ὅστις μὲ τοὺς λόγους ἐγεννήθη, (υἱὸς γὰρ τοῦ Λογιωτάτου ἦν) μὲ τοὺς λόγους ἀνετράφη, μὲ τοὺς λόγους ἔζησε, καὶ *λογιώτατος* ἐπωνομάσθη. Ἀλλὰ τοῦτο μόνον γνωρίζω: Ὅτι κατὰ τὸν μέγαν Ἑσπερινὸν τοῦ Πάσχα, ἤτοι κατὰ τὴν δευτέραν Ἀνάστασιν, ὁ Γέροντας ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ εἰς διαφόρους γλώσσας καὶ διαλέκτους ἀναγινωσκομένου Εὐαγγελίου, εἶχε λογοτεχνήσει καὶ μίαν ὡραίαν ἐν τῇ ὁμιλουμένῃ γλώσσῃ μετάφρασιν, τῆς ὁποίας ἐπισήμως ἔκαμνε χρῆσιν. Διότι τοὺς χρόνους ἐκείνους πάντες οἱ ἱεροδιδάσκαλοι, ἦσαν ὑπὲρ τῆς μεταφράσεως τῶν Γραφῶν· ἄλλως δὲν ὑπῆρχον προπαγάνδαι, οἷαι ὑπάρχουσι σήμερον, ὥστε δολερῶς καὶ ἐπιβούλως νὰ λαμβάνουν τὸ ὅπλον τοῦτο εἰς ἐνίσχυσιν τῶν πλαγίων καὶ ἰδιοτελῶν σκοπῶν των.

Παρακολουθήσαντες ἐν πάσῃ τῇ δυνατῇ συντομίᾳ τὴν ὅλην δρᾶσιν τοῦ Γέροντος τοὺς συνεχεῖς διωγμούς του καὶ ἐξορίας, ἃς ὑφίστατο ἀγογγύστως ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς του σταδίου του, ἀφίνων ἔρημα τὰ μεγαλοπρεπῆ κτίριά του, τὰς βιβλιοθήκας του καὶ τὰ ἱερὰ κειμήλια, καὶ φεύγων μὲ τὸ ράσσον μόνον, δὲν εἶνε δύσκολον νὰ διασκεδάσωμεν τὴν ἀπορίαν ὁποῦ μᾶς γεννοῦν ὅλα αὐτά, ὅταν μελετήσωμεν τὸν ἐλεγκτικὸν χαρακτῆρά του, ὅστις τὸν ἀπεχώριζεν ἀπὸ ὅλους τοὺς κύκλους Πολιτείας, Ἐκκλησίας καὶ Ἐπιστήμης. Ὁ ἔλεγχός του πίπτων ἀνηλεὴς ὡσάν τις ὀξύτατος πέλεκυς, χωρὶς νὰ κάμνῃ ἐξαίρεσιν καμμίαν, τὸν εἶχε καταστήσει ἐπαχθῆ καὶ μισητόν, καὶ ὡς θὰ ἔλεγον σήμερον, ἀνοικονόμητον. Ἡ ἀκαμψία του τὸν εἶχε καταστήσει σχεδὸν ἄχρηστον. Διὰ τοῦτο γηράσας πλέον ἐν τοῖς διωγμοῖς, καὶ μετὰ μικράν τινα ἀνάπαυλαν καὶ

ἀναψυχὴν ἐν Σύρῳ, προσκρούσας καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐκεῖ Ἀρχήν, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ πλέον εἰς τὴν ἀγαπητήν του πατρίδα, ὅπως ἐκεῖ τερματίσῃ ἕνα βίον γεμᾶτον ἀπὸ τιμὰς καὶ δόξαν, ἀλλὰ καὶ γεμᾶτον ἀπὸ θλίψεις καὶ πόνους. Ἐκεῖ, εἰς ἕνα πτωχικὸν κύκλον, χωρὶς νὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀφήσῃ κατόπιν του δρῶσαν καὶ ἀκμάζουσαν τὴν διδασκαλίαν του, ἀλλὰ ἐρείπια μόνον οἰκοδομῶν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον του, ὡς ἕνα πένθιμον μνημεῖον τῆς ἀρετῆς, ἡ ὁποία πάντοτε θὰ καταδιώκηται ὑπὸ τῆς κακίας.

Καὶ μήπως δὲν τὰ προεῖπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον;

«Καταδυναστεύσωμεν πένητα, λέγει ἡ Σοφία. Ἐνεδρεύσωμεν τὸν δίκαιον ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι, καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν, καὶ ὀνειδίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα νόμου... Ἐπαγγέλλεται γνῶσιν ἔχειν Θεοῦ, καὶ παῖδα Κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει. Ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν. Βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ. Ὕβρει καὶ βασάνῳ ἐτάσωμεν αὐτόν, ἵνα γνῶμιν τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ...»

Τὴν ὁδὸν ταύτην ἐβάδισαν πάντες οἱ δίκαιοι καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας. Ὄντως ὁ ἔλεγχός του ἦτο βαρύς. Ἡ ἀκαμψία του σιδηρᾶ, ἰδίως κατὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχόντων, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τινας νὰ ὀνομάσωσιν αὐτὸν Μακρακιστήν. Διότι τοὺς αὐτοὺς χρόνος ἔδρα καὶ ὁ Μακράκης. Καὶ εἶχεν ὄντως ἐπισκεφθῆ οὗτος τὸν Γέροντα καὶ ἐν Σύρῳ καὶ ἐν Σκιάθῳ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθές. Συνέπιπτε μόνον πρὸς τὴν δρᾶσιν τοῦ Μακράκη ἡ δρᾶσις τοῦ Γέροντος ὅσον ἀφορᾷ τὸν κατὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων δριμύτατον ἔλεγχον. Διάνοια μεγάλη ὡς ἡ τοῦ Διονυσίου δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ καθοδηγηθῇ ἄλλοθεν, παρὰ μόνον ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἡμεῖς ἠρωτήσαμέν ποτε αὐτὸν περὶ τοῦ μακρακικοῦ *τρισυνθέτου* καὶ ἀπέκρουσε μετ' ἀποστροφῆς τὴν ἐρώτησίν μας διὰ μορφασμοῦ ζωηροῦ τοῦ πλαδαροῦ προσώπου του, ὁποῦ συνωφρυώθησαν δεινῶς τὰ γαλανὰ μεγάλα μάτια του, καὶ διὰ ζωηροτέρας ἔτι κινήσεως τῆς μαλακῆς χειρός του. Ἀλλὰ τοῦτο μόνον θέλωμεν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἂν ἦτο ὀλιγώτερον ὀξὺς πρὸς τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς ἄρχοντας, ἴσως νὰ ἦτο ὠφελι-

μώτερος. Ἢ ἀφοῦ δὲν ἠμποροῦσε νὰ καμφθῇ, ἐὰν περιωρίζετο εἰς συγγραφάς, βεβαίως θὰ ἐπέζη καὶ μετὰ θάνατον ἡ διδασκαλία του ἐπὶ μακρὰς γενεὰς ἀκόμη. Ἀλλ' ὡς φαίνεται, δὲν εἶχε τὸ χάρισμα τοῦτο. Δι' αὐτὸ σήμερον καὶ εἰς Σῦρον καὶ εἰς Ὕδραν καὶ εἰς Βόλον καὶ εἰς Σκίαθον ὀλίγοι τὸν γνωρίζουν, ἀφοῦ ἀπέθανον τὰ πρῶτα πνευματικοπαίδια του. Ὁ παπα-Ἱερεμίας πνευματικὸς ὄντως ἀσκητικώτατος, ἐξηκολούθησε τὴν διδασκαλίαν τοῦ γέροντός του κατόπιν ἐν Σκιάθῳ, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὸ δαιμόνιον τοῦ παπα-Διονυσίου. Ἦτο ἁπλοῦς καὶ ἰδιώτης. Ὕστερον δὲ ἀπὸ ὀλίγα χρόνια ἀπέθανε καὶ αὐτός. Ἀπέθανε κατόπιν καὶ ὁ ἁπλοῦς καὶ ἄκακος κηπουρός του Πέτρος, καὶ τὸ Μοναστήριον τοῦ Γέροντος ἠρειπώθη πλέον. Αἱ ὡραῖαι εἰκόνες τοῦ κελλίου του, ὁ *Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ* καὶ ὁ *Ἐσταυρωμένος* ἔγειναν ἄφαντοι, τὰ βιβλία του, ἐκδόσεις παλαιαὶ καὶ σπάνιαι, διηρπάγησαν· καὶ δὲν γνωρίζω ἂν καμμία γερόντισσα, ἐκ τῶν τόσων ἀφωσιωμένων ὀπαδῶν του, ἀναβαίνει καμμιὰ φορὰ ν' ἀνάψῃ κηρίον καὶ θυμίαμα εἰς τὸν τύμβον τοῦ Γέροντος ὑπὸ τὴν δροσερὰν ἀπιδέαν... Εἶχε δὲ τῳόντι παρὰ πολλὰς τοιαύτας μὲ τὴν ἁπλῆν του ἐκείνην διδασκαλίαν ὁποῦ διηυκόλυνε τοὺς ἀγραμμάτους εἰς τὸ νὰ ἐννοῶσι καὶ τὰ πλέον δυσνόητα ρητά. Ἐγνωρίσαμεν μίαν τοιαύτην, γερόντισσαν τώρα, ἀλλὰ νεάνιδα ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ἥτις συχνὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν ἀνήρχετο εἰς τὸν Προφήτην Ἠλίαν. Ταύτην ὡς καὶ τὰς λοιπὰς παρώτρυνεν, ὅταν ὁδοιπορῶσι, νὰ λέγωσι τὴν συνήθη εὐχήν: *Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἐλέησόν με τὴν ἁμαρτωλήν,* ἵνα ἀποφεύγωσι πάντα πειρασμόν.

— Θέλω νὰ τὸ λέγω αὐτό, Γέροντα, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ μάθω.

— Τόσον δύσκολον εἶνε;

— Ναί, Γέροντα· τὰ ξεχνῶ τὰ λόγια.

—Παράξενον πρᾶγμα! ἔλεγεν ὁ Γέροντας.

Καὶ προσέθετε μετά τινος ἐλαφρᾶς ἐπιπλήξεως διδασκάλου πρὸς δύσνουν μαθητήν:

— Δὲν ἠμπορεῖς νὰ λέγῃς: *Κύριε ἐλέησον*; Αὐτὸ νὰ λέγῃς: ***Κύριε, ἐλέησον! Κύριε, ἐλέησον!***

Ποῖος λοιπὸν ἠμποροῦσε νὰ μείνῃ ἀσυγκίνητος καὶ νὰ μὴ ἀφοσιωθῇ ὁλοψύχως εἰς ἕνα τέτοιον διδάσκαλον;[1]

Τὸ ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ

(παραβ. σελ. 50—69) Ὁ Πυλὼν εἶνε πρὸς Α. κατέναντι ἀκριβῶς τοῦ ἁγίου Βήματος τοῦ Καθολικοῦ.

1 Περὶ τοῦ Γέροντος καὶ περὶ τῶν Μοναστηρίων του, τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἐν Σύρῳ καὶ τοῦ Προφήτου Ἠλία ἐν Σκιάθῳ, καθὼς καὶ περὶ τοῦ παπᾶ-Ἱερεμίου, ἀναγν. Α΄. τόμ. Διηγημάτων μου, τὰ *Βακούφικα* καὶ Α΄. σειρὰν ταξειδίων μου· *εἰς Σῦρον.*

ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΤΗΝΙΑΚΙΑ

Ἐν μέσῳ τῶν ἀγγέλων.— Ἡ γυναικεία Μονὴ τοῦ Κεχροβουνίου.— Μία ἀρχαία Λειτουργία — Ἡ ὀπτασία τῆς παραλυτικῆς.— Δεξίωσις εἰς τὸ Ἡγουμενεῖον.— Ἡ καλογραία ὁποῦ ὠνειρεύθη τὴν Παναγίαν.— Τὸ κελλίον της.— Ἡ ὀπτασία της.— Ἔναρξις τῶν ἀνασκαφῶν ἄκαρπος.

Οἰκτρὸν ἕρμαιον τῶν τεσσάρων ἀνέμων. Ἐπάνω εἰς μίαν ξηρὰν καὶ ὅλως ἄθαμνον πλαγιὰν τοῦ Κεχροβουνίου κεῖται ἡ εἰς τοὺς τρεῖς μύλους, γυναικεία Μονὴ τῆς *Κυρίας τῶν Ἀγγέλων*. Οἱ ἄνεμοι διαρκῶς συρίζουν ἡμέραν καὶ νύκτα διὰ μέσου τῶν στενῶν λιθοστρώτων της καὶ ὑπὸ τὰς πετρίνους χαμηλὰς ἁψῖδας τῶν κελλίων, τὰ ὁποῖα ἀποκεχωρισμένα εἰς μικρὰ καὶ πενιχρὰ σπιτάκια παρέχουσι ὄψιν χωριδίου μικροῦ μέσα εἰς ἕνα λιθόκτιστον περίβολον μανδρωμένου, τὸ πτωχικὸν *τειχιό*, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον οὔτε γλαῦκες δὲν ἠμποροῦν νὰ εὕρουν καταφύγιον ἐν τῇ ὁρμητικῇ πνοῇ τοῦ βορρᾶ, ὅστις κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς λέγουν, μὲ γοερὸν κέλαδον εἰσβάλλων ἀπὸ τὰ μικρὰ καὶ σεσαθρωμένα παραθυράκια τῶν κελλίων, καὶ ἐξορμῶν εἶτα μὲ παράφορα χοροπηδήματα διὰ τῆς *Πορτοσιᾶς*, τοῦ πυλῶνος, συμπαρασύρει περιδεεῖς τὰς καλογραίας, ὁποῦ τρέμουσαι μὴ ἀναρπασθῶσιν ὡς ἀερόστατα, προσπαθοῦν νὰ ὑδρευθῶσιν ἀπὸ τὴν κρήνην τῆς Μονῆς, ἢ ν' ἀγοράσουν, ἀντὶ 25 λεπτῶν τὰ 100 δράμια, μικρὰ καὶ εὐτελῆ ψαρουδάκια, ὁποῦ ἐκόμισαν ἀπὸ τὴν ἄλλην ἀκτὴν οἱ *Χωραΐται* ἁλιεῖς, ἢ ἄλλα τινὰ τρόφιμα ἀπὸ τὸν παντοπώλην τῶν Δύο Χωριῶν, τὸν τροφοδοτοῦντα τὸ Μοναστήριον, ὅστις δύο φορὰς τὴν ἑβδομάδα στήνει ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸν Ναὸν ὁλόκληρον παντοπωλεῖον. Αἰωνία ὑγρασία βασιλεύει ἐντὸς τῶν στενῶν λιθοστρώτων

εἰσερχομένη καὶ ἕως εἰς τὰ κελλία, καὶ ὡς νερὸν ἐπικαθημένη ἐπὶ τῶν πτωχικῶν κλινοσκεπασμάτων, καὶ ἔτι πτωχοτέρων κλινοστρωμνῶν, εἰσχωροῦσα ἀφόβως καὶ εἰς τὰ μικρὰ κιβώτιά των, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνακαθήμεναι εὑρίσκουσι μικρὰν ἀνάπαυσιν μετὰ τὸν κουραστικὸν *Κανόνα* των αἱ καλογραῖαι τοῦ Κεχροβουνίου, ἕνα σακκὶ κόκκαλα, λείψανα ζωντανὰ τῆς ἀσκητικῆς πενίας, ἣν ἐξέλεξαν μὲ μόνην τὴν καλὴν παρηγορίαν ὅτι εἰς τὸ Μοναστήριον αὐτὸ τῆς *Κυρίας τῶν Ἀγγέλων* ἐμόναζεν ἡ σεσωσμένη Πελαγία, ἡ ὀνειρευθεῖσα τὴν Παναγίαν τὴν Εὐαγγελίστριαν, τῆς ὁποίας ἡ ἁγία Εἰκών, ποῖος ἠξεύρει, πόσους χρόνους ἐκαλύπτετο εἰς τὰ βάθη τοῦ ἀγροῦ τοῦ Δοξαρᾶ, κάτω εἰς τὴν Χώραν.

Ἀπέξω ἀπὸ τὸ τειχιό της οὔτε ἄνεμοι φυσοῦν, οὔτε ὑγρασία βαρύνει τ' ἀσθενικὰ καὶ ἀδύνατα σώματα, ὅταν τὰ ὡραῖα δειλινὰ πρὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ ἔρχωνται νὰ καθίσουν εἰς τὰ πεζουλάκια πρὸς μικρὰν ἀναψυχήν. Θαρρεῖς καὶ ἡ Πλατυτέρα ὁποῦ εἶνε ζωγραφισμένη ἀπέξω ἀπὸ τὴν καστροειδῆ *Πορτοσιάν* της, μὲ τὰ μεγάλα ἀμυγδαλωτὰ μάτια της, καὶ τοὺς ὠχρολεύκους ἁγνοὺς χρωματισμούς της, ἐσφράγισε καὶ ἀπέκλεισεν ὡς ἐν ἀσκῷ ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Δισμονηστηρίου της ὅλους τοὺς καιροὺς καὶ ὅλας τὰς ἀνεμοζάλας καὶ ὅλας τὰς λυσιμελεῖς ὑγρότητας τῶν ὑετῶν, ὑπὸ τὴν νεφελώδη ἐκείνην μαυρίλαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν διαρκῶς εἶνε θαμμένη ἡ Μονὴ τῶν καλογραιῶν τοῦ Κεχροβουνίου, ὡς νὰ ἤθελε νὰ σώσῃ καὶ καλὰ τὰς ψυχὰς ἐκείνας, ὁποῦ θ' ἀπεφάσιζαν ἐδῶ εἰς τὸ σκληρὸν αὐτὸ Μοναστήριον νὰ κλεισθοῦν, τὸ ὁποῖον ὅταν πλησιάσῃς, σοῦ φαίνεται ὡσὰν ἕνα ἐρείπιον, ὡσὰν κανένα *χάλασμα* τῶν αἰώνων, ἀποτελούμενον ἀπὸ μίαν τουφίτσαν καλυβῶν καὶ πενιχρῶν οἰκίσκων, μὲ δρομίσκους ἐν τῷ μεταξύ, μὲ καμαρίτσαις μαύραις καὶ σκοτειναίς, μὲ χαγιατάκια, μὲ παραθυράκια, μὲ πορτίτσαις καὶ σκαλίτσαις ὡσὰν νὰ τὸ ἔκτισαν παίζοντες μίαν ἡμέραν οἱ ποιμένες τοῦ Κεχροβουνίου, ἀνάμεσα εἰς τὰ χαλάσματα τῶν ὁποίων παρέρχονται σκιαὶ μαῦραι καὶ σκιαὶ κονταί, σκιαὶ ὑψηλαί, ἀπὸ

μέσα ἀπὸ τὸ πένθιμον μαφόριον τῶν ὁποίων φεγγοβολοῦν ὠχρὰ χρώματα, τῆς ἀρετῆς τὰ ἀνεξίτηλα χρώματα.

———

Τὸ μόνον ὡραῖον οἰκοδόμημα τῆς Μονῆς τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων εἶνε ὁ Ναός της. Ἕνας μακρὸς καὶ στενὸς πανάρχαιος Ναὸς ἐν σχήματι ἀρχαίας Βασιλικῆς, βαθειὰ ἐπιβαλλόμενος εἰς τὸν προσκυνητὴν μὲ τὸ παμπάλαιον βυζαντινῆς τέχνης ὁλόχρυσον τέμπλον,μὲ τὰς σεμνὰς καὶ αὐστηρὰς Εἰκόνας του,τὰς ὁποίας αὐστηροτέρας καὶ σεμνοτέρας καθιστᾷ ἡ κατανυκτικὴ σκοτία ὁποῦ ἐπικρατεῖ ἐντός, ἐσφηνωμένου τοῦ Ναοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου.

Ὅταν ἀνῆλθον, ἦτο ἡ παραμονὴ τῆς Μνήμης τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ἔμαθον δὲ μὲ χαρὰν ὅτι θὰ ἐτελεῖτο τὴν νύκτα ἡ ἰδιαιτέρα Λειτουργία τοῦ πρώτου Ἱεράρχου Ἱεροσολύμων, ἅπαξ τοῦ ἔτους τελουμένη, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης του.

———

Ἀληθῶς, ἐκεῖνο ὁποῦ εἶδον τὴν νύκτα εἶνε ἀπερίγραπτον. Ὡσὰν νὰ ἦτο Μέγα Σάββατον, ὡσὰν νὰ ἦτο Πάσχα, ἔτσι μοῦ ἐφάνη. Ἦτο ἕνα ὡραῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνειρον αὐτὸ ὁποῦ εἶδα. Ὁ Ναὸς πάμφωτος. Τὰ στασίδια κατάμαυρα ἀπὸ τὰς 120 καλογραίας. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ ράκη τῆς ζωῆς, τὰ ὁποῖα θλιβερῶς προσέβαλον τοὺς ὀφθαλμούς μου, ὅταν, διελθὼν τὴν πορτοσιάν, ἀνέβαινον διὰ τοῦ λιθοστρώτου κατευθυνόμενος πρὸς τὸν Ναόν, συναντῶν μοναχὰς εἰς διακονίαν πορευομένας, ἔλαμπον ἤδη μὲ τὰ Σχήματα τὰ ἱερά, τὰ καινουργῆ ράσσα καὶ τὰς μαύρας ἀπαστραπτούσας καλύπτρας. Εἶχον τι τὸ ἀγγελικὸν καὶ ὁλόφωτον, θαρρεῖς καὶ τὸ μαῦρον χρῶμα μετεβλήθη αἴφνης εἰς λευκὸν καὶ χιονῶδες, κ' ἐσκίρτα κ' ἐχόρευεν εἰς τὰς ἀναλαμπὰς τῶν πολυελαίων μέσα εἰς ἐκείνας τὰς ὡραίας τῆς αὐγῆς ὥρας, τόσον ὥστε ἡ μεγαλοπρεπὴς λειτουργία τοῦ Ἀδελφοθέου, ἡ παναρχαία τῶν

πρώτων χριστιανῶν Εὐχαριστία, προσέλαβε κάτι τι τὸ μεγαλοπρεπέστερον ἀκόμη, κάτι τι τὸ αἰθεριώτερον καὶ ὄντως οὐράνιον, καὶ τὰ στασιδάκια ἐκεῖνα τῆς ἀρχαίας Βασιλικῆς ἀνεπλήρωσαν αἴφνης τὴν ἔλλειψιν τοῦ ζωγράφου, ὅστις ἢ ἐκουράσθη νὰ γράψῃ εἰς τοὺς τοίχους Ἀγγέλους, τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφίμ, ἢ ἐγνώριζεν ὅτι θὰ ἦσαν κατώτεραι αἱ γραφαί του ἀπὸ τὸν χορὸν τῶν 120 παρθένων, αἵτινες ἔψαλλον τὴν νύκτα ἐκείνην τὰ σεμνὰ ᾄσματα τῆς Ἀκολουθίας.

Τὴν Λειτουργίαν αὐτὴν εἶδόν ποτε, πρώτην φοράν, ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἐν Ἀθήναις, τελεσθεῖσαν ἀπὸ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἀρχιεπίσκοπον Ζακύνθου, τὸν γνωστὸν Κήρυκα τοῦ θείου λόγου, τὸν Διονύσιον Λάταν. Ἀλλὰ δὲν μοῦ ἔκαμε τόσον βαθεῖαν ἐντύπωσιν τότε, ἐνῷ ἐδῶ ἡ ὅλη παράταξις μοῦ ἐφάνη ὡς μιᾶς ἐπουρανίου στρατιᾶς παράταξις. Ἔβλεπον εἰς τὴν Ἁγίαν Εἰρήνην ἐκπεπληγμένος τὰ τελούμενα, ἀλλὰ τὸ περιβάλλον ὁλόκληρον ἐν γένει, ἐνῷ προσεπάθουν νὰ μετεωρισθῶ, μ' ἔσυρε βιαίως πρὸς τὰ κάτω, πρὸς τὸ παρόν. Ἀλλ' ἐν τῇ Μονῇ τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων ἀπεσπάσθην ὅλος ἀπὸ τοῦ παρόντος καὶ ἔζησα ὥρας τινὰς ἐπάνω εἰς τὰ οὐράνια. Διότι ὄντως εὑρισκόμην ἐν μέσῳ ἀλλοίου περιβάλλοντος, μιᾶς παρατάξεως ἀνθρώπων, ὁποῦ εἶχον ἀποσπασθῆ πλέον ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἔζων ζωὴν ἀγγελικήν.

Ὅταν προηγουμένων τῶν Ἑξαπτερύγων, τὰ ὁποῖα ἐβάσταζον δύο νεαραὶ μοναχαί, ἐγένετο ἡ Εἴσοδος τῶν ἱερέων, βασταζόντων τὰς Γραφάς, Παλαιὰν καὶ Νέαν, καὶ ψαλλόντων σεμνῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς τὸ τροπάριον· «Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ..... ἡ συγκίνησις ἦτο ἀκράτητος. Ὅλος ὁ χορὸς τῶν μοναχῶν ἐδάκρυσε, πολλῶν δὲ ἠκούοντο καὶ οἱ λυγμοί. Καὶ ὅταν πάλιν ἐγίνοντο αἱ αἰτήσεις κατανυκτικώτατα, «ὑπὲρ σύμπαντος τοῦ κόσμου, ὑπὲρ παρθένων, ὑπὲρ ἐγγάμων, φυλακισμένων, αἰχμαλώτων καὶ ἀσθενῶν...» ὅλαι ἔκλαιον. Καὶ μέσα εἰς τὰς μεγαλοφθόγγους ἐκείνας λέξεις τῶν ἀρχαιοπρεπῶν τῆς λειτουργίας αὐτῆς Εὐχῶν ἠκούσθη μία γλυκεῖα φωνὴ ἀπὸ ἕνα στασιδάκι:

—Μάτια μου!

Καμμία ἄλλη ἀναφώνησις δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ παραστήσῃ τὸ ἔκπαγλον ἐκεῖνο θέαμα, τὸ ὁποῖον ἐθάμβωσεν ἀληθῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν πιστῶν τὴν νύκτα ἐκείνην.

Αἱ ψάλτριαι, αἱ ὁσιώταται Μελάνη καὶ Φεβρωνία μὲ τὰς βοηθούς των, ἔμελψαν γλυκύτατα τό· «*Σιγησάτω πᾶσα σάρξ...*» ὅπερ ἐψάλλετο ἀντὶ τοῦ Χερουβικοῦ, καὶ τὸ Κοινωνικόν: *Γεύσασθε καὶ ἴδετε*· Ὅτε ὅλοι ἐνομίσαμεν ὅτι εἴμεθα εἰς τὸ Μέγα Σάββατον.

Ἡ ἀνωτέρω ἐκπληκτικὴ ἀναφώνησις τῆς Μοναχῆς ἦτο ἀληθῶς τὸ μόνον ἐπάξιον ἐγκώμιον τῆς ἐπαινετῆς φροντίδος τῆς ἁγίας Ἡγουμένης Μαγδαληνῆς, εἰς ἣν ὀφείλεται ἡ τελεσθεῖσα αὕτη πρωτοφανὴς παράταξις ἐν τῇ ἀνεμώδῃ κορυφῇ τοῦ Κεχροβουνίου, τὴν ὁποίαν τόσον ἀγαποῦν αἱ νεφέλαι, ὥστε καθ' ἡμέραν τὴν περιβάλλουσι, θαρρεῖς καὶ οἱ ἄγγελοι σκεπασμένοι ὑπ' αὐτὰς τὴν ἐπισκέπτονται ὀτρύνοντες τον χορὸν τῶν πτωχικῶν καλογραιῶν εἰς τὴν ὁδὸν τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην.

Ἀλλὰ τὸ μέγα ἐγκώμιον πρὸς τὸ ἀπερίγραπτον ἄκουσμα τῆς νυκτὸς ἐκείνης, τὸ ἐξεφώνησε μία παράλυτος μοναχή, ἡ ἐνάρετος Καλλινίκη, ἥτις χρόνια κατάκειται ἐπὶ τοῦ πενιχροῦ κλινιδίου της, ἐκεῖ προσευχομένη, ἐκεῖ ἀγρυπνοῦσα, ἐκεῖ ὑπομένουσα.

Ὅταν τὴν πρωίαν ἐπανῆλθεν ἡ πρόθυμος καὶ ταπεινὴ ὑποτακτική της, ἡ Θεοκλήτη, τῆς λέγει ἡ γερόντισσά της, ἡ κατάκοιτος Καλλινίκη:

— Πάσχα εἴχατε ἀπόψε, Θεοκλήτη μου; Τί φῶτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τί λάμπαδηφορία!! Ὅλοι οἱ πολυέλαιοι ἀναμμένοι. Ὅλαις ἡ καλογρηαὶς ἐκρατούσατε ἀπὸ μίαν λαμπάδα. Τί εὐχαὶς πρωτάκουσταις, Θεοκλήτη μου! Ἐγὼ ἡ ἁμαρτωλὴ αὐτὴν τὴν νύκτα ἀπόλαυσα, μοῦ ἐφάνη, τὸν Παράδεισον. Ὄνειρο τάχα ἦτανε!

—Ὄχι, γερόντισσά μου, διέκοψεν ἡ Θεκλήτη ἔκθαμβος, ἀλλὰ καὶ συνηθισμένη εἰς τὰς τοιαύτας ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις τῆς ἐναρέτου γεροντίσσης. Δὲν ἦτο ὄνειρον, γερόντισσά μου, ἦτο ἀλήθεια.

Καὶ διηγήθη μὲ ὅλας τὰς λεπτομερείας τὴν νυκτερινὴν λαμπρὰν παράστασιν καὶ χοροστασίαν κατὰ τὴν διὰ πρώτην φορὰν ἐκτέλεσιν τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Ἀδελφοθέου, ἡ ὁποία ἔκτοτε τακτικῶς ἐπιτελεῖται τῇ 23 Ὀκτωβρίου, ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

Μετὰ τὴν Λειτουργίαν ἔγεινε μεγάλη δεξίωσις εἰς τὸ Ἡγουμενεῖον, μίαν τετράγωνον μεγάλην αἴθουσαν εὐπρεπισμένην ὡσὰν ἐκκλησίαν. Μὲ εἰκόνας ἱεράς, πολλὰς καὶ ὡραίας, μὲ ἅγια Λείψανα ἐντὸς δουλαπίου, ἔμπροσθεν τῶν ὁποίων ἀνάπτει ἀκοίμητος ἀργυρᾶ κανδήλα, μὲ ἀνάκλιντρα ἀσκητικὰ μὲ μαύρας ἐπενδύσεις, ἀπὸ τὴν εἴσοδον τῆς ὁποίας βλέπων κανεὶς πρὸς τὰ κάτω, πρὸς τὴν Χώραν, τὴν πόλιν τῆς Τήνου, διακρίνει κάτασπρον τὸ ἱερὸν ἵδρυμα, τὸν μαρμάρινον Ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ τὰ ὡραῖα κελλιά του. Τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν, ἡ ἁγία Ἡγουμένη θυμιάζουσα τὰς ἁγίας Εἰκόνας καὶ τὰ ἅγια Λείψανα, ἐξέρχεται καὶ εἰς τὴν εἴσοδον καὶ θυμιάζει μ' εὐλάβειαν πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ὁ ἱερὸς Ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας. Τὸ αὐτὸ πράττουσι καὶ αἱ μοναχαί, παρακύπτουσαι ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν κελλίων των καὶ θυμιάζουσαι πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ Μεγάλου Προσκυνήματος μέρος.

Μεταξὺ ἄλλων καλῶν διηγήσεων τὰς ὁποίας ἤκουσα ἐν τῷ Ἡγουμενείῳ κατὰ τὴν γενομένην ἐπίσημον δεξίωσιν, ἐρωτῶν περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, ὡσὰν δημοσιογράφος ὁποῦ ἤμουν, μοῦ ἐκίνησαν τὴν περιέργειαν, ὡς ἦτο φυσικόν, ὅσα ἤκουσα περὶ τῆς ἐναρέτου μοναχῆς Πελαγίας, ἥτις μίαν αὐγὴν ὡμίλησε μὲ τὴν Κυρίαν Θεοτόκον, ἐμφανισθεῖσαν εἰς τὸ πενιχρὸν κελλίον της καὶ διατάξασαν αὐτὴν νὰ σπεύσῃ νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τοὺς προὔχοντας τῆς Νήσου, νὰ ἀνασκάψωσιν εἰς τὸν ἐν τῇ Χώρᾳ ἀγρὸν τοῦ Δοξαρᾶ, νὰ εὕρωσι τὴν κεκρυμμένην Εἰκόνα της.

Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν μετ' ὀλίγον, συνοδευόμενος τῇ ἐντολῇ τῆς Ἡγουμένης καὶ ἀπὸ τὴν Γραμματέα τῆς Μονῆς, τὴν λογίαν μοναχὴν Μελάνην, εὑρισκόμην εἰς τὸ κελλίον τῆς θυρωροῦ τῆς Μονῆς, κείμενον ὑψηλὰ πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ Ναοῦ, ἕνα πενιχρὸν πανάρχαιον κελλίον, ἐκ μιᾶς μικρᾶς αἰθούσης ἀποτελούμενον, ἐν ᾧ εἶχε τὸ ὑφαντήριόν της ἡ θυρωρὸς μοναχή, ὑφαίνουσα ὑφάσματα διάφορα, ἑνὸς ἄλλου μικροῦ ἐν ᾧ εἶχε τὸ κλινίδιόν της καὶ ἐξ ἑνὸς ἄλλου πολὺ μικροῦ καὶ ἀσκητικοῦ κελλίου, σκοτεινοῦ ὅλως διόλου, ἔνθα εἶχε τὸ εἰκονοστάσιόν της μὲ μίαν ἀκοίμητον κανδήλαν, ἔνθα ἀνάπτονται κηρία ἐπὶ μικροῦ μανουαλίου, ὡσὰν ἐν Ἐκκλησίᾳ.

—Ἐδῶ, μοῦ λέγει, ἡ θυρωρός, ἐδῶ κατοικοῦσεν ἡ Πελαγία. Καὶ ἐδῶ, εἰς τὸ πτωχικὸν αὐτὸ κελλάκι, ὁποῦ βλέπεις, ἐνεφανίσθη πρὸς αὐτὴν καθ' ὕπνον ἡ Κυρία Θεοτόκος.

Καὶ μὲ εἰσήγαγεν εἰς τὸ σκοτεινὸν κελλάκι, φωτιζόμενον ἀπὸ τὴν ἀκοίμητον τοῦ Εἰκονοστασίου κανδήλαν καὶ ἀπό τινα κηρία.

Ἀπεκαλύφθην πάραυτα, ἀποδίδων τὸν προσήκοντα σεβασμὸν πρὸς τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο μέρος, ὅπερ ἐφωτίσθη ποτὲ καὶ ἀπήστραψεν ἀπὸ φωτισμοὺς καὶ ἀστραπὰς οὐρανίους.

Ἡ θυρωρὸς μοῦ ἔφερε κάθισμα ἀντιληφθεῖσα τὴν κούρασίν μου καὶ ἐκάθισα, προσπαθῶν νὰ ζωγραφίσω καθαρὰ εἰς τὴν διάνοιάν μου τὸ σεπτὸν ἐκεῖνο μέρος. Ἡ δὲ γραμματεὺς τῆς Μονῆς ἡ συνοδεύουσά με, ἤρχισε τότε νὰ μοῦ ἀφηγῆται τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ θαυμάσιον συμβάν :

«Κατὰ Ἰούνιον τοῦ ἔτους 1822, ἐν ᾧ ἀκόμη δὲν εἶχε σημάνει ὁ Ὄρθρος εἰς τὴν ἐν Τήνῳ γυναικείαν μονὴν τῆς Παναγίας τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων, κειμένην ἄνω τῆς πόλεως Τήνου, εἰς τὴν πετρώδη καὶ ἀνεμόφθορον κορυφὴν τοῦ Κεχροβουνίου, μία γραῖα μοναχή, ἐκ τῶν ἐκεῖ μοναζουσῶν, εὐλαβὴς εἰς ἄκρον καὶ ἐνάρετος, Πελαγία καλουμένη, ἐκεῖ ὅπου ἀνεπαύετο εἰς τὸ πενιχρὸν κελλάκι της, ἄνω τοῦ Καθολικοῦ κείμενον, ἐδῶ ὅπου εἴμεθα τώρα, κουρασμένη ἀπὸ τὸν *Κανόνα* της καὶ τὰς γονυκλισίας, ὀνειρεύ-

εται παράδοξον καὶ μυστηριῶδες ὄνειρον. Ἐφάνη εἰς αὐτήν, κατ' ὄναρ, γυνή τις, ἄγνωστος, μεγαλοπρεπὴς δὲ καὶ ὡραιοτάτη καὶ μὲ θείαν δόξαν πεποικιλμένη, καὶ τῆς λέγει :

—Νὰ ὑπάγῃς γρήγορα εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ Μοναστηρίου σας, τὸν προΰχοντα Σταματέλλον Καγκάδην, κάτω εἰς τὴν Χώραν, καὶ νὰ τοῦ εἰπῇς νὰ ἀνασκάψῃ τον κατακεχωσμένον μου Ναόν, μέσα εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Ἀντωνίου Δοξαρᾶ, ὅπου θὰ εὑρεθῇ καὶ ἡ ἁγία μου Εἰκών. Νὰ ἐπιστατήσῃ δὲ κατόπιν ὁ ἴδιος διὰ να κτισθῇ ἐκεῖ μεγαλοπρεπὴς καὶ ἔνδοξος ναός μου.....»

Ἡ γερόντισσα Πελαγία, ἀφυπνισθεῖσα ἀπὸ τὴν ζωηρότητα τῆς ἑωθινῆς ὀπτασίας, ζαλισμένη δὲ ἀπο τὸ ἄρρητον κάλλος τῆς ἐμφανισθείσης ἀγνώστου γυναικός, δὲν ἔδωσε τόσην προσοχὴν εἰς τὸ ὄνειρον, ἀλλὰ μετέβη μετ' ὀλίγον εἰς τὸν Ὄρθρον πλήρης εὐλαβοῦς γαλήνης, χωρὶς νὰ κάμῃ λόγον εἰς κανένα περὶ τοῦ ἐνυπνίου της, τὸ ὁποῖον ἐθεώρησεν ὡς ἁπλῆν φαντασίαν, ἀπὸ τὰς συνήθεις. Ἀλλὰ τὴν ἄλλην Κυριακὴν περὶ τὴν αὐτὴν πάλιν ὥραν, εἶδε πάλιν τὴν αὐτὴν ὀπτασίαν. Ἐθαμβώθησαν οἱ ὀφθαλμοί της ἀπὸ τὰς οὐρανίας ἀγλαΐας τῆς αὐτῆς μεγαλοπρεποῦς γυναικὸς καθὼς καὶ τὴν πρώτην φοράν, καὶ ἤκουσε τὴν αὐτὴν πάλιν προσταγήν. Πλὴν καὶ πάλιν δὲν ἔδωσε προσοχήν, γνωρίζουσα ἡ ἐνάρετος καλογραία, ὅτι πολλὰς πλεκτάνας κατασκευάζει ὁ πονηρος κατὰ τῶν μοναχῶν καὶ εἰς ἄγγελον ἀκόμη μεταμορφούμενος. Ὅμως τὴν τρίτην Κυριακήν, κατὰ τὴν αὐτὴν πάλιν ὥραν, ὄρθρου βαθέος, πληροῦται λάμψεως φαεινοτάτης ὅλον τὸ κελλίον, καὶ μέσα εἰς τας λάμψεις ἐμφανίζεται ἡ αὐτὴ μεγαλοπρεπὴς ὡς βασίλισσα γυνή, καὶ τῆς λέγει μὲ κάποιαν ὀργὴν τώρα πλέον :

—Πήγαινε, καθὼς σοῦ εἶπα, καὶ ὑπάκουσον. Πήγαινε ἀμέσως εἰς τὸν ἐπίτροπον τῆς Μονῆς σας, τον Σταματέλλον Καγκάδην, καὶ εἰπέ του να ἀνασκάψῃ τὸν κατακεχωσμένον Ναόν μου, μέσα εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Ἀντωνίου Δοξαρᾶ, νὰ εὕρῃ τὴν Εἰκόνα μου, καὶ νὰ ἐπιστατήσῃ ἔπειτα νὰ κτισθῇ ἐκεῖ μεγαλοπρεπὴς Ναός μου, ὅπου θὰ ἔρχωνται χιλιάδες προσκυνητῶν ἀπὸ ὅλον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον νὰ προσκυνοῦν. . Ἐὰν καὶ τώρα δὲν μὲ ὑπακούσῃς, προσέθηκεν ἡ ἐμφανισθεῖσα γυνή, μέγα κακὸν καὶ συμφορὰ μεγάλη θὰ ἐπιπέσῃ εἰς τὴν νῆσόν σας.

Καταπλαγεῖσα δὲ ἀπὸ τὸ τρισσὸν τῆς αὐτῆς ἐμφανείας ἡ γερόντισσα Πελαγία, ἐταράχθη εἰς τὸν ὕπνον της, καὶ ὡς ἔκ τινος μαγικῆς δυνάμεως ἐνισχυομένη, τολμᾷ καὶ ἐρωτα :

—Πόθεν θὰ ἠμπορέσῃ ὁ ἐπίτροπος τοῦ Μοναστηριου μας, ὦ ἄγνωστος Κυρία, νὰ κτίσῃ τὸν μεγαλοπρεπῆ ναόν, ὁποῦ λέγεις, μέσα εἰς τὸ ἄγριον χωράφι τοῦ Δοξαρᾶ;

—Ἐγὼ θὰ οἰκονομήσω τὰ πάντα, ἀποκρίνεται ἡ μεγαλοπρεπὴς τῆς ὀπτασίας γυνή, μετὰ περισσῆς πεποιθήσεως.

—Καὶ ποία εἶσαι, Κυρία μου, ἡ ὁποία ὀργίζεσαι ἐναντίον μου καὶ ἔτσι με προστάζεις; ἐρωτᾷ πάλιν ἡ γερόντισσα Πελαγία, καθ' ὕπνους πάντοτε.

Ἀλλὰ τότε ἀκούει ἔξυπνος πλέον τὴν ἐναρμόνιον καὶ χαρμόσυνον φωνὴν τῆς ξένης γυναικὸς πληρώσασαν το πενιχρόν της κελλάκι ἀγγελικῆς δοξολογίας.

—*Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην!*

—*Αἰνεῖτε, οὐρανοί, Θεοῦ τὴν δόξαν!* Συμπληρόνει τότε τὸν Θεομητορικὸν ὕμνον ἡ μοναχή, καὶ ἐξεγείρεται τοῦ κλινιδίου της πλήρης χαρᾶς ἀρρήτου καὶ πίστεως εἰς τὴν καρδίαν. Καὶ ἀναζητεῖ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μὲ τοὺς θαμβωμένους ἀπὸ τοῦ ἀπλέτου φωτὸς ὀφθαλμούς της τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην μορφήν. Ἀλλ' ἡ περικαλλὴς γυνή, ἥτις ἦτο ἡ Κυρία Θεοτόκος, εἶχε γείνει ἄφαντος.

Οὕτω ἡ γερόντισσα Πελαγία, γεμάτη πλέον ἀπὸ θάρρος εἰς τὴν ψυχήν, προσέρχεται πάραυτα εἰς τὴν ἡγουμένην καὶ φανερόνει τὴν τριττὴν ὀπτασίαν της. Ἐκείνη δὲ γνωρίζουσα τὴν ἀρετὴν τῆς Μοναχῆς καὶ τὴν λοιπὴν εὐλάβειάν της, τὴν ἐνίσχυσε νὰ μεταβῇ εἰς τὸν ἐπίτροπον Καγκάδην καὶ νὰ διηγηθῇ τὴν παράδοξον ὀπτασίαν της· ὅπερ καὶ ἔπραξε πάραυτα.

Καταπλαγεὶς ὁ ἐπίτροπος παρεδέχθη ἀμέσως ὡς θείαν τὴν ὀπτασίαν τῆς μοναχῆς χωρὶς δισταγμῶν· ὡσαύτως καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς νήσου Γαβριήλ, ὅστις ἀμέσως ἀναφέρει τὸ ὄνειρον τῆς Πελαγίας εἰς τοὺς προκρίτους καὶ καλεῖ δι' ἐγκυκλίου τοὺς κατοίκους τῆς νήσου νὰ ἔλθουν πάντες, διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐργασία τῆς ἀνασκαφῆς. Οὕτω διὰ συρροῆς παμπόλλων χωρικῶν ἤρχισεν ἡ ἐκσκαφὴ ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Δοξαρᾶ μετὰ πολλῆς ἐλπίδος κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1822, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

Διότι ἀνευρέθησαν μὲν ἐρείπια ναοῦ τινος τοῦ Προδρόμου καὶ φρέαρ ξηρόν, ἀλλ' ἡ πολυπόθητος Εἰκὼν τῆς ὀπτασίς δὲν ἐφάνη. Δι' αὐτὸ ἐγκατελείφθη ἡ περαιτέρω πρόοδος τοῦ ἔργου. Ἀλλ' ὅμως συνέβη τότε δεινόν τι καὶ ἀπροσδόκητον. Πανώλης κατὰ συγκυρίαν ἐξερράγη εἰς τὴν νῆσον ἅπασαν· καὶ ἀπέθνησκον πολλοὶ ἐντόπιοι καὶ ξένοι.

Η ἐπιδημία — Ἐπανάληψις τῶν ἀνασκαφῶν. — Ὅπου ἐμφανίζεται πάλιν ἡ Πελαγία. — Πῶς ἔγεινεν ἡ ἀνεύρεσις τῆς ἁγίας Εἰκόνος. — Γενικὴ κωδωνοκρουσία. — Τὸ ψωμὶ τῆς Παναγίας.

Ξεκουρασθεῖσα ὀλίγον ἡ πρόθυμος γραμματεὺς τῆς Μονῆς, ἐξηκολούθησε πάλιν τὴν ὡραίαν διήγησίν της:

«Κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπιδημίας ἐθεωρήθη ὡς ὅλως τυχαῖον συμβεβηκός. Ἴσως μολυσμένοι τινὲς συγκοινωνήσαντες κρυφὰ νὰ μετέδωκαν τὸ νόσημα. Ὅμως αὐξάνοντος ὁλονὲν τοῦ δεινοῦ μὲ τὴν πάροδον τῶν ἡμερῶν καὶ πολλῶν θανάτων γινομένων, ἤρχισαν πολλοὶ νὰ ἀποδίδωσι τὸ κακὸν εἰς θείαν ὀργήν, καὶ νὰ θεωροῦσιν αὐτὸ ὡς ἐπαλήθευσιν τῆς ἀπειλῆς τῆς Κυρίας Θεοτόκου, ὡς διηγεῖτο ἡ ὁραματισθεῖσα καλογραία, διότι ἄφησαν τὸ ἔργον τῆς ἀνασκαφῆς ἀτελείωτον, ἀπελπισθέντες περὶ τῆς εὑρέσεως τῆς ἁγίας Εἰκόνος. Τότε μίαν πρωΐαν προσέρχεται καὶ ἡ γερόντισσα Πελαγία πρός τινα τῶν προὐχόντων τῆς Νήσου καὶ ἀρχίζει νὰ ἀφηγῆται πάλιν τὸ γνωστὸν ὄνειρόν της, καὶ νὰ ὑπενθυμίζῃ τὴν γενομένην ἀπειλὴν ἐν περιπτώσει παραμελήσεως τῶν ἀνασκαφῶν.

— Ἰοῦ τὸ θυμήθηκες πάλιν αὐτό, καλογραῖα:

Λέγει ὁ ἐπίτροπος, διότι ὄντως εἶχε λησμονηθῆ ἢ περιφρονηθῆ τὸ ὄνειρον, ἀποδοθὲν εἰς πλάνην σατανικὴν καὶ ἐξαπάτην γυναικείαν.

—Σιὸρ Γιωργάκη! Ἀποκρίνεται ἡ καλογραία ἔμφοβος καὶ πλήρης ταραχῆς. Καὶ ἀρχίζει τὴν ἐπαναδιήγησιν τῆς ὀπτασίας της.

—Ἦλθε μιὰ Κυρία, Σιὸρ Γιωργάκη. Μία πολὺ μεγαλοπρεπὴς Κυρία. Ἐγέμισεν ἡ κάμαρα ἀπὸ τὴν ἄφθονον ἀκτινοβολίαν της. Ἐθάμβωσαν τὰ μάτια μου εἰς ἐκεῖνο τὸ φῶς.

Καὶ προσπαθεῖ ὄντως μὲ τὴν διήγησίν της νὰ συγκινήσῃ τὸν ἐπίτροπον, μεταδίδουσα καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν φόβον τῆς ψυχῆς της.

Ἀληθῶς δέ, ἐπανήρχισε πάλιν ἡ ἐκσκαφὴ τοῦ ἀγροῦ, πολλῶν ἐργατῶν προσελθόντων ὡς ἐν πανηγύρει πλέον, καὶ ἐκαθαρίσθησαν τὰ ἀνευρεθέντα θεμέλια τοῦ παλαιοῦ ναοῦ. Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Νήσου Γαβριήλ, νὰ ψάλῃ ἁγιασμόν.

Ἐκεῖ δὲ ὅπου ὁ ἀρχιερεὺς ἐζήτησεν ὕδωρ διὰ τὸν ἁγιασμόν, εὑρέθη ἔξαφνα τὸ ἀνακαλυφθὲν κατὰ τὴν πρώτην ἀπόπειραν ξηροπήγαδον, πλῆρες ὕδατος.

—Νά! ἐδῶ ὑπάρχει πολὺ νερό, ἀνέκραξεν ἓν παιδίον.

Οὕτως ἐψάλη ὁ ἁγιασμός· καὶ ἐτέθησαν λοιπὸν τὰ θεμέλια τοῦ νέου Ναοῦ,

όστις ώνομάσθη Ζωοδόχος Πηγή, διά τό άναβλύσαν θαυμαστώς ύδωρ. Καί έξηκολούθησεν ή περαιτέρω έργασία, μέ πλείονας έλπίδας πλέον.

Καλέσας δέ ό έπίτροπος μίαν ήμέραν τόν άρχιεργάτην Περλάκιαν, άπό τό χωρίον Φαλατάδο, τού δίδει τεμάχιον σχοινίου καί τού λέγει :

—Πάρε αύτό τό σχοινί. Καί σύρε μέτρησε άπό τό πηγάδι καί πέραν· καί σκάψε έκεϊ όπου φθάση τό σχοινί.

Τούτο καί έγεινε. Καί άρχισε λοιπόν ό Περλάκιας νά σκάπτη μέσα σέ χώματα λασπωμένα. Κ' έκεϊ όπού έσκαπτε, φωνάζει έξαφνα:

—Έπά, ένα σανίδι !

Είχε προσκρούσει τό πτυάριόν του είς σκληρόν τι άντικείμενον, όπερ καί έθραύσθη. Έκυψε καί έλαβε τό θραυσθέν μέρος τού σανιδίου. τό καθαρίζει άπό περιέργειαν, διότι τού έφάνη πώς διέκρινε κάποιους χρωματισμούς έπ' αύτού. τό πλύνει καλά μέ τό νερό τού πηγαδιού, καί βλέπων αύτό μετά προσοχής άνακράζει :

—Έπά, ένας άγγελος !

Οί έργάται τότε όλοι καί οί έπιστατούντες, περιεκύκλωσαν αύτόν καί έβλεπον τό ζωγραφισμένον έκείνο ξύλινον τεμάχιον.

Ήτο καί ό Άρχιερεύς έκεϊ παρών.

Μετά τούτο έξηκολούθησεν άμέσως ή έκσκαφή πάλιν μετά ζέσεως πολλής πλέον.

—Έπά, ένα άλλο σανίδι !

Άνακράζει μετ' ολίγον ό άρχιεργάτης, καί κύπτων λαμβάνει αύτό. Τό καθαρίζει καλά καί άναφωνεϊ μέ ένθουσιασμόν.

—Έπά, ή Παναγία !

Οί έργάται τότε όλοι μετά μείζονος περιεργείας περικυκλώσαντες αύτόν, έβλεπον τό ζωγραφισμένον έκείνο ξύλινον τεμάχιον έξαπορούντες.

Τότε ό Περλάκιας ώς έκ Θεού έμπνευσθείς έφαρμόζει τά δύο εύρεθέντα τεμάχια, τά όποία παραδόξως έκόλλησαν άμέσως, άποτελεσθείσης ούτω τής Είκόνος τού Εύαγγελισμού, ήν ή σκαπάνη τού άρχιεργάτου είχε διαχωρίσει είς δύο.

Τό τί έγεινε τότε δέν περιγράφεται. Οί κώδωνες τών ναών τής Χώρας ήρχισαν νά σημαίνουν παραυτα πανηγυρικώτατα. Άνδρες δέ καί γυναίκες καί παιδία έν άλαλαγμώ ήρχισαν νά συρρέουν είς τόν άγρόν τού Δοξαρά. Καί ήκούετο μέσα είς έκείνον τόν συναγερμόν τού λαού καί τόν άλαλαγμόν μία κραυγή διάτορος καί κραταιά.

—Ή Παναγία ! Εύρέθη ή Παναγία ! Ή Παναγία μας εύρέθη !

Όλοι οί κάτοικοι μετ' ολίγον ήσαν έκεί, έν φόβω καί χαρά θεωρούν-

τες τὰ γενόμενα καὶ θέλοντες ἐκ τοῦ πλησίον νὰ προσψαύσωσι τὴν ἀνευρεθεῖσαν ἁγίαν Εἰκόνα.

Μία δὲ ἐκ τῶν γυναικῶν, βαστάζουσα ἐν ἀγκάλαις καὶ τὸ παιδάκι της, τυφλὸν κατὰ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν, ἔτριψεν αὐτὸν μὲ τὰ ἐκσκαφέντα ἐκεῖ ἅγια χώματα, καὶ παραυτὰ ἐθεραπεύθη καὶ ἀνέβλεψε.

Τότε ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται πάμπολλοι μὲ χαρὰν ἀνέκφραστον, προσπαθοῦντες νὰ καθαρίσωσιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἱερὸν μέρος καὶ ἀνεύρωσι τὰ παλαιὰ τοῦ ἀρχαίου Ναοῦ θεμέλια. Αἱ γυναῖκες τῆς Χώρας ὅλαι ἐζύμονον καθ' ἑκάστην ψωμία διὰ τοὺς ἐργαζομένους μὲ ὅλην των τὴν προθυμίαν καὶ εὐλάβειαν.

— Τὸ ψωμὶ τῆς Παναγίας! ἔλεγον.

Ἡ δὲ γερόντισσα Πελαγία, μὲ μεγάλην πλέον χαράν, διὰ τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς ὀπτασίας της, ἐπιστατοῦσα καὶ ἐνισχύουσα τοὺς ἐργάτας, ἔλεγε μὲ χαρὰν πρὸς τὸν Περλάκιαν, τὸν ἀρχιεργάτην:

— Ἀνδρεία, μπάρμπα Μιχάλη! Ἀνδρεία! Ἐδῶ θὰ γείνῃ ἕνα ὡραιότατον Παλάτιον, ἕνας πολυθαύμαστος Ναός, ὅπου θὰ κατοικήσῃ ἡ Κυρία τῶν Κυριευόντων καὶ θὰ ἔρχωνται χιλιάδες χιλιάδων ἀπὸ τὰ τετραπέρατα τῆς Οἰκουμένης νὰ προσκυνοῦν

Καὶ ἄλλο δὲ θαῦμα ἐπηκολούθησεν ἐκείνας τὰς ἡμέρας. Ἀπὸ τὴν συρροὴν τοῦ κόσμου ἐκτύπησεν ἕνα παιδάκι καὶ ἐβγῆκε τὸ μάτι του ὁποῦ ἐκρέματο ἔξω ὁ βολβός. Το ἔτριψαν μὲ τοὺς πηλούς, καὶ ἀμέσως ἐθεραπεύθη, ἐπανελθόντος τοῦ βολβοῦ εἰς τὴν κόγχην του[1].

Ἡ γυναικεία Μονὴ Κεχροβουνίου

1. Ἡ εὕρεσις τῆς ἁγίας Εἰκόνος ἔγεινε τῇ 30 Ἰανουαρίου 1823, ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὅτε κατ' ἔτος τελεῖται λαμπρὰ πανήγυρις, γινομένης κατανυκτικωτάτης λιτανείας εἰς τὸν ὑπόγειον Ναόν, εἰς τὴν Εὕρεσιν, ἔνθα δείκνυται ὁ τόπος, ἐν ᾧ εὑρέθη ἡ εἰκών. Ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ τὸ φρέαρ τὸ ἀναβλύσαν τότε ὕδωρ, δι' οὗ λούονται καὶ ἐξ οὗ πίνουσιν οἱ προσκυνηταὶ ἁγιαζόμενοι.

Περιγραφὴ τῆς Εἰκόνος.— Ὁ μέγας μαρμάρινος Ναός.— Τὸ μεγαλοπρεπὲς Ἵδρυμα.— Ἡ συρροὴ τῶν προσκυνητῶν.

Οὕτω ἔγεινεν ἡ ἀνεύρεσις τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Παναγίας τῆς Τηνιακιᾶς.

Ἡ περιώνυμος καὶ θαυματόβρυτος αὕτη εἰκὼν εἶνε μικρά. Δύο σπιθαμῶν τὸ μῆκος καὶ μιᾶς τὸ πλάτος. Εἶνε δὲ κεκαλυμμένη ὑπὸ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, πολυτελέστατα κ' ἐντέχνως κατειργασμένου εἰς πλαίσιον τεχνουργικώτατον, καὶ φέρουσα ἀνηρτημένα τιμαλφῆ κειμήλια χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἐνώτια καὶ περιδέραια καὶ στέμματα καὶ ἁλύσεις, μὲ ἀδάμαντας καὶ παντοειδῆ πετράδια ἐστολισμένη, ὅλα δῶρα καὶ ταξίματα τῶν εὐλαβῶν χριστιανῶν ὅσους θαυμασίως ἐπεσκέφθη ἡ Χάρις της. Ἀνάκειται δ' ἐν τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ ὄντως Ναῷ, τῷ ἔκτοτε θεμελιωθέντι κατὰ τὴν ρῆσιν τῆς ὀπτασίας, ὅστις εἶνε κατάφορτος ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, εἰς πολυελαίους καὶ κανδήλια καὶ λοιπὰ στολίσματα· στίλβει δὲ ὅλος

Ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας τῆς Τήνου

εἰς τοὺς τοίχους του ἀπὸ τὴν αἴγλην τῶν πολυωνύμων καὶ πολυειδῶν ταξιμάτων, ἅτινα ἀναμιμνήσκουσι τὰ ἀναρίθμητα θαύματα ὅσα ἐτέλεσε καὶ καθ' τελεῖ ἑκάστην εἰς ξηρὰν καὶ θάλασσαν, τὰ ὁποῖα φέροντες ἀναρτῶσιν οἱ προσκυνηταί, οἵτινες κατὰ χιλιάδας συγκεντροῦνται δὶς τοῦ ἔτους εἰς τὴν μαρμαρόστρωτον αὐλήν του, τὴν 25 Μαρτίου καὶ 15 Αὐγούστου, ὡς εἰς δύο μεγαλοπρεπεῖς διαδηλώσεις στεντορείως διακηρύττοντες τὴν βαθυτάτην πίστιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν, ἐν μέσῳ τῆς φιλοξένου χαρᾶς τῶν εὐτυχῶν Τηνίων, οἵτινες ἀπέλαυσαν τὴν ὑπερτάτην τιμὴν νὰ περιέπωσι μετ' εὐλαβείας ἐξαιρετικῆς ἕνα ἀπὸ τοὺς πλέον περιωνύμους Ναοὺς τῆς Ἀειπαρθένου, τὸν φέροντα τὰ δευτερεῖα μετὰ τὸ προσκύνημα τοῦ Παναγίου Τάφου. Τοῦ πανσέπτου αὐτοῦ Ναοῦ τὴν χάριν καὶ τὸν πλοῦτον ἀπηθανάτισεν ἐνωρὶς ἡ Μοῦσα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ εὐσεβὴς καὶ πιστεύουσα, εἰς τρυφερώτατον δίστιχον, ὅπερ, νανούρισμα γλυκύτατον, ἀντηχεῖ μελῳδικῶς παρὰ πᾶσαν κοιτίδα βρέφους, εἴτε παρὰ τὴν ἑστίαν, ὅταν πνέῃ ὁ ἄγριος καὶ παγωμένος βορρᾶς, εἴτε ὑπὸ τὴν σκιὰν ἀμυγδαλῆς ὑπὸ τὰς θεσπεσίας τῆς ἀνοίξεως αὔρας, ἀπὸ τὰ τρυφερὰ τῆς μητρὸς χείλη ὑμνολογούμενον :

Ὦ Παναγιά μου Τηνιακιά,
μὲ τὰ πολλὰ καντήλια,
φύλαγε τὸ παιδάκι μου,
νὰ σοῦ τὰ κάμω χίλια...

Ὁ ἁγιώτατος οὗτος Ναός, τὸ Ἐπίγειον Παλάτιον τῆς Παναγίας ἀποκαλούμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὁ πάλλευκος ἀπὸ τοῦ χιονώδους μαρμάρου, περικλείεται κύκλῳ ὑπὸ τῶν διωρόφων πτερύγων τοῦ Ἱεροῦ Ἱδρύματος, ἤτοι τοῦ Μοναστηρίου, ἐν αἷς ὑπάρχουσι μεγάλα καὶ εὐάερα κελλία, ἔνθα καταλύουσιν οἱ προσκυνηταὶ κατὰ τὰς δύο Πανηγύρεις καὶ λοιπὰς ἑορτάς, καὶ ὅπου ἀνερχόμεθα ἀπὸ δύο εὐρυτάτων μαρμαρίνων κλιμάκων. Εἰς τὴν δεξιὰν

πτέρυγα ὑπάρχει τὸ Συνοδικόν, ἤτοι ἡ ἐπίσημος αἴθουσα τῶν ὑποδοχῶν, ἔνθα ἀνάκεινται τὰ μεγαλοπρεπέστερα καὶ τιμαλφέστερα τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων, ἅτινα μόνον κατὰ τὰς πανηγύρεις κομίζονται εἰς τὸν Ναὸν εἰς στολισμὸν αὐτοῦ. Οἱ τοῖχοι τῆς αἰθούσης περικοσμοῦνται διὰ θαυμασίων ἀνηρτημένων πινάκων τῶν τηνίων ζωγράφων, ὅσοι ὡς ὑπότροφοι τοῦ Ἱεροῦ Ἱδρύματος

Ὁ Ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν Τήνῳ
καὶ τὸ Ἱερὸν Ἵδρυμα.

ἐσπούδασαν τὴν γραφικὴν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ. Πλησίον ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ἡ θολωτὴ αἴθουσα τοῦ Σκευοφυλακίου, ἔνθα φυλάσσονται τὰ πολύτιμα Ἱερὰ Σκεύη τοῦ Ναοῦ, ὁ Ἐπιτάφιος, αἱ Σημαῖαι καὶ τὰ Ἑξαπτέρυγα, τὰ λάβαρα καὶ οἱ φανοί, καὶ τὰ ὁλόχρυσα ἱερὰ ἄμφια, ὅσα χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς μεγάλας ἑορτὰς τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ εἰς τὰς δύο μεγαλοπρεπεῖς Λιτανείας τῶν δύο πανηγύρεων τοῦ Ναοῦ.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Ναοῦ.— Τὸ Εἰκονοστάσιον τῆς θαυματουργοῦ Εἰκόνος.— Οἱ κρῖνοι.— Ὁ Εἰκονοφύλαξ.— Τὸ σιδηροῦν κιβώτιον.— Πῶς ἐκλάπη μίαν φορὰν ἡ Παναγία.— Ὁ ἱερὸς κλῆρος τοῦ Ναοῦ.— Αἱ Ἀκολουθίαι.— Ἡ ψαλμῳδία.— Αἱ Παρακλήσεις.— Αἱ Ἀγρυπνίαι κάτω εἰς τὴν Εὕρεσιν.

Εἰσερχόμενος εἰς τὸν Πάνσεπτον Ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἀμέσως πρὸς τὰ ἀριστερὰ συναντᾷς τὸ Εἰκονοστάσιον, ἐν ᾧ ἀνάκειται ἡ χαριτόβρυτος Εἰκών, κατάφορτος ἀπὸ τῶν πολυτίμων ἀναθημάτων, ἅτινα εἶνε ἀνηρτημένα ἢ προσκεκολλημένα ἐπ' αὐτῆς, ἐν ᾧ ἄλλα κρέμανται ἐπάνωθεν ἀπὸ τῆς ἀκοιμήτου κανδήλας. Ποικίλων εἰδῶν ταξίματα· ὀφθαλμοί, χεῖρες, πόδες, κεφαλαί, ἀνθρωπάκια, καραβάκια, βαρκίτσαις, εἰκονίδια, ἐν οἷς παρίστανται ποταμοὶ πλημμυρίσαντες καὶ καταστροφὴν ἐπενεγκόντες εἰς καλύβας καὶ οἰκίσκους· ἀροτῆρες ἢ ἄλλα κτήνη ὑπηρετικά, καὶ ποίμνια καὶ ἀγέλαι βοῶν διασωθέντα ποτὲ ἀπὸ καταστροφῆς καὶ καταποντισμοῦ· ὅλα ἐξ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ, ἢ ἀργυρόχρυσα. Ἐγγὺς ἐκεῖ κεῖνται καὶ ἀνθοδοχεῖα, φέροντα πάντοτε ἄνθη τῆς ἐποχῆς, καὶ πρὸ πάντων κρίνους, ἀπὸ τὰ ὁποῖα λαμβάνουσιν οἱ προσκυνηταί, καθὼς καὶ ἔλαιον ἀπὸ τῆς ἱερᾶς κανδήλας. Τὸ ὅλον τοῦ πολυτίμου καὶ παντέχνου αὐτοῦ Εἰκονοστασίου, τὸ ὅλον τῆς ἱερᾶς Εἰκόνος, μὲ τόσην δύναμιν ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῶν εἰσερχομένων, ὥστε ὡσὰν νὰ ὠθοῦνται ὑπὸ μυστικῆς τινος δυνάμεως γονατίζουσιν ἐπὶ τῶν πλακῶν ἀμέσως, δεόμενοι, παρακαλοῦντες, ἱκετεύοντες. Καὶ ἀφοῦ προσκυνήσωσι, καὶ ἀφοῦ ἀσπασθῶσι τὴν θαυματουργὸν Εἰκόνα, ἄλλην κατάπληξιν ἔπειτα προξενεῖ εἰς αὐτοὺς τὸ ἐσωτερικὸν ἐν γένει τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ, μὲ τὴν αἴγλην καὶ τὴν διακόσμησίν του τὴν πλουσιωτάτην. Οἱ ἀργυροῖ μεγάλοι πολυέλαιοι, οἱ μικρότεροι ἄλλοι δεξιὰ

καὶ ἀριστερά, τὰ πολυκάνδηλα καὶ τὰ ἀναρίθμητα ἄλλα κανδήλια. τὸ σεμνότατον ὁλόχρυσον Τέμπλον μὲ τὰς ἀργυροχρύσους Εἰκόνας του, αἱ φορηταὶ ἄλλαι εἰκόνες αἱ ἀνηρτημέναι εἰς τοὺς τοίχους, τὰ ὀγκώδη μανουάλια, ὁ Δεσποτικὸς θρόνος, καὶ τὰ ἀναρίθμητα ταξίματα τὰ κρεμάμενα ἀπό τε τοὺς πολυελαίους καὶ τὰς κανδήλας, ὅλα αὐτὰ ἐνέχουσιν ἕνα μεγαλεῖον, τὸ ὁποῖον μόνον εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ συναντήσῃ.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ναοῦ, σπουδαιοτάτη εἶνε ἡ τοῦ Εἰκονοφύλακος, εἰς ὃν εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ φροντὶς καὶ διαφύλαξις τῆς ἁγίας Εἰκόνος. Κατὰ τὰς ἱερὰς Ἀκολουθίας ἵσταται πάντοτε ἐκεῖ πλησίον. Ὕστερον ἀπὸ κάθε ἀσπασμὸν προσκυνητοῦ, ἀμέσως διὰ βάμβακος ἀρωματικοῦ ἀποσπογγίζει τὴν Εἰκόνα, δίδει λαμπάδας καὶ κηρία εἰς τοὺς ζητοῦντας, λαμβάνει τὰ προσφερόμενα Ἀναθήματα, μοιράζει κρίνους εἰς τοὺς αἰτοῦντας, καὶ ἅγιον ἔλαιον, ἔχει ἐκεῖ πρὸς πώλησιν ἐπὶ δίσκου πρόχειρα διάφορα, παντὸς εἴδους *ταξίματα* διὰ τοὺς αἰτοῦντας. Καὶ τὸ σπου-

δαιότατον, ἀφοῦ τελειώσῃ ἡ Ἀκολουθία, κλειδόνει τὴν θαυματουργὸν Εἰκόνα ἐντὸς σιδηροῦ μεγάλου κιβωτίου—ὡς τὰ χρηματοκιβώτια—προσέχων κατὰ τὴν κατάπλουν τῶν ἀτμοπλοίων νὰ εἶνε ἐκεῖ, νὰ θέσῃ τὴν Εἰκόνα ἐπὶ τοῦ Εἰκονοστασίου της, διὰ τοὺς καταπλέοντας προσκυνητάς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀπολείπουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος καθ' ἑκάστην ἀπό τε τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Διότι μίαν φοράν, δὲν ξεύρω πῶς, ἔγεινεν ἄφαντος ἡ Ἁγία Εἰκών. Ἐκλάπη. Πλὴν εὐτυχῶς, ὡς διὰ θαύματος ἀνευρέθη μετὰ ἡμέρας, ἐρριμμένη εἰς χείμαρρον κάτω, εἰς τοὺς βράχους τῆς Ἔξω Μεριᾶς, τῶν βορειοανατολικῶν παραλίων τῆς Νήσου.

Ὁ Ἱερὸς Κλῆρος τοῦ Ναοῦ, ἐκ Τηνίων πάντοτε καταρτιζόμενος, εἶνε ὁ ἐκλεκτότερος τῆς Νήσου κλῆρος, ὑπηρετῶν ἐν τῷ Ναῷ ἐπὶ ὡρισμένα ἔτη καὶ ἐναλλασσόμενος. Οἱ ἱερεῖς οὗτοι πρέπει νὰ εἶνε ἀπόφοιτοι ἱερατικῶν σχολῶν, καθαρόγλωσσοι, βροντόφωνοι καὶ καλλίφωνοι· οἱ δὲ διάκονοι καλλίφωνοι καὶ ἐκλεκτοί, τοῦ βυζαντινοῦ ἰδιώματος τῆς μουσικῆς ἀκριβεῖς μύσται καὶ ἔχοντες γνώσεις καὶ μάθησιν. Ἡ ψαλμῳδία ἐν τῷ Ναῷ εἶνε αὐστηρῶς βυζαντινή, παρ' ἐκλεκτῶν καὶ καλλιφώνων χορῶν ἐκτελουμένη μὲ ὅλην τὴν χάριν της καὶ τὸν πλοῦτον τῆς φθογγολογίας της. Αἱ Ἀκολουθίαι ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ, καὶ ἰδίως κατὰ τὰς μεγάλας τῆς Ἐκκλησίας μας ἑορτάς, ἐκτελοῦνται μὲ ὅλον τὸ ἐπιβλητικὸν μεγαλεῖον, τὸ ὁποῖον ἐνέχουν αἱ Ἀκολουθίαι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπιβλητικώτερον καθιστάμενον μὲ μίαν αἴγλην ὄντως ὡραίαν διὰ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἱερῶν Σκευῶν τοῦ Ναοῦ, καὶ τοῦ ἰδιαιτέρου Τυπικοῦ αὐτοῦ, ὡς ὅταν κατὰ τὴν μεγάλην Εἴσοδον, οἱ βαστάζοντες τὰ Ἑξαπτέρυγα παῖδες ἐνδεδυμένοι μὲ ὡραῖα στιχάρια, ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλαιον ἱστάμενοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά, συνενόνοντες τὰ Ἑξαπτέρυγα, ἀποτελοῦσι μίαν

θαυμαστὴν θολίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν διέρχονται οἱ ἱερεῖς μὲ τὰ τίμια Δῶρα.

Ἐν γένει, ἐπειδὴ εἰς τὸ Μέγα αὐτὸ Προσκύνημα προσέρχονται ἀντιπρόσωποι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, φροντίζει τὸ Συμβούλιον τοῦ Ἱεροῦ Ἱδρύματος περὶ ὅλων ἐκείνων τῶν λεπτομερειῶν, αἱ ὁποῖαι συντείνουν ὥστε αἱ Ἱεροτελεστίαι τοῦ Ναοῦ νὰ ἐπιβάλλωνται κρατερῶς ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν μὲ τὴν σεμνότητα καὶ τὸ μεγαλεῖόν των.

Ἰδιαιτέρα ἀπόλαυσις διὰ τοὺς παραμένοντας ἐπὶ πλείονας ἡμέρας ἐν τοῖς κελλίοις τοῦ Ἱδρύματος θεωρεῖται ἡ παράστασίς των εἰς τὰς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας τελουμένας καθ' ἑκάστην *Παρακλήσεις* ὑπὸ τῶν καταπλεόντων προσκυνητῶν ἐκ πάσης γῆς Ἑλλάδος. Καθ' ἑκάστην περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε καταπλέουσιν ἐκ Σύρου τὰ ἀτμόπλοια, προσέρχονται προσκυνηταί, οἰκογένειαι ὅλαι, διότι ἐκεῖ ὅπου ἔμενον, ἐν Κωνσταντινουπόλει π. χ. ἐν Ῥωσίᾳ, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Ἀνατολῇ, ἔταξαν νὰ ἔλθουν νὰ κάμουν μίαν *Παράκλησιν* εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Εὐαγγελίστριαν, διότι κἄτι θαῦμα σωτήριον τοὺς ἔκαμεν. Εἶνα λοιπὸν πολὺ κατανυκτικὸν τὸ θέαμα τοῦτο, νὰ βλέπῃ κανεὶς αὐτοὺς καὶ νὰ μαντεύῃ τὴν ἰσχυρὰν δύναμιν τῆς θρησκείας μας, τὴν ἐπενεργοῦσαν τόσον ἐπὶ τῶν καρδιῶν ὅλων αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι διασχίζουν πελάγη καὶ βουνὰ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Ἱερὰν Τῆνον, νὰ εὐχαριστήσουν τὴν Κυρίαν τῶν Ἁπάντων, τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ, διὰ κἄτι καλὸν ὁποῦ τοῖς ἔκαμεν. Ἀλλὰ καὶ αἱ Ἀγρυπνίαι αἱ τελούμεναι, κατὰ τὸ θέρος ἰδίως, ὑπὸ τῶν παραθεριζόντων ἐκεῖ προσκυνητῶν, κάτω εἰς τὴν Εὕρεσιν, δὲν εἶνε ὀλιγώτερον τερπναὶ καὶ δὲν εἶνε ὀλιγώτερον κατανυκτικαί. Κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθιμον, εἰς ὡρισμένας νύκτας τελοῦνται αὐταὶ αἱ Ἀγρυπνίαι, ἐν αἷς ψάλλεται ἡ λαμπρὰ συνήθως Ἀκολουθία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, μετὰ πολλῆς κατανύξεως καὶ σεμνοπρεπείας. Τὸ Ἐκκλησίασμα

θὰ εἶνε πολὺ περιωρισμένον. Ὅσοι τὸ ἔμαθον ἀπὸ τὸν Νεωκόρον, καὶ ἀπὸ εὐλάβειαν ζητοῦν νὰ ἀγρυπνήσουν εἰς ἐκεῖνον τὸν Ἱερὸν Τόπον. Ἐκεῖ κάτω βλέπεις τὴν οἰκογένειαν τὴν τελοῦσαν τὴν Ἀγρυπνίαν. Ἐκεῖ βλέπεις καὶ τὸ μέλος αὐτῆς τὸ ἀνιαρῶς πεπληγμένον ὑπὸ τῆς νόσου, κατακείμενον ἐπὶ τάπητος ἐν τῷ ἐδάφει. Κόρη νεαρά, καὶ ὡραιόμορφη. Ἡ παράλυτος γέρων, ἢ γερόντισσα πάσχουσα. Ἢ καὶ ἐνεργούμενος κανεὶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἀκινητῶν ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν οἰκείων του, ἐκ τῶν ἀβλαβῶν ὅμως, διότι οἱ ἀγριούμενοι καὶ ἐπικίνδυνοι φυλάσσονται εἰς ἰδιαίτερον διαμέρισμα.

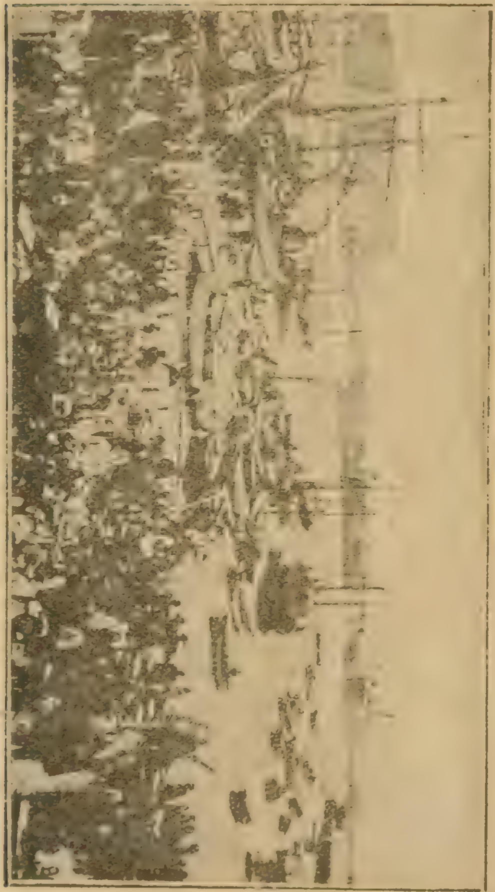
Καὶ ἡ κρήνη ἐκεῖ τοῦ Ἁγιάσματος μὲ τὰ σταλάγματά της καθηδύνουσα τὴν ἀκοήν.

Ἡ Κυρία μου Θεοτόκος μὲ ἠξίωσε, καὶ εὐτύχησα πολλάκις νὰ ἀγρυπνήσω εἰς μίαν τοιαύτην Ἀγρυπνίαν κάτω ἐκεῖ εἰς τὴν Εὕρεσιν, εἰς τὸν ὑπόγειον Ναόν, ὅστις ὡσὰν ἀρχαία κατακόμβη ὑπάρχει ἐκεῖ ὅπου εὑρέθη ἡ Χαριτόβρυτος Εἰκών. Καὶ ἤκουσα ἐν ἀνέσει καὶ γαλήνῃ τὴν παναρμόνιον μελῳδίαν τῶν Ὕμνων τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ συγκίνησίς μου. Εἶνε μερικὰ πράγματα, καθὼς εἶπα καὶ ἄλλοτε, ὁποῦ βλέπονται μόνον καὶ δὲν λέγονται. Ὅταν ὁ καλλίφωνος δεξιὸς ψάλτης ἔψαλλεν *Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην*, ἐνόμισα πρὸς στιγμὴν ὅτι τὴν ὥραν ἀκριβῶς ἐκείνην εὑρέθη ἡ πάνσεπτος Εἰκών. Ἡ μελῳδία ἀνέρχεται εἰς οὐρανοὺς ὡσὰν θυμίαμα, εὐάρεστος τῷ Κυρίῳ. Ἡ καρδία μου ἔπαλλεν ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς συγκινήσεως, καὶ οἱ σταλαγμοὶ τοῦ Ἁγιάσματος καταπίπτοντες εἰς τὴν μαρμαρίνην λεκάνην μὲ μικρόν τινα κρότον, μ' ἔκαμνον νὰ θαρρῶ, ὅτι ὁ ἀρχιεργάτης Περλάκιας τότε δὰ εὗρε τὴν Ἱερὰν Εἰκόνα καὶ ἀποσπογγίζων τὸ ἕτερον ἀνευρεθὲν τεμάχιον ἐκ τῆς ἰλύος καὶ τῶν χωμάτων ἔκραζεν ἐν χαρᾷ:

—Ἐπὰ ἡ Παναγία !...

Η κίνησις κατὰ τὴν Πανήγυριν ἐν τῇ Αὐλῇ, τῇ Πόλει καὶ τῷ λιμένι.— Τὰ καταπλέοντα ἀτμόπλοια.— Ἡ ἀποβίβασις τῶν Προσκυνητῶν.— Ἡ μεγάλη Λεωφόρος.— Τὰ προσφερόμενα Ἀναθήματα.— Οἱ κῆποι τοῦ Ἱδρύματος.— Ἡ Λιτανεία.— Ἀπερίγραπτον τὸ θέαμα.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ Ναῷ. Ἀλλὰ τὸ θέαμα ἔξω τῆς Αὐλῆς, τῆς Πόλεως κάτω, καὶ τοῦ λιμένος εἶνε ἀπερίγραπτον τὴν ἡμέραν τῆς Πανηγύρεως, εἴτε κατὰ τὴν 25 Μαρτίου εἴτε κατὰ τὴν 15 Αὐγούστου. Ἀλλὰ πολὺ περισσότερον κατὰ τὴν 25 Μαρτίου. Κατάφορτα προσκυνητῶν καταπλέουσι τὰ ἀτμόπλοια, ἐκ Πειραιῶς, ἐκ Σμύρνης, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ μαρμάριναι προκυμαῖαι πλήρεις προσκυνητῶν παντὸς φύλου καὶ πάσης ἡλικίας, οἱ ὁποῖοι μόλις ἀποβιβασθέντες ξεκινοῦν διὰ τῆς μεγάλης λεωφόρου ἀνερχόμενοι κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν Ἱερὸν Ναόν. Ἐκεῖ συναντῶνται ὡς ἐν ὡραίᾳ ἀνθοδέσμῃ ὅλαι αἱ ἐνδυμασίαι τῆς φυλῆς μας. Ἀθηναῖοι καὶ χωρικοὶ τῆς Ἀττικῆς, τῶν Πατρῶν, καὶ τῆς Πελοποννήσου ἀντιπρόσωποι. Σμυρναῖοι καὶ Ἀλεξανδρινοί, τῆς Προποντίδος χωρικοὶ καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Θρᾷκες καὶ Πολίτισσαι. Αἱ λέμβοι πάμπολαι πηγαινοέρχονται εἰς τὰ καταπλέοντα ἀτμόπλοια, ἅτινα πολλάκις ἀνέρχονται εἰς τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα. Στόλος ὁλόκληρος. Μακρόθεν ὁ λιμὴν παριστᾷ τὴν εἰκόνα λίμνης γεμάτης καδούρια. Ἔπειτα ἡ Τῆνος ὅλη στολισμένη εὔμορφα, μεταβληθεῖσα ὅλη εἰς ἕνα μεγαλώνυμον ξενῶνα. Τὰ κρηπιδώματα τοῦ λιμένος γεμᾶτα κόσμον. Τὰ μεγαζεῖα ὅλα σημαιοστόλιστα, καὶ τὴν νύκτα φωτισμένα. Ὁ κυματοθραύστης παμφώτιστος. Τὰ μαγαζεῖα, ξεοδοχεῖα, καὶ καφενεῖα, ὅλα φορτωμένα μὲ παντὸς εἴδους τρόφιμα, ἐν οἷς ἄφθονα θαλασσινά. Ἐν γένει μία κίνησις πολὺ εὐφρόσυνος καὶ πολὺ ψυχαγωγική, ἡ ὁποία ἀφίνει ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀξιωθέντων ν' ἀπολαύσωσιν αὐτήν.

Π. Γῆνος κατὰ τὴν Πανήγυριν.

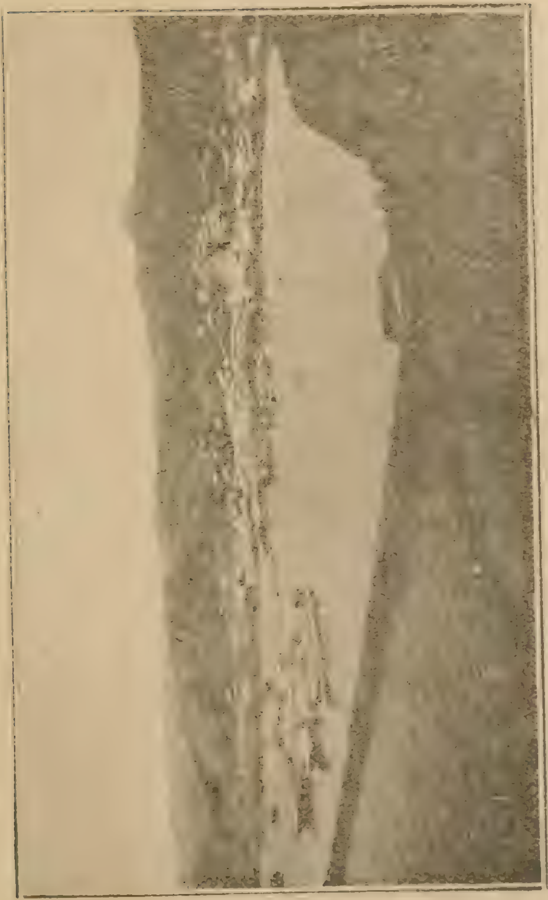
Ἰδοὺ ἡ μεγάλη καὶ ἐπίσημος Λεωφόρος, ἡ ἄγουσα κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν περίκλυτον Ναόν. Γεμάτη κόσμον. Σημαιοστόλιστος δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Οἱ προσκυνηταὶ ἀποβιβασθέντες καὶ τακτοποιηθέντες ἐν τῇ Προκυμαίᾳ, ἀναβαίνουσιν ἤδη, μία παράταξις σεμνοπρεπεστάτη, πρὸς τὸν Ναόν. Μὲ τὰ δῶρά των, μὲ τὰ ταξίματά των πρὸς τὴν Μεγαλόχαριν, μὲ μίαν ἀνέκφραστον ἐνδόμυχον χαρμονήν, τὰ ὁποῖα ἐπὶ μῆνας προητοίμαζον. Ἄλλοι βαστάζουσι δέσμας λαμπάδων παμμεγίστων. Ἄλλοι τυπάρια ὀγκωδέστατα κηροῦ. Ἄλλοι χρυσοΰφαντα καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα. Ἄλλοι ὀγκολίθους εὐώδους θυμιάματος. Ἄλλοι διάφορα ζῷα ἐκ τῶν πρὸς σφαγήν, τὰ ὁποῖα στολισμένα εὔμορφα μὲ χρυσᾶς ταινίας πολυχρώμους ἄγουσι πρὸς τὸν Ναόν. Καὶ ἄλλοι τέλος μὲ θλῖψιν καταφανῆ, πλὴν μὲ ἐλπίδα καλήν, ὁδηγοῦσι τοὺς πάσχοντας οἰκείους των. Οἱ ἐγγὺς τοῦ Ἱδρύματος μεγάλοι θαλερώτατοι κῆποι ἐπληρώθησαν ἀπὸ κόσμον. Ἡ Αὐλὴ ἡ πλακόστρωτος τοῦ Ναοῦ ἐπληρώθη ὡσαύτως. Μόλις ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ ἀνέλθῃ ἐπάνω.

Ἀλλὰ τὸ μεγαλοπρεπέστερον ὄντως τῆς μεγίστης αὐτῆς ἑορτῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶνε ἡ Λιτανεία. Μετὰ τὴν θεῖαν Λειτουργίαν ἡγουμένου τοῦ σεβασμιωτάτου Ἀρχιερέως Σύρου καὶ Τήνου ἐν μέσῳ τῶν κληρικῶν του, Λαβάρων, Ἑξαπτερύγων καὶ φανῶν προπορευομένων, τελεῖται κατανυκτικωτάτη ἱερὰ Λιτανεία μετὰ τῆς θαυματουργοῦ Εἰκόνος ἀπολήγουσα εἰς τὴν Παραλίαν, παρακολουθοῦντος ὅλου τοῦ πλήθους τῶν προσκυνητῶν τῇ συνοδίᾳ τῶν Ἀρχῶν καὶ τοῦ χρυσοστολίστου Ἐπιτελείου τῆς καταπλεούσης συνήθως θωρηκτῆς Μοίρας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου. Οἱ καλλικέλαδοι κώδωνες τοῦ μεγαλοπρεπους τοῦ Ναοῦ κωδωνοστασίου δίδουσι τότε τὸ σύνθημα μιᾶς γενικῆς κωδωνοκρουσίας ὅλων τῶν Ναῶν ὄχι μόνον τῆς Πόλεως ἀλλὰ καὶ τῶν γειτονικῶν χωρίων—τὰ πολεμικὰ πλοῖα σημαιοστόλιστα χαιρετίζουσι διὰ βαρυβόμβων κανονιοβολι-

σμῶν, ἐν ᾧ αἱ ὀξύφωνοι σειρῆνες τῶν λοιπῶν ἀκτοπλοϊκῶν ἀτμοπλοίων ἀναταράσσουσι γῆν καὶ θάλασσαν μὲ ἕνα πανηγυρικώτατον τφόντι σεισμόν, οἷος θὰ ἦτο ἐκεῖνος ὁποῦ ἐκύλισε τὸν λίθον τοῦ θεσπεσίου Τάφου κηρύξας τὴν τοῦ Σωτῆρος Ἀνάστασιν. Ἀπαράλλακτα καὶ τώρα. Ὁ εὐτυχήσας νὰ μετάσχῃ αὐτῆς τῆς ἱερωτάτης πομπῆς, μέσα εἰς τὸν πανηγυρικὸν αὐτὸν ἀλαλαγμὸν ἀπὸ γῆς καὶ ἀπὸ θαλάσσης φαντάζεται ὅτι ἀκούει πάλιν τὴν χαρμόσυνον ἐκείνην τῶν παλαιῶν τηνίων ὀχλοβοήν:

— Ἡ Παναγία μας! Εὑρέθη ἡ Παναγία μας!...

Ἄποψις τῆς Τήνου.

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ[1]

Αἱ πυρκαϊαὶ εἰς τὸν Ἄθωνα.—Αἱ καταστροφαὶ τῶν τελευταίων χρόνων.—Ἀνακαίνισις τῶν Μονῶν.—Χιλιάδες ρουβλίων ἐκ Ρωσίας.—Ἁγιασμοὶ καὶ Παρακλήσεις.—Ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Παύλου.—Ὁ Ἀρσανᾶς.—Ὁ βασιλόπαις καὶ κτίτωρ.—Καταφύγιον καὶ παρηγορία τῶν Ἀσκητῶν.—Οἱ Ἀμπελῶνές της.—Ὁ ἡγούμενος.—Ἕνας φανατικὸς ἀντιιωακειμιστής.—Ὁ πατὴρ Κοσμᾶς, τετραπέρατος Κεφαλλήν.—Τὰ κειμήλια τοῦ ἁγίου Παύλου.

Δὲν εἶνε δυστυχῶς ἡ πρώτη, οὐδ' ἡ τελευταία πιθανῶς, ἀναγγελθεῖσα ἐξ Ἁγίου Ὄρους καταστρεπτικὴ πυρκαϊά, ἡ ἀποτεφρώσασα ἐν ὀλίγαις ὥραις μιᾶς νυκτὸς τὴν ἐν τῷ Ἄθωνι ὡραιοτάτην βασιλικὴν καὶ σεβασμίαν Μονήν, τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Ἁγίου Παύλου. Τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐπανειλημμέναι τοιαῦται πυρκαϊαί, πολλὰς τῶν εἴκοσι μονῶν του Ἄθωνος ἀπετέφρωσαν, ἐν αἷς τὴν τοῦ Κωνσταμονίτου, τὴν τῶν Ἰβήρων καὶ τῆς Σιμόπετρας.

Τὰ ἀρχαῖα τῶν ἁγιορειτικῶν Μονῶν κτίρια, ἄνευ προφυλακτικῶν μέτρων κτισμένα, οὐδεμιᾶς τέχνης τῶν τελευταίων ἐφευρέσεων τῆς ἀρχιτεκτονικῆς φυσικὰ ἐφαρμοσθείσης ἐπ' αὐτῶν, εὐκόλως ὑπέκυπτον εἰς τὴν μανίαν τοῦ πυρός, μολις ἐκραγέντος ἀπό τινος ἑστίας μοναχοῦ ἀναφλεχθείσης αἴφνης, ὡς ἐκ τῶν ἀφθόνων κορμῶν τῶν καιομένων κατὰ τὰς ψυχρὰς τοῦ παγεροῦ χειμῶνος τῆς Χερσονήσου ταύτης νύκτας, ἢ καὶ ἀπὸ λησμονηθέντος

1 Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον περιλαμβάνομεν ὅσα παρελείφθησαν ἐκ τῶν προηγουμένων Σειρῶν, ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου.

τινὸς κηρίου ἐν τοῖς παρεκκλησίοις, ἢ καὶ τῷ Καθολικῷ ναῷ, ἢ καὶ ἀπὸ τῆς ὑπερβολικῆς καύσεως τῆς μεγάλης καπνοδόχου τοῦ κοινοβιακοῦ μαγειρείου. Εἰς τοιαύτην τινὰ θλιβερὰν τύχην ἀποδίδεται ἡ φοβερὰ πυρκαϊά, ἡ ἀποτεφρώσασα τὸν ὡραῖον ναὸν τοῦ Κωνσταμονίτου καὶ μέρος τῶν πτερύγων τῆς Μονῆς· καὶ ἄλλη, παρομοίως, πρό τινων ἐτῶν, ἀποτεφρώσασα τὸν ναὸν τῆς Σιμόπετρας καὶ μέρος τῶν κελλίων πολύ, ὅτε οἱ μοναχοὶ ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθησαν, διὰ σχοινίων κρεμασθέντες ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ τείχη τῆς Μονῆς ταύτης, ἥτις ὑψοῦται πυργοειδὴς ἐν τῇ κορυφῇ ἀπορρῶγος βράχου, ὡς αἱ μοναὶ τῶν Μετεώρων, ὅτε μόλις καὶ μετὰ βίας κατωρθώθη νὰ διασωθῇ τὸ Σκευοφυλάκιον μετὰ τῶν ἱερῶν τῆς μονῆς κειμηλίων, ἐκτισμένον ἐντὸς σπηλαιώδους κελλίου, ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ χάρις εἰς τὰς σιδηρᾶς θύρας αὐτοῦ, αἵτινες ἀντέστησαν εἰς τὴν καταναλωτικὴν τῶν φλογῶν δύναμιν.

Εἰς τοιαύτην τέλος σύμπτωσιν οἰκτρᾶς τύχης ἀποδίδεται ἡ μεγίστη τῶν πυρκαϊῶν, ἡ ἀποτεφρώσασα τὴν παμμεγίστην καὶ ὡραιοτάτην μονὴν τῶν Ἰβήρων, τὴν Βασιλικὴν καὶ Σταυροπηγιακήν, ὅλην, μὲ ὅλας τὰς πτέρυγας καὶ τὰ εὐρύχωρα κελλία, πλὴν εὐτυχῶς τοῦ Καθολικοῦ, ἑνὸς τῶν ὡραιοτέρων ναῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ ἐλαχίστου μέρους τῶν κελλίων, ὅπου νῦν ὑπάρχει τὸ Συνοδικὸν τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς. Καὶ ἄλλαι δὲ πυρκαϊαί, ἀλλοῦ μεγαλείτεραι, ἀλλοῦ μικρότεραι, συνέβησαν ἐφ' ὅλων τῶν Μονῶν σχεδόν, πλὴν τῆς Μεγίστης Λαύρας, ἥτις μόνη, ἐπὶ χιλιετηρίδα ὅλην, τηρεῖται σώα καὶ βυζαντινή, ὡς ἐκτίσθη, σχεδιασθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ, δαπανῶντος Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, μνημεῖον σεπτὸν καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Αἱ λοιπαὶ σχεδὸν πᾶσαι ἀνῳκοδομήθησαν, ἄλλαι μὲν διὰ συνεισφορῶν μεγάλων ἐν Ρωσίᾳ, ὅπου αὐτοκρατορικῇ ἀδείᾳ ἐπετράπη ν' ἀπέλθωσιν ἐπιτροπαὶ τῶν καέισῶν Μονῶν μετὰ ἁγίων Λειψάνων εἰς ἐπιτέλεσιν Ἁγιασμῶν καὶ Παρακλήσεων, καὶ ἄλλαι πάλιν ἀνεκαινίσθησαν διὰ τῆς πλουσιωτάτης προσφορᾶς τῶν περιουσιῶν τῶν Προηγουμένων αὐτῶν.

ῶν τινες ἐμπορεῖ μὲν νὰ εἶνε φιλάργυροι καὶ φιλοχρήματοι καθ' ὅλην τὴν ζωήν των, ἀλλ' ἐννοοῦν, μετὰ θάνατον, τὰς χιλιάδας τῶν λιρῶν των, ἃς διὰ τῆς Μονῆς τῆς Μετανοίας των ἀπέκτησαν εἰς τὰ Μετόχια τῆς Ρωσίας, εἰς τὴν Μονὴν νὰ κληροδοτήσουν Εἰς περιστάσεις δὲ δυστυχεῖς ὡς ἐν πυρκαϊαῖς, χαίρουσι νὰ ὀνομασθῶσι καὶ αὐτοὶ ἀνακαινισταὶ τῆς Μονῆς, προσφέροντες τὰς περιουσίας των εἰς ἀνάκτισιν τῶν καταστραφεισῶν πτερύγων, ἵνα μετὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν κτιτόρων μνημονεύωνται καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, Οὕτως ἀνεκτίσθη ἡ μονὴ τῶν Ἰβήρων, μεγαλοπρεπὴς καὶ μεγάλη, δι' ἀρχιτέκτονος Σουλτανικοῦ, τοῦ Βασιλάκη—κάλφα μὲ μεγάλα βασιλικὰ παράθυρα καὶ εὐρεῖς διαδρόμους, κατὰ διαστήματα χωριζομένους διὰ σιδηρῶν πυλῶν, ἵνα ἐν μελλούσῃ τινὶ πυρκαϊᾷ μὴ ἐξαπλῶται ἀμέσως τὸ πῦρ καθ' ὅλην τὴν κόρδαν τῶν κελλίων, ἀλλ' ἀποκωλύηται ἡ πρόοδός του, κλειομένων τῶν σιδηρῶν πυλῶν.

Ἐκ δὲ τῶν διὰ συνδρομῶν ἐν Ρωσίᾳ ἀνακαινισθεισῶν Μονῶν διαπρέπουσι δύο λαμπρῶς ἀποκατασταθεῖσαι, ἡ τοῦ Κωνσταμονίτου καὶ ἡ τῆς Σιμόπετρας. Οἱ ρῶσοι ὡς γνωστόν, στερούμενοι ἁγίων Λειψάνων τῶν ἐπισημοτέρων ἁγίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τρέφουσι μεγάλην εὐλάβειαν, ὁσάκις εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀπέραντον Μοναρχίαν των τοιαῦτα ἐξ Ἁγίου Ὄρους, ἁγιαζόμενοι δι' αὐτῶν καὶ προσφέροντες γενναίας δωρεὰς εἰς μνημόσυνον οἰκογενειακόν. Καὶ ὁ μὲν ἡγούμενος τοῦ Κωνσταμονίτου γέρο-Συμεών, λαβὼν τὴν δεξιὰν τοῦ Πρωτομάρτυρος Στεφάνου, εἰς μνήμην τοῦ ὁποίου ἐγείρεται ἡ Μονή, περιῆλθεν ὅλην τὴν Ρωσίαν, προχωρήσας μέχρι τῆς Σιβηρίας καὶ εἰσδύσας καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Κινεζικὰ σύνορα, ὅτε συνέλεξε πλούσια δῶρα, ρούβλια 400,000, δι' ὧν ἀνῳκοδομήθη λαμπρῶς ὁ πυρποληθεὶς ναὸς τῆς Μονῆς, μὲ μαρμάρινον ὡραῖον Τέμπλον, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι καεῖσαι κόρδαι τῶν κελλίων. Ὁ δὲ τῆς Σιμόπετρας πανοσιολογιώτατος καθηγούμενος λαβὼν τῆς ἁγίας Μαγδαληνῆς τῆς Μυροφόρου τὴν δεξιάν, ἐκόμισεν ἐκ Ρωσίας ἄφθονον ἀργύριον, δι' οὗ ἀνῳκοδομήθη ὡσαύτως λαμπρότατον τὸ Καθολι-

κόν, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος, καὶ αἱ καεῖσαι πτέρυγες, ἐνῷ ὁ ἀγαθὸς παπα-Στέφανος εἰς μάτην ἐταξείδευεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ζητῶν βοήθειάν τινα [1].

Ἡ δὲ κατ' αὐτὰς πυρποληθεῖσα Μονή, τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ ἁγίου Παύλου, κείμενον πρὸς τὸ ΝΔ. μέρος τῆς Χερσονήσου, ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τῆς παραλίας, εἶνε κτισμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἄθωνος, οὗ ἡ φαλακρὰ κορυφὴ ὑψοῦται ἄνωθεν τῶν τειχῶν τῆς Μονῆς, ὡς ἀπὸ τῶν νεφῶν κρεμαμένη κατὰ ξηρᾶς καὶ ἀγόνου καὶ δυσβάτου καὶ ὅλως ἀπροσίτου κλιτύος, ἕνα μεγαλειῶδες θέαμα, ὁποῦ καθιστᾷ τὴν Μονὴν ταύτην θαυμαστὴν εἰς πάντα ξένον.

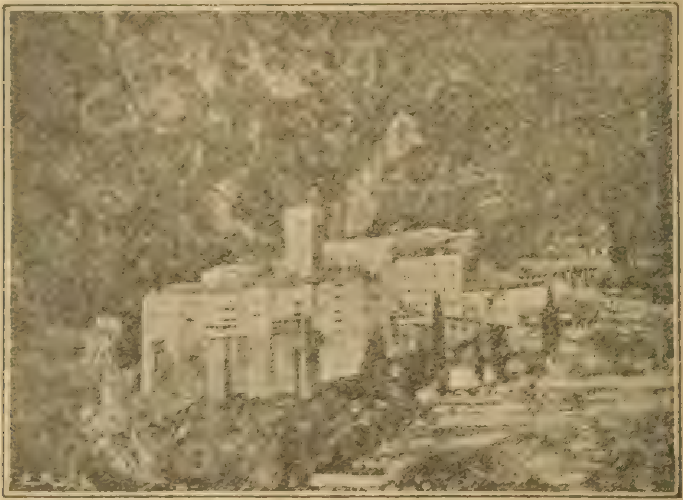
Ἀποβιβασθέντες εἰς τὸν εὐλίμενον Ἀρσανᾶν τῆς Μονῆς, τὸ Νεώριον, ὅπου διαμένει πάντοτε ὁ ἀρσανάρης, ἔχων τὴν ἐποπτείαν τῶν καϊκίων αὐτῆς, ὁπόθεν δὲν ἀπολείπουν οἱ τελωνοφύλακες τοῦρκοι, μετὰ ἡμίσειαν ὥραν φθάνομεν, δι' ὁμαλῆς καὶ εὐθυτάτης ὁδοῦ, μέσον καρυδεῶν καὶ πλατάνων ἐν δενδροστοιχίᾳ φυτευμένων, εἰς τὸν πυλῶνα τὸν σιδηροῦν, μὲ τὸν ἅγιον Γεώργιον καβαλλάρην, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου τιμᾶται ἡ Μονή.

Ἐκτίσθη ἡ ὡραιοτάτη καὶ μεγάλη αὕτη Μονὴ τὸ 820 ἔτος παρὰ τοῦ ἁγίου Παύλου, τοῦ βασιλόπαιδος, ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ, εὐνουχισθέντος καὶ ἀσκήσαντος ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ὅστις ἑορτάζεται τῇ 28 Ἰουλίου διὰ λαμπρᾶς Ἀγρυπνίας καὶ τραπεζώσεως γενικῆς. Ὁ βασιλόπαις οὗτος ἔκτισε δύο μονὰς ἐν Ἄθωνι, τὴν τοῦ Ξηροποτάμου εἰς τιμὴν τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Παύλου, τὴν ἐπώνυμόν του, λαβὼν πλου-

---

1. Περὶ τῆς τοῦ Κωνσταμονίτου ὡραιοτάτης Μονῆς, κειμένης ἐπὶ μαγευτικῆς θέσεως ἐν μέσῳ τοῦ δάσους ἀνάγνωθι περιγραφὴν τελείαν ἐν Ε' τόμῳ τῶν Διηγημάτων μου (Τὸ Τάξιμον). Περὶ δὲ τῆς ἀστοκτίστου Σιμόπετρας καὶ τῆς τῶν Ἰβήρων ἀνάγνωθι Γ' Σειρὰν Ταξειδίων μου: Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ κύματα (Ἅγιον Ὄρος).

σίας χρηματικὰς δωρεὰς ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του, τὸν αὐτοκράτορα Ρωμανόν, καὶ τιμαλφῆ κειμήλια, ἐν οἷς καὶ μέρη ἱκανὰ τοῦ Τιμίου Ξύλου, ὧν τὸ μέγιστον νῦν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ εἶνε τὸ ἐν τῇ

Μονὴ Ἁγίου Παύλου [1].

Μονῇ τοῦ Ξηροποτάμου εὑρισκόμενον. Οἰκουμένη ἡ Μονὴ αὕτη ὑπὸ Κεφαλλήνων πρὸ πάντων μοναχῶν, δραστηρίων καὶ φιλοπόνων, μετὰ τὴν δήμευσιν τῶν ἐν Ρουμανίᾳ κτημάτων, κατωρθώθη

1. Κατὰ τοὺς ἡμετέρους βυζαντινολόγους ἡ Μονὴ αὕτη κατ' ἀρχὰς ἐχρησίμευεν ὡς Κελλίον, ἐν ᾧ ἡσύχαζεν ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ Ξηροποταμηνός. Εἰς θέσιν δὲ Μονῆς ἀνῆλθε τὸν ΙΔ' αἰῶνα (ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄλλοι διατεινόμενοι ὅτι κατὰ ΙΓ' αἰῶνα εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ὡς Μονὴ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος). Κατὰ τὸν ΙΔ' ὅμως αἰῶνα ἐξαγορασθεῖσα ὑπὸ τριῶν Σέρβων κατέστη ἀνεξάρτητος Μονὴ πολὺ ὑποστηριχθεῖσα ὑπὸ τῶν Σέρβων βασιλέων. Αὕτη τὸν ΙΔ'. καὶ ΙϚ'. αἰῶνα ἐμφανίζεται ὡς καθαρῶς ἑλληνική. Αἱ σύγχρονοι οἰκοδομαὶ τῆς Μονῆς, αἱ βλαβεῖσαι ἱκανῶς κατὰ τὴν τελευταίαν πυρ-

οὐχὶ μόνον νὰ μὴ αἰσθανθῇ καμμίαν ἔλλειψιν ἢ πενίαν, ὡς ἄλλαι μοναί, ἀλλὰ νὰ αὐξήσῃ τὰ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι κτήματά της, ὥστε αὐτάρκως νὰ ζῶσιν οἱ ἐν αὐτῇ Πατέρες, πλουσιοπαρόχως δὲ νὰ τραπεζόνουν τοὺς ξένους μοναχούς, καὶ τοὺς προσκυνητάς, καὶ τοὺς ἀσκητὰς πρὸ πάντων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀπολείπουν ἀπὸ τὴν τράπεζάν της.

Ὁσάκις οἱ ἀκτήμονες ἀσκηταί, διότι πλησίον τῆς Μονῆς εὑρίσκονται αἱ περισσότεραι σκῆται καὶ ἡ ἔρημος μὲ τοὺς ἡσυχαστάς, ὁσάκις δὲν ἔχουν οὔτε τεμάχιον ἄρτου, λέγουν εἰς τὸν ὑποτακτικόν των :

— Πήγαινε, τέκνον μου, 'ςτὸν Ἄη Παῦλον !

Ὁ δὲ Ἅγιος Παῦλος συνηθίζει νὰ παρέχῃ εἰς τοὺς μοναχούς του καὶ εἰς τοὺς ξένους γενικῶς τριπλασίαν *διακονιὰν* ἀπὸ τὰς ἄλλας μονάς, τριπλῆν ποσότητα ἄρτου, τριπλῆν τυροῦ ἢ ὀψαρίων καὶ τριπλῆν ἁλμυρῶν,καὶ τρεῖς κανάταις οἴνου, ὥστε οἱ καϋμένοι οἱ ἀσκηταὶ νὰ θέτουν εἰς τὸν τουρβᾶν των τὸ περισσεῦον, ἵνα μὲ ὅσαις τοὺς δώσῃ ὁ πορτάρης πήτταις, ὡς ὀνομάζουν τὰ ψωμία οἱ Ἁγιορεῖται, καὶ μὲ ὅσα ἀποκόμματα καὶ λείψανα τυροῦ καὶ ὀψαρίων τοὺς φιλοδωρήσῃ ὁ Τραπεζάρης, τὸν ὁποῖον βοηθοῦν εἰς τὴν ἀποκάθαρσιν τῶν τραπεζῶν, κομίσωσιν εἰς τὸν Γέροντά των τροφὰς διὰ μίαν ἑβδομάδα.

Οἱ Ἁγιοπαυλῖται ἐπιδοθέντες ὁλοψύχως εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἀνέδειξαν ὄχι μόνον τὰ μετόχια τῆς Καλαμαριᾶς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ πρώτης τάξεως τσιφλίκια, ἀλλὰ ἐγεώργησαν παρὰ τὴν Μονήν των μεγάλας ἐκτάσεις ἄνω τῆς σκήτης των, τῆς Νέας Σκήτης, φυτεύσαντες ἀμπελῶνας, οἱ ὁποῖοι πρασινοβολοῦν τὸ καλοκαίριον, εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν θαμνώδη τοῦ Ἄθωνος καὶ ξηρὰν κλι-

---

καῖαν ἀνάγονται κατὰ τὸν ΙΘ΄. αἰῶνα συντελεσθέντα τῇ ἐπιμελείᾳ ἰδίως τοῦ Ἀνθίμου Κομνηνοῦ ἐκ Σιλυβρίας καὶ τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας Δαμιανοῦ Κομινάτου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου χρονολογεῖται καὶ ἡ ἐπικράτησις ἐν αὐτῇ τῶν Κεφαλλήνων. Ἡ Μονὴ τελεῖ τρεῖς πανηγύρεις, τὴν τῆς ἁγίας Ὑπαπαντῆς, τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ πρώτου κτίτορος.

τύν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους παράγεται ἄφθονος οἶνος, εὐφραίνων τὴν καρδίαν οὐχὶ μόνον τῶν Ἁγιοπαυλιτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ξένων, οἵτινες εὑρίσκουσιν εἰς τὴν Μονὴν αὐτὴν τὴν πατροπαράδοτον νησιωτικὴν φιλοξενίαν τοῦ Αἰγαίου πελάγους, συνωδευμένην μὲ τὴν χάριν καὶ ἰδιαιτέραν περιποίησιν τῶν Ἑπτανησίων.

Ἡγούμενος τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν τῷ κοινοβίῳ τούτῳ διετέλει ὁ ἐξ Ἠπείρου πανοσιολογιώτατος πατὴρ Σωφρόνιος, ἕνας εὐτραφὴς καὶ προσηνέστατος ἱερομόναχος, καλῶς συνδυάζων τὰ ἀσκητικά του χαρίσματα μὲ τὸ ἰδιαίτερον προτέρημα, νὰ συμβιβάζῃ ὅλας τὰς συγκρουομένας τυχὸν φιλοδοξίας χάριν τῆς εὐδοξίας αὐτῆς τῆς Μονῆς.

Ἐκ τῶν μοναχῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων διαπνέει θερμὸν ἀντιρρωσισμοῦ πνεῦμα ἐξ αἰσθήματος ἁγνοῦ αὐτοσυντηρήσεως, διαπρέπει ὁ ὁσιώτατος Γεώργιος ὁ Κεφαλλήν, διώκτης ἄσπονδος τοῦ Ἰωακείμ, ὅστις κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκλογικὴν ἀποτυχίαν τοῦ εὐκλεῶς ἤδη ἰθύνοντος τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον πρωθιεράρχου [1], εἶχε φωταγωγήσῃ ἀπλέτως τὸ Κονάκιον τῶν Καρυῶν, ὁπόθεν ἐποπτεύεται ὁ ἐρημικὸς πύργος τοῦ Μυλοποτάμου, ὅπου διέμενε τότε ἡσυχάζων ὁ παρῃτημένος Πατριάρχης.

Ἕνας ἄλλος μοναχός, σπανὸς καὶ ὠχρός, ἕνας πολύτροπος τοῦ Ὀδυσσέως συμπατριώτης λόγιος καὶ τετραπέρατος, γραμματεὺς τῆς Μονῆς, ὅστις ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη διηύθυνεν αὐτὴν ἀναβιβάζων καὶ καταβιβάζων ἡγουμένους καὶ συγκεντρῶν ἐν γένει εἰς τὰς λεπτοκαμωμένας χεῖράς του ὅλου τοῦ Κοινοβίου τὴν διαχείρισιν, ὁ πατὴρ Κοσμᾶς, θεολόγος τῆς Χάλκης, συντροφεύει πολὺ εὐαρέστως τοὺς ἐπισήμους ξένους, διηγούμενος ὁτὲ μὲν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῆς Μονῆς του, ὁτὲ δὲ παραμυ-

---

1) Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ *Ἀκροπόλει,* ὅτε ἔζη ἀκόμη ὁ μέγας πρωθιεράρχης ἐκεῖνος.

θῶν τὴν ἐρημικὴν μοναξίαν διὰ ποικίλων αὐτοῦ ἀφηγήσεων καὶ εὐφυεστάτων ἀνεκδότων.

Ἡ φιλοτιμία τῶν Ἁγιοπαυλιτῶν, ἡ φιλεργία των καὶ ἡ δραστηριότης καὶ ὁ ἀκραιφνὴς ζῆλός των ὁ Θρησκευτικὸς καὶ ὁ ἄκρατος ἑλληνισμός των, ὁ δυναμῶν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἀσθενείαις, εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ταχέως ἀπὸ τὴν τέφραν τῶν καεισῶν λαμπρῶν αἰθουσῶν τοῦ Ἁγίου Παύλου τῶν ἐρειπωθέντων Ξενώνων καὶ τῆς Τραπέζης τῆς τόσον φιλοξένου, ταχέως θὰ ἀνεγείρωσι νέους εὐρυτέρους Ξενῶνας καὶ Τράπεζαν ἀπέραντον, ὡς εἶνε ἀπέραντος ἡ φιλάδελφος τῶν Κεφαλλήνων καρδία. Εἰς δὲ τοὺς πυρποληθέντας ὀρόφους νέους ὑψηλοτέρους καὶ πολυμερεστέρους θὰ ἀνεγείρωσι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἐν τῷ καέντι ναῷ τοῦ ὁποίου περιεσώθησαν τὰ σπάνια κειμήλια τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἐν οἷς διαπρέπουσι τὰ τίμια δῶρα τῶν Μάγων, ἅτινα προσέφερον εἰς τὸν γεννηθέντα Χριστόν, ἤτοι μέρος χρυσοῦ, λιβάνου καὶ σμύρνης. Ἀλλὰ τὸ ἱερὸν Σκευοφυλάκιον τοῦ Ἁγίου Παύλου περιέχει καὶ ἄλλα σημαντικώτατα ἅγια λείψανα, ἐν οἷς ὑπάρχει ὁλόκληρος ὁ ἀριστερὸς ποῦς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ τεμάχια ἐκ τῶν λειψάνων Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἁγίου Παύλου περιέχει μεταξὺ ἄλλων καὶ 5 περγαμηνοὺς κώδικας ἀπὸ τοῦ Θ'—ΙΓ' αἰῶνος.

Ἔξωθεν δὲ τῆς Μονῆς ὑπάρχει τὸ σπήλαιον τοῦ Ὁσίου Παύλου, καὶ κάτωθεν καταπράσινοι κῆποι πλουσίως ἀρδευόμενοι.

Ἡ Νέα Σκήτη.—Μαγευτικὴ τοποθεσία.—Αἱ καλύβαι της.—Τὰ ἔργα τῶν Ἀσκητῶν.—Ἕνος ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Ἱεροῦ Νικοδή μου.— Ἡ καλύβη τῶν 12 Ἀναργύρων.

Ἡ νέα Σκήτη ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου ἀπέχει ἀπ' αὐτῆς ἕως ἡμίσειαν ὥραν. Ἱδρυθεῖσα τὸ ἔτος 1757 καὶ Νέα ὀνομασθεῖσα πρὸς διάκρισιν τῆς ἐγγὺς αὐτῆς ἀρχαιοτάτης καὶ περιωνύμου Σκήτης τῆς Ἁγίας Ἄννης, ἀποτελεῖται σήμερον ἐξ 28 καλυβῶν ἐγγὺς ἀλλήλων κειμένων, ἔχουσα ὄψιν τερπνοτάτης κωμοπόλεως, ἧς οἱ οἰκίσκοι ἀνακύπτουσιν ἀπὸ μέσα ἀπὸ ἐλαιόδενδρα καὶ ἀμπελῶνας καὶ πυκνοὺς κήπους ἐσπεριδοειδῶν, παρὰ τὰς ῥίζας τῶν ὁποίων κελαρύζουσιν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων ἄφθονοι. Ἡ θέσις τῆς Σκήτης εἶνε ὄντως μαγευτικωτάτη· ἔκτακτον δὲ καὶ ἀφάνταστον μεγαλεῖον προσδίδει εἰς τὴν ὅλην τερπνὴν εἰκόνα ὁ ὑπερήφανος Ἄθως μὲ τοὺς βράχους του, τοὺς κεραυνούς του καὶ τὰ νέφη του, εἰς τὴν ποδιὰν τοῦ ὁποίου ἐπικάθηνται αἱ καλύβαι τῆς Νέας Σκήτης, κατερχόμεναι πρὸς τὴν θάλασσαν ὡς νὰ θέλουν νὰ κολυμβήσουν. Τὸ Κυριακὸν αὐτῆς τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου εἶνε ὡραιότατον μὲ τὰς συνήθεις διαιρέσεις του καὶ τὰς ὡραίας τοιχογραφίας του, τοιχογραφίας τοῦ ΙΘ', αἰῶνος. Οἱ πλείονες τῶν ἀσκητῶν ἀσχολοῦνται περὶ τὴν ἁγιογραφίαν, τὴν γλυπτικὴν καὶ πλεκτικήν, εἰσάγοντες τὰ ὡραῖά των ἐργόχειρα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολὴν ἐν γένει. Ἀλλὰ καὶ μουσικοὶ τοῦ γνησίου βυζαντινοῦ εἴδους ὑπάρχουν ἐν αὐτῇ, καλούμενοι εἰς τὰς πανηγύρεις τῶν Μονῶν καὶ λαμπρύνοντες αὐτὰς διὰ τῆς ἐντέχνου μελῳδίας των.

Ὑψηλὰ ἐπάνω εἴδομεν τὴν καλύβην τοῦ Θεοδωρήτου ἐκείνου,

ὅστις ἀντίπαλος τοῦ ἱεροῦ Νικοδήμου ἀπὸ πεπλανημένης σκέψεως, κατήντησεν εἰς ἄσπονδον ἐχθρόν του, διαβάλλων αὐτὸν ὡς καινοτόμον μὲ τὸν ἄσπλαγχνον ἔλεγχόν του, τολμήσας καὶ τὸ ἱερὸν *Πηδάλιον* ἀκόμη νὰ νοθεύσῃ, ἔκδοσιν ἐπίπονον καὶ σπουδαιοτάτην τοῦ Ναξίου Διδασκάλου, ἵνα οὕτω διασύρῃ καὶ κλονίσῃ τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὐλάβειαν τῶν ὀρθοδόξων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

Τὸ τελευταῖον ἔτος ἐγκατεστάθη ἐδῶ ἐν ὡραιοτάτῃ Καλύβῃ, τιμωμένῃ ἐπ᾽ ὀνόματι πάντων τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, 12 ἐν ὅλῳ,

Ἡ Νέα Σκήτη

ὁ λόγιος ἱερομόναχος καὶ πνευματικός, ὁ παπᾶ κὺρ Ἰωακεὶμ Σπετσέρης, ἐκ τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας προελθών, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη χρηματίσας ἐν Ἑλλάδι ἱεροκήρυξ εἰς διαφόρους ἐπαρχίας. Οὗτος πρὸ ἐτῶν, ὅτε ἐσπούδαζε τὴν Θεολογίαν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, ἐφημερεύων συνάμα καὶ ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Ἁγιοταφιτικῷ Μετοχίῳ, ἀνετύπωσε καὶ τὸ ἀσκητικὸν βιβλίον *Ἀββᾶν Ἰσαάκ*, πνευματικώτατον ἀνάγνωσμα, προσφιλὲς λίαν εἰς τοὺς αὐστηροὺς χριστιανικοὺς κύκλους. Ἐγκατασταθεὶς ἤδη ἐν τῇ

Νέα Σκήτη μὲ τοὺς δύο ἱερεῖς του, πολὺ ὠφέλιμος θὰ φανῇ διὰ τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἐναρέτου πολιτείας του εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τῆς παρακμῆς τῶν πρακτικῶν τῆς ἀρετῆς ἀγώνων, ὁποῦ ἀρχίσαμεν νὰ ἀκούωμεν καὶ ἀπὸ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς ἀκόμη εἰς κοσμικὰ γεύματα προπόσεις, ὁποῖαι ἡ ἑξῆς:

— Εἰς ὑγείαν! Καὶ καλὸν Παράδεισον!....

Ἡ Νέα Σκήτη ἀκριβῶς κεῖται ἐπὶ ἐδάφους ἐπικλινοῦς, μέχρι τῆς παραλίας σχεδὸν ἐκτεινομένη, ἀφ' ἧς ὀλίγα βήματα ἀπέχει, ἐδάφους ὅμως καθιζάνοντος ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ὅπου βράχοι ὀγκώδεις ἐπικρέμανται, οἱ ὁποῖοι καταπίπτοντες, προξενοῦσι μεγάλας βλάβας εἴς τινας καλύβας, ἰδίως ἐν καιρῷ κραταιοῦ ὄμβρου.

Ὁ Δικαῖος τῆς Σκήτης, ἤτοι ὁ ξεναγός, εὐκόλως προμηθεύεται θαλασσίαν ἄγραν, διὰ τοὺς ξένους του, οἵτινες καλοπερνοῦν εἰς τὴν Ἁγιοπαυλίτικην αὐτὴν Σκήτην, μὲ νωποτάτους ἰχθῦς καὶ γευστικωτάτους....

Η Μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου.—Ἡ πρώτη αὐτῆς ἵδρυσις.—Τοποθεσία τερπνοτάτη. — Καισάριος Δαπόντης. — Τὸ Καθολικόν.— Ἡ ζωγραφία τοῦ Νάρθηκος.— Ἕνα ὡραιότατον δειλινὸν εἰς τὸν Ἀρσανᾶν.

Πρῶτος κτίτωρ τῆς ὡραίας αὐτῆς Μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου ἀναφέρεται ἡ Βασίλισσα Πουλχερία, θυγάτηρ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Ἀλλὰ κατόπιν ἐρημωθεῖσαν τελείως ὑπὸ βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν ἀνεκαίνισεν αὐτήν, τὸν 9ον αἰῶνα, ὁ βασιλόπαις Παῦλος, δαπάναις τοῦ ἀδελφοῦ του βασιλέως Ρωμανοῦ, ὁ κτίσας, ὡς εἴπομεν, καὶ τὴν Μονὴν τὴν φέρουσαν τὸ ὄνομά του — Μονὴ τοῦ Ἁγίου Παύλου — ὅστις εὐνουχισθεὶς ἵνα μὴ ἔχῃ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἦλθεν εἰς Ἄθωνα, ἔνθα γενόμενος μοναχὸς ἐγκατεβίωσεν ἐν αὐτῷ ἕως τέλος τῆς ζωῆς του [1].

Εἶνε μία ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας ἑλληνικὰς Μονάς, κειμένη ἐπὶ ἑνὸς χλοερωτάτου ὀροπεδίου, καταφύτου ἐξ ἡμέρων καὶ ἀγρίων δένδρων, οὗτινος ἡ πόα τὴν ἄνοιξιν μέχρι καὶ τοῦ Αὐγούστου πρασινοβολοῦσα εὐωδιάζει ἀπὸ ὅλας τὰς πλέον λεπτὰς εὐωδίας τῶν ἀγρίων ἀνθέων, ὁποῦ ἁπλοῦνται γύρω — γύρω ὡσὰν ἕνας πανεύμορφος σμυρναϊκὸς τάπης. Ἄνω τῆς ἀκτῆς τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Ἱερᾶς Χερσονήσου, ἐγγὺς δὲ τῆς Δάφνης, τοῦ κεντρικοῦ λιμένος τῆς Χώρας, ἐξανοίγει ἐκεῖθεν ἕνα πολὺ θεαματικὸν πανόραμα, μὲ τὰ γλαυκὰ ὕδατα τοῦ Σιγγιτικοῦ κόλπου, προχωροῦντος μέχρι τῆς ὡραίας τοῦ Ρωσικοῦ μοναστηρίου σκήτης, τῆς Θηβαΐδος· μὲ τὰ καταπράσινα βουναλάκια τῆς Συκιᾶς καὶ μὲ τὰ γλαυκὰ πλαισιώματα τῶν Βορείων Σποράδων. Κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας μάλιστα, ὅτε ὁ ἥλιος εἶνε ὄπισθεν τῶν βουνῶν ἀκόμη, μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, νὰ κάθη-

1). Περὶ αὐτοῦ ἀνάγν. γ΄. Σειράν: *Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα—Ἅγιον Ὄρος.* Ἦν σύγχρονος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

ται κανεὶς εἰς τοὺς ἐξώστας καὶ τὰς ἁπλωταριὰς τῶν Προηγουμένων, ἢ εἰς τὸ εὐρύτατον προαύλιον, ἔξω, καὶ νὰ ἀναπνέῃ τὴν εὐωδίαν ἐκείνην τὴν ἀχόρταστον τοῦ δάσους ἡνωμένην μὲ τῶν θαλασσίων ἐμπνοῶν τὰ μύρα — εἶνε μία ἀπόλαυσις ὑπερτέρα πάσης δυνατῆς περιγραφῆς. Εἶνε μεγαλεῖον ὄντως, ἓν ἐκ τῶν ὡραιοτέρων θαυμάτων τῆς Δημιουργίας.

Ἡ Μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου [1].

Ἕνεκα διαφόρων πυρκαϊῶν ὁποῦ δὲν ἀπολείπουν δυστυχῶς, ἡ Μονὴ ἀνακαινισθεῖσα πολλάκις, φαίνεται νῦν ὡς νεόκτιστος, ἰδίως τὸ ὡραιότατον μὲ τὰ λευκά του μάρμαρα Καθολικόν, ἀφιερωμένον εἰς μνήμην τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων. Ἐπὶ τοῦ

1. Κατὰ τὸν ἡμέτερον βυζαντινολόγον κ. Σωτηρίου ἡ Μονὴ αὕτη ἱδρύθη συγχρόνως μὲ τὴν Λαύραν, ἤτοι τὸν Ι αἰῶνα, ὑπὸ τοῦ περιωνύμου Παύλου τοῦ Ξηροποταμηνοῦ, ὅστις καὶ τὸ ὄνομά του ἔθηκεν εἰς αὐτήν, Ξηροποταμηνὸς καλούμενος, ὡς ἐκ τῆς αὐτόθι θέσεως, ἐν ᾗ ἡσύχαζε πρὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς. Ὁ Παῦλος οὗτος ἐμφανίζεται ὡς μία ἰδιαιτέρα φυσιογνωμία τοῦ Ἄθωνος μεγάλης σπουδαιότητος, ἀκμάσας κατὰ τοὺς χρόνους Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου. Ὑπῆρχε δὲ κατὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν υἱὸς τοῦ Ῥαγκαβέ, ἀσκητικώτατος ἀνήρ, ὀνομαστὸς διὰ τὸ αὐστηρὸν τοῦ βίου καὶ

ὑπερθύρου τῶν Βασιλικῶν πυλῶν τοῦ Ναοῦ ὑπάρχει γεγλυμμένον ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς τὸ ἑξῆς ἔμμετρον σημείωμα, ἐξιστοροῦν ἐν συντομίᾳ τὰ περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονῆς :

Ἡ Πουλχερία βασιλὶς θυγάτηρ Ἀρκαδίου
τὴν ἱερὰν αὐτὴν Μονὴν ἔκτισ' ἐκ θεμελίου.
Δεύτερον δὲ ὁ Ῥωμανὸς ὁ μόνος Κωνσταντῖνος
τοῦ σοφοῦ Λέοντος υἱὸς θεοστεφὴς ἐκεῖνος.
Τρίτον παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ πατέρων ἀνεκτίσθη.
Τέταρτον πάλιν παρ' αὐτῶν συνάξει Καισαρίου
ἐκ διαφόρων τόπων γῆς, συνάρσει τοῦ Κυρίου,
συνοδοιπόρον ἔχοντος τὸ Τίμιον τὸ Ξύλον,
τὸ ἱερὸν ἀνάθημα τοῦ Ῥωμανοῦ, ὡς δῆλον,
Ἀνθίμου σκευοφύλακος καὶ τῇ ἐπιστασίᾳ
Ἱεροθέου ὄντος δὲ ἐν τῇ ἡγουμενείᾳ,
συμπολιτῶν καὶ τῶν τριῶν ὄντων ἐκ τῶν Σκοπέλων·
ὁ γὰρ Θεός, δι' οὗ τὸ πᾶν, οὕτως ἐφάνη θέλων.
Ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως χρόνους εἰς τοὺς χιλίους
ἑξήκοντα καὶ τρεῖς ὁμοῦ ἐπὶ ἑπτακοσίους [1]

τὰς ἀρετάς του. Οὗτος τοὺς χρόνους αὐτοὺς παρίσταται ἐν τῷ Ἄθωνι ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς μερίδος τῆς ἀντιστρατευθείσης κατὰ τοῦ Ἀθωνίτου, ὡς εἰσαγαγόντος ἐν Ἄθωνι καινοτομίας διὰ τῶν μεγάλων καὶ πλουσίων οἰκοδομῶν του, καὶ καταλύσαντος τὴν παλαιὰν ἁπλότητα τῶν ἡσυχαστῶν τοῦ Ὄρους καὶ τὸ τυπικόν των διὰ νέων διατάξεων καὶ τύπων, οὓς μετέδωκεν εἰς Ἄθωνα ἐκ τοῦ Κυμιναίου ὄρους, ἔνθα παρὰ τῷ Μιχαὴλ Μαλεΐνῳ ἐμόναζεν, αἵτινες διατάξεις ἰσχύουσι μέχρι σήμερον ἐν Ἄθωνι. Φαίνεται ὅτι ἤκμαζεν οὗτος τὸ 1001 ἔτος. Ἡ Ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην του τῇ 28 Ἰουλίου. Ἡ Μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου ηὐξήθη μεγάλως κατὰ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα, καταλαβοῦσα ὁλόκληρον τὴν κρημνώδη πλευρὰν μέχρι τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἥτις ὡς φαίνεται, κατ' ἀρχὰς ἦτο Σκήτη ἐν ᾗ κατὰ τὸ γῆράς του ἡσύχαζεν ὁ Ξηροποταμηνός. Ἠρημώθη δὲ κατὰ τὸν ΙΔ΄, αἰῶνα ἐπὶ Ἀνδρονίκου Β΄. Παλαιολόγου· ἀλλὰ τὸν Ις΄. ἀνακαινισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου ἤκμασε πάλιν. Ὅμως κατὰ τὸν ΙΗ΄. αἰῶνα παρήκμασεν ὅλως διόλου, μεγαλυνθεῖσα τέλος ὡς σώζεται σήμερον καὶ καλλωπισθεῖσα ὑπὸ Καισαρίου Δαπόντη.

1) Οἱ στίχοι οὗτοι, καὶ ἄλλοι ἐπιγραμματικοὶ ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ, ἐποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Καισαρίου Δαπόντη, ὅστις ἐν αὐτῇ ἐκοινοβίασε καὶ διέ-

Τὸ Καθολικὸν μετὰ τὴν πυρπόλησίν του ἀνεκαινίσθη διὰ νέας ἀρχιτεκτονικῆς, μὲ μάρμαρα ὡραῖα καὶ Τέμπλον μαρμάρινον. Ὁ Νάρθηξ εἶνε ἁπλοῦς καὶ ὄχι διπλοῦς ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις ναοῖς, ἀλλὰ μέγας καὶ ἀπαστράπτων. Ἡ ζωγραφία του εἶνε πολυσύνθετος καὶ πολυπρόσωπος, θαυμαστὴ ἐν τῇ συλλήψει, ἐκ τῶν ὡραιοτέρων παραστάσεων τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, καὶ ἐκ πολλῶν τοῦ Μαρτυρολογίου ὑποθέσεων· ἀλλ' ἐν τῇ ἐκτελέσει ἄτεχνος ὅλως διόλου παρὰ ζωγράφου ἀδαοῦς, ἐν τῇ συλλήψει ὅμως εὐφυεστάτου ἀληθῶς, ὡς ἡ *ἁμαρτία τοῦ Δαβίδ*, ἡ παράστασις τοῦ *φόνου* τοῦ *Ἀβεσσαλώμ*, ἡ *ἁμαρτία τοῦ Ἀδὰμ* καὶ *τῆς Εὔας*, μία ἄλλη θαυμαστὴ παράστασις ἐξηγμένη ἐκ τοῦ ῥητοῦ: *Ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμούς μου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα*, καὶ ἄλλαι πολλαί, μαρτυροῦσαι περὶ τῆς ζωηρᾶς φαντασίας τοῦ ζωγράφου αὐτοῦ τοῦ 1780.

Ἔξω τοῦ Ναοῦ, εἰς τὴν ἀριστερὰν γωνίαν, ὑπάρχει ἐντετοιχισμένον Ἀνάγλυφον μαρμάρινον, παριστάνον τὸν Μεγαλομάρτυρα Δημήτριον, ὄρθιον, μετὰ χιτῶνος ποδήρους καὶ βαστάζοντα τὸν Σταυρόν. Εἶνε μαῦρον τὸ ἔκτυπον αὐτὸ ὡς ἀπὸ πυρκαϊᾶς διασωθὲν καὶ τεθραυσμένον, ἀλλὰ ὡραιότατον. Αἱ πτυχαὶ τοῦ χιτῶνος καλλιτεχνικαί, τὸ δὲ ἱμάτιον εἶνε ἐγκομβωμένον ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, καταπῖπτον ὄπισθεν ὅλον, ὡς οἱ μανδύαι τῶν *Ἐκ-*

πρεψεν. Οὗτος ἐκ Σκοπέλου καταγόμενος, γνωστὸς λόγιος τότε, πολλὰ ἔμμετρα ἐδημοσίευσε συγγράμματα, ὡς καὶ τὴν μετὰ τοῦ τιμίου Ξύλου περιοδείαν του πρὸς σύναξιν ἐράνων. Διέμεινε δὲ ἐν αὐτῇ μέχρι γήρατος. Ἀλλ' ὅταν ἐπανελθὼν ἐκ τῆς περιοδείας του, ἀνακαινιζομένης τῆς τοῦ Καθολικοῦ ζωγραφίας, ἐπρότεινε νὰ ζωγραφισθῶσιν εἰς τοὺς χοροὺς οἱ Τεσσαράκοντα Μάρτυρες, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν ὁποίων, ὡς εἴπομεν, σεμνύνεται ἡ Μονή, οἱ μὲν 20 δεξιά, οἱ δὲ ἄλλοι 20 ἀριστερὰ εἰς μέγεθος φυσικόν, διεφώνησε πρὸς τοὺς ἄλλους προεστούς, καὶ ἀπορριφθείσης οὕτω τῆς ὡραίας προτάσεώς του, ἀπῆλθε τῆς Μονῆς λυπημένος. Καὶ ἀποσυρθεὶς εἴς τι μετόχιον αὐτῆς, ἐπί τινος ἐρημονήσου τῶν Βορείων Σποράδων, ἐκεῖ ἐτελειώθη ἐν Κυρίῳ. Τὰ συγγράμματά του ὅλα ἐδημοσιεύθησαν.

κλησιαστικῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῶν ἐκτελούντων τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας των κατὰ τὰς Ἀκολουθίας. Πέριξ προφυλάσσεται ὑπὸ μαρμαρίνου πλαισίου κομψοτάτου, φέροντος γεγλυμμένα ῥόδα. Ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ πλαισίου ὑπάρχει γεγλυμμένος ὁ Σταυραετός.

Ἕνα ὡραῖον δειλινὸν καταβὰς εἰς τὸν Ἀρσανᾶν τῇ παροτρύνσει τοῦ πατρὸς Ἀετίου, ἐγενόμην θεατὴς μιᾶς ὡραιοτάτης σκηνῆς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Ἁγιορειτῶν. Τὴν ὥραν ἐκείνην εἶχε καταπλεύσει τὸ καΐκιον τῆς Μονῆς ἐκ τῶν Μετοχίων της, φορτωμένον πλουσιώτατα προϊόντα. Τυρούς, ὠά, οἴνους καὶ μάλιστα ὀπώρας θαυμαστάς, καὶ σῖτον τῆς νέας ἐσοδείας καὶ παντὸς εἴδους ὄσπρια. Οἱ δὲ μοναχοὶ κληθέντες ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου, ἐβοήθουν ὅλοι εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν, ἐνῷ οἱ ἀγωγιάται φορτόνοντες αὐτὰ ἀπεκόμιζον ἐπάνω εἰς τὴν Μονήν. Ἦσαν δ' ὅλοι καταχαρούμενοι, εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὸ καῦμα τοῦ Αὐγούστου. Περιέργως δὲ βλέπων ἐκεῖ, παρετήρησα ὅτι σχεδὸν ὅλοι οἱ μοναχοί, μὲ τὰ ἱμάτια τῆς ἐργασίας, μετεῖχον τοῦ κόπου ἐκείνου, καὶ μερικὰ γερόντια ἀκόμη. Ἐπεξηγῶν μοι δὲ ὁ καλὸς Ἀέτιος τὰ πάντα, μοὶ εἶπεν ὅτι τὸ τοιοῦτον, ὅταν δηλαδὴ ὅλοι οἱ μοναχοὶ βοηθοῦν εἴς τι διακόνημα κοινόν, ὡς εἶνε ἡ ἐκφόρτωσις τῆς ἐσοδείας καὶ τῶν ἄλλων προϊόντων, ὀνομάζεται *παγγενιά*...... Εἶνε δὲ διπλῆ ἡ χαρά των, ὄχι μόνον ὅτι αὐτοὶ θὰ γευθῶσιν ἀπὸ τὰ ὡραῖα προϊόντα τῶν Μετοχίων των, ἀλλὰ θὰ προσφέρουν ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς ἄλλας Μονάς, αἱ ὁποῖαι στεροῦνται ὁλοτελῶς αὐτῆς τῆς εὐτυχίας Θὰ προσφέρουν δὲ ἀκόμη καὶ πρὸς τοὺς Ἡσυχαστὰς οἵτινες διαβιοῦσιν εἰς τόπον αἰχμηρὸν καὶ πετρώδη ὅπου χορταράκια μόνον φύονται.....

Τὸ πλουσιώτατον Σκευοφυλάκιον.— Ὁ Τίμιος Σταυρός.—Ἓν Εὐαγγέλιον τῆς Κασσιανῆς. — Ἡ ζωγραφία τῶν Χορῶν. — Γενικὸν πανδοχεῖον.—Ἕνα ὡραῖον λαϊκὸν ἀπόφθεγμα. — Οἱ Προηγούμενοι.—Αἱ ἁπλωταριαί των.— Οἱ Ρῶσοι — Ὁ πατὴρ Ἀέτιος καὶ τὰ ὡραῖα δῶρά του —Ἕνας δημοσιογράφος ψάλλων.

Ἐκ τῶν ἀξιοθαυμάστων κειμηλίων τοῦ πλουσίου Σκευοφυλακίου τῆς βασιλικῆς αὐτῆς Μονῆς διαπρέπει τὸ *Τίμιον Ξύλον*, πολυύμνητον καὶ πολυθαύμαστον, ἐν σχήματι μεγάλου Σταυροῦ, τὸ μεγαλείτερον τεμάχιον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ μία ὀπὴ τῶν ἥλων, διὰ πολυτίμων λίθων καὶ μαργαριταρίων περιδεδεμένον μὲ τέχνην πολυδαίδαλον χρυσῷ καθαρῷ κατὰ τὰς ἄκρας περιστολισμένον, θαυμασίαν εὐωδίαν ἀποπνέον, δῶρον ἀνεκτίμητον τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, ὅστις ἤθελε νὰ διαπρέπῃ ἐν πᾶσιν ἡ Μονὴ τοῦ ἀδελφοῦ του Παύλου.

Ἐκτὸς ἄλλων πολυτίμων ἁγίων Λειψάνων τὸ ἱερὸν Σκευοφυλάκιον εἶνε πλουτισμένον καὶ μὲ ἓν Εὐαγγέλιον μεμβράϊνον, μὲ ψιλογραφίαν, τῆς περιωνύμου Μοναχῆς Κασσιανῆς. Ἕκαστον κεφάλαιον φέρει ἰδίαν ἐπιγραφὴν π. χ. περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ Σώματος τοῦ Κυρίου, περὶ τῆς ἀλειψάσης τὸν Κύριον μύρῳ κλπ. Τὰ πανάρια αὐτοῦ λεπτοτάτης βυζαντινῆς τέχνης ἔργα, εἶνε στολισμένα μὲ πλάκας ἀργυροχρύσους. Ἀξιολογώτατον ὡσαύτως εἶνε τὸ Ποτήριον, εἴτε φιάλη, τῆς Βασιλίσσης Πουλχερίας λεγόμενον, ἐκ διαφόρων μεταλλικῶν ὑλῶν ἀποτελούμενον, πολὺ ἐντέχνως γεγλυμμένον μὲ τὴν ἐπιγραφήν: «Αὐγούστης δῶρον Ποίμνῃ σεβαστῇ Τεσσαράκοντ' Ἁγίων». Ἐν μέσῳ φαίνεται ἡ *Μεγάλη Παναγία* ἐν ἀγκάλαις φέρουσα τὸν Ἰησοῦν. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ Ἄγγελοι. Κύκλῳ οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῇ ἐξωτερικῇ στεφάνῃ. Ἔσωθεν δὲ ὁ Ἰησοῦς. Δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ τοῦ Θυσιαστηρίου Ἄγγελοι. Ἡ

κατεργασία εἶνε καλλιτεχνικωτάτη. Ἀφ' ἑσπέρας τὸ χεόμενον ἐν αὐτῇ ὕδωρ τὴν πρωΐαν μεταβάλλει χρῶμα. Πινόμενον δὲ εἶνε ἀντιφάρμακον τῶν ὑπὸ ὄφεως δηχθέντων.

Ἅμα τῇ εἰσόδῳ εἰς τοὺς χοροὺς βλέπομεν ἐντετοιχισμένην μίαν πλάκα προερχομένην ἐκ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἡ ζωγραφία ἐν τοῖς Χοροῖς εἶνε ἀξιοθέατος καὶ ἀξιοθαύμαστος. Δεξιὰ ἡ βρεφοκτονία τοῦ Ἡρώδου, ἀριστερὰ ὁ Γάμος ἐξ οὗ ἐξεβλήθη ὁ μὴ ἔχων ἔνδυμα. Γραφαὶ πολυσύνθετοι.

Κείμενον τὸ μέγα αὐτὸ καὶ ὡραῖον Μοναστήριον ἐγγὺς τῆς Δάφνης, ἥτις, ὡς ἀλλαχοῦ εἴπομεν, εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον κτῆσίς της, χρησιμεύει ὡς τὸ κοινὸν ὁρμητήριον ὅλων τῶν προσκυνητῶν καὶ λοιπῶν ταξειδιωτῶν, οἱ ὁποῖοι εἴτε ἐρχόμενοι, εἴτε ἀπερχόμενοι, ἐδῶ θὰ καταλύσωσιν ὡσὰν εἰς ἓν κοινὸν Πανδοχεῖον. Δὲν ἀπολείπουσι λοιπὸν ξένοι ἐκ τῶν μεγάλων καὶ πολλῶν ἀρχονταρικίων τῆς Μονῆς, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀνοικτὰ τοῖς πᾶσι, καὶ τὰ κοινὰ διὰ τὸν λαόν, καὶ τὰ ἰδιαίτερα ἐπάνω διὰ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς ἱερᾶς αὐτῆς Χώρας, κληρικούς, ἐπιστήμονας καὶ καλλιτέχνας, ξένους καὶ ἡμετέρους, οἱ ὁποῖοι ἀναχωροῦν ἀπὸ τὴν Χερσόνησον φέροντες τὰς ὡραιοτέρας ἐντυπώσεις, ἃς παρέχει αὐτοῖς ἡ Μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου μὲ τὴν πλουσιωτάτην καὶ ἱλαρωτάτην φιλοξενίαν της. Ἀναχωροῦν εὐλογοῦντες τοὺς κτίτορας καὶ εὐλογοῦντες τὸν βασιλόπαιδα Παῦλον, μακαρίζοντες τοὺς Πατέρας αὐτῆς διὰ τὸ ἱλαρὸν ἐν γένει τοῦ χαρακτῆρός των καὶ θαυμάζοντες τὴν προθυμίαν τοῦ Ἀρχοντάρη, ὅστις ἀκούραστος μὲ τὴν στρατιὰν τῶν ὑπηρετῶν του προφθάνει εἰς ὅλα, βεβαίως μὲ τὴν δύναμιν ἣν χορηγοῦσιν εἰς αὐτὸν οἱ Τεσσαράκοντα Μάρτυρες, μὲ χαρὰν βλέποντες ἐφαρμοζόμενον τὸ ὡραῖον λαϊκὸν ἀπόφθεγμα :

Σαράντα φᾶς, σαράντα πιῇς,
σαράντα δώσεις γιὰ τὴ ψυχή σ' ..

Διακρίνεται δὲ ἡ Μονὴ καὶ διὰ τοὺς μεγάλους καὶ μεγαλόφρονας καὶ πλουσιοδώρους Προηγουμένους της. Εἶνε ἄγνωστὸς ὁ προσηνέστατος καὶ φιλομαθέστατος Προηγούμενος Διονύσιος, πολλοὺς ὑποτακτικούς του σπουδάσας ἐν Ἀθήναις, καθὼς καὶ ὁ φιλογενὴς Προηγούμενος Ναθαναὴλ, σπουδαῖα κληροδοτήματα καταλιπὼν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, τῶν ὁποίων τὰ εὐρύχωρα διαμερίσματα ἐφιλοξένησαν τόσους καὶ τόσους, καὶ εἰς τὰς δροσερὰς ἀπλωταριάς των τὴν νύκτα πολλὰ διηγήματα ἠκούσθησαν ἱστορικά τε καὶ θρησκευτικὰ περὶ τῆς ἁγίας αὐτῆς Χώρας.

Οὐδεὶς ρῶσος ἐν αὐτῇ ὑπάρχει, μολονότι πολλάκις ἐπεχείρησαν, μὲ τρόπον, νὰ διεισδύσωσιν ἐν αὐτῇ, ζηλεύσαντες τὸ πολυτιμότατον Σκευοφυλάκιόν της. Ἀλλ' οἱ Ξηροποταμηνοὶ διδαχθέντες πολλὰ ἐκ παθημάτων ἄλλων μονῶν, καὶ ἰδίως ἐκ τῆς γειτονικῆς των Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἀπέρριπτον πάντοτε τὰς τοιαύτας αἰτήσεις τῶν Ρώσων. Ἕνας μόνος κατώρθωσε νὰ γείνῃ δεκτὸς καὶ νὰ κοινοβιάσῃ ἐν αὐτῇ, ὁ Προηγούμενος Πέτρος, τὸ ἔτος 1858, οὗτινος ἡ μορφὴ φαίνεται σκαλιστὴ ἐπὶ μιᾶς εἰκόνος, ἕνας ρῶσος τραχύς, μὲ τὸν ἄγριόν του πώγωνα καὶ τὴν ἀσκητικήν του ράβδον, μίαν χονδρὴν στραβολέκαν. Οὗτος σταλεὶς κατόπιν εἰς Ρωσίαν, ἐπανῆλθε κομίσας τὰ βαρύτιμα ἀργυρᾶ ἐπενδύματα τῶν Εἰκόνων τοῦ Τέμπλου. Ἐζήτησε δὲ τὴν ἄδειαν νὰ φέρῃ καὶ ἄλλους ρώσους πρὸς κοινοβιασμόν· καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς Προηγουμένους:

—Ὅ,τι φέλει, φέρνει ἐγώ. Φελόνια φέλει, πετραχήλια φέλει, καμπάναις φέλει. Κάμει ἐγὼ Ξηροποτάμι καλλίτερο ἀπὸ Ρωσικό......

Ἀλλ' οἱ Ξηροποταμηνοὶ ἔμαθον νὰ φοβοῦνται τοὺς Δαναοὺς καὶ τὰ δῶρά των[1].

---

1. Τὸ ἱερὸν Σκευοφυλάκιον τῆς Μονῆς ταύτης εἶνε πλουσιώτατον. Πλὴν τοῦ τιμίου Ξύλου, περὶ οὗ εἴπομεν, ὑπάρχουσιν ἐντὸς ἀργυρῶν ὡραιοτάτων κιβω-

Ἡ διάβασίς μου ἐκ τῆς ὡραίας αὐτῆς Μονῆς μοὶ ἄφησεν ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις, καὶ διὰ τὴν ἀλησμόνητον καὶ πλουσιωτάτην φιλοξενίαν, καὶ διὰ τὰς ἰδιαιτέρας περιποιήσεις τῶν φιλογενῶν καὶ φιλομούσων Προηγουμένων της, καὶ μάλιστα τοῦ ἐν Καρυαῖς ἀντιπροσώπου, τοῦ πατρὸς Νικοδήμου, εὐγενεστάτου Προηγουμένου, ὅστις εἰς τὸ εὐρὺ τῆς Μονῆς Κονάκιον ἐπανειλημμένως μὲ ὑπεδέχθη. Ἀλλ' ὁ πατὴρ Ἀέτιος, ἕνας πολὺ χαρούμενος καὶ πολὺ προσηνὴς μοναχός, ἐπόπτης τῶν δασῶν τῆς Μονῆς, ὄχι μόνον πολλὰ ἱστορικὰ ἄγνωστα διηγήθη μοι, φιλίστωρ αὐτὸς καὶ μελετηρότατος, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ Ἀρσανᾶ τῆς Μονῆς μὲ συνώδευσε καὶ μὲ κατευώδωσε φιλικώτατα, προσενεγκών μοι συνάμα καὶ ὡραίας καὶ θαυμαστὰς ὀπώρας διὰ τὸ ταξείδιόν μου, μίαν λευκοτάτην καὶ εὐώδη ἀνάμνησιν τῶν ὡραίων ἡμερῶν ἃς διῆλθον ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ξηροποτάμου, ἔνθα ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τοὺς λογίους τῶν Ἀθηνῶν μοὶ ἐπετράπη καὶ νὰ ψάλω ἀκόμη, τυχὼν κατὰ τὴν λαμπρὰν Ἀγρυπνίαν τῆς Μεταμορφώσεως. Καὶ ἔψαλον τὰ *Ἀπόστιχα*, ὡς καὶ τὸν β' γοργὸν ψαλμὸν τοῦ *Πολυελαίου*, ὅτε οἱ νεαροὶ ῥασσοφόροι τῶν Προηγουμένων ὡσὰν ἐν ὀνείρῳ μ' ἔβλεπον εἰς τὸ Ἀναλόγιον τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, θαυμάζοντες ὄχι τόσον διὰ τὴν μουσικήν μου τέχνην—οὔτε λόγος νὰ γίνεται – ὅσον διότι δὲν ἐπερίμενον—τὰ καϊμένα τὰ παιδιὰ—ἕνας ἀθηναῖος, καὶ δημοσιογράφος μάλιστα, νὰ γνωρίζῃ τὰ μυστήρια αὐτά, ἅτινα ἐθεώρουν ὡς τοῦ Ἄθωνος μόνον χαρίσματα....

ΤΕΛΟΣ

τίων Λείψανα σημαντικά. Ἐν οἷς τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Αἷμα καὶ Μύρον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Τεμάχια λειψάνων Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, Φωτεινῆς τῆς Σαμαρείτιδος, Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, ἁγίου Χαραλάμπους καὶ ἄλλων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ βιβλιοθήκη αὐτῆς περιέχει ἱκανὰ χειρόγραφα, ἐν οἷς 19 περγαμηνοὺς κώδικας τοῦ Ι—ΙΔ'. αἰῶνος, 239 χειρογράφους χαρτῴους ΙϚ'.—ΙΘ'. καὶ 80 χειρόγραφα μουσικῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕλης.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ—ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ
ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Ἐν σελ. 6[illegible]. Ἐν τῇ ὑποσημειώσει. Μεταξὺ τῆς λέξεως *ἐκοιμήθη*, καί, τὰ δὲ [illegible] ἐξέπεσαν οἱ στίχοι: «Ὁμοίως ἐκ τοῦ Κοινοβίου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀπελθὼν εἰς τὸ Μετόχιον τῆς Ἰκαρίας ἐκοιμήθη καὶ ἕτερος ἀσκητικώτατος μοναχός, ὁ πατὴρ Σισώης.»

Ἐν σελ. 68. Ἐν τῇ ὑποσημ. γράφοντες περὶ τοῦ τελευταίου Σκιαθίου Ἡγουμένου Θεοφίλου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ἡ παρακμὴ τοῦ κοινοβίου προσθέτομεν καὶ τὰ ἑξῆς· «Συνέπεσε τότε νὰ δημιουργηθῇ καὶ ἓν ἐπεισόδιον λυπηρὸν ἔριδος μεγάλης ἐν τῇ Μονῇ, ἕνεκα τῆς ὁποίας κατεδικάσθησαν εἰς ἐξορίαν οἱ πλέον διακεκριμένοι τῶν Μοναχῶν, ὁ παπᾶ-Ἰσίδωρος, ὁ παπᾶ-Παΐσιος καὶ ὁ αὐστηρὸς μάγειρος πατὴρ Γεδεών, ἀποσταλέντες εἰς διαφόρους Μονὰς τῆς Εὐβοίας. Οὕτως ἐλαττωθέντος τοῦ προσωπικοῦ τῆς Μονῆς, ἔπαυσε νὰ γίνεται ἐκλογὴ Ἡγουμένου, ἀναλαβόντος κατὰ τὸν Νόμον τοῦ Ἐπισκόπου τὸ δικαίωμα νὰ διορίζῃ αὐτὸς τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον.

Ἐν σελ. 69. Ἐν τῇ ὑποσημειώσει. Γράφοντες περὶ τοῦ μακαρίτου Ἡγουμένου, πατρὸς Σωφρονίου, θεωροῦμεν ἐπάναγκες – διὰ τὴν ἀκρίβειαν – νὰ προσθέσωμεν τὰ ἑξῆς: Τὸ ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐρημωθὲν τελείως, ἤνοιξε τὰς πύλας του πάλιν κυρίως διὰ τοῦ πατρὸς Ἀντωνίου, ὅστις ἐκ Λογγοβάρδας τῆς Πάρου μετακληθεὶς ἀνέλαβε τὴν Ἡγουμενείαν τὸ ἔτος 1880 μετὰ συνοδίας δύο ἀδελφῶν προσελθὼν καὶ ἐργασθεὶς τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν ἀναβίωσιν τοῦ Κοινοβίου, ὅπερ καὶ κατώρθωσε μέχρι τοῦ 1886. Τούτου δὲ οἰκειοθελῶς ἀποσυρθέντος μετὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ πατρὸς Σωφρονίου, ἀνέλαβε τότε ἐκεῖνος εἰς τὰς σθεναρὰς χεῖράς του τὴν ἡγουμενείαν. Ὁ δὲ πατὴρ Ἀντώνιος ἀναχωρήσας κατόπιν εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἀπεβίωσεν ἐν τῇ Βατοπεδινῇ Σκήτῃ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου. Προσθέτομεν ἀκόμη ὅτι κατὰ τὰς Παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα ὁλόκληρα φορτία τροφίμων διενέμοντο εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς Σκιάθου ἐκ τῶν πλουσίων ἀποθηκῶν τοῦ Κοινοβίου.

Ἐν σελ. 60. Ἀνάγνωθι *ἀπηνῶς* ἀντὶ *ἀποινῶς*. *Ἐν σελ. 64*. ἐν τῇ ὑποσημειώσει. Ἀνάγνωθι *ἐβουλήθη* ἀντὶ *ἐπωλήθη*. *Ἐν σελ. 103* ἀνάγν. *ΙΖ'*. ἀντὶ *Ζ'*.

Ἐν σελ. 113. Ἀνάγ. *πιτύων* ἀντὶ *πυτίων*.

Ἐν σελ. 97 ἀνάγν. *βοριαδάκι*. — *Ἐν σελ. 115* ἀνάγν. *ἐπ' ἐσχάτων*. — *Ἐν σελ. 120* ἀνάγν. *ἰσχυροτάτην*. — *Ἐν σελ. 128* ἀνάγν. *διαμορφοῦντες*.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ 1925

Ἀθάνα Γ. Δέκα Ἔρωτες	15.—
Γκόλφη Ρήγας Στὸ Γύρισμα τῆς Ρίμας	8.—
Δημητρακοπούλου Π. Τὸ Μυστικὸν τοῦ Βοσπόρου (Τόμοι 3)	30.—
» Δούκισσα τῆς Πλακεντίας	20.—
» Τζέννυ Θεοτόκη	20.—
» Ἡ Θεοφανὼ (Τόμοι 2)	30.—
» Ἡ Ζωὴ τοῦ Θανάτου	20.—
» Ἡ Σιδηρᾶ Διαθήκη	20.—
Δραγούμη Ἰουλίας Στὸ νησί τους	15.—
Δροσίνη Γ. Ὁ Μπάρμπα Δῆμος	12.50
Προβελεγγίου Α. Ἐμπρὸς στὸ Ἄπειρο	10.—
Παπαχρηστοδούλου Πολ. Θρακικὲς Ἠθογραφίες Α′	12.50
» » » » Β′	15.—
Τυμφρηστοῦ Ἡ Ὡραία τοῦ Πέραν	20.—
Εδγάρδου Πόου Ὁ Χρυσοκάραβος	12.50
Γκουΐντο Ντα Βερόνα Ἐκείνη ποῦ δὲν πρέπει ν' ἀγαπιέται	25.—
Φαλτάϊτς Κ. Οἱ Παραστρατημένοι	15.—
Μωλφὸρδ Α. Ὁ Θάνατος Καταργεῖται	10.—
Μὰξ Νορδάου Τὰ κατὰ Συνθήκην Ψεύδη	20.—
Σιεγκεβὶτς Σ. Quo Vadis	20.—
Τουργένιεφ Ἰβὰν Κλάρα Μίλιτς	15.—
Σανδὼ Ἰουλίου Ἡ Μαγδαληνὴ	12.50
Μαργκερὶτ Β. Ἡ Γκαρσὸν	30.—
Ρισπὲν Ζ. Ἡ Πεταλοῦδα καὶ ἡ Φλόγα	7.50
Τσεχὼφ Α. Αἴθουσα 6	10.—
Ψυμπυσέβσκυ Ἔρως Ἀδελφῶν	17.50
Herchenbach Gobat Μιράλδα καὶ ἄλλα Διηγήματα	12.50
Bordeau Henry Ἡ Γιαμιλὲ (Μυθιστόρημα)	15.—

ΝΕΑ ΕΡΓΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ

Ἔρση μυθιστόρημα	20.—
Φωτερὰ Σκοτάδια ποιήματα (Ἔκδ. Β′)	12.50
Κλειστὰ Βλέφαρα ποιήματα (Ἔκδ. Β′)	12.50
Πύρινη Ρομφαία ποιήματα	10.—
Θὰ Βραδιάζῃ ποιήματα	12.50
Ἡ Πεντάμορφη αἰσθητικὴ μελέτη	12.50
Τὰ Ὡραιότερα Δημοτικὰ δίστιχα ἐκλογή	12.50